ՀԱՐԱՁԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵԼԻԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՑԱՄՍԵԱՑ ԵՒԱՄՍԵԱՑ

Ֆրանսա եւ Գաղութները ..... 150 ֆրանք 75 ֆրանք 40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա ..... 265 ֆրանք 140 ֆրանք
Ուրիշ երկիրները ..... 215 ֆրանք 110 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
3 Janvier
1940

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4236

Խմբագիրը՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԻԿՐԱՆԵԱՐԹԻՆ ՎԵՐՋԸ ՈՂՈՂՈՒՄ
ԻԶՄԻՒ, ՊՐՈՒՍԱՅԻ, ԻԶՄԻՏԻ, ՄԱՂՆԻՍԱՅԻ ՄԷՋ

Շարժեն վեռած կը հաշուեն 100.000 հոգի

Թուրքիոյ երկրաշարժի ահաւոր հետեւանքները դեռ չճշդուած, ահաւասիկ նորութիւն մը, ողողում, այս անգամ արեւմտեան Անատոլուի մէջ, — Իզմիր, Ուսա, Իզմիտ, Մանիսա, Խիրկէ եւն.:

Պոլսեն կը հեռագրեն դեկտեմբեր 31 թուականով.— Աղետալի ողողումներ պատահեցան Մարմարայի երկու ափերուն վրայ: Զորս գետեր յորդելով 14 քաղաքներ եւ գիւղեր ողողուեցան: Կը կարծուի թէ տասնեակ հազարաւոր բնակիչներ կորնչուցած են իրենց տուները: Շատեր ջուրերէն քշուեցան փախած տանի եւ կը վախցուի թէ ուրիշ բազմաթիւ անձեր ալ կորսուած են իրենց տուներու երդիքներուն վրայ: Հարիւրաւոր չէնքեր փլան յորդահոսան ջուրերու ճիւժումէն: Եկեղեցիի չատ մը դիծեր սրբուեցան, գրեթէ անկարելի դարձնելով օդնութեան գործը:

Դարձեալ Պոլսէն երկրորդ հեռագիր մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Հեղձնման անձրեւներու հետեւանքով գետերը եւ գետակները յորդեցան գլխաւորաբար Իզմիրի, Իզմիտի, Պրուսայի եւ Մանիսայի մէջ, ահագին վնասներ պատճառելով այդ շրջաններուն մէջ: Բազմաթիւ տուներ փլան: Հաղորդակութիւնները խզուեցան: Սոսդ լուրեր կը պակսին մարզկային կորուստներուն: Ջուրերը քշած են անհամար ոչխար եւ արջառ:

44 ցնցումներ 48 ժամուան մէջ

Երկրաշարժի մասին հասած նոր լուրերու համաձայն, 44 ցնցումներ պատահած են երկու 48 ժամուան ընթացքին: 28 տարեկան երկրաշարժ մը, որ առաջին անգամ երզնկա հասած էր աղետին վերջը, հետեւեալ նկարագրութիւնը կ'ընէ.

— «Երզնկա հասայ աղետին 24 ժամ վերջը: Բոլոր հանրային եւ անհատական չէնքերը ճաքճքած էին: Ողբեր եւ հեծեծանքներ կը լսուէին ամէն կողմ: Ոչ մէկը կրնար դնել ուրիշին: Բոլոր բժիշկները մեռած էին եւ ողջ մնացողները աջուձախ վազէին անլուր յուսահատութեամբ: Բայց ի կառավարիչէն, միակ պաշտօնեան որ ազատած էր, քաղաքապետական գլխաւոր խորհրդականն էր, որ գտնուեցաւ մերկ վիճակի մէջ, մթերքին հաւասարակշռութիւնը կորնչուցած որ կը թափառէր աւերակներուն մէջ: Իր հաշիւներուս համաձայն, ողջ մնացողներուն մեծ մասը մեռած է անկէ ի վեր, ձիւնին եւ սաստիկ ցուրտին հետեւանքով »:

*** Ներկայիս կուսակալը, որ իր պաշտօնավայրը հասած էր երկրաշարժէն 36 ժամ առաջ, յայտարարեց թէ բնակչութեան 80 առ հարիւրը վիրաւորուած, ացեալը մեռած է: Միայն երեք պաշտօնեաներ ազատած են, — ընդհ. հիւանդը, դատաւորը եւ ոստիկանութեան հրամանատարը:

Քանի մը զարկեալներ մեռած գտնուեցան բանտին աւերակներուն մէջ: Երկու գործը հիմնայատակ կործանած ըլլալով, հարիւրաւոր աշակերտներ մեռան: Ոչ պատմութիւնները կը հաղորդեն Սուչէհիր, Զարա եւ Իսպարտա քաղաքին: Այս վերջին քաղաքին մէջ բոլոր ոստիկանները մեռան: Ցիսուն նոր ոստիկաններ ղրկուեցան Սըվազէն, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար:

Մօտաւոր հաշիւներու համաձայն, հինգ հարիւր գիւղեր կործանած են երկրաշարժի քանի մը քաղաքներու մէջ ամէն չէնք փլած է եւ աւերակներուն մէջ: Մէկ հատիկ բժիշկ չէ մնացած այդ քաղաքներուն մէջ: Ուսկից հայ եւ հարիւրաւոր ողջ մնացածներ կը մեռնին ցուրտէն եւ անօթութենէ: Երկու կառավարիչ լեցուն աղետեալներ մեկնեցան երզնկայէն: կառավարիչները կրնար անցնիլ չատ մը ճամբաներէ որոնց վրայ ցեխը սառելով բլուրներ կազմած է, իսկ չարժը լայն ճեղքեր բացած:

*** Նեթ եւ առողջապահական նախարարները, որոնք Անգարայէն չոգեկառք նստած էին դեկտեմբեր 28ին, երզնկա կրցան հասնիլ դեկտեմբեր 31ին, ձիւնը ճանապարհները բացած ըլլալով ճամբան: Նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ Մալաթիայէն երզնկա հասնելով իր մասնաւոր կառավարիչով, անձամբ մխիթարելու համար աղետեալները: Ամբողջ Թուրքիոյ մէջ հանդանակութիւն բացուած է: Առաջին գումարը հասած էր 400,000 ոսկի:

Տեղական թղթակիցները երկու օրէ ի վեր աւելի որոշ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն կրաշարժի աւերներու մասին, քաղելով ուղղակի Պոլսէն եւ անգարայէն:

Պոլսէն կը հեռագրեն դեկտեմբեր 30 թուականով.— Նոր եւ ուժգին ցնցումներ այսօր Թոքատի մօտ, ուր 5000 հոգի մեռած եւ քանի մը հարիւրաւորուած են, եւ Իզմիրի մօտ: Դիտարանի պաշտօնեաները եղեն թէ նոր շարժեր կրնան պատահիլ յառաջիկայ վեց ամիսներու ընթացքին:

Ճիւը չէ նշդուած, բայց ամէն պարագայի մէջ 50000էն աւելի կարծեն թէ մեռեալներու թիւը հարիւր հազարէն պակաս չէ, քանի որ ծանած են ութ քաղաքներ, իւրաքանչիւրը աւելի քան 20,000 բնակչութեամբ:

Ցուրտը կը սաստկանայ դժուարացնելով օդնութեան գործը: Զինուորական օդանաւերը օդին մէջ: Ուսկից հայ եւ հարիւրաւոր ողջ մնացածներ կը մեռնին ցուրտէն եւ անօթութենէ: Երկու կառավարիչ լեցուն աղետեալներ մեկնեցան երզնկայէն: կառավարիչները կրնար անցնիլ չատ մը ճամբաներէ որոնց վրայ ցեխը սառելով բլուրներ կազմած է, իսկ չարժը լայն ճեղքեր բացած:

*** Նեթ եւ առողջապահական նախարարները, որոնք Անգարայէն չոգեկառք նստած էին դեկտեմբեր 28ին, երզնկա կրցան հասնիլ դեկտեմբեր 31ին, ձիւնը ճանապարհները բացած ըլլալով ճամբան: Նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ Մալաթիայէն երզնկա հասնելով իր մասնաւոր կառավարիչով, անձամբ մխիթարելու համար աղետեալները: Ամբողջ Թուրքիոյ մէջ հանդանակութիւն բացուած է: Առաջին գումարը հասած էր 400,000 ոսկի:

Տեղական թղթակիցները երկու օրէ ի վեր աւելի որոշ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն կրաշարժի աւերներու մասին, քաղելով ուղղակի Պոլսէն եւ անգարայէն:

Պոլսեն կը հեռագրեն դեկտեմբեր 30 թուականով.— Նոր եւ ուժգին ցնցումներ այսօր Թոքատի մօտ, ուր 5000 հոգի մեռած եւ քանի մը հարիւրաւորուած են, եւ Իզմիրի մօտ: Դիտարանի պաշտօնեաները եղեն թէ նոր շարժեր կրնան պատահիլ յառաջիկայ վեց ամիսներու ընթացքին:

Ճիւը չէ նշդուած, բայց ամէն պարագայի մէջ 50000էն աւելի կարծեն թէ մեռեալներու թիւը հարիւր հազարէն պակաս չէ, քանի որ ծանած են ութ քաղաքներ, իւրաքանչիւրը աւելի քան 20,000 բնակչութեամբ:

Ցուրտը կը սաստկանայ դժուարացնելով օդնութեան գործը: Զինուորական օդանաւերը օդին կը սպասեն, ուտելիք, հագուստ եւ դեղ ձգելու համար: Հաղորդակցութիւնները խզուեցան: Սոսդ լուրեր կը պակսին մարզկային կորուստներուն: Ջուրերը քշած են անհամար ոչխար եւ արջառ:

44 ցնցումներ 48 ժամուան մէջ

Երկրաշարժի մասին հասած նոր լուրերու համաձայն, 44 ցնցումներ պատահած են երկու 48 ժամուան ընթացքին: 28 տարեկան երկրաշարժ մը, որ առաջին անգամ երզնկա հասած էր աղետին վերջը, հետեւեալ նկարագրութիւնը կ'ընէ.

— «Երզնկա հասայ աղետին 24 ժամ վերջը: Բոլոր հանրային եւ անհատական չէնքերը ճաքճքած էին: Ողբեր եւ հեծեծանքներ կը լսուէին ամէն կողմ: Ոչ մէկը կրնար դնել ուրիշին: Բոլոր բժիշկները մեռած էին եւ ողջ մնացողները աջուձախ վազէին անլուր յուսահատութեամբ: Բայց ի կառավարիչէն, միակ պաշտօնեան որ ազատած էր, քաղաքապետական գլխաւոր խորհրդականն էր, որ գտնուեցաւ մերկ վիճակի մէջ, մթերքին հաւասարակշռութիւնը կորնչուցած որ կը թափառէր աւերակներուն մէջ: Իր հաշիւներուս համաձայն, ողջ մնացողներուն մեծ մասը մեռած է անկէ ի վեր, ձիւնին եւ սաստիկ ցուրտին հետեւանքով »:

*** Ներկայիս կուսակալը, որ իր պաշտօնավայրը հասած էր երկրաշարժէն 36 ժամ առաջ, յայտարարեց թէ բնակչութեան 80 առ հարիւրը վիրաւորուած, ացեալը մեռած է: Միայն երեք պաշտօնեաներ ազատած են, — ընդհ. հիւանդը, դատաւորը եւ ոստիկանութեան հրամանատարը:

Քանի մը զարկեալներ մեռած գտնուեցան բանտին աւերակներուն մէջ: Երկու գործը հիմնայատակ կործանած ըլլալով, հարիւրաւոր աշակերտներ մեռան: Ոչ պատմութիւնները կը հաղորդեն Սուչէհիր, Զարա եւ Իսպարտա քաղաքին: Այս վերջին քաղաքին մէջ բոլոր ոստիկանները մեռան: Ցիսուն նոր ոստիկաններ ղրկուեցան Սըվազէն, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար:

Մօտաւոր հաշիւներու համաձայն, հինգ հարիւր գիւղեր կործանած են երկրաշարժի քանի մը քաղաքներու մէջ ամէն չէնք փլած է եւ աւերակներուն մէջ: Մէկ հատիկ բժիշկ չէ մնացած այդ քաղաքներուն

Նվագախմբի ղեկավարը

ՖԱՆՈՒՉԻ ԳՈՒՆԱԶԱՆ

Նվագախումբը կազմված է 6773.000 երաժիշտներից։ Ներկայումս նա ելույթներ է ունենում Ամերիկայի տարբեր նահանգներում։ Ղեկավարը՝ Ֆանուչի Գունազանը, ծնվել է 1904 թվականին Նեապոլում։ Նա սկսել է երաժշտական կարիերան 18 տարեկանում։ Ներկայումս նրա նվագախումբը ունի 23 — 28 երաժիշտներ։ Ֆանուչի Գունազանը ամուսնացած է եղել երեք անգամ։ Առաջին կինը՝ Ռոզա Ռոսսի, մահացել է 1929 թվականին։ Նրանք ունեցել են մեկ որդի՝ Ալֆրեդ Գունազանը, որը 1940 թվականին ամուսնացել է Ռոզա Ռոսսիի քրոջ՝ Ելենա Ռոսսիի հետ։ Ֆանուչի Գունազանը ամուսնացել է երրորդ անգամ 1945 թվականին։ Նրա կինը՝ Ելենա Ռոսսին, ծնվել է 1918 թվականին։ Նրանք ունեն երկու երեխա՝ Ալֆրեդ Գունազանը, որը ծնվել է 1946 թվականին, և Ռոզա Գունազանը, որը ծնվել է 1948 թվականին։ Ֆանուչի Գունազանը ունի նաև մի թոռնուհի՝ Ելենա Գունազանը, որը ծնվել է 1940 թվականին։ Ելենա Գունազանը ամուսնացել է 1960 թվականին։ Նրա ամուսինը՝ Ռոբերտ Ֆոքսը, ծնվել է 1938 թվականին։ Նրանք ունեն մեկ որդի՝ Ռոբերտ Ֆոքս կրտսերը, որը ծնվել է 1961 թվականին։ Ֆանուչի Գունազանը ունի նաև մի եղբայր՝ Ջուզեպպե Գունազանը, որը ծնվել է 1910 թվականին։ Ջուզեպպե Գունազանը ամուսնացած է եղել երկու անգամ։ Նրա առաջին կինը՝ Մարիա Ռոսսին, ծնվել է 1912 թվականին։ Նրանք ունեցել են երեք երեխա՝ Ջուզեպպե Գունազանը կրտսեր, որը ծնվել է 1935 թվականին, Մարիա Գունազանը, որը ծնվել է 1937 թվականին, և Ֆրանչեսկա Գունազանը, որը ծնվել է 1939 թվականին։ Ջուզեպպե Գունազանը ամուսնացել է երկրորդ անգամ 1950 թվականին։ Նրա երկրորդ կինը՝ Ելենա Ռոսսին, մահացել է 1955 թվականին։ Ջուզեպպե Գունազանը ունի նաև մի քույր՝ Ռոզա Գունազանը, որը ծնվել է 1915 թվականին։ Ռոզա Գունազանը ամուսնացած է եղել մեկ անգամ։ Նրա ամուսինը՝ Ալֆրեդո Ռոսսին, ծնվել է 1910 թվականին։ Նրանք ունեցել են մեկ որդի՝ Ալֆրեդո Ռոսսին կրտսեր, որը ծնվել է 1938 թվականին։ Ալֆրեդո Ռոսսին կրտսերը ամուսնացած է եղել մեկ անգամ։ Նրա կինը՝ Մարիա Գունազանը, ծնվել է 1940 թվականին։ Մարիա Գունազանը ունի մեկ եղբայր՝ Ջուզեպպե Գունազանը կրտսեր, որը ծնվել է 1965 թվականին։ Ջուզեպպե Գունազանը կրտսերը ամուսնացած է եղել մեկ անգամ։ Նրա կինը՝ Ելենա Ռոսսին, ծնվել է 1968 թվականին։ Նրանք ունեն մեկ որդի՝ Ջուզեպպե Գունազանը երրորդ, որը ծնվել է 1990 թվականին։

*** Նոր ստորագրված պայմանագրի համաձայն՝ Ֆանուչի Գունազանը իր նվագախմբով հանդես կգա Նյու Յորքի «Մեդիսոն Սքուեր Գարդեն» մարզադաշտում։ Ելույթները կտևեն 3 շաբաթ՝ սկսած հոկտեմբերի 15-ից։ Տոմսերի գները կլինեն 15-ից մինչև 150 դոլար։ Ակնկալվում է, որ համերգներին կհաճախեն ավելի քան 300,000 հանդիսատես։

*** Ֆանուչի Գունազանը հայտնել է, որ ինքը ցանկանում է համագործակցել հայ նշանավոր երգչուհի Շարլոտ Ազնավուրի հետ։ Ազնավուրը ներկայումս գտնվում է Փարիզում։ Նրա հետ բանակցությունները վարում է Ֆանուչի Գունազանի գործակալ Ջորջ Ֆրենկլինը։

*** Ֆանուչի Գունազանի նվագախումբը ձայնագրել է 18 ալբոմ։ Նրանց վաճառքի ընդհանուր թիվը գերազանցում է 2,900,000 օրինակը։ Ալբոմներից 240-ը ոսկե է, 129-ը՝ պլատինե։ Ֆանուչի Գունազանի նվագախումբը ունի 3000 ոսկե պլատեր։

*** Ֆանուչի Գունազանի ընտանիքի անդամները ունեն 500,000 ֆրանկ արժողությամբ ոսկերչական իրեր։

*** Ֆանուչի Գունազանը ունի 27 մեքենա, որոնցից 9-ը՝ Մերսեդես։ Նրա կինը ունի 80 մետր երկարությամբ մի զգեստ, որի վրա կարված է 400 ադամանդ։ Ֆանուչի Գունազանի ընտանիքը ունի 12 տնային կենդանիներ։ Նրանք ապրում են 27 սենյականոց մի տանը, որի մակերեսը 1500 քառ. մետր է։ Տանը կա 11 լոգարան, 3 լողավազան, 2 սաունա և 150 մետր երկարությամբ մի սահարան։ Ֆանուչի Գունազանը ունի 450 ընկեր, որոնցից 9-ը հանդիսանում են նրա փաստաբանները։ Ֆանուչի Գունազանը ունի 2,500.000-275.000.000 դոլար արժողությամբ գույք։ Նրա տարեկան եկամուտը կազմում է 13,000,000 դոլար։

*** Ֆանուչի Գունազանի նվագախումբը ելույթներ է ունեցել 15 նահանգներում։ Նրանց համերգներին հաճախել են 15,000,000 հանդիսատեսներ։ Ֆանուչի Գունազանի նվագախումբը ելույթներ է ունեցել նաև Ֆրանսիայում, Իտալիայում, Իսպանիայում, Անգլիայում, Գերմանիայում, Շվեյցարիայում, Ավստրիայում, Հունգարիայում, Չեխոսլովակիայում, Լեհաստանում, Ռումինիայում, Բուլղարիայում, Հունաստանում, Թուրքիայում, Սիրիայում, Լիբանանում, Իսրայելում, Եգիպտոսում, Լիբիայում, Թունիսում, Ալժիրում, Մարոկկոյում, Նիգերիայում, Գանայում, Կոնգոյում, Անգոլայում, Հարավային Աֆրիկայում, Ավստրալիայում, Նոր Զելանդիայում, Ճապոնիայում, Չինաստանում, Հնդկաստանում, Պակիստանում, Աֆղանստանում, Իրանում, Իրաքում, Քուվեյթում, Սաուդյան Արաբիայում, Եմենում, Օմանում, Միացյալ Արաբական Էմիրություններում, Կատարում, Բահրեյնում, Իրանում, Իրաքում, Քուվեյթում, Սաուդյան Արաբիայում, Եմենում, Օմանում, Միացյալ Արաբական Էմիրություններում, Կատարում, Բահրեյնում, Իրանում, Իրաքում, Քուվեյթում, Սաուդյան Արաբիայում, Եմենում, Օմանում, Միացյալ Արաբական Էմիրություններում, Կատարում, Բահրեյնում։

*** Ֆանուչի Գունազանի նվագախումբը ելույթներ է ունեցել նաև Ռուսաստանում, Ուկրաինայում, Բելոռուսիայում, Մոլդովայում, Վրաստանում, Հայաստանում, Ադրբեջանում, Ղազախստանում, Ուզբեկստանում, Տաջիկստանում, Թուրքմենստանում, Ղրղզստանում, Լիտվայում, Լատվիայում, Էստոնիայում։ Ֆանուչի Գունազանը հայտնել է, որ ինքը ցանկանում է համագործակցել հայ նշանավոր երգչուհի Շարլոտ Ազնավուրի հետ։ Ազնավուրը ներկայումս գտնվում է Փարիզում։ Նրա հետ բանակցությունները վարում է Ֆանուչի Գունազանի գործակալ Ջորջ Ֆրենկլինը։

Ամառային հանգիստ

ՖԱՆՈՒՉԻ ԳՈՒՆԱԶԱՆ

ԼՈՆԴՈՆ, 27 հոկտ. — Գործարքի մասին հայտնի է դարձել երեկ։ Ըստ պայմանագրի՝ Ֆանուչի Գունազանի նվագախումբը 26 տարի շարունակ ամեն տարի ամառային արձակուրդներն անցկացրել է Ֆրանսիայի հարավում գտնվող իր սեփական վիլլայում։ Ֆանուչի Գունազանը ասել է, որ ինքը ցանկանում է ամառային արձակուրդներն անցկացնել Ռուսաստանում։ Նա հայտնել է, որ ինքը հետաքրքրված է Ռուսաստանի մշակույթով և ցանկանում է ծանոթանալ ռուսական երաժշտության հետ։ Ֆանուչի Գունազանը հայտնել է, որ ինքը ցանկանում է համագործակցել ռուս նշանավոր երգչուհի Ելենա Ռոսսիի հետ։ Ելենա Ռոսսին ներկայումս գտնվում է Մոսկվայում։ Նրա հետ բանակցությունները վարում է Ֆանուչի Գունազանի գործակալ Ջորջ Ֆրենկլինը։

*** Ֆանուչի Գունազանի նվագախումբը ելույթներ է ունեցել նաև Ռուսաստանում, Ուկրաինայում, Բելոռուսիայում, Մոլդովայում, Վրաստանում, Հայաստանում, Ադրբեջանում, Ղազախստանում, Ուզբեկստանում, Տաջիկստանում, Թուրքմենստանում, Ղրղզստանում, Լիտվայում, Լատվիայում, Էստոնիայում։ Ֆանուչի Գունազանը հայտնել է, որ ինքը ցանկանում է համագործակցել հայ նշանավոր երգչուհի Շարլոտ Ազնավուրի հետ։ Ազնավուրը ներկայումս գտնվում է Փարիզում։ Նրա հետ բանակցությունները վարում է Ֆանուչի Գունազանի գործակալ Ջորջ Ֆրենկլինը։

Նվագախումբ մեր գործարքի մեջ

ՖԱՆՈՒՉԻ ԳՈՒՆԱԶԱՆ

Ֆանուչի Գունազանի նվագախումբը ունի 6773.000 երաժիշտներից։ Ներկայումս նա ելույթներ է ունեցել Ամերիկայի տարբեր նահանգներում։ Ղեկավարը՝ Ֆանուչի Գունազանը, ծնվել է 1904 թվականին Նեապոլում։ Նա սկսել է երաժշտական կարիերան 18 տարեկանում։ Ներկայումս նրա նվագախումբը ունի 23 — 28 երաժիշտներ։ Ֆանուչի Գունազանը ամուսնացած է եղել երեք անգամ։ Առաջին կինը՝ Ռոզա Ռոսսի, մահացել է 1929 թվականին։ Նրանք ունեցել են մեկ որդի՝ Ալֆրեդ Գունազանը, որը ծնվել է 1946 թվականին, և Ռոզա Գունազանը, որը ծնվել է 1948 թվականին։ Ֆանուչի Գունազանը ամուսնացել է երրորդ անգամ 1945 թվականին։ Նրա կինը՝ Ելենա Ռոսսին, ծնվել է 1918 թվականին։ Նրանք ունեն երկու երեխա՝ Ալֆրեդ Գունազանը, որը ծնվել է 1946 թվականին, և Ռոզա Գունազանը, որը ծնվել է 1948 թվականին։ Ֆանուչի Գունազանը ունի նաև մի թոռնուհի՝ Ելենա Գունազանը, որը ծնվել է 1940 թվականին։ Ելենա Գունազանը ամուսնացել է 1960 թվականին։ Նրա ամուսինը՝ Ռոբերտ Ֆոքսը, ծնվել է 1938 թվականին։ Նրանք ունեն մեկ որդի՝ Ռոբերտ Ֆոքս կրտսերը, որը ծնվել է 1961 թվականին։ Ֆանուչի Գունազանը ունի նաև մի եղբայր՝ Ջուզեպպե Գունազանը, որը ծնվել է 1910 թվականին։ Ջուզեպպե Գունազանը ամուսնացած է եղել երկու անգամ։ Նրա առաջին կինը՝ Մարիա Ռոսսին, ծնվել է 1912 թվականին։ Նրանք ունեցել են երեք երեխա՝ Ջուզեպպե Գունազանը կրտսեր, որը ծնվել է 1935 թվականին, Մարիա Գունազանը, որը ծնվել է 1937 թվականին, և Ֆրանչեսկա Գունազանը, որը ծնվել է 1939 թվականին։ Ջուզեպպե Գունազանը ամուսնացել է երկրորդ անգամ 1950 թվականին։ Նրա երկրորդ կինը՝ Ելենա Ռոսսին, մահացել է 1955 թվականին։ Ջուզեպպե Գունազանը ունի նաև մի քույր՝ Ռոզա Գունազանը, որը ծնվել է 1915 թվականին։ Ռոզա Գունազանը ամուսնացած է եղել մեկ անգամ։ Նրա ամուսինը՝ Ալֆրեդո Ռոսսին, ծնվել է 1910 թվականին։ Նրանք ունեցել են մեկ որդի՝ Ալֆրեդո Ռոսսին կրտսերը, որը ծնվել է 1938 թվականին։ Ալֆրեդո Ռոսսին կրտսերը ամուսնացած է եղել մեկ անգամ։ Նրա կինը՝ Մարիա Գունազանը, ծնվել է 1940 թվականին։ Մարիա Գունազանը ունի մեկ եղբայր՝ Ջուզեպպե Գունազանը կրտսեր, որը ծնվել է 1965 թվականին։ Ջուզեպպե Գունազանը կրտսերը ամուսնացած է եղել մեկ անգամ։ Նրա կինը՝ Ելենա Ռոսսին, ծնվել է 1968 թվականին։ Նրանք ունեն մեկ որդի՝ Ջուզեպպե Գունազանը երրորդ, որը ծնվել է 1990 թվականին

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ·— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱՐԹԻ
4
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI
4 Janvier
1940

ԺԴ· ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4237

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ԵՒ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԱԻԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

125 աւաններ ջուրերու տակ

Անդարայի անթելը առջի օր ծանրակիր տեղեկութիւններ կը հաղորդէր ողողումներու մասին,— Սաքարիա գետին ջուրերը բարձրացած են մինչեւ վեց մեթր(?), Առափազարի շրջանին մէջ ողողուած են 25 գիւղեր, ջուրերը հասած են մինչեւ գերեզմանատուն, ուր գերմարդկային ճիգեր կը թափուին թումբեր չինելու եւ հեղեղը կասեցնելու համար: Կը վախցուի որ Սապանճայի լիճն ալ յորդի: Անդարա - Իզմիր երկաթուղին խզուած է եւն.:

Պզլսէն կը հեռագրեն յունուար 2 թուականով.— Ողողումները, որոնք կը տարածուին Եգէական ծովէն մինչեւ Սեւ ծով, գրեթէ նոյնքան վնաս կը պատճառեն որքան արեւելեան շրջանի երկրաշարժը: Այս վերջին աղէտին զոհերը կը հաշուեն 45 հազար մեռեալ, 100 հազար վիրաւոր, իսկ 500 հազար հոգի անպատսպար կը մնան:

Ողողուած շրջաններուն մէջ 72 — 125 գիւղեր եւ աւաններ ջուրերու տակ մնացած են: կացութիւնը ամէնէն աւելի ծանր է Բէյմալ փաշայի մէջ, որ ունի 50.000 բնակիչ եւ կը գտնուի Եգէականի շրջանին մէջ: Աւելի քան 700 հոգի խեղդուած եւ 300 տուներ քշուած են այս քաղաքին մէջէն:

Ձիւնը, փոթորիկները եւ պարբերական ցնցումները սաստկացուցած են թշուառութիւնը չատ մը շրջաններու մէջ: Թումբեր քշուած են, իզմիրի ծոցը, ուր կը գտնուի Թուրքիոյ նաւահայանը, ամբողջովին թաղուած է ջուրերու տակ: Կէյլէի շրջանին մէջ 32 գիւղեր ողողուած ըլլալով, բնակիչները ստիպուեցան ծառերն ի վեր մագլցիլ, հոսանքէն ազատելու համար:

Կարգ մը վայրերու մէջ գետերը յորդելով ողողած են մինչեւ 10 մղոն տարածութիւն: Օգը քիչ մը մեղմացած է Իզմիրի շրջանին մէջ, բայց 200 մղոն դէպի հիւսիս - արեւմուտք ամբողջ տարածութիւնը վերածուած է հրապկայ լիճի մը եւ ջուրերը դեռ կը ծաւալին: Զինուորական երկրաչափները առաջիկայ կամուրջներ կը չինեն, ողողուած գիւղերուն բնակիչները ազատելու համար: Ազատարար խումբեր զրկուած են մակոյկներով եւ նաւակներով 500 վայրերու մէջ որոնք հաղորդակցութենէ զրկուած են հեղեղներուն հետեւանքով:

*** Անդարայէն եւ Պոլսէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, երկրաշարժի եւ ողողումներու զոհերուն թիւը երթալով կ'աճի: կը վախցուի թէ բաղմաթիւ նաւեր ընկղմած են Սեւ ծովու մէջ, իրրեւ հետեւանք վերջին փոթորիկներու որոնք արտակարգ ուժգնութիւն մը ունէին:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, նոր ցնցումներ զգացուած են արեւելեան նահանգներուն մէջ, յունուար 1ին, բայց ոչ այնքան ուժգին: Մինչեւ 12 մեթր լայնութեամբ ճեղքեր բացուած են Ամասիոյ եւ Թոքատի միջեւ փոուած լեռներուն մէջ: Ծուխի եւ ծծումբի ամպեր կը բարձրանան այս ճեղքերէն, իսկ տեղ - տեղ եռացած ջուր կը ժայթքէ օդին մէջ:

Երզնկայի շրջանին արհաւիրքէն չատեր խենդեցած են, մէջն ըլլալով եռեսփոխան մը, Մուամմէր, որ ըսած է թէ չարժին ատեն անկողինս դէպի երկինք թռաւ:

*** Թուրք թերթերը խորապէս ջղագրգռուած են գերմանական մամուլի արտայայտութիւններէն: Կ'ըսեն թէ Գերմանիա փոխանակ ցաւակցութիւն յայտնելու երկրաշարժին առթիւ, կը ջանայ որոմ ցանել «զրպարտիչ եւ չարամիտ բանաարկութիւններով, երբ այսպիսի աղէտի մը առջեւ ամէն բան պէտք էր տեղի տար կարեկցութեան ղգացումին»: Թուրք թերթերը կ'եզրակացնեն թէ Գերմանները ընդունակ չեն այդպիսի փափկանկատութեան:Թուրքերէն «Թան» կը գրէ.— «Մենք գիտենք Գերմանիոյ այս զարչելի ընթացքին պատճառները, Գերմանիա չի հանդուրժեր երբեակ դաչինքին (Անգլիա, Ֆրանսա, Թուրքիա) զոր կը կոչէ «Թուրքիոյ դաւաճանութիւնը»: Թուրքիա երբեք պիտի չմոռնայ որ Գերմանիա հակարաւոր զոհերու գերեզմաններուն առջեւ կը ջանայ սուտեր եւ անհիմն մեղադրանքներ հրատարակել»:

Կ'ըսուի թէ Ֆոն Փափէն Հռոմի դեսպան պիտի նշանակուի:

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Պ. Ջէյմպըլէն նկատելով որ խորհրդարանը փակ է եւ պիտի չկրնայ հրապարակաւ Անգլիոյ համակրանքը յայտնել Թուրքիոյ կրած աղէտին առթիւ, հեռագրով բաղձանք յայտնած է Պ. Տալատիէի որ Մեծն Բրիտանիոյ զգացումները եւս արտայայտուին Ֆրանսական խորհրդարանին մէջ:Այսօր համար է որ Ֆրանսայի վարչապետը Գերա - կոյտին եւ Երեսփ· ժողովին մէջ յայտարարեց յանուն երկու կառավարութեանց թէ երկուքն ալ միեւնոյն ջանքերը պիտի թափեն, ի նպաստ Թուրքիոյ աղէտեալ բնակչութեանց:

*** Ցաւակցական հեռագիրները եւ օգնութիւնները կը շարունակուին ամէն կողմէ: Իրանի Շահը, որ 10.000 ոսկի արամադրած էր իր անձնական դանձէն, հեռագիր մը ուղղեց Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահին, իր խորին վշտակցութիւնը յայտնելով: Իրանի երեսփ· ժողովին նախագահը, վարչապետը եւ արտաքին նախարարն ալ ցաւակցական հեռագիրներ ուղղեցին: «Ահիւծ եւ Արեւ» ընկերակցութիւնը 50.000 րիալ ղրկեց Անդարա, իբրեւ առաջին օգնութիւն: Իրաքի կառավարութիւնը պաշտօնական դեկոյցով մը յայտնեց ամբողջ երկրին ղգացած յուզումը եղբայր աղգին հանդէպ, Թուրքիոյ աղգային աղէտին առթիւ: Միեւնոյն ատեն կառավարութիւնը 12.000 Թրքական ոսկի արամադրեց, աղէտեալներուն համար:

*** Ամենավերջին լուրերու համաձայն, Իզմիրի եւ Պրուսայի շրջաններուն ողողումը աւերած է ամբողջ արեւմտեան Անատոլուն, սկսելով Առափազարէն եւ կը կազմէ ճշմարիտ աղգային աղէտ մը: Առաջին առթիւ խեղդուած են 1200 հոգի: Պրուսայի շրջանին բնակիչները իրենց տուներուն տանիքները ապաստանած են: Հաղորդակցութեան միակ միջոցներն են նաւակները:Պոլսէն երկրաչափներ ղրկուեցան, աղէտին դէմ պայքարելու համար:

Երկրաշարժի նոր ցնցում մը պատահեցաւ երզնկայի արեւմտեան շրջանին մէջ, յունուար 2ին: Կը կարծուի թէ այս չարաթը հանգարտ պիտի անցնի:— Իսկզբ ինչպէս երզնկայի շրջանին աղէտեալները մխիթարելէ վերջ Թոքատ եւ Ամասիա գնաց:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՒ ԳԻՆԸ 2.50 ֆրանք է, յունուար 1էն սկսեալ:

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Զարաշուբ ազդանշաններով սկսաւ նոր տարին, ինչպէս հաղորդեր էինք երէկ: Զինուորական պատրաստութիւնները չոգեպինդ կը շարունակուին երկու կողմէն ալ: Անգլիա իր նոր զօրակոչին չնորհիւ պիտի ապահովէ երկու միլիոն նոր զինուորներ, համագումար 2,500,000 — 2.750.000: Գերմանիա եւս կը բազմապատկէ իր ճիգերը:

Հաչտութեան նոր ձեռնարկի մը մասին ալ զրոյցներ կը չրջին: Անգլիական կարեւոր թերթ մը կը պատմէ թէ Հիթլէր թելադրած է որ Իտալիա նախաձեռնութիւն ստանձնէ հաչտութիւն առաջարկելու, բայց Մուսոլինի մերժած է, քանի որ այդպիսի փորձի մը առեն Դաչնակիցները ամէն բանէ առաջ պիտի պահանջեն պարպել Զեխոսլովաքիան եւ Լեհաստանը: «Փըթի Փառիզիէն» աւելի չընդալից տեղեկութիւն մը կը հաղորդէ,— իրրեւ թէ Հիթլէր գործօն կեանքէ քաչուելով, պիտի դառնայ նախագահ, ինչպէս երբեմն Հինդենպուրգ, բուն վարչապետ - առաջնորդի պաշտօնը յանձնելով կէօրինկի: Ցետոյ, ապարէիդն պիտի քշուին ծայրայեղ դէմքերը,— կէօպէլս, Հիմլէր եւ Լէյ, արտաքին նախարարութիւնը պիտի յանձնուի արհեստով դիւանագէտի մը,— հաւանաբար Հռոմի դեսպան Մաքսինդէնի, Տոքթ· Շախթ պիտի վերահաստատուի տնտեսական նախարարի պաշտօնին մէջ, Ռուսիոյ հետ եղած քաղաքական կապերը պիտի թուլնան, կրճատեալ Զեխոսլովաքիա մը եւ Լեհաստան մը պիտի հաստատուի բարձր անձնաւորութեան մը իրաւարարութեամբ եւն.: Ամէն պարագայի մէջ, այս զրոյցներուն դոյութիւնն իսկ կ'ապացուցանէ թէ վճռական, ճակատագրական դէպքեր պիտի պատահին դարնան, պատերազմը կարճ կապելու կամ աներեւակայելի սաստկութեանց չարունակելու համար:

Արեւմտեան ճակատին վրայ մեծ գործողութիւններ չեն նախատեսեր առայժմ, մանաւանդ որ ձիւն - ձմերը սաստկացած է (փարիզի մէջ մէկ անգամ ցուրտը անտանելի դարձած է երկու օրէ ի վեր, զերոյէն 7 աստիճան վար իջնելով):

Ֆինլանտական ճակատին վրայ ռուսական երկրորդ մեծ յարձակողականն ալ ձախողեցաւ: Մաննէրհայմի դիծին դէմ 300.000 ռուս զինուորներ կը մարտնչին 100.000 Ֆիններու դէմ, վճռական հարուած մը տալու համար:

Երկրաշարժը եւ ողողումները կը չարունակուին Թուրքիոյ մէջ, արեւելքէն արեւմուտք, աննախընթաց աւերներ ցանելով ամէն կողմ: Տակաւին ճշդուած չեն ոչ մարդկային, ոչ ալ նիւթական կորուստները: Գերմանական եւ իտալական աղբիւրներ 80—100.000 կը հաշուեն մեռեալներու թիւը, ուրիշ աղբիւրներու համաձայն, 100 հազարէն աւելի են վիրաւորները, իսկ 500.000 հոգի կը մնան անպատսպար:

12,000 հոգի մնաց միայն Երզնկայի մէջ

« Փառ Մուաս»ի թղթակիցը, Ռոպէռ Կիւյեօն, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Տիվրիկէն, յունուար 2 թուակիր հեռագրով մը·—

Մեր կառախումբը երկու գիչեր եւ մէկ օր թաւալեցաւ Անատոլուի մէջ, դէպի քարուքանդ Երզնկա փոխադրելով անձնութեան մատնուած ազգականներու բանակ մը: Եւ այժմ, մեր նպատակակէտէն 200 քիլոմեթր հեռու, անգամ մը եւս կանգ կ'առնենք արեւելեան Թուրքիոյ անապատ բարձրաւանդակին վրայ, ուր փոթորիկը ձիւնի յորձանքներ կը բարձրացնէ:

Մեր կառախումբէն դատ, երզնկայէն եկող ուրիշ կառախումբ մը կանգ առած է կայարանի ճամբուն վրայ: Մեր կառախումբէն տեսայ ցաւէն գալարուն դէմքեր որ ապակիներուն փակեր էին: Տեսայ վակոններուն մէջ փռուած վիրաւորներ, որոնց հոգ կը տանէին զինուորներ: Ցետոյ յուզումնալից պահ մը.— Մեր կառախումբին մէջ Պոլսէն եւ Անդարայէն եկած ճամբորդներ տեսեր էին տառապանքի կառախումբը: Անմիջապէս մեծ իրարանցում մ սկսաւ մեր վակոնին մէջ: Արդէն իսկ հարցումներ եղեր էին քանի մը պաշտօնեաներու, իմանալու համար թէ այդ կառախումբը իսկապէս անիծեալ քաղաքն նկուղար: Այո՛, եւ կառախումբը դէպի պատսպարան մը եւ հիւանդանոց կը փոխադրէր աղէտին ապաստածները: Այլեւս ուրիշ բանի պէտք չկար: Մեր կառախումբը դեռ կանգ չառած, բոլոր դռնակները բացուեցան եւ ճամբորդները կարծես խելագարած, խուժեցին դէպի օգնութեան կառախումբը, իրենց կեանքը վտանգելու աստիճան: Մայր մը, որուն երկու զաւակները աշակերտ էին Երզնկայի մէջ, կը վազէր գծին երկայնքը, գրեթէ անգիտակից, մտացիր վեր քաչելով դալպանները որ կ'իյնային սրունքներուն վրայ: Աչքերը խելագարի պէս բացած, ուչի ուչով կը զննէր բոլոր դռնակները, ծանօթ դէմք մը գտնելու համար: Այրեր եւ կիներ գրոհ տուած էին օգնութեան կառախումբին վրայ եւ իրենց աչքերն ուղղած մինչեւ վակոններուն խորը, անձկութեամբ կը հարցաքննէին հեծկլտացող վիրաւորները:

Այդ փուրկոններուն մէջ տեսայ մանուկներ ուռած դէմքերով, ուրիշներ՝ ջախջախուած սրունքներով: երկու զինուորներ քարիւղէ լամբարով մը կը տաքցնէին զանոնք: Բժիչկներ կ'երթեւեկէին կառախումբին մէջ, մեղմացնելու համար չատ սուր ցաւերը՝ դեղեր ներարկելով:

Հրաչքի պէս բաներ ալ պատահեցան: Ծերունի մը կրցաւ քանի մը հարիւր վիրաւորներու կառախումբին մէջ գտնել իր եղբայրը, գրեթէ անվնաս: Երիտասարդ մըն ալ իմացաւ թէ իր ընտանիքը ողջ է: Բայց նաեւ ի՜նչ ողբերգութիւններ այս անապատին մէջ ուր քամին կ'ուռնար կատաղօրէն: Իմ քովս պառաւ մը կուլայ սպայի մը կուրծքին վրայ, որովհետեւ աղէտին մէջ կորսնցուցած է երկու զաւակները եւ ամուսինը եւ հիմա մինակ է աչխարհի մէջ:

Առաջին տեղեկութիւնները քաղեցինք վիրաւորներէն, որոնց աչքերը տարտափին կը դողան տակաւին: Երզնկա, հողագործական եւ զինուորական մեծ քաղաքը, ունէր 17 հազար բնակիչներ, որոնց առ նուազն 12 հազարը կորսուած են: Զոհերուն մեծ մասը տակաւին թաղուած է փլատակներուն տակ: Դեռ աղաղակներ կը լսուին փլատակներուն տակէն, քաղաքին բոլոր թաղերուն մէջ: Երկրաշարժի ահռելի աղէտին վրայ աւելցած են ուրիշ դէպքերզութիւններ: Օգնութեան կառախումբեր պաչարուած են ձիւնէն: Ուտելիքի, վրաններու, դեղի, ամէն տեսակ օգնութեանց կառախումբեր ճամբան մնացած են: Եւ միայն, ամէնէն առաջ, ձիաւորներ եւ քանի մը ինքնաչարժներ կրցած են աղէտին վայրը հասնիլ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՕԴԱՆԱՒԱԶԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Երէկ հետեւեալ պաչտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան·—

Զեկոյց թիւ 241, յունուար 2, առաւօտ·— Պահակախումբերու քանի մը զործողութիւններ երկու կողմէն, ճակատի զանազան կէտերուն վրայ:

Զեկոյց թիւ 242, իրիկուն·— Սովորական գործունէութիւն յառաջապահ զօրախումբերու: Մասնակի վերսկսում օդանաւային գործունէութեան:

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երկուչաբթի գիչեր գերմանական զօրաւոր պահակախումբ մը, ամբողջովին սպիտակ հագուած, ձիւներուն մէջէն խոյացաւ դէպի Ֆրանսական դիրք մը, Ստորին Վոժի մէջ եւ մէկ ժամ կռուեցաւ, ետ մղուելէ առաջ: Այս յարձակումը ամէնէն զօրաւորն էր չաբթուան ընթացքին եւ կորուստներ պատճառեց երկու կողմերուն ալ, բայց Գերմանները ձախողեցան իրենց գլխաւոր նպատակին մէջ,— գերիներ բռնել: Ցաջորդ օրերու ընթացքին հրետանին լուռ մնաց, բայց գիչերային պահակախումբերը կը գործէին: Օդանաւային հետախուզութիւնները կ'ածին հետզհետէ:

Գերմանական 12 օդանաւեր առջի օր ճակատամարտի մը բռնուեցան անգլիական օդանաւերու հետ, Հիւսիսային ծովուն վրայ, գերմանական ծովեզերքին մօտ: Այս առթիւ հրատարակուած անգլիական զեկոյցը կ'ըսէ թէ գերմանական օդանաւերէն մէկը բռնկեցաւ, իսկ երկուքը ետ մղուեցան եւ հաւանաբար կորուսած են: Անգլիական երեք ռմբաձիգ օդանաւերէն մէկը իր կայանը վերադարձած է, երկրորդը խորտակուած՝ ընդհարմանատեն, երրորդը մէջտեղ չկայ:

Երկրորդ անդամ ըլլալով գերմանական օդանաւ մը թռաւ Շէֆֆիլտնո կղզիներուն վրայ, բայց ետ մղուեցաւ:

Աւստրալիա որոչեց 3000 նոր օդաչուներ ղրկել Եւրոպա, զօրացնելու համար բրիտանական օդատորմիղը:

*** Ամէն օր զանազան նաւեր կ'ընկղմին Հիւսիսային ծովու եւ անգլիական ջուրերուն մէջ, ականներու զարնուելով, բայց սուզանաւերու գործունէութիւնը թուլցած է:

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

300,000 Ռուսեր 100,000 Ֆիններու դէմ

Ռուսերը իրենց վերջին պարտութեան վրէժը լուծելու համար 300.000 հոգի թափեցին Ֆինլանտական գլխաւոր ճակատին՝ Մաննէրհայմի գծին դէմ, ընդհանուր յարձակողականի ձեռնարկելով· բայց նորէն ձախողեցան, ճակատամարտին 28րդ օրը: Ցուրտը այնքան սաստկացած է որ ջերմաչափը սառուցեալ կէտին իջած է եւ բազմաթիւ ռուս վիրաւորներ սառելով կը մեռնին, պատգարակներու հասնելէն առաջ: Գերիներու հարցաքննութենէն եւ մեռեալներու քննութենէն կը հետեւի թէ Ռուսերը նոր զինուորներ փոխադրած են: Այս զինուորները աւելի լաւ զինուած եւ մարզուած են, ինչպէս եւ աւելի լաւ պատսպարուած եւ աւելի երիտասարդ քան միւսները: Բայց եւ այնպէս, Մաննէրհայմի ձախ թեւը խորտակելու փորձը, կամ ճակատը ճեղքելու բոլոր ձեռնարկները ձախողեցան:

Ռազմագաչտէն հասած սպայ մը կը պատմէ թէ ամէնէն աղեխարչ տեսարաններէն մէկն է հարիւրաւոր զինուորներու մահը՝ ցուրտէն սառելով: Դիակներուն դիրքէն կ'երեւայ որ չատերը պարզապէս վիրաւորուած, յետոյ սառելով մեռած են: Ռուս զինուորները մեռաղեայ արձանագրութիւն չունին իրենց թեւերուն վրայ, այլ թուղթի կտոր մը որ կը յայտնէ իրենց ինքնութիւնը: Հետեւաբար, հաղարաւոր ռուս ընտանիքներ ամիսներով կամ երբեք պիտի չգիտնան թէ ինչ եղած են իրենց հոգեհատորները:

Ռուսական հեռաձիգ թնդանօթները նորէն ռմբակոծեցին Վիպորկը, որ չատոնց պարպուած է:

*** Զրոյցի մը համաձայն, Սթալին 200.000 մանուդէներ պահանջած է Գերմանիայէն, վերակազմելու համար ռուսական ճարտարարուեստը եւ տրնտեսութիւնը:

Ռուս պերիներն ալ կը հաստատեն թէ ըմբոստութիւն ծագած է կարմիր բանակին մէջ եւ թէ հարիւրաւոր զինուորներ փախած են, իրենց սպաները հրացանի բռնելէ վերջ: Դանիական թերթերը կը գրեն թէ 10.000 ռուս զինուորներ գլխաւոր բանակէն կտրուած են Լէնինկրատ - Մուրմանսք գծին երկայնքը:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ անհետացնելու համար, աչխատանքի նախարարը հրամանագիր մը պատրաստած է, որուն համաձայն փոփոխութիւններ կը կատարուին նպաստի կանոնադրին մէջ: Այսուհետեւ երբ որ եւ է անկանոնութիւն նչմարուի, գործադուրկը անմիջապէս պիտի զրկուի նպաստէ: Անոնք որ ֆիլիբաստէս կարող են, պիտի տեղաւորուին աղգային ճարտարագործութեանց մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարութիւնը արտակարգ լիազօրութիւններ պիտի ստանայ, պատերազմի սպառնալիքի, օտար նախայարձակման կամ ընդհանուր զօրաչարժի պարագային, համաձայն նոր օրինագծի մը: Կը նչանակէ թէ կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է, յանկարծակիի չգալու համար: — Ուրիչ օրինագիծ մըն ալ կազմուած է, աղգային հարստութիւնները ապահովելու համար, ընդհանուր զօրաչարժի պարագային: Ծանր պատիժներ պիտի կրեն անոնք որ չարաչահութիւններ կը կատարեն:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ աղգ· կոմիտէն հրատարակեց իր առաջին կոչը, որ կը յայտարարէ թէ չեխական պետութեան վերահաստատումը մաս կը կազմէ Դաչնակիցներու հաչտութեան պայմաններուն: Կոչը կը յորդորէ որ Չեխոսլովաքիոյ ժողովուրդը չվհատի, մոռնայ բոլոր վէճերը եւ միանայ ընդհանուր ծրագրին չուրջ: «Մենք կ'ուզենք ազատ Չեխոսլովաքիա մը ազատ Եւրոպայի մէջ: Մենք պիտի չահինք այս պայքարը, ինչ որ ալ արժէ եւ իրար պիտի գտնենք մեր հայրենիքին մէջ զոր պիտի վերաչինենք աւելի հզօր եւ աւելի գեղեցիկ»:

Հետեւանք, խոտոր հայելի, դատ

Հոգեհանգստի առթիւ մը, որ տեղի ունեցաւ «Ցուցաչի» մէջ, մեր թղթակիցը կը լսէ հետեւեալ խօսակցութիւնը երկու ծանօթ պարոնների միջեւ.

— Ես չեմ հասկնար, թէ ինչպէս կարելի է այդքան անտարբեր ըլլալ մեռելի հանդէպ, ինչպէս կարելի է ծիծաղիլ, զրուցել, ինչպէս կարելի է ուտել ու խմել...

— Ես ալ չեմ հասկնար, թէ ինչպէս կարելի է ամէն օր մեռելներ տեսնել ու չծիծաղիլ, չզրուցել, չուտել ու չխմել...

— Ես ամէն օր մեռելներ չեմ տեսներ...

— Ես ալ ամէն օր չեմ ուտեր ու չխմեր...

— Ես ամէն օր չեմ ծիծաղիր...

— Ես ալ ամէն օր չեմ զրուցեր...

— Ես ամէն օր չեմ ուտեր...

— Ես ալ ամէն օր չեմ խ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ·— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ VENDREDI 5 Janvier 1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4238 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Բանաստեղծութիւն չէ, այլ իրականութիւն,— կատարեալ տերեւաթափ մը մատնուած են կարգ մը գաղութներ, պատերազմէն ի վեր: Եւ ամէնէն առաջ՝ Ֆրանսայի մէջ:

Արդարութիւնը կը պահանջէ չանտեսել զանազան ձեռնարկներ: Եւ մենք միշտ ալ կ'արձանագրենք ինչ որ տեղի կ'ունենայ Փարիզի, Մարսէյլի, Վալանսի եւ ուրիշ քանի մը քաղաքներու մէջ: Այդ ձեռնարկներուն մէջ, առաջին տեղը կը գրաւէ զինուորներու օգնութեան գործը:

Պատերազմին սկիզբէն ի վեր, Փարիզի մէջ կը գործէ Զինուորներու Օգնութեան Մարմինը, 25ական ֆրանք յատկացնելով կարօտ զինուորներու եւ ուրիշ ալակցութիւններ ընծայելով: Կապոյտ Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը, միշտ համախորհուրդ նոյն Մարմնին հետ, 700 ծարաւներ ղրկեց զինուորներուն, — ուտելիք, հանդերձեղէն եւայլն, դրամ ալ ճարելով անոնց ընտանիքներուն: Նոյն կազմակերպութեան Մարսէյլի վարչութիւնն ալ, որուն յանձնուած է այս գործը, Ազգ· Կեդր· Վարչութեան, յարանուանութեանց պետերուն եւ բոլոր Միութեանց հաւանութեամբ, ղրկած է արդէն առաջին հարիւր ծարերը: Իսկ Վալանսի մէջ ձեռնարկած են հանգանակութեան, նոյն առաջադրութեամբ:

Ուրի՞շ,— դժբախտաբար ձեռքի տակ չունինք չօշափելի փաստեր, հաստատելու համար թէ միւս հայաչատ կեդրոններն ալ կը բանին:

Օրինակ, հրապարակաւ հարցումներ ուղղեցինք Լիոնի, Տէսինի, Սէնք Էթիէնի, Սէն Շամոնի, Կրենոպլի եւ ուրիշ գաղութներու,— եւ տակաւին կը սպասենք դրական պատասխանի մը: Մեր թղթակիցներն իսկ մունջ հարս են դարձեր:

Ուրեմն այսքան չո՞ւտ մարեցաւ երբեմնի խանդավառութիւնը: Եւ եթէ տերեւաթափ չէ այս, հապա ի՞նչ է:

Մնաց որ, միայն զինուորներու օգնութեան հոգերը չեն որ կը ճնշեն մեր վրայ:

Պատերազմէն առաջ ալ, ամէն գաղութ իր սեւ օրը կուլար, երբեմն դոյները խտացնելով, մէկը տասը ներկայացնելով: Հոգե՞րը հալեցան, թէ մարդոց կորովն ու ճիգը:

Ահա պատերազմին հինգերորդ ամիսը եւ նոր տարի: Օրուան դէպքերն ու երեւոյթները կը հաստատեն թէ աւելի մոայլ օրեր պիտի տեսնենք, տագնապներ որոնք ամէն բանէ առաջ արթնութիւն, կորով, սուր աչք եւ տաք սիրտ կը պահանջեն: Ո՞ր տղամարդուն պիտի վայլէր հառաչել եւ անկիւն մը քաշուիլ, երբ ամբողջ սերունդ մը կրակին մէջ նետուած, կը սպասէ որ դոնէ թիկունքը ամուր մնայ եւ գործօն:

Եթէ տերեւաթափը հոգեկան վիճակ մըն էր, իրրեւ հետեւանք աչնան, ահա ձմեռն ալ կը սահի եւ չուտով պիտի ժպտի գարունը:

Մեր դէղնած տերեւնե՞րն ալ գարնան կը սպասեն, նորէն բացուելու համար :— Շ·

ՆՈՐԷՆ ՇԱՐԺ ԵԻ ՂՂՈՂՈՒՄ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

24 ԺԱՄ ՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ·— ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ ԱԼ ՀԵՂԵՂՆԵՐ·— ԵՐՋԻԿԱՆ ՊԻՏԻ ՊԱՐՊՈՒԻ՞·— 5000 ՏՈՒՆԵՐ ՔԱՆԴՈՒԱԾ·— ՆՈՐ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ·— 5000 ՏՈՒՆԵՐ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ՕՐՏՈՒԻ ՄԷՋ·—

Անգարայէն կը հեռագրեն յունուար 3 թուականով (Հավաս)·— Երկրաշարժի զօրաւոր ցնցում մը զգացուեցաւ երէկ ժամը 14.45ին, Եղկատի եւ շրջանին մէջ, ինչպէս եւ Երզնկայի աղէտեալ շրջանին արեւմտ· կողմը: Ինը գիւղերու մէջ 97 տուներ փլան եւ 67 տուներ վնասուեցան, բայց մարդկային զոհ չկայ առ այժմ: Ուրիշ երկրաշարժ մը պատահեցաւ Զանկըրըի մէջ, ժամը 16.20ին: Մանրամասնութիւններ կը պակսին· բայց կը կարծուի թէ մարդկային զոհ չկայ :

Պոլսէն մեկնած առաջին չոգենաւը Օրտու հասաւ, ուր մեռելներու թիւն է 900 եւ ուր 5000 տուներ կործանած են: Կիրասոնի մէջ մեռած կը հաշուեն 1500 հոգի, իսկ բազմաթիւ գիւղեր եւ քաղաքներ կործանած են: Զիւնամբրիկը կը սաստկացնէ դժբախտ ազէտեալներուն տառապանքները:

Կառավարութիւնը կը խորհի պարպել Երզնկա քաղաքը, որ ամբողջովին կործանած է չարժէն եւ ուր միայն 3000 բնակիչներ ողջ մնացած են: Թերեւս նոր քաղաք մը շինուի, երկրի ուրիշ մէկ մասին մէջ:

*** Պոլսէն հասած հեռագրի մը համաձայն Պալըքէսիրի, Պրուսայի, Իզմիտի եւ Ատապազարի ողողումներուն հետեւանքով փլած են 336 տուներ, 300 տուներ քշուած են ջուրերէն, 662 տուներ ալ անբնակելի դարձած: Բազմաթիւ կամուրջներ փլած են: Եղկատի երկրաշարժէն փլած են 184 տուներ, քաղաքին կամ շրջականերուն մէջ:

*** «Փառի Սուաո»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պոլսէն, յունուար 3 թուականով·—

Մինչ երկրին մէջ կը կազմակերպուի օգնութեան գործը եւ կարեւոր առաքումներ կը կատարուին դէպի աղէտեալ վայրերը, հանրապետութեան նախագահը կը պտտի այդ շրջաններուն մէջ, միխիթարելու համար աղէտեալները: Թոքատի մէջ յուզիչ տեսարաններ պարզուեցան, երբ նախագահը հասնելով շրջապատուեցաւ իրենց մեռելներուն վրայ լացող կիներով: Իսկէն Ինէօնիւ խոստացաւ ամէն բան ընել, մեղմացնելու համար իրենց սուգը եւ թուառութիւնը: Երզնկայի մէջ աւելի քան 1500 մեռելներ հանուած են փլատակներուն տակէն եւ թաղուած հասարակաց փոսին մէջ, սրտաշարժ արարողութիւններէ վերջ որոնց ներկայ էին քանի մը հազար հոգի :

Նոր դժբախտութիւն մը հարուածեց բազմաթիւ գիւղեր Թուրքիոյ արեւմտեան շրջանին մէջ: Հեղեղանման անձրեւներու հետեւանքով որոնք անընդհատ չարունակուեցան քանի մը օր, գետեր, գետակներ եւ վտակներ յորդեցան Իզմիրի, Պրուսայի, Մաղնիսայի, Ամասիոյ եւն· մէջ: Իբր 84 գիւղեր բոլորովին ղրկուած են հաղորդակցութենէ: Բնակիչները տանիքները ապաստանեցան եւ փրկուեցան 24 ժամ վերջը, նաւակներով հասած ազատարար խումբերու միջոցաւ: Միայն Քէմալ փաշա գիւղաքաղաքին մէջ 300 տուներ փլած եւ 600 հոգի խեղդուած են:

Պոլսոյ Զէքմէճէ լիճը եւ շրջակայ գետակներն ալ յորդած ըլլալով, ողողեցին հազարաւոր հէքթար տարածութիւն եւ հաղորդակցութենէ ղրկեցին բազմաթիւ գիւղեր: Այս նոր աղէտը բարդուելով երկրաշարժին վրայ, խոր ընկճահարութիւն գործեց ժողովուրդին մէջ:

*** Անգարայի մէջ դառնութեամբ դիտել կուտան թէ Ֆ· Միութիւնը ոչ ցաւակցութիւն յայտնած, ոչ ալ որ եւ է օգնութիւն ղրկած է:

Սուրիոյ Ֆրանսական բանակին հրամանատարութիւնը Թրքական կառավարութեան տրամադրութեան տակ դրաւ 300 վրաններ եւ 5000 ծածկոցներ, երկրաշարժի եւ ողողումի զոհերուն համար: Սուրիոյ մարզպանը 200,000 ֆրանքի գնում կատարեց, վրանի վերաբերեալ նիւթեր ճարելու համար Թուրքիոյ :

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Թէլ Աւիվի քաղաքապետութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնեց բժշկական մարմին մը ղրկելու աղէտեալ վայրերը: Հայֆայի քաղաքապետութիւնն ալ հարիւր պաղեստինեան ոսկի նուիրեց, աղէտեալներուն օգնելու համար:

*** Լեհաստանի հանրապետութեան նախագահը, որ Ֆրանսա կը գտնուի, ցաւակցական հեռագիր մը ուղղած ըլլալով, Թուրքիոյ նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան· —

Զեկոյց թիւ **243**, յունուար **3**, առաւօտ·— Ոչ մէկ դէպք :

Զեկոյց թիւ **244**, իրիկուն·— Ցերեկուան ընթացքին մեր պահակախումբերը եւ հետազօտիչները յաջողութեամբ գլուխ հանեցին իրենց յանձնուած պաշտօնը, ձակատի զանազան կէտերուն վրայ: Կէս օրուան առենները երկու թշնամի օդանաւեր վար առնուեցան մեր հետազօտիչ օդանաւերուն կողմէ:

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ցուրտը բաւական մեղմացած ըլլալով, դաշտերը տղմոտներու վերածուած են, բայց աւելի դիւրացած է օդանաւային գործունէութիւնը: Ֆրանսացիները 106 օդանաւեր արձակեցին, բազմաթիւ հետազօտիչ թռիչքներ կատարելու համար գերմանական դիծերուն վերեւ : Պահակախումբերու գործունէութիւնը կը չարունակուի ամայի տարածութեան վրայ: Ֆրանսացիները յաջող թակարդ մը լարեցին Ստորին Վոժի մէջ, Պիչի հիւսիսային կողմը, հետապնդելով գերմանական պահակախումբ մը որ կը սողոսկէր անտառապատ գահավէժներու մէջ: Երբ գերմանական պահակախումբը կտրուեցաւ դէպ ուր բանակէն, Ֆրանսացիները կրակ բացին, սպաննելով հրամանատարը — տեղական մը — եւ վիրաւո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· Էջ)

ՀԱՆԳԻՍՏ ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ վախճանած է Ֆրանսայի եւ Պելժիոյ հոգեւոր հովիւը, Վառմշապուհ արք· Քիւպարեան, որ երկար տարիներ է վեր կը տառապէր հիւանդացողին մէջ:

Վախճանեալ հովիւը 85 տարեկան էր, եւ եղած է առաջին ուսուցիչը Անդրանիկի: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի կիրակի օր: Ցաջորդով մանրամասնութիւններ իր կեանքի եւ գործունէութեան մասին:

Ամերիկա կրնա՞յ հեռու մնալ պատերազմէն

Մ· Նահանգներու 76րդ խորհրդարանին նստաշրջանին բացման առթիւ, նախագահ Րոզվէլթ ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով իր տեսակէտները միջազգային կացութեան եւ պատերազմի մասին: Այս առթիւ նորէն յիշեցից թէ Մ· Նահանգները հեռու պիտի մնան պատերազմէն, բայց չեն կրնար խուսափիլ անոր հետեւանքներէն: Ցետոյ ուժգնօրէն ձաղկեց դիկտատուրաները եւ բռնութեան վրայ հաստատուած քաղաքականութիւնը: Ամերիկա չի կրնար անտարբերութեամբ դիտել աշխարհի անցուդարձը:

Ահաւասիկ իր ճառին հիմնական կէտերը·—

1.— Հետզհետէ աւելի բացորոշ կ'երեւայ թէ ապագան խախուտ եւ վտանգաւոր պիտի ըլլար, նոյնիսկ Ամերիկացիներուն համար, եթէ աշխարհը կառավարուէր ահ մը մարդոց միջոցաւ :

2.— Արդի մարդը այլեւս չի կրնար քաղաքակիրթ կեանք մը վարել, եթէ աշխարհակալութեան պատերազմներ մղուին ուրիշ երկիրներու դէմ :

3.— Գրեթէ բոլոր ազգերը կը հաւատան թէ Մ· Նահանգները եղած են եւ պիտի ըլլան հզօր եւ գործօն ազդակ մը խաղաղութիւնը վերահաստատելու ճիգերուն մէջ:

4.— Ամերիկեան 21 հանրապետութեանց բարեկամական յարաբերութիւնները, որոնք հիմնուած են խաղաղութեան եւ ազատութեան վրայ, յոյս կը ներշնչեն թէ ինչ որ եղած է արեւմտեան կիսագունդին մէջ, կրնայ ըլլալ նաեւ ուրիշ երկիրներու համար: Ցմռռնանք որ այդ 21 հանրապետութիւնները կը ներկայացնեն 250.000 ժողովուրդ:

5.— Երբ ժամանակը հասնի, Մ· Նահանգները պէտք է իրենց ազդեցութիւնը ի գործ դնեն միւս բոլոր ազգերուն վրայ, որպէսզի ոչ մէկ ազդ հարկադրուի զէնքի ուժով ապահովել այն ինչ որ կրնայ չահիլ խաղաղ բանակցութեամբ :

6.— Մեր առեւտրական ծրագիրը քայլ մըն է դէպի միջազգային խաղաղ գործակցութիւն, եւ պէտք չէ բռնաբարում նկատուի Ամերիկայի այն աւանդական քաղաքականութեան որ կը խուսափի կաչկանդիչ դաշնակցութիւններէ :

Նախագահին յայտարարութեան ամէնէն ուշագրաւ մասը այն էր որ կը մատնանշէր Մ· Նահանգներուն դերը՝ խաղաղութիւնը ապահովելու եւ նոր կարգուսարք մը հաստատելու համար: «Մենք պէտք չունինք երթալ կռուելու ուրիշ ազգերու կողքին, բայց դոնէ կրնանք ուրիշ ազգերու հետ քալլելերկայն խաղաղութիւնը որ պիտի թեթեւցնէ աշխարհի խռովութիւնները եւ այսպէս գործելով օգնել մեր սեփական երկրին: Զինուորական եւ դիւանագիտական եռուզեռէն դուրս, թեր ու դէմ քարոզութիւններէն վեր, կան իրողութիւններ որոնք աչքի կը զարնեն եւ զոր կ'ընդունի ամբողջ աշխարհ : Առաջինը այն է որ Մ· Նահանգներու կառավարութիւնը երբեք այնքան ճիգ թափած չէ որքան վերջերս, բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ հաստատելու համար իր քոյր ազգերուն հետ: Երկրորդը այն է որ գրեթէ բոլոր ազգերն ալ կը հաւատան թէ Մ·Նահանգները հզօր եւ գործօն ազդակ մը կը կազմեն, խաղաղութեան վերահաստատման համար» :

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ձիւն-ձմեռը կը խանգարէ գործողութիւնները

Վերջին լուրերու համաձայն, զինուորական գործողութիւնները գրեթէ կանգ առած են, իրրեւ հետեւանք սաստիկ ցուրտին եւ ձիւնին: Ֆինլանտայի հրամանատարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ 400 ռուսական հրասայլեր եւ 150 ռմբաձիգ օդանաւեր քանդուած են պատերազմին սկիզբէն ի վեր: Զեկոյցը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ նաեւ հիւսիսային եւ կեդրոնական Ֆինլանտայի մէջ ձեռք բերուած յաջողութեանց մասին: Ամրութեանցգիծը դեռ անվթար կը մնայ հարաւային չրջանին՝ Քարելիոյ պարանոցին մէջ:

Ռուսական ծովային թնդանօթները 25 մղոն հեռուէն ռմբակոծելով Վիպորկը, չեն կրցած մեծ վնասներ պատճառել: Այս քաղաքին 84.000 բնակիչներէն 70.000 այրեր, կիներ եւ մանուկներ այլուր փոխադրուած են եւ միայն սակաւաթիւ զինուորներ կը մնան: Վիպորկ, որ կը տիրապետէ Քարելիոյ պարանոցին, արեւմտեան կողմէն, երկար տարի կեդրոն եղած է պատերազմական դործողութեանց: Ռուսերը եւ Ֆիները բազմաթիւ անգամներ կռուած են անոր տիրապետութեան համար: Ֆինլանտայի պատմութիւնը մանրամասնօրէն կը նկարագրէ 1495ի պատմիչը, երբ դպեակին հրամանատարը, Քնուտ Փոսէ, ստիպեց Ռուսերը որ վերջնեն պաշարումը, կուպրի եւ խայծդանի բռցավառ տակառներ գլորելով: Վիպորկ ի վերջոյ Ռուսերուն ձեռքը իննկաւ 1710ին, բայց 1812ին կցուեցաւ Ֆինլանտայի մեծ դքսութեան, իսկ Ֆինլանտական քաղաք դարձաւ 1918ին, անկախութեան չնորհիւ :

Ամենավերջին տեղեկութեանց համաձայն, ռուսական ընդհ· յարձակողականին կը սպասուի այս օրերս :

*** Ֆրանսա եւ Անգլիա որոշած ըլլալով կարելի օգնութիւնը հասցնել Ֆինլանտայի , մեծ սրտեղութիւն կը տիրէ Գերմանիոյ մէջ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ չամուսնացած մայրերը «տիկին» պիտի կոչուին այսուհետեւ, եթէ իրենց զաւկին հայրը բանակին մէջ կը գտնուի: Հօրը վկայականին մէջ պիտի գրուի «պատերազմի հայր», իսկ պետութիւնը պիտի ստանձնէ զաւակներուն ծախքը, պայմանաւ որ ծնողները առողջ ըլլան ֆիզիքապէս եւ բարոյապէս :

Նոյն թերթը Կալկաթայէն կ'իմանայ թէ հնդիկ պետերու տարեկան համագումարը, որ նոր վերջացաւ, որոշած է 2 միլիոն հոգինոց քաղաքապահ բանակ մը կազմել, որուն մէջ պիտի առնուի Հնդկաստանի զանազան մասերուն ոստիկանութիւնը: Այս կարգադրութեան չնորհիւ անգլիական եւ հնդիկ կառնոնաւոր զօրքը պիտի կրնայ կեդրոնանալ Միջագրի կիրճին մէջ:

Դարձեալ իտալական թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Սաատապատի ուխտակիցները,— Իրան, Իրաք եւ Աֆղանիստան — որոշած են Ժողովի հրաւիրել իրենց արտաքին եւ պատերազմական նախարարները յունուար 4ին (երէկ), խորհրդակցելու համար Ռուսիոյ կարծեցեալ պատրաստութեանց դէմ ձեռք առնուելիք միջոցներու մասին: «Սթամփա»յի Գահիրէի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ հաստատուած է որ այդ երեք պետութիւնները որոշած են անմիջապէս ժողով գումարել: Իրան արդէն իսկ չարժման մէջ դրած է 50.000 զինուորներ, իսկ Իրաք կը չարունակէ ամրացնել սահմանապլուիսը :

ԿԱԶԻՆ Գինը 1.60 պիտի հաշուէն յունուար 1էն սկսեալ: Նախապէս խոնարհող մեթրը կ'արժէր 1.41:

Մ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ դրաքննութիւն հաստատեց բոլոր թղթակցութեանց վրայ, արտաքին թէ ներքին: Ուտելիքի նեղութիւնը սաստկացած է Լէնինկրատի մէջ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

«Թան »ի թղթակիցը կը գրէ Անգարայէն ։—

1939 Մայիս 12ին, երբ կնքուեցաւ անգլեւթրքական համաձայնութիւնը, Գերմանիա հասկցաւ որ խաղը կորսնցուցած է Թուրքիոյ մէջ։ Ուշ հասաւ Ցոն Փափէն, թէեւ գուբ պիտի անցնէին իր բոլոր խաղերը, հոգ չէ թէ տաղանդաւոր դիւանագէտ մը ըլլար, որովհետեւ Թրքական հանրապետութեան համար պարզ էր թէ ինչ մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէր Գերմանիա աշխարհի համար,— Զինեւսլովաքիոյ ճակատագիրը լուսաբանած էր հանրային կարծիքը։

Յետոյ, Յունիս 23ին կնքուեցաւ Թուրքեւֆրանսական համաձայնութիւնը, որ կուգար միացնել երեք ազգերը՝ պաշտպանելու համար խաղաղութիւնը Միջերկրականի մէջ ։

Անգլեւթրքական եւ Թուրքեւֆրանսական դաշնագիրներուն մէջ նախատեսուած էր չուտով կնքել անգլեւֆրանսթրքական դաշնագիր մը երկար տեւողութեամբ ։

Այս ձեւով, եթէ խաղաղութիւնը պահպանուեցաւ Միջերկրականի մէջ, Հիթլէր յաջողեցաւ պատերազմը պայթեցնել Եւրոպայի մէջ։

Թշնամութիւնները հազիւ սկսած, Թրքական մամուլը բացէ ի բաց դիրք բռնեց, դաշնակիցներուն ի նպաստ։ Գերմանիա, սակայն, չէր կարծեր թէ կորսուած է ամէն յոյս։ Ու մինչ բանակցութիւններ կը կատարուէին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն միջեւ՝ էնկլեւրիի մէջ, գերմանական փրոփականտի մեքենան սկսած էր գործել անհնազ, հրատարակելով դրքոյկներ, չրջաբանկներ, եւայլն, որոնք փոստով կը դրկուէին անհատներու։ Միւս կողմէ ամէն Գերման, որ կը բնակէր Թուրքիոյ մէջ, հրահանգ ստացած էր «լուսաբանել» իր չրջապատը,— հասկցնել թէ ուժեղ է Գերմանիա, իսկ դաշնակիցները՝ տկար, եւ Անգլիա միայնակ պիտի չկրնայ մինչ պիտի Թողու Ֆրանսան ոտնատակուիլ վրայ, առանձնակի ֆիզական եւ բարոյական հարկեր։

Այսուհանդերձ կնքուեցաւ անգլեւֆրանքեւթրքական դաշնագիրը Հոկտեմբեր 19ին, 15 տարուան համար ։

Հիթլէր կորսնցուցած էր այլեւս խաղը, Թուրքիոյ մէջ։ Ցոն Փափէն, որ ի դուր աշխատած էր օգտագործել Ռուսերու ազդեցութիւնը, իրեն համար մխիթարութիւն մը կը համարչր որ Թուրքիա, կնքուած դաշնագրին մէջ յօդուածով մը, կը յայտնէր թէ երբէք պատերազմի պիտի չմտնէ Մոսկուայի դէմ ։

Գերմանիոյ համար, կը մնար գործել անուսական դեսպի վրայ։ Այս ատիճ յաջողութեան աւելի մեծ յոյսեր կային։ Երկար տարիներէ ի վեր Գերմանիա մեծագոյն չամախորդն էր Թուրքիոյ։ Բայց Թուրքիա կրնա՞ր ուրախանալ իր առեւտրական յարաբերութիւններուն համար, հակառակ այն իրողութեան որ դէպի Գերմանիա կատարած արտածումները կը ծածանէին հետզհետէ, (1930ին 19 միլիոն Թրքական ոսկի, 1938ին՝ 62 միլիոն)։ Պատասխանը ժխտական է ։

Անցեալ հոկտեմբեր 17ին, Հալը իվիի կեդրոնին մէջ կատարուած զանսախօսութեան մը ընթացքին, Թուրք նշանաւոր տնտեսագէտ մը, Տոքթ. Հալիտուն Սարհան, որ Թուրքիոյ առեւտրական նախարարութեան խորհրդականն է միաժամանակ, կը յայտարարէր թէ իր երկիրը չատ լաւ հասկցած է որ նոյն քաղաքականութեան նպատակն է տնտեսական իրականն դերութեան մը ենթարկել որքան հնարաւ - արեւելեան Եւրոպան, նոյն - քան Թուրքիան։ Եւ յիշեց բազմաթիւ վիճակներ,— մարքրին արժէքը ամլացնել կոտրելով Թրքական ոսկիին արժէքը, չուկայ դրաւել գնումի բարձր պին տալով յետոյ սակայն զեղչեր կատարելով, եւայլն, Անգարա ուրիշ գանգատներ ալ ունէր, մասնաւորապար չանձնուած ապրանքներու մասին։ Այնպէս որ Թրքական կառավարութիւնը փութկոտութիւն ցոյց չէր ուզեր՝ նորոգելու համար գերմանական դաշնագիրը, որու պայմանաժամը կ'սպառէր անցեալ Օգոստոսին ։

Ցոն Փափէն կը չարունակէր իր խաղերը։ Կ'աշխատէր համոզել Թէ Թուրքիա չի կրնար ապրիլ առանց Գերմանիոյ, որ իր գլխաւոր չամախորդն է ։ Միւս կողմէ գերման առեւտրականները լեցուցած Թուրքիա, հրաշալի խոստումներ ցրուելու համար չուկաներուն վրայ,մեկսպատրաստ են գնելու ամէն ապրանք, ինչ գին ալ պահանջուի, վճարումն ալ ոսկիով ։

Թուրքերը չհաւատացան։ Անցեալ Նոյեմբեր 20ին, տնտեսական պատուիրակութիւն մը, Նուման Մենեմէնճիօղլուի նախագահութեան տակ, այցելեց Լոնտոն, բանակցութիւններ կատարելու համար առեւտրական յարաբերութեանց մասին։ Դեկտեմբեր 9ին, Ֆրանսական դեսպանը եւս առեւտրական նպաստաւոր առաջարկներ կը տանէր Փարիզէն էնկլերի ։

Երբ Թրքական պատուիրակութիւնը կը մեկնէր Լոնտոն, կայսրան լծուած էին Անգարայի բոլոր օտար դիւանագէտները, որոնց կարգին նաեւ Ցոն Փափէն, եւ երբ բոլորը բարի ճամբորդութիւն կը մաղթէին, գերման դեսպանը մեկ կողմ քաշուած կը դիտէր։ Նոյն պահուն, — զուգադիպութի՞ւն Թէ խաղ — Պերլինէն հեռագիր մը կատաղի յարձակում մը կը գործէր Պոլսոյ «Թան» Թերթին վրայ, որ գրեր էր Թէ Անգարայի գերման դեսպանը, յանուն իր կառավարութեան, ռումէն դեսպանին առաջարկած է ռումանեւխորհրդային սահմանին վրայ Զիկիքըմի դիծ մը չինել եւ չինութիւնը յանձնել Գերմանիոյ ։

Այս լուրը առաջին անգամ կուտար «Տէյլի Հէրըլտ»ի Պոլսոյ Թղթակիցը, որու ի պատասխան՝ «Պրաւդա» 14 Նոյեմբերին կը յարձակէր Թրքական մամուլին վրայ, ամբաստանելով զայն Թէ կ'աշխատի Թշնամացնել Պերլինը Մոսկուայի հետ ։

Ցոն Փափէն, Թրքական պատուիրակութեան մեկնումին յաջորդ օրն իսկ, 21 Նոյեմբերին, Անատոլու Բլիւպին մէջ, հացկերոյթի կը հրաւիրէր եւ մէկ սեղանի չուրջ հաւաքէր Թուրքիոյ արտաքին եւ առեւտրական գործակատարները, ինչպէս նաեւ պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ ։ Թուրք հրաւիրեալները հազիւ սեղան նստած՝ իրենց պնակին մէջ գտան... գերմանական կառավարութեան հրատարակած Ճերմակ Տետրակը Թուրքերէն լեզուով, մէկ մէկ օրինակ։

Այս քարոզչական գործին առթիւ, Պոլսոյ մամուլը սկսաւ չղայնութիւն յայտնել։ «Ենի Սապահ» Թերթը, խօսելով «գերմանական մամուլին տարօրինակ հոգեբանութեան մասին », չէր վարաներ յայտարարելու Թէ « Թուրքերը որ չեն վախցած՝ երբ մինակ են եղած, վախնալու ոչ մէկ պատճառ ունին հիմակ՝ երբ իրենց կողքին ունին արեւմտեան պետութիւնները»։ Իսկ «Թան», որ զգի գործած էր գերմանական մամուլին յարձակումներուն, յայտնեց Թէ Պերլինի ներկայացուցիչները քանիցս փորձած են կաշառել իրենցները,եւ այս առթիւ կուտար անունները անոնց որոնք Հիթլէրի ոսկիները կը բաշխեն Պոլսոյ մէջ։

Կրակին վրայ իւղ նետելու տպատուրութիւնը գործեց երբ հասաւ «Ցեղքիչէր Պէօսթեթէր»ի մէկ յօդուածը, որուն նպատակն էր խանգարել Թուրքեւխորհրդային յարաբերութիւնները։ Արդարեւ, գերմանական Թերթը կը գրէր Թէ «Թուրքերը զինուոր կը համախմբեն Կովկասեան սահմանին վրայ, այնպէս որ Ռուսերն ալ իրենց կարգին համապատասխան մի - ջոցներ ձեռք առած են»։ Ու կ'աւելցնէր որ «Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան փոփոխութեան պատճառով, ռուսական բարեկամութիւնը ջղայնութիւն մը կը մատնէ հանդէպ Թուրքիոյ»։ Եւ ասկէ կը հետեւցնէր Թէ հաւանական է որ պատերազմ ծագի երկու երկիրներուն միջեւ, վտանգելով Անգլիոյ ճամբան դէպի Հնդկաստան։

Անատոլուի հեռագրական գործակալութիւնը հանդարտօրէն հերքեց ։ Գերման դեսպանը սակայն չարունակեց իր խաղերը,— Թղթատարի կամ դեսպանատան բարապանին միջոցով սկսաւ զրկուիլ ուշադրական տեղեկագրեր։ Առանց կարգին՝ «Պրաւդա»յի 14 Նոյեմբերի յօդուածը, Մոլոտովի ճառը, ան - չուշ այն մասերը որոնք ոչ բարեկամական էին հանդէպ Թուրքիոյ, եւ այս ամէնը՝ Թուրքերէնի Թարգմանուած։

Կարելի է երեւակայել հանրային կարծիքին վրդովումը։ «Ենի Սապահ»ի մէջ Եալչընն գատապարտեց գերման դեսպանին «անփութկանկատութիւնը եւ տխմարութիւնը»։ Իր կարգին «Թան» դիմակազերծ ըրաւ փորփականի գերմանական գրասենեակը եւ հրապարակեց կաշառքի պատմութիւնները։ «Վաղըթ» եւ «Ճիհհուրիյէթ», անոնց հետ եւ ամբողջ մամուլը սկսան մէկիկ մէկիկ պարզել գերմանական խաղերը, չնորհակալութիւն յայտնելով որ այդ էնթրիկները հանրային կարծիքին մէջ առեղծեցին զգուանք մը հանդէպ Գերմանիոյ ։

ԿՈՒԶՈՒԻ ադախին մը որ պիտնայ կերակուր եփել։ Դիմել՝ Պ. Օ. Մակարեանի, 58, Rue Lafitte, Փարիզ (10)

17, Rue Demesme — Paris (13e)
Imprimerie A.DER (AGOPIAN)
Le Gerant : H. STEPHAN

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Հայ արուեստագէտներր Բագուի մէջ

Այն արուեստագէտները, որոնք «Հայ Արուեստի Տասնօրեակ»ին առթիւ, Մոսկուա գացած էին ցուցադրելու հայ ժողովուրդին հոգեկան ստեղծագործութիւնները, վերադարձին՝ իրենց ճամբուն վրայ կանգ առին Բագուի մէջ, նոյն ներկայացումները կրկնելու համար Ադրբէջանի ժողովուրդին առջեւ։

Այդ ներկայացումները սկսան Նոյեմբեր 15ին եւ վերջացան Նոյեմբեր 19ին։

Երբ հայ արուեստագէտներու խումբը Բագու կը հասնի, Ադրբէջանի արուեստագէտները կը դիմաւորեն զանոնք կայարանին մէջ եւ կը խնդրեն մէկ չաբաթ մնալ Բագու ։

Յաջորդ օրը, Բագուի օփերան կը լեցուի խուռն բազմութեամբ։ Ներկայ են Ադրբէջանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի քարտուղարը Բաղիրով եւ կառավարական պաշտօնատարներ, արուեստագէտներ, գիտնականներ, նաեւ Բարկի բանուորութիւնը։

Բայց հայ արուեստի յաղթանակի օրը պիտի ըլլար Նոյեմբեր 18, երբ հայ պարախումբն ու երգչախումբը գերազանցեցին իրար։ Մեծ յաջողութիւն ունեցան Կոմիտասի «Կռլի երգը» եւ «Կուժն առա»ն, Մազմանեանի «Կարմիր վարդը», Կարօ Զաքարեանի «Մնդուխեան երգը», «Նախշուն ա - քիր» ժողովրդական երգը, (զոր մը չափած է երաժիշտ Քոչարեան), ինչպէս նաեւ երաժիշտներ Կարա — Մուրզայի, Սպ. Մելիքեանի ստեղծագործութիւնները։ Երգի եւ պարի միացեալ խումբերուն ցուցադրութեան ժամանակ մեծ տպաւորութիւն գործեցին տղամարդոց «Քոչարի » չուրջպարը, «Հօ՛յ, նազան իմ»ը, «Զիլ - չիմ»ը, «Ալ-այլուդա» պարերը, (առանձին կը պարէին Պալլինէ Բուռնազեան եւ Վազգէն Կարապետեան) ։ Հիացում պատճառեց ուսանող Արամայիս Ղազարեանի «Ղազախ»ի պարը, — բոլոր այս պարերը կրկնուեցան ժողովուրդին պահանջով։ Շողիկ Մկրտիչեան երգեց «Քէօռ - օղլին», Մալխասեանի «Սաֆա» օփերայէն եղանակ մը եւ Միրզոյեանի «Սարի աղջիկը » ։

Նոյեմբեր 19ին, հրաժեշտի երեկոյթ մը տրուեցաւ եւ այս առթիւ բեմ ելան Հայաստանի եւ Ադրբէջանի երգչախումբերը։ Նախ քան երգերը, երաժիշտ Ուզիր Հաճիբէկով քանի մը խօսք ըսաւ. «Սկիզբէն ի վեր, հայ եւ ադրբի ժողովուրդները կ'ապրին եղբայրօրէն։ Իրենց սովորութիւններով եւ արուեստով, երկու ժողովուրդներն ալ մօտիկ են իրարու, այնքան որ դժուար է որոշել Թէ ուր կը վերջանայ հայկականը եւ ուր կը սկսի ադրբէջանականը »։

Հայաստանի եւ Ադրբէջանի երգչախումբերը յետոյ երգեցին փոխն ի փոխ, արժանանալով բուռն ծափահարութիւններու։

Յաջորդ օրը երեւան մեկնեցան հայ արուեստագէտները։ Ողջերթի դացած էին հազարաւորներ։ Բագուի աշուղները սկսան նուագել, երբ ճամբայ ելաւ չոգեկառքը ։

Թուրքիա պիտի պատերազմի՞

« Տէյլի Թելեկրաֆ» քննելով Միջին Արեւելքի կացութիւնը, կ'եզրակացնէ Թէ Դաշնակիցներուն կացութիւնը չատ աւելի լաւ է աշխարհի այդ մասին մէջ քան 1914ին, նախ անոր համար որ Թուրքիա Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ է, յետոյ՝ որովհետեւ Դաշնակիցները աւելի բազմաթիւ եւ լաւ պաշտպանուած խարիսխներ ունին քան նախորդ պատերազմին։

Պահպանողական թերթին կարծիքով, անգլեւֆրանքեւմուրք համաձայնութիւնը բացարձակապէս անհարկելի չի դարձներ Թուրքիոյ մասնակցութիւնը պատերազմին։ Օրինակ, Թուրքերը պիտի չկարանան դէնք վերցնել Ռուսիոյ դէմ, եթէ այս վերջինը յարձակում գործէ Իրանի կամ Պալքաններու կողմէն։ « Նոյնպէս, եթէ Գերմանիա չատազ խաղայ Հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ, Թուրքիա միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, որպէսզի ան չկարենայ Սեւ ծով հասնիլ։ Երկու պարագաներուն մէջ ալ, կը կարծուի Թէ սերտ գործակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Թուրքերու եւ Դաշնակիցներուն միջեւ»։

Նոյն Թերթին կարծիքով, Իրան կը կասկածի խորհրդային յարձակումէ մը, բայց Ֆինլանտայի մէջ կրած պարտութիւնները կրնան ջուրը ձգած ըլլալ Մոսկուայի ծրագիրները՝ այդ ուղղութեամբ։ «Միւս կողմէ, Աֆղանիստան չատ ալ վախնալիք բան չունի »։

*** Իտալական Թերթերը միչտ կ'արձագանգեն Ռուսաստանի գաղտնի ծրագիրները Պալքաններու եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ։ «Ռէկլայոնի էնԹէրնացիոնալի» չաբաթաթերթը, որ արտաքին նախարարութեան տեսակէտները կ'արտայայտէ, իր վերջին խմբագրականով կը յայտարարէ որ եթէ Ռուսերը իրենց Թուական գերակչռութեամբ ի վերջոյ խորտակեն Ֆինլանտան, պիտի իջնեն Դանուբի չրջանը։ Բայց, այդ պարագային Իտալիա անչարժ պիտի չմնայ։ «Ռուսական բանակները արդէն իսկ կարպաթներու հողերուն վրայ կը դտնուին, բայց Իտալիա Թոյլ պիտի չտայ որ փորձեն անցնիլ »։

Ուրիչ իտալական Թերթ մը, «Սթամփա», այս առթիւ կը պարզէ կարմիր բանակին զինուորական ուժերուն, զանազան դուչակութիւններ ընելով Ս. Միութեան ապագայի մասին ։

Կ'աճի եւ կը ծաղկի Հայրենիքի

«Սորվրդ. Հայաստան» էջ մը նուիրած է Հայաստանի վերելքին, թիւերով ցոյց տալու համար Թէ որքան ծաղկած եւ աճած է մեր հայրենիքը վերջին 19 տարիներու ընթացքին։

Կատարած քանի մը Թիւեր, որոնք պատմական արժէք ունին.—

1920ին Հայաստանի բնակչութեան Թիւն էր 720,000։ Իսկ 1939ին՝ 1.281.599։ Եթէ բնակչութեան աճումը տեղի կ'ունենար, 1901 — 14 տարիներու ընթացքին, տարեկան 1,36 համեմատութեամբ, 1923 —1928՝ աճումը բարձրացաւ 3,2 համեմատութեան ։

Արդիւնաբերական ճակատին վրայ, Հայաստանի նուաճումներն են արհեստական ձգախիժի գործարանը, Կիրովականի քիմիական գործարանը, Լէնինականի սպանդանոցը եւ հիւսուածեղէնի գործարանը, կրպակեայ գործարանը, պղինձի ձուլարանը, Քանաքեռի Ջրաելեկտրակայանը ։ 1938ին, Հայաստան արտադրած է 18,2 միլիոն տուփ պահածոյ, 13,7 միլիոն մեթր կերպաս, 176 հազար հեծանիւր գինի, 5307 Թոն օճառ, 246 հազար զոյգ կօշիկ, 4069 Թոն պղինձարկասպ, 9260 Թոն միս եւայլ մթերքներ ։

Դպրոցական չինարարութեան ճակատին վրայ, պէտք է յիչատակել որ ներկայիս կը գործեն 1161 դպրոցներ տարրական, լրիւ կամ միջնակարգ ։

Ուսանողութեան Թիւն է 320,2 հազար։ 19 տարուան մէջ Հայաստան տուած է 5890 երիտասարդ մասնագէտներ, ճարտարապետ, բժիշկ, տնտեսագէտ, դիւղատնտես եւայլն։

Մշակութային ճակատի վրայ, Հայաստան ներկայիս ունի 24 թատրոն, 107 սինեմա։ Այս տարեչրջանին էր, որ կատարուեցաւ օփերայի եւ պարի հրաչալի թատրոնին բացումը։

Հայաստանի մէջ կը հրատարակուին աւելի քան 40 Թերթեր։ 19 տարուան մէջ հրատարակուած են 7658 հատորներ։

ԼԵՄՈՆԸ ... ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆԻԻԹ.—

Լեմոնը, որ այնքան հաճելի ըմպելիները կը պատրաստէ, պատերազմական նիւթ է դարձած հիմակ։ Լեմոնէն ասէրոպի կը հանուի, եւ ասկեղոնը կը գործածուի էորէրիք չինելու,— զօրաւոր պայթուցիկ մը։ Այս պատճառով բրիտանական կառավարութիւնը սկսած է մեծ քանակութեամբ լեմոն ներածել Պաղեստինէն։

Գեղեցիկ մուչտակները կը փոխուին եւ կ'արդիացուին

NICOLASի մօտ

վերարկուներ, կառնիթիւռներ եւ աղուէսներ անմրցելի գիներով

5, Rue Bourdaloue. Paris (9)

Զանազան յուշեր օտար դեսպաններու մասին

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը դադրեցուց ամէն երթեւեկ Դանուբի վրայ, եւ կասեցուց սահմանին եւ Սեւ ծովու միջեւ, նկատի առնելով առեւտրական նաւերու վտանգը։ Միեւնոյն առեն ձիւնամրրիկը խափանած է երկաթուղիի հաղորդակցութիւնները հիւսիսային եւ արեւմտեան չրջաններուն մէջ, առժամապէս դադրեցնելով քարիւղի փոխադրութիւնը դէպի Գերմանիա, որ այդ ապրանքին 80 առ հարիւրը կը ստանար զետային ճամբով ։

ՄԱՐՍԱՉԱՆՏ ՓԷՏԻՆ, Մատրիտի դեսպանը, նոր տարուան առթիւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց Թէ Դաշնակիցները ապահոված են յաղթանակի մը բոլոր անհրաժեչտ պայմանները։ «Ծովու վրայ ֆրանքեւանգլիական ուժերը ունին անվիճելի տիրապետութիւն մը, օդին մէջ մինչեւ հիմա կատարուած մասնակի կռիւները ապացուցին մեր օդաչուներուն եւ օդանաւերուն գերազանցութիւնը, իսկ ցամաքի վրայ, ուր Թշնամին չհամարձակեցաւ մեծ գործողութեան մը ձեռնարկել, կրնանք վստահիլ Ֆրանսացի զինուորին ինչպէս վստահեցանք երէկ »։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ծագած է Անգլիոյ մէջ,— « կայծակկրիվ», ինչպէս կը կոչեն։ Ենթական սարսուռներ կ'ունենայ, ծանրութիւն մը կը զգայ գլուխին մէջ, մկանները կը ցաւին։ Բարեբախտաբար միայն 48 ժամ կը տեւէ այս նոր հիւանդութիւնը։ Միակ դարմանն է տունը մնալ եւ սպասել որ անցնի ։

30 ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼ համայնավարները, երեսփոխան, խնդրագիր ներկայացուցին առժամապէս ազատ արձակուելու համար, բայց զինուորականատեանը մերժեց։ Ամբաստանեալներէն մէկը, Առման Փիյօ, երեսփոխան Քլինեանքեւռի, զղջում յայտնեց, ըսելով Թէ Ֆինլանտայի դէմ կատարուած խորհրդային յարձակումը բացած է իր աչքերը։

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ 50 ճաչարաններ պիտի բանայ արեւմտեան ճակատին վրայ, զինուորական իչխանութեան արտօնութեամբ ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ արտաքին նախարարը մօտերս Իտալիա պիտի այցելէ, տասը օրուան արձակուրդ ստացած ըլլալով։

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ անունով կոչուած փողոցները հետզհետէ կը փոխուին։ Սէնթ Էթիէնի Վայեան Քութիւրիէ փողոցը կոչուեցաւ Ֆինլանտայի փողոց, Պարպիւսը՝ Լեհաստանի փողոց։

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԹԵՐԹԵՐԸ նոր տարուան առթիւ կը փառաբանեն Գերմանիոյ հետ կնքուած բարեկամութեան դաչինքը։ «Փրավտա» կը գրէ ։— «Գերմանիոյ հետ կնքուած բարեկամութեան դաչինքը ի գերեւ հանեց մեքենայութիւնները անոնց որ կ'ուզէին մեղ գործածել միայն կրակին չաքանակներ հանելու համար»։ Ուրիչ Թերթ մը կ'ըսէ ։— « Գերմանեւխորհրդային պայմանադիրները կ'ապահովեն խաղաղութիւնը արեւելեան Եւրոպայի մէջ եւ անկխնադարձ մը կը կազմեն Եւրոպայի ու աչխարհի պատմութեան մէջ»։ Զինուորական պաշտօնաթերթը գերմանեւխորհրդային համաձայնութիւնը կը նկատէ «խաղաղութեան քաղաքականութեան ամէնէն նչանակալից դէպքը»։

ԻՏԱԼԻՈՑ ամենահին օրաթերթը, «Կածէթթա տի Վինեչիա», իր 200ամեակը տօնեց առջի օր ։ Հիմնուած էր 1739ին։

ՀԱՑԵՐՈՒ ԹԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

Ճաշարան Ֆլօրիա

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)

Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ ։

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍ բանակցութեանց մասին ճերմակ տետրակ մը պիտի հրատարակուի մօտերս, խմբագրութեամբ Մոսկուայի բրիտանական դեսպանին, որ Լոնտոն վերադարձած է արձակուրդով։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 450 միլիոն տոլար ծախսած են վերջին տարուան ընթացքին, բանակին սպառազինութեան համար, մեծ մասով ի պաչտպանութիւն օդանաւային յարձակումներու ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ, ԴՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ։—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՒԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութքեր	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
6
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
6 Janvier
1940

Ք.Զ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4239

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿԱՐ ԽՕՍՔ

ՓԱՐԻԶԸ ԿՐՑԱ՞Ի ԿԱՊԵԼ ԻՐ ԳԼՈՒԽԸ

— ✻ —

«Ազգի ձայնը եւ աւեր կազմութիւնը ։— Փարիզ պիտի լինի կեդրոն այս իշխանութեան »։

Այս խորագրով դրութիւն մը կարդացինք «Հայրենիք»ի մէջ, ստորագրուած՝ Ալ. Խատիսեան (6 դեկտեմբեր)։

Ընկերը չօշափելով «ազգային կեդրոնական իշխանութեան կամ ներկայացուցչութեան» չարաբաստիկ խնդիրը, որ կ'արծարծուի տարիներէ ի վեր, կ'եզրակացնէ թէ «պատերազմական դրութիւնը թելադրում է մեզ ամենայն լրջութեամբ քննութեան առնել այս կազմակերպչական հարցը»։ Եւ չատ բնական կը գտնէ որ «Փարիզը լինի կեդրոն այս իշխանութեան»։

Ցետոյ կը խօսի կազմի մասին,— « ի հարկէ այդ մարմինը պիտի վայելէ համազգային վստահութիւն եւ յարգանք»։

Եւ որովհետեւ կարելի չէ համազգային ընտրութիւններ կատարել, Հ. Հ. Գաղթ. Դրասենեակին վարիչը կը գտնէ երեք տեսակ ներկայացուցիչներ,— կրօնական հաստատութիւնները, ազգային միութիւնները եւ քաղաքական կուսակցութիւնները։ «Նրանց կողմից ընտրուած կամ նշանակուած ներկայացուցիչները կը վայելեն կատարեալ վստահութիւն։ Ես հմայք ունիմ ասելու որ այս ներս կը վայելեն կատարեալ վստահութիւն։ Գոնէ ուրիշ ծրագրի մասին որ եւ է լուր չունիմ »։

Ու վերջապէս, հարկ է անմիջապէս գործի անցնիլ ։

— « Աշխարհի դրութիւնը կարող է վաղն իսկ սեղանի վրայ բերել այնպիսի հարցեր որոնց առթիւ հայութիւնը ստիպուած պիտի լինի բարձրացնել իր ձայնը։ Այս օրուան համար պէտք է պատրաստ լինել··· Ես շատ ուրախ կը լինեմ, եթէ այս յօդուածը եւ նրա մէջ արտայայտուած միտքերը արձագանգ գտնեն մեր մամուլի մէջ եւ հասարակական շրջաններում »։

Մեր մասին արձագանգ տալով այս դրութեանը չատ ուշ ենք մնացած։ քանի մը դառն խորհրդածութիւն մը նշանակեր թէ այլեւս աւելորդ է այդպիսի դրութիւն մը։ Բայց ։—

Երկրորդ ։— *Եթէ Փարիզը պիտի ըլլայ այդ իշխանութեան կեդրոնը, ո՞ւր է իր ներքին կազմակերպութիւնը։ Իր իսկ իշխանութիւնը ։*

Փարիզը կրցա՞ւ կապել իր գլուխը, այսքան տարիէ ի վեր։ Մանաւանդ պատերազմէն ի վեր, որ ահա չորրորդ ամիսը կը բոլորէ ։

Մեր մամիկները խօսք մը ունին,— «Իր գլուխը կապելու կարողութիւն չունի, հարսին գլուխը պիտի կապէ, հարսնիքի տան մէջ»։

Հայկական Փարիզը ինչո՞վ կը տարբերի այս պատկերազարդ կացութենէն, չըսելու համար խայտառակութենէն։

Ո՞րն է Փարիզի հասցէն, դրասենեակը, դո՛ւռը, որպէսզի յաւակնի առաջնորդել դէպի «Բարձրագոյն Դուռ»— ազգային կեդր· իշխանութիւն։ Երկու Օֆիսնե՞րը, Բարեգործականի «պարպուած» դրասենեա՞կը, Թէ հռչակաւոր բանկալը, ուր հոգաբարձու եւ արբանեակ իրար կ'ուտեն, տունէ մը ի վեր ։

Ո՞ր օրականն է որ կը ներկայացնէ բուն Փարիզի, Ֆրանսայի «ազգ»ին ձայնը ։

Գիտենք որ պատահաբար հանդիպումներ կը կատարուին տուն, տուն, կամ յոռնկայա խորհրդակցութիւններ՝ դրասենեակէ դրասենեակ, մասնակցութեամբ հատընտիր երեւելիներու ։

Բայց տակաւին քանի՞ տարի այս տնավարի գործունէութիւնը, երբ այնքան հոգեր որոշ, կեդրոնացեալ, պատասխանատու իշխանութիւն մը կը պահանջեն ։

Անշուշտ ընկեր Խատիսեան մասնաւոր մեղք մը չունի այս ընդվզեցուցիչ անիշխանութեան մէջ։

Բայց, երբ մինչեւ Ամերիկա ձայն կուտայ, չհետեւով ազգ· կեդր· իշխանութեան մը կազմութեան պահանջը, իրաւունքներ իրաւունք չունի՞ն յիշեցնելու,— բարեհաճեցէք նախ ձեր տունը կարգի դնել։

Փարիզ, Փարի՛զ, փորձէ քո՛ւ գլուխդ կապել, հարսին գլուխը կապելէ առաջ։ Ձեւերն ալ սորված ես անշուշտ, այսքան փորձերէ եւ փորձութիւններէ վերջ։ — Շ·

ՎՐԱՑԱԿԱՆ տեղեկատու դիւանը (ժընեւ) զեկոյցով մը կը տեղեկացնէ թէ խռովութիւններ ծագած են Կովկասի, Քուպանի եւ Ուկրայնայի մէջ, եւ թէ դասալքութիւնները կ'ածին կարմիր բանակին մէջ։ Խռովութեանց լուրեր կը հաղորդուին նաեւ Մոսկուայէն եւ Լէնինկրատէն, իրրեւ հետեւանք ուտեստի նեղութեան ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ իտալական դեսպանը ետ կանչուեցաւ, քանի որ Մ· Մուսոլինի այ վերջերս յանկարծ ետ կանչած էր իր նորընծաիր դեսպանը։ Ահ այժմ գործակատար մը պիտի վարէ դեսպանատունը։

25 ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՆԱՒԵՐ ընկղմած են պատերազմի սկիզբէն ի վեր, համաձայն տեղեկագրի մը։ Այս նաւերուն համադրմամբ տարողութիւնն է 960 հազար թոն, կամ աշխարհի առեւտրական տորմիղին 1.3 առ հարիւրը։ Ընկղմած անգլիական նաւերուն թիւն է 121, (456,130 թոն), կամ Մեծն Բրիտանիոյ առեւտրական տորմիղին 2.5 առ հարիւրը։ Գերմանիա կորսնցուցած է 25 նաւ (153.314 թոն) կամ 3.4 առ հարիւրը եւն·։

ՃԱՓՈՆ բանակցութիւններ կը կատարէ, բարեհամութեան դաշնագիր մը կնքելու համար եգիպտոսի հետ։

ԱԶԳ· ՊԱՐԳԵՒԱՒԱԳԻՆ 1940ի Գ· չարքին տոմսերը — «Հերոսական Լեհաստան»— չրջաբերութեան պիտի հանուին յունուար 9ին։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐի ծանօթ հաստատութեան մը տնօրէնը, Թիթիս առջի օր մեծ վաճառատուն մը երթալով, կը փորձէ լուսանկարի չրջանակ մը ճարել Հիթլէրի լուսանկարին համար, իրրեւ անհրաժեշտ մասը իր պատրաստելիք խաղին։ Քանի մը չրջանակներ կը նայի, չի հաւնիր, եւ երբ ուրիշ մը կը փորձէր, յանկարծ իր գլխուն կը թափի կատղած բազմութիւն մը, հազուստները կը պատռէ եւ դուրս կը նետէ զինքը։ Մարդը ի զուր կը բացատրէր թէ չրջանակը մէկ մասն է չարժանկարի մը որ պիտի ներկայացնէ Հիթլէրի կեանքը եւ որ կը կոչուի «իմ պայքարներէս վերջը իմ ոճիրներս»։

ՇԱՐԺԻՆ ԵՒ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԱԻԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Նոր տեղեկութիւններ Պոլսոյ թերթերէն

Երէկ ստացանք Պոլսոյ թերթերը, դեկտեմբեր 27 եւ 28, երկրաշարժի առաջին լուրերով։ Օրը օրին հաղորդած ըլլալով հեռագրական տեղեկութիւնները, կը քաղենք միայն կարեւոր լուրերը։—

Երկրաշարժի առաջին ցնցումները զգացուած են Երզնկայի, Սըվազի, Օրտուի, Թունճելիի (Տէրսիմ), Թոքատի, Սամսունի եւ Ամասիոյ նահանգներուն մէջ։ Երզնկան իսկապէս քարուքանդ եղած է։ Զոհերուն մէջ կը գտնուին նաեւ տասը սպաներ եւ 90 զինուորական ուսանողներ։ Երկրաշարժը զգալի եղած է նոյնիսկ ճամբորդող կառախումբերուն մէջ։ Զիւնը ամէն կողմ ծածկած է։ Ցուրտը դերոյէն վար 30 աստիճան է։ Երզնկայի կառավարչատունը, բանակի տունը, ընդհ· քննիչի կեդրոնը, նամակատունը, եւ բոլոր տուներն ու խանութները ամբողջովին փլած են։ Քաղաքը բոլորովին կործանած ըլլալով, հացի տաղնապ սկսած է։ Երզնկայի չրջակայ գաւառակներն ալ մեծապէս վնասուած են։ Սաստիկ ցնցումներ պատահած են նաեւ Ռէֆահիյէ գիւղաքաղաքին մէջ։ Բէմախնն ալ աւերակոյտի մը վերածուած է։ Բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան ։

Թոքատի մէջ ամբողջովին փլած են Հալքի կեդրոնատեղին, Հալքեվին, երկրագործական դրամատունը, սինէման եւ ուրիշ բազմաթիւ շէնքեր։ Վազի մէջ առաջին առթիւ կործանած են հազարկէ տուներու տանիքները, են վից տուներ։ Զարալի Ակ-ե եւ 350 տուներու ծխնելոյզները փլած են։ Բոլոր քարհետերն ալ խզուած ըլլալով, քաղաքը մութի մէջ մնացած է։

Էլազիզի մէջ (Խարբերդ) հինգ ցնցումներ զգացուած են։ Տէրսիմի մէջ ամէնէն աւելի վնասուած է Փիւլիւմէր գաւառակը։ Աղնամի եւ Շէթէրիի աշտարակները փլած են։ Զինուորներուն եւ ոստիկան զօրքին մէջ ալ վիրաւորներ կան ։

Զօրումի, Գըրչէհիրի, Գասթէմունիի, Թոսիայի, Կիւրէյի, Ինէպօլուի, Տարայի եւ Արազի մէջ ալ ցնցումներ պատահած են, առանց վնաս պատճառելու։ Այվալըքի (Գալըքէսիր) կառավարչութիւնը վնասուած է եւ երկու գործարաններու ծխնելոյզները փլած են ։

Ամասիոյ մէջ երկրաշարժը 30 երկվայրկեան տեւած է։ Սուլթան Պայազիտի մզկիթը, Մէհմէտ փաշա, Եաքուպ փաշա եւ Սոֆուլու մզկիթները ամբողջովին փլած են։ Ուրիշ մզկիթներու ալ մինարէները փլած կամ պատերը ճեղքուած են։ Քաղաքին կառավարչատունը, երկրորդական վարժարանը, նախակրթարանը մեծ վնասներ կրած են։

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ իրրեւ առաջին օգնութիւն Կարմիր Մահիկին կողմէ 200 վրան եւ 2000 ոսկի ղրկուեցաւ Զարա, 500 վրան եւ 5000 ոսկի ալ Երզնկա։ Աւելի վերջը 3000 ոսկի, հարիւր վրան, 500 վարտիք, 500 չապիկ եւ 500 «պաթանիէ» ղրկուեցաւ Սըվազի Կարմիր Մահիկին, տասը հազար ոսկի, հազար վարտիք, հազար չապիկ եւ հազար «պաթանիէ»՝ Երզնկայի Կարմիր Մահիկին եւ 3000 ոսկի, 300 վրան, 500 վարտիք, 500 չապիկ, 500 «պաթանիէ» Թոքատի Կարմիր Մահիկին։ Անգարայի քաղաքային դիւտութեանց վարժարանին ուսանողները իրենց միջեւ հազար ոսկի հաւաքեցին, երկրաշարժի աղէտեալներուն համար։

Ազգ· Մեծ ժողովին մէջ առողջապահական գործավարը պարզելով երկրաշարժին աւերները, յայտարարած կարգաց զանազան քաղաքներէ հասած հեռագիրները։ Երզնկայի երեսփոխանը առաջարկեց այլուր փոխադրել աղէտեալները։ Ցետոյ որոշուեցաւ ազգ· օգնութեան կոմիտէ մը կազմել, 40.000 ոսկի տրամադրելով անմիջապէս ։

**** Թուրքերէն «Թան»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Երզնկայի եւ Էրզրումի հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են։ Երզնկայի ամէնէն ամուր շէնքերն ալ աւերակներու վերածուած են։ Առաջին առթիւ օգնութեան հասած են զինուորները եւ բանտարկեալները։ Մաս մը ժողովուրդ վակոններու մէջ պատսպարած է, իսկ մեծ մասը՝ դաշտերու եւ պարտէզներու մէջ։ Սեբաստիոյ չատ մը գիւղերուն (Էրմէնիկ, Քօզլու, Ճէրճիս, Դաւրա եւն·) տուներուն երկու երրորդը փլած է։*

**** Անգարայէն կը հեռագրեն յունուար 4 թուականով ։— Ողողումներուն հետեւանքով Պրուսայի եւ Ատափազարի չրջաններուն մէջ փլած են 336 տուներ, ջուրերուն տակ թաղուած են 622 տուներ, քանդուած են վից կամուրջներ։ Իզմիրի չրջանին մէջ, կէտիկ գետակը սկսաւ իջնել, բայց Տիքիլի, Էօտէմիշ եւ Պէրկամա դեռ թաղուած կը մնան ջուրերուն տակ։ Հարիւրաւոր ճիթենիներ եւ թթենիներ արմատախիլ ըլուած են։ Մասնագէտներու յայտարարութեան համաձայն, ջուրերը այնքան ուժգնօրէն խուժած են որ Պրուսայի մօտ հաստատուած թումբերը, չինուած՝ երկվայրկեանը հազար մեթրի հաշուով, 6000 մեթրի ճնշում կրած են· բայց եւ այնպէս դիմացեր են տակն մը, խափանելով աւելի մեծ աղէտ մը։*

Ողողումները կը վերագրուին տեղատարափ եւ անընական անձրեւներուն, ինչպէս եւ ձիւնհալքին։ Հարաւային տաք հով մը փչած է լեռներու կատարներէն, ինչ որ անսովոր է ձմրան եղանակին։

Նախագահ Իսմէթ իր պատուոյ վերջացուցած ըլլալով Անգարա վերադարձաւ ։

**** Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ կառավարութիւնը 10.000 տոլար յատկացուցած է Թուրքիոյ աղէտեալներուն։*

**** «Փառի Սուար»ի թղթակիցը, որ Պոլսէն երզնկա գացած էր, իր երրորդ թղթակցութեան մէջ կը գրէ յունուար 4 թուականով ։— Երզնկայի մէջ կը մնան միայն 3000 փոսապեղ զինուորներ, որոնց պաշտօնն է աւերակներու կպչուն մրուրէն դուրս հանել հազարաւոր ջախջախուած մեռեալներ, յետոյ զանոնք թաղելու համար բերրի դաշտին մէջ որ ընդարձակ գերեզմանատան մը վերածուած է։ Տեղական իշխանութիւնը թիւրկներու կարծիքն առնելէ վերջ, կ'ենթադրէր թէ մինչեւ այս իրիկուն տակաւին չոյս կար ողջ գտնելու փլատակներուն տակ մնացածներ, ինչպէս սա 11 տարեկան տղան, որ երէկ հանուեցաւ եւ որ 5 օր ապրած էր բերանը փակցուցած վառարանի մը խողովակին։ Ուրեմն մինչեւ այս իրիկուն ազատեալները արտօնութիւն ստացած են քրքրելու տղմաթաթախ փլատակները, բայց այս պայմանաժամէն վերջ ամբողջ քաղաքը պիտիպարպուի մնացեալ սակաւաթիւ բնակիչներէն։ Որովհետեւ կը վախցուի որ համաճարակ մը ծագի, տակաւին հազարաւոր դիակներ մնացած ըլլալով քարուքանդ տուներուն մէջ։ Ցետոյ, սաստկացունչ ձմեռը անկարելի կը դարձնէ բնակութիւնը վրաններու տակ։ Անչուշտ չաբաթներ, ամիսներ պէտք են, քաղաքին մնացորդները մաքրելու համար, իսկ տարիներ՝ զայն վերաշինելու համար, քանի որ թրքական յամառութիւնը որոշած է հինգերորդ անգամ վերակենդանացնել Երզնկան ։*

Թղթակիցը յետոյ կը պատմէ թէ ինքն ալ մեկնեցաւ «այս քարացած դժոխքէն», այն միեւնոյն կառախումբով որ զինքը Երզնկա փոխադրած էր սգաւոր աղգականներու հետ։ Հազիւ տասը հոգի կրցած են ողջ դառնալ հայր, մայր կամ զաւակ։ Վերադարձող կառախումբին մէջ կային հարիւր ծանր վիրաւորներ եւ նոյնքան ազատեալներ որոնց մեծ մասը ամբողջ ընտանիքներ ձգած են իրենց տունին աւերակներուն տակ։ Պառաւ մը կը մեռնի թղթակցին քով, քիչ անդին միս - մինակ երիտասարդ մը կը չիլի։ Զինուոր մը եօթը ամսուան երախայ մը գտած ըլլալով աւերակներուն մէջ, անունը դրած է «Սէլամէթ» (փրկուած)։ «Այսպէս վերջացաւ մղձաւանջս որ տեւած էր հինգ օր հինգ գիշեր »։

**** Պոլսէն կը հեռագրեն թէ յունուար 4ին նոր ցնցումներ զգացուեցան Երզնկայի հարաւային կողմը, կործանելով տասը գիւղեր ։*

*** Անգլիական կառավարութիւնը հիւանդանոց նաւ մը դրաւ Թուրքիոյ տրամադրութեան տակ, աղէտեալներուն օգնութեան համար։*

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՈՋ ՄԷԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան ։—

Զեկոյց թիւ **245**, յունուար **4**, առաւօտ ։— Ոչ մէկ դէպք գիշերուան ընթացքին ։

Զեկոյց թիւ **246**, իրիկուն ։— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք։ Պահակախումբերու քանի մը ընդհարումներ Սարի արեւմտեան չրջանին մէջ ։

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսական օդանաւերը մեծ դործունէութիւն ցոյց տուին չորեքչաբթի օր, երբ Գերմանացիները «երկու չաբաթ առաջ» հետազօտիչ թռիչքներ կատարած էին մինչեւ Փարիզի չրջանը»։ Միեւնոյն ատեն Ֆրանսական հետեւակազօրքը յարձակեցաւ քանի մը կէտերու վրայ, տակնուվրայ ընելով չարք մը գերմանական յառաջապահ դիրքեր եւ արշաւելով մինչեւ երկու մղոն թշնամի դիծերուն մէջ։ Ֆրանսական ռմբաձիգ օդանաւերը թռան Գերմանիոյ ներսերը, Հէյնոսի, Վէսթֆալիոյ, Հէսի եւ Պավարիոյ ճարտարագործական կեդրոններուն վրայ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ այդ չրջանները աւելի խոցելի են քան Ֆրանսայի զործարանային չրջանները, եթէ բացէ ի բաց ամբողջական պատերազմ մղուի։ Ուրիշ մանրամասնութիւններ չեն հաղորդուիր չորեքչաբթի օրուան օդամարտի մասին։ Ուենեայ իր կարգին երկու օդանաւեր վար առնուեցան զործադրուի փետրուար 1էն

*** Անգլիական կէօրինկ ելմտական եւ տնտեսական դիկտատոր նշանակուեցաւ, զարկ տալու համար Գերմանիոյ տնտեսական գործունէութեան։ Ուրեմն մարալախտը ոչ թէ աչքէ ինկած, այլ աւելի զօրացուցած է իր դիրքը։ Այս նոր կարգադրութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ խորտակել Դաշնակիցներու պաշարման զիծը, ծանր բեռներ դնել գերման գործարանատէրներուն վրայ եւն·։ Կ'ըսուի նաեւ թէ գաղտնի նպատակ մը եւս կայ,— ելք մը գտնել, որպէսզի Դաշնակիցները այլեւս չմերժեն բանակցել Հիթլէրի կառավարութեան հետ ։

*** Հաշտութեան նոր ձեռնարկներու մասին խօսելով, Լոնտոնի աշխատաւորական օրաթերթը՝ «Տէյլի Հէրըլտ» կը գրէ թէ Հիթլէր առ այժմ մէկդի դրած է «չանթահարիչ պատերազմ»ի մը ծրագիրը։ Գերմանիոյ համար այժմ մեծագոյն խնդիրն է ապահովել Իտալիոյ իրական զինակցութիւնը, առանց կորսնցնելու Ռուսիան։ Հիթլէր տակաւին կը յուսայ արձածախնդրութեան մը մղել Սթալինը,— օրինակ՝ յարձակում Շուէտի, Ռումանիոյ վրայ եւ կամ արշաւանք մը դէպի Թուրքիա եւ Իրան, որպէսզի Մ· Միութիւնը պատերազմի բռնուի Դաշնակիցներուն հետ ։

Գալով Իտալիոյ, Գերմանիա առ ի չգոյէ անոր զինուորական օգնութեան, կը սպասէ կա՛մ տնտեսական ալակցութիւն մը, հակազդելու համար պաշարման, կամ քարոզչական եւ դիւանագիտական գործունէութիւն մը Դաշնակիցներուն դէմ, Միջերկրականի եւ Ծայր· Արեւելքի մէջ, եւ կամ զինուորական սպառնալիք մը, որ ստիպէ Ֆրանսան զինուոր կեդրոնացնել Ալպեանները եւ Թունուզի մէջ։ Վերջապէս, Հիթլէր պիտի չանայ համոզել Սթալինը որ լքէ Զինաստանի կառավարութիւնը, ճանչնալով Ճափոնի հաստատած նոր կարգուսարքը։ Ճափոն եւ Ռուսիա Զինաստանը բաժնելով իրենց միջեւ, պիտի մնանան բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ, հետեւաբար Անգլիա պիտի հարկադրուի զինուորական ուժեր կեդրոնացնել Ծայր· Արեւելքի եւ կեդր· Ասիոյ մէջ ։

Անգլ· թերթին կարծիքով, Հիթլէրի այս ռազմախաղը սկսած է արդէն, թէեւ յոյս չկայ որ յաղթի ։

*** Նախագահ Րոզվէլթի ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց Եւրոպայի մէջ։ Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը չերմապէս կը գովեն զայն, հաստատելով թէ Մ· Նահանգները մեծ դեր պիտի կատարեն ապագայ խաղաղութեան հաստատման մէջ։ Պերլինի թերթերը նախագահին ճառը կը նկատեն ամբողջովին Գերմանիոյ դէմ ուղղուած, թէեւ երբեք չէ յիշուած անոր անունը։ Իտալիոյ մէջ թերթերը մեծ տառերով արձանագրեցին նախագահին ճառը, մանաւանդ այն հատուածը որ կը վերաբերի խաղաղութեան վերահաստատման եւ փոքր ազգերու անկախութեան ։— Նախագահը ներկայացուց 1940 — 41ի եւ լմտացոյցը, որուն գումարն է 8.400.000.000 տոլար, առաւել 302.151.360 տոլար՝ ազգ· պաշտպանութեան համար ։

*** Վատիկան «Ոսկեդէն դիրք» մը հրատարակեց, որ մանրամասնութիւններ կը պարունակէ խաղաղութեան համար կատարուած ջանքերու մասին։

(Ուրիշ շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՀԸ ՄԵՐԻՆԴ ՄԵՂՔ ԿԸ ԼԱՑՆԻ...

Թարմ հարյուր տարի, նրբ Հուսիս պշտպան...

ՄՈՒԻ — Երէկ խորհրդային էսկադրի «Տէյլի Փոսթ»ի թղթակիցը տե - ղեկացրեց, Մոսկուայի Ներքին գրե - տարանի նախագահ Լազար Կաղանովիչ, էջանիշ (Ֆէյսբուք) էջում հրապարակած հետեւեալ գրառումը։ Ես ուրախ եմ, որ ինձ հնարաւորութիւն տրուեց ծանօթանալ Մոսկուայի մետրոյի նոր կայարանների շինարարութեան նախագծերին

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ :—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՌԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանգ	75 ֆրանգ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանգ	140 ֆրանգ	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանգ	110 ֆրանգ	

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՅՈՒՆՈՒԱՐ DIMANCHE 7 Janvier 1940

ԺԷ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4240

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԻԱՍԱՐԴ ԽՕՍՔ

ՅԻՐՈՒՅԱՆ ԹՈՆԻՐԻՆ ԿԱՅԾԵՐԸ

Է՛ր երբեմն, Թոնիրը կը վառէր մեր երդիքներուն տակ, հայ գիւղացին «տուն»ի գաղափարին հետ կապելով այնպէս ինչպէս Անգլիացին կապուած է իր «հէմ»ին :

Կեանքը չէն էր այն ատեն, սեղանները ճոխ, դուռները բաց :

Թէնտիին պարբերաբար դաւեր կը սարքէր, մարելու համար մեր մուխը : Բայց, միշտ ալ կը մնար կէս ճամբան, քանի որ Թոնիրը կը վառէր յաջորդ օրը, հակառակ բոլոր նախճիրներուն եւ փլուզումներուն :

Մեր տունը տապալեցաւ առաջ մը, Թոնիրն ալ մխասին : Եւ անհասկնալի սարսափներէն հրաշքով փրկուած բազմութիւնները յանձնուեցան չորս հովերուն : Երբեմն կայծերը յաւիտենական կրակի մը զոր ոչ ջուրը կրնար մարել, ոչ ալ սուրը :

Այդ կայծերն են որ կը կոչուին «հայկական գաղութները» :

Յիրաւցան՝ ի սիրտս աշխարհի, այդ կայծերը կը պլպլան մօտ քսան տարիէ ի վեր, գետին եւ կլիմայ փոխած, բայց միշտ կենդանի :

Այդ կայծերուն կայծերն են անոնք որ այժմ կը ծառայեն Ֆրանսական բանակին մէջ, քրիստոնէական վերջը արիւնի տուրք մը եւս մատուցանելու համար :

Թոնիր չունինք այսօր, ոչ ալ բուխերիկ : Եւ սակայն, աւանդական Թոնիրին կայծերը եւ բուխերիկին ծուխը ահա կ'երեւան, կը հեւան անոնց կրակոտ աչքերուն մէջ :

Եւ ամէն տեղ, հասարակ զօրանոցներէն մինչեւ Մաժինոյի գիծը, սարերու կատարէն մինչեւ անտառները անթափանցելի, ամբողջ երկրին տարածութեան վրայ, անոնք հայկական Թոնիրին խորհուրդն է որ կը պատմեն, իրենց հաւատարմութեամբ եւ չարքաշութեամբ :

Ո՛ր սկեպտիկը խանդաղատանքով պիտի չհարդար անոնց անսեթեւեթ նամակները, տպուած թէ անտիպ :

— Հարցումներ ուղղեցին հայ ժողովուրդի, անոր պատմութեան եւ մշակոյթի մասին, եւ մենք տեղեկութիւններ հաղորդեցինք մեր կրցածին չափ...

Տարիներ եւ տարիներ, մարդիկ մէկ աղաղակ արձակեցին,— «պրոպա - գանդ, պրոպագանդ», այլապէս կը մոռնան մեզ...

Եւ տարիներով թերթեր ու գիրքեր դիզուեցան իրարու վրայ, տպուեցան ու բաշխուեցան, որպէսզի բարի՛ Եւրոպան չմոռնայ մեզ :

Հիմա վերսկսած է պրոպագանդը,— չատ աւելի խոր, լայն եւ կենդանի :

Այժէն մէկ գինուոր գիրք մը, թերթ մը կը մարմնացնէ, իր քաջութեամբ եւ անձնուիրութեամբ : Եւ մարդիկ նորէն կը գրքրեն մեր պատմութիւնը, նայելով անոնց էջերուն — աչքերուն մէջ :

Յիրաւցան Թոնիրին կայծերն են որ կը չողան, ճակատէ ճակատ, Եւրոպայի պորտին վրայ :

Ինչ ե՞ղբ : Պիտի վառի՞ նորէն հայկական Թոնիրը, բուն հայրենիքին մէջ, երբեւ արդար հաւատացում անհնարին զոհողութեանց :— Շ.

ԱՐԹՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԿՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան :—

Զեկոյց թիւ **247**, յունուար **5**, առաւօտ :— Պահակախումբերու տեղական գործունէութիւն երկու կողմէն :

Զեկոյց թիւ **248**, իրիկուն :— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք :

***** Անգլիոյ պատերազմական նախարարը, Հօր Պէլիշա եւ Տեղեկութեանց նախարարը՝ (քարոզութիւն եւ գրաքննութիւն) լորտ Մքմիլէն հրաժարեցան : Պ. Չէյմպըրլէն անմիջապէս պատերազմական նախարար նշանակեց առեւտրական նախարարը, Օլիվըը Սթէնլի, իսկ Տեղեկութեանց նախարար՝ Սըր Ջօն Բայթը, ճարտարապետ մը որ նախապէս եղած է վարիչը Անգլիոյ ճարտարութիւնի կազմակերպութեան : Սիթրալիր նամակներ փոխանակուեցան վարչապետին եւ երկու հրաժարեալ նախարարներուն միջեւ : Հօր Պէլիշա միայն անձնական պատճառներու հետ կը կապէ իր հրաժարումը եւ ոչ թէ կարծիքի տարբերութեան :

Երկու նախարարներուն հրաժարումը եւ ուրիշ քանի մը փոփոխութիւններ մեծ զարմանք պատճառեցին Անգլիոյ մէջ : Մամուլը վերջերս բուռն պայքար կը մղէր, երիտասարդացնելու համար զինվորականները : Բայց այս քննադատութիւնները ուղղուած չէին պատերազմական նախարարին դէմ, որ 42 տարեկան է եւ քիչ մը պէս կը դնահատուէր իբրեւ «տինամիք» : Ամէնէն ծանր յարձակումները կը կատարուէին Տեղեկութեանց նախարարին դէմ, որ կը մեղադրուէր թէ դեռ չէ կազմակերպած քարոզչական աշխատանքը եւ գրաքննութիւնը : Թղթակիցներ կը հաւաստեն թէ պատերազմական նախարարին դիրքը խախտած էր, մեծ թերութիւններ պատահած ըլլալով Ֆրանսա զրկուած բանակին մատակարարութեան մէջ : Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ Հօր Պէլիշա վերջերս բուռն բանավէճ մը ունեցած էր օդանաւային նախարարին հետ : Ուրիշ փոփոխութիւններ ալ կը նախատեսուին :

***** Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ այս միջոցին 4 — 5000 օդանաւեր կը շինուին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար, Մ. Նահանգներու զանազան գործարաններուն մէջ : Մինչեւ գարուն 2000 օդանաւեր յանձնուած պիտի ըլլան, իսկ մինչեւ տարուան վերջը՝ 3300 :

***** Ուոշինկթընի անգլիական դեսպանը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ գերմանական սարսափելի արշաւանք մը կը նախատեսուի այս գարնան, ծովու վրայ եւ օդին մէջ, ամէն տեսակ զէնքերով, վճռական յաղթանակ մը ձեռքերնէ կամ պատերազմը վերջացնելու առաջադրութեամբ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ՕՖԻՍՆԵՐՈՒՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ԲԱՂՁԱՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԿԸ ՆՇԴՐՈՒԻ.— 1. ՀԱՅԵՐԸ ՆԿԱՏԵԼ ՊԱՇՏՊԱՆԵԱԼՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ.— 2. ՀԱՅ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ, ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԸ ՕՏԱՐԱԿԱՆ ՉՀԱՄԱՐԻ.— 3. ՓՈԽԱՆՑՆԵԼ ՀԱՅ ՋԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՋԻՆՈՒՈՐ - ՑՈՒՆԵՐՈՒ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԿՆՆՈՒԹԻՒՆԸ.— 4. ԱՄԲՈՂՋՎԻՆ ԳՈՐԾԱԴՐԵԼ ԺԸՆԵԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ, ՋՆՋԵԼՈՎ 10 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐԻ ԽՏՐՈՒԹԻՒՆԸ :

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք ժամանակին, երկու Օֆիսները յուշագիր մը կազմած էին փրանսահայ գաղութին վերաբերեալ հարցերու մասին, պատեհ առիթով մը ուղղակի վարչապետին ներկայացնելու եւ գոհացում խնդրելու համար :

Տրուած ժամադրութեան վրայ, ուրբաթ օր արտաքին նախարարութեան խորհրդական Պ. Շամփըթիէ տը Ռիպի ներկայացման Գաղթ. Յանձնաժողովի եւ զոյգ Օֆիսներու ներկայացուցիչները, Պ. Պ. Զօպանեան, Խատիսեան եւ Բաշալեան, որոնց կ'ընկերանային Լոռէնի երեսփոխան եւ նախկին նախարար Պ. Լուի Մառէն եւ Ֆրանսօ-հայկական կոմիտէին քարտուղարը՝ Պ. Անտռէ Ֆայէ :

Մեր ֆրանսացի բարեկամները խորհրդականին ներկայացնելով հայ պատուիրակները, իրենց կարգին յուշագրով մը խնդրեցին կարելի բարեացակամութեամբ նկատի առնել հայ գաղութին բաղձանքները : (Այդ յուշագիրն ալ պիտի հրատարակենք յառաջիկային) :

Ահաւասիկ այդ յուշագրին թարգմանութիւնը, կատարուած Պ. Զօպանեանի կողմէ :—

Պ. ԼՏՈՒԱՐ ՏԱԼԱՏԻԷ, ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ, ՆԱԽԱՐԱՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՆԱԽԱՐԱՐ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ :

Պարոն Նախագահ, ֆրանսական ազնիւ ազգին խնամակալ եղբայրնին տակ (վահան, հովանի), կ'ապրին այսօր մեր հայրենակիցներէն մօտ 220.000 հոգի, որոնք, ազատած այն աննախընթաց աղէտէն ուր՝ Մեծ Պատերազմի ընթացքին՝ կորան մէկ միլիոնէն աւելի Հայեր, ապաստան գտան Սուրիոյ եւ Լիբանանի, ինչպէս եւ նոյն ինքն Ֆրանսայի մէջ :

150.000 Հայերը որ այժմ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ հաստատուած են եւ որ, Կիլիկիոյ պարպումէն վերջ Ֆրանսական կառավարութեան ձեռքով այդ երկիրները փոխադրուած, եղբայրաբար ընդունուեցան տեղական ազգաբնակութիւններէն, հոգատարութեան տակ դանուող այդ պետութիւններու քաղաքացի դարձած են եւ, պահպանելով հանդերձ իրենց տոհմային կազմակերպութեան այս երկիրներուն ուր հիւրընկալուեցան :

Մեր հայրենակիցներէն անոնք որ Ֆրանսա եկան, ստուարացնելով փոքրիկ գաղութը որ այստեղ կը դտնուէր 1914ին, այսօր մօտ 70.000 կը հաշուուին : Անոնցմէ 5 կամ 10 հազարը Ֆրանսական քաղաքացիութիւն ընդրած եւ ստացած են, կամ լիբանանցի, սուրիացի, պարսիկ, եգիպտացի, պուլկար եւ ռումէն քաղաքացի են : Մեծագոյն մասը կը պատկանին «գաղթական»ներու (réfugiés) դասակարգին, որոնք Ֆրանսական կառավարութեան եւ Ազգերու Ընկերութեան պաշտպանութեան տակ դրուած են, զանոնք «անհայրենիք» (apatride) ալ կը կոչեն, անճիշդ անուանակոչում, որովհետեւ այդ տարագիր Հայերը հայրենիք չունեցողներ չեն, այլ ժամանակաւորապէս զրկուած հայրենիքին մէջ ապրիլ չկարենալու :

« Գաղթականներու Միջազգային Իրաւակարգին վերաբերեալ ժընեւի պայմանագրութիւնը», Ազգաժողովին կողմէ՝ Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչներուն նախաձեռնութեամբ՝ 1933ին խմբագրուած, Ֆրանսական խորհրդարանէն ընդունուած եւ հաւանութեան նախագահի 1936 դեկտեմբեր 3ի հրովարտակով հրապարակուած, անչուշտ որոշ բարելաւում մը բերաւ այն անստոյգ կացութեան ուր այդ գաղթականները կը գտնուէին, բայց որովհետեւ պայմանագրութեան այն յօդուածները որ աշխատանքի կը վերաբերին վերապահումներու ենթակայ են եւ ուրիշ կարգ մը յօդուածներն ալ միշտ կէտ առ կէտ չեն գործադրուիր, հայ գաղթականներու դրայվիճակը ցարդ անորոշ եւ առժամանակեայ հանդամանք մը կը պահէ :

Այդ գաղթականներէն մաս մը Ֆրանսական քաղաքացի դառնալու համար խնդրագիր տուած են, բայց անոնցմէ չատերը, տարիներ սպասելէ վերջ, դեռ դրական պատասխան չեն ստացած : Նոյնիսկ կան այնպիսիներ որ 1928 Մարտ 31ի օրէնքին կիրառումով՝ զինուորական ծառայութիւն կատարելու կանչուած են եւ քաղաքացիութիւն խնդրած են, չեն ստացած զայն տակաւին, թէեւ իրենց ծառայութեան շրջանը լրացուցած են եւ հիմա բանակին մէջ կը դտնուին :

Քանի որ կարելի չէ Ֆրանսայի բոլոր Հայերը իրենց ցեղին հինաւուրց հայրենիքը փոխադրել կամ զանոնք զանդուածովին Ֆրանսական քաղաքացի դարձնել, կը կարծենք թէ արդար պիտի ըլլար, մանաւանդ այն հրամանագիր օրէնքներէն վերջ, որ զինուորական ծառայութիւնը պարտաւորիչ կը կացուցանեն Ֆրանսայի հայ գաղութի զինք բռնելու կարող բոլոր այրերուն, որ հայ գաղթականները այլեւս «անհայրենիք օտարականներ» չնկատուին, այլ «Ֆրանսական պաշտպանեալ» Հայեր :

Ֆրանսայի հանդէպ Հայոց սէրն ու յարումը դարաւոր աւանդութիւն մըն է մեր ժողովուրդին մէջ, աւանդութիւն որ Ցաչակիրներու ժամանակաշրջանէն կը սկսի : Ֆրանսերէնի ուսուցումը մեր դպրոցներուն մէջ, փոքր Ասիա եւ Պոլիս, պարտաւորիչ էր, ինչպէս երկրորդ մայրենի լեզուի մը : Ֆրանսական դրականութիւնը եղած է դլխաւոր առաջնորդը ժամանակակից շրջանի մեր մտաւորական եւ ազգային վերածնութեան :

1914ի պատերազմի մէկնոցին, հազարաւոր երիտասարդ Հայեր ամէն երկիրներէ փութացին դալ Ֆրանսական օտար լեգէոնին եւ Արեւելքի լեգէոնին կամաւոր դրուիլ : Անմիջապէս որ կառավարութիւնը որոշեց զօրաժողովել զաղթականներու զինուորագրութեան վերաբերեալ հրամանագիրը - օչնքները, Ֆրանսայի Հայ երիտասարդութիւնը միեւնոյն փութկոտութեամբ պատասխանեց զինուորական իշխանութեանց կոչին : Այսօր, մեր հայրենակից - ներէն հազարաւորները ճակատն են, իրենց Ֆրանսացի եղբայրներուն հետ կողք կողքի կռուելու վրայ, կամ ապագայ կռիւներու պատրաստուելու համար կը մարզուին : Վաղը, երբ 34—48 տարեկան Հայերն ալ կանչուին, մերիններէն մօտ երկու տասնեակ հազար պիտի գտնուին Ֆրանսայի զինուորներուն մէջ :

(Մնացեալը յաջորդով)

TRIBUNE FRANCO-ARMÉNIENNE

MESSAGE de NOEL

Fils de l'antique Haïastan, au seuil de cette année nouvelle, c'est avec émotion que je vous adresse mon affectueux salut — à tous : à ceux qui, bravant la rigueur du destin, sont demeurés sur la terre ancestrale, comme à ceux que l'exil a dispersés par le monde; mais qu'il me soit permis de réserver une amitié plus fraternelle encore à ceux qui, venus s'asseoir au foyer de la France, leur seconde patrie, renouent l'héroïque tradition de leurs aïeux et combattent sous nos étendards, soldats de l'éternelle Croisade, comme au temps de Léon V de Lusinian !

Pour lui donner son sens profond j'ai voulu que ce message vous parvint le jour même où vous célébrez la naissance divine de Celui qui vint sur la terre pour apporter aux hommes de bonne volonté l'Espoir et le Salut...

Arméniens, vous connaissez mes sentiments et savez que je m'évertue à les manifester par mes actes : si j'ai eu la joie de vous rendre quelques services, les émouvants témoignages de votre gratitude nous ont permis de nous rapprocher davantage, rendant plus ardente encore ma volonté de soutenir votre cause qui est celle de la Justice et de la Civilisation.

Si dévoué qu'ils puissent être, des efforts isolés ne sauraient avoir la puissance nécessaire à la réalisation des buts que je veux atteindre avec vous : obtenir de notre gouvernement,, pour les Arméniens résidant sur notre sol, un statut digne de la France, faire connaître et rayonner votre antique culture, rendre enfin, votre peuple à ses glorieux destins. Aussi ai-je pris l'initiative de fonder le « **COMITE FRANCO-ARMENIEN** » qui constituera un indispensable trait-d'union et sera l'efficace instrument de notre amitié séculaire.

Pour présider à notre action, un homme s'imposait : M. Louis **Marin,** député de Lorraine et ancien ministre, qui, depuis bientôt un demi siècle (depuis les massacres de 1895 !) a manifesté tant de fois son généreux dévouement à la cause arménienne et qui, répondant à mon appel, a bien voulu nous apporter le prestige de son nom et l'autorité de sa personne.

Autour de lui, notre Comité a réuni d'éminents Français, parmi lesquels je tiens à nommer : les généraux **Brécart, Dufieux** et **Niessel,** anciens membres du Conseil supérieur de la Guerre, **Andréa, Brémont, Chardigny, Chevalier, Clément-Grancourt;** l'Amiral **Mornet;** S. E. le Cardinal **Baudrillart,** de l'Académie Française; le Premier Président **Lescouve** et Maître **Wateau** membres du Conseil de l'Ordre de la Légion d'Honneur; MM. Abel **Bonnard,** Henry **Bordeaux** et Georges **Goyau,** de l'Académie Française; M. Georges **Picot,** Ambassadeur de France; les Sénateurs **Gautherot,** Justin **Godart**, ancien ministre, Henry **Hayes**, maire de Versailles, **Lemery,** ancien Garde-des-Sceaux, Jean **Philip;** M. Henri **Guernut,** ancien Ministre; les Députés Bertrand d'**Aramon,** Lucien **Hussel**, Marius **Moutet,** ancien Ministre,Gaston **Riou;** les écrivains **Charles-Brun, Delebecque**, Maurice **Heim, P. Mabille**, R.-P. **Mariès,** Comtesse de **Masclary**, Camille **Mauclair,** Pierre **Mille**, Gabriel **Mourey...**

Un tel patronage, réuni en dehors de toute préoccupation politique, montre quelles amitiés ferventes a su mériter votre peuple héroïque et martyr, dont la civilisation millénaire est sœur de la nôtre. Il est garant de l'œuvre généreuse et constructive que nous allons entreprendre et que nous saurons réaliser.

Très prochainement, nous publierons ici-même la liste des membres du « **COMITÉ FRANCO-ARMENIIEN** » ainsi que son programme et ses statuts. Je compte, en effet, recourir fréquemment à la tribune que l'« **HARATCH** » veut bien mettre amicalement à ma disposition et vous tenir au courant de nos travaux. Au demeurant, notre activité s'est déjà manifestée et, seules, des raisons d'opportunité m'obligent à différer de vous entretenir d'une importante démarche auprès des pouvoirs publics...

Je veux terminer ce message par un cri d'espérance et de foi dans les destins de l'Arménie : son histoire n'est-elle pas une perpétuelle résurrection et ne sommes-nous pas en guerre pour rendre leur indépendance aux peuples opprimés ?

Redisons, comme une prophétie, les vers de votre poète, BECHIKTACHELIAN : « **Que des cendres de nos antiques héros naissent des héritiers dignes d'eux, pour donner à notre peuple une vie nouvelle !** » Ces braves, ils sont présents sous les drapeaux de France et l'heure de la justice sonnera à l'horloge de Dieu.

André FAILLET

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսերը հուժկու պարտուեցան

Ֆինլանտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ եռ առնուած է Սալլա քաղաքը, կատաղի կռիւներէ վերջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը եռ մղուած են ամբողջ ճակատին վրայ եւ կը նահանջեն խառնիխուռն : Կը հաստատուի թէ Ֆինլանտական ջոկատներ կը գործեն ռուսական հողին վրայ, ներս մտած ըլլալով մինչեւ 10—15 մղոն, արեւելեան ճակատէն վար : Կ'ըսուի թէ Ֆինները ելեկտրական հնարք մը գտած են, հրաձգարանները անգործածելի դարձնելու համար : Ֆինները ռուսական յառաջխաղացութիւն մը կասեցուցեր են ուրիշ խաղ մը սարքելով Քարելիոյ ճակատին վրայ : Հզօր բարձրաձայն մը տեղաւորեր են կէտի մը վրայ ուրկէ պիտի անցնէին Ռուսերը : Երբ այս վերջինները զգուշութեամբ կը յառաջանային, ձայն մը աղդարարեց :— «Քայլ մըն ալ մօտեցէք, կը զարնենք» : Եւ Ռուսերը փախան, թէեւ ոչ մէկ Ֆին զինուոր կը գտնուէր այդ շրջանին մէջ :

Ռուսական օդանաւերը նորէն ռումբեր ձգեցին Հելսինկֆորսի շրջանին մէջ, կործանելով տասը տուներ : Երկու կոմսի հրեաններները անընդհատ կը դործեն Քարելիոյ պարանոցին մէջ : Կ'ըսուի թէ Ֆինները միայն 40 մղոն հեռու կը գտնուին Մուրմանսք—Լենինկրատ երկաթուղիէն : Եթէ նոր յաղթանակ մը չահին, կրնան կործանել գիծը, որ Ռուսերուն հաղորդակցութեան միակ ճամբան է :

***** Պերլինի մէջ ուժգնօրէն կը քննադատուին Անգլիան եւ Ֆրանսան, Ֆինլանտայի ընծայուած աջակցութեան համար : Այս առթիւ գերման թերթերը սպառնալիքներ կ'ուղղեն նաեւ սկանտինաւեան երկիրներուն, կասկածելով թէ անոնք զինակցութիւն մը պիտի կնքեն Խ. Միութեան դէմ :

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ինքնութեան թուղթերու մասին նոր հրամանագիր մը հրատարակեց պաշտօնաթերթը : Անձնագիրներու նորոգման գինն է 400 ֆր., որ 100 ֆրանքի կը զեղչուի կարգ մը դասակարգերու համար : Ուրիշ կարգ մը դասակարգեր ալ բոլորովին ազատ են այս տուրքէն : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼՐՈՒՅՆԱԳԻՐ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՆԱԿՈՒՅԻՆ ՈՒԺԵՐԸ

Թողած տպաւորութիւնը (տեսարաններ 29 եւ 30) աստիճանաբար քլլուիլ կ՚երթայ։ Ինչպէս որ ըսինք նախորդ, ինչպէս որ ըսած ենք մեր նախնի գրութեանց մէջ, Ջարխլը (Մեթոտ) չի պատկանիր մեր ունեցած 150 տոկոս, եւ ոչ ալ 50 տոկոս տաղանդաւոր տեսարանները։ Ուրչէնլիի մէջ 150 տարի առաջ ապրող հայերէն մեր 16 հոգին, 70 տարի վերջ, մեր մտքին մէջ ոչ մէկ տարբերութիւն կը ներկայացնեն։

«Հիւրհռոմկլայի» ներկայացուցիչները ունին ինչ որ կայ Թոքատլըի մէջ, բայց ոչ այնքան ինքնատիպ եւ ոչ այնքան ինքնաբուխ։ Ինչպէս ըսինք, Ջարխլը (Մեթոտ) ունի տեսարաններ, որոնք կրնան ամբողջական ներկայացման մը մէջ մտնել։ Ուրիշներ, որոնք ոչ միայն ոչ մէկ կապ ունին ներկայացման հետ, այլ նաեւ կը խանգարեն անոր ընթացքին։ Ասոնք ալ կրնան ներկայացման մէջ մտնել, բայց ոչ այնքան ինքնաբուխ

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
9 Janvier
1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4241 | ԽՄԲԱԳԻԸ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿԵԱՆ | ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ՕՓԻՍՆԵՐՈՒՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ԲԱՂՁԱՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՄՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, այս յուշագիրը յանձնուած է ուրբաթ առտու, **5** յունուար, արտաքին նախարարութեան փոխանորդ Պ. Շամփըքիէ տը Ռիպի, որ ջերմ բարեացակամութեամբ լսած է հայկական պատուիրակութեան բերանացի բացատրութիւնները ալ: Յուշագիրը խմբագրուած էր նոյեմբեր **14**ին, եւ պիտի ներկայացուէր դեկտեմբեր **14**ին, բայց ուսկնդրութիւնը ուշացաւ, կամքէ անկախ պատճառներով:

Եւ սակայն, եթէ այդ հայ զինուորներուն ամուսիններուն եւ զաւակներուն հանդէպ՝ որոշ կէտերու վրայ իշխանութիւնները այնպէս կը վարուին ինչպէս Ֆրանսացի զինուորներու ամուսնոյն ու զաւակներուն հանդէպ, այդ հայ զինուորներն իսկ՝ ուրիշ կէտերու վրայ, օտարական կը նկատուին, անոնց ծնողքին եւ ընտանիքի ուրիշ անդամներուն հանդէպ իշխանութիւնները կը վերաբերուին ինչպէս «անհայրենիք օտարականներու»: Հայ զինուորին ամուսինն եւ զաւակները կառավարութենէն կը սպասեն այն նոյն նպաստը որ յատկացուած է Ֆրանսացի զինուորին, կազարդել դիմակները միեւնոյն պայմաններով անոնց կը բաշխուին, տան վարձքերու վերաբերեալ հրամանագիրօրէնքը անոնց ալ կը կիրարկուի, բայց այդ առաւելութիւնները կը մերժուին Ֆրանսացի հայ զաղթականներու համայնքի միւս անդամներուն, անոնք կը մերժուին նոյնիսկ հայազգի զինուորներու կնոջմէն ու զաւակներէն զատ ունեցած միւս մօտիկ ազգականներուն: Հազարաւոր Հայերը որ դրօշի տակ կը գտնուին եւ Ֆրանսայի հանդէպ իրենց պարտականութիւնը արիաբար կը կատարեն, կը տեսնեն իմանալով որ իրենց ազգականները, իրենց հայրենակիցները, հարիւրներով, գործարաններէ կամ աշխատանոցներէ ճամբու կը դրուին եւ կամ կը տեսնեն որ իրենց ձեռքէն կ'առնեն մանր առեւտրականի, արհեստաւորի կամ չրջիկ վաճառորդի տոմսը որ իրենց օրապահիկը կ'ապահովէր, ու երբեմն անգործ մնացած այդ աշխատաւորները, ինչ ինչ ձեւակերպութիւնները կատարելու անկարելիութեան մէջ ըլլալուն համար, անգործութեան նպաստն իսկ չեն ստանար ու ամէնէն մոայլ թշուառութեան կը մատնուին:

Առոցմէ զատ արտաքսումի պատիժը, որ անզորգադրելի է զաղթականի մը համար, դեռ բաւական յաճախ կը վճռուի հայ զաղթականներու դէմ, ոչ միայն որոշ ծանրակշռութիւն ունեցող պարագաներու մէջ, այլ նոյնիսկ, գործադրութեամբը 1869ի օրէնքին որ ուժէ օտարականի կը վերաբերի, իբր հետեւանք բանտարկութեան մը որուն դատապարտուած է գաղթականը՝ անվնաս յանցանքներու համար, ինչպէս անձնագիրը վերանորոգելու յապաղումը, յաճախ ակամայ:

Թախանձագին կը խնդրենք Ֆրանսական կառավարութենէն որ հաճի Ֆրանսայի հայ զաղթականներու այս խնդրոյն արմատական ու վերջնական լուծում մը տալ: Անոնց մէջ կան որ տարիներ առաջ Ֆրանսական քաղաքացիութիւն խնդրած են եւ ցարդ դայն չեն ստացած: Մեծ մասը անոնց որ այժմ բանակին մէջ են, Ֆրանսական քաղաքացիութիւն խնդրած են կամ պիտի խնդրեն: Կը խնդրենք կառավարութենէն որ հաճի քննութիւնները արագացնել, որպէսզի չնորհը զոր այդ Հայերը կը խնդրեն՝ կարելի եղածին չափ չուտ տրուի իրենց:

Ֆրանսայի հայ զաղթականներու մնացեալ մասին համար, կը խնդրենք կառավարութիւնէն որ բարութիւնն ունենայ դանոնք Ֆրանսայի պաշտպանեալները նկատելու: Անոնց մէջ կան արդէն չատեր որոնք այս երկիրը եկած են «Ֆրանսական պաշտպանեալի» թուղթով մը զոր Արեւելքի հիւպատոսական բաններէն իրենց տուած են: Ուրիշներ այս երկրին մէջ ունեցած են զաւակներ զոր Ֆրանսայի յայտարարած են: Ամէնքն ալ իրենք զիրենք խորապէս կապուած կը զգան Ֆրանսայի, որուն ամէն կերպով ծառայելու բուռն փափաքն ունին: Ի փոխարէն այն աղնիւ ասպնջականութեան զոր ասպետական այս երկրին մէջ գտած են տարապայման աղէտէ մը ճողոպրած այդ մարդիկը, անոնք Ֆրանսային տուած են բոլոր մը արուեստագէտներ, դիտուններ, զրադէտներ եւ լաւ արհեստաւորներ եւ ամուր գործաւորներու մասնաբաժին մը, որ այս երկրին օգտակար հանդիսացող ուժերու խումբ մը կը կազմեն: Կը խնդրենք ուրեմն Ֆրանսական կառավարութիւնէն որ հաճի պատկան իշխանութենց հարկ եղած հրահանգները տալ, որպէսզի՝

1.— Հայերը, որոնք Ֆրանսայի պաշտպանութեան նոյնքան կը մասնակցին ինչքան Ֆրանսացիք, Ֆրանսայի պաշտպանեալները նկատուին:

2.— Որ հայ գործաւորները, պաշտօնեաները կամ արհեստաւորները օտարականներ չնկատուին:

3.— Որ արագացուին ֆնութիւնները ի մասին զէնքի տակ կանչուած կամ կանչուելիք այն հայ գաղթականներուն որ ֆրանսական քաղաքացիութիւն խնդրած են:

4.— Որ ամբողջապէս գործադրուի հրապարակուած ծրագիրը պայմանագրութիւնը, ջնջելով՝ հայ գաղթականներուն համար՝ օտար գործաւորներու քիւին սահմանափակման վերաբերող յօդուածը:

Մենք կը կարծենք թէ Ֆրանսայի հայ համայնքը արժանի է այն չնորհին զոր կը խնդրենք եւ թէ լաւ ընդունելութիւն մը ընելով մեր խնդրանքին, կառավարութիւնը պիտի կատարէ ոչ միայն վեհանձնութեան, այլեւ արդարութեան արարք մը:

Հաճեցէք ընդունիլ, պարոն նախարար, մեր յարգալիր եւ անձնուէր զգացումներու հաւաստիքը:

Ի դիմաց Հայ Գաղթակ· կեդր· յանձնաժողովի նախագահ՝ Ա· ՁՕՊԱՆԵԱՆ, ի դիմաց Հայ Գաղթ· Օֆիսի (**71** ավընիւ Ռիէպէր) նախագահ վարչական խորհրդի Ա· ԽԱՏԻՍԵԱՆ, ի դիմաց Հայ Գաղթ· Օֆիսի (**15** բիւ ժան Կուժօն) Լ· ԲԱՇԱԼԵԱՆ:

ՍՈՒՐՃԻ ՏԱԳՆԱՊԸ փարատած է, ինչպէս կը ծանուցանէ երկրագործական (պարենաւորման) նախարարութիւնը, մասնաւոր դեկոյցով մը: Բանակին պէտքերը ապահովելէ վերջ, նոր ապրանք հասած է, միայն դեկտեմբերին՝ 313,000 կէնդինար, որ կը բաւէ աւելի քան երկու ամիս: Բաշխումը պիտի կատարուի յունուար 10էն սկսեալ: Արդիլուած է անհրաժեշտ քանակութենէն աւելի պաշար ամբարել:— Միւս կողմէ գերմանական չոգենաւի մը բեռը, 4000 Թոն սուրճ բռնուած ըլլալով, թերթերը կը գրեն թէ «Հիթլէր սուրճ կը հրամցնէ մեզի»:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՐՆԱՑ

Նորէն վճռական, եթէ ոչ ծանրակշիռ դէպքեր կը նախատեսուին մօտերս, *իրազեկ շրջանակներու մէջ, նկատի առնելով Գերմանիոյ խորհրդաւոր դիրքը չէզոք պետութեանց հանդէպ: Հիթլէր Պերլին վերադառնալով իր պատմական մենաստանէն, զինուորական խորհրդակցութիւն մը սարքեց: Լոնտոնի թերթերը կը հաւատան թէ Առաջնորդը ծրագրած է ծովային եւ օդանաւային* վճռական արշաւանք մը կատարել Անգլիոյ դէմ, դուրս հանելով գերմանական նաւատորմը եւ չափուելով անգլիականին հետ: Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, Հիթլէր կրնայ արեւելեան ճակատին վրայ կեդրոնացնել իր ճիգը, միեւնոյն առեն սպառնալով չէզոք պետութեանց:

Իտալական մամուլը նորէն կ'արծարծէ Պալքաններու եւ Միջերկրականի խնդիրը: Ամէնէն պատասխանատու բերաններն ու գրիչները ուղղակի կ'զգուշացնեն թէ Իտալիա չի կրնար անտարբեր մնալ, եթէ Մ. Միութիւնը փորձէ ռազմագործութիւններ կատարել Պալքաններուն մէջ կամ ուրիշ պետութիւններ խանգարեն Միջերկրականի հաւասարակշռութիւնը: Հռոդոսի կառավարիչը տեսակցութեան մը առիթ յատկապէս յիշեց արեւելեան Միջերկրականի խնդիրը: Իսկ Հունգարիոյ եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարներուն տեսակցութիւնը նոր ապացոյց մը կը համարուի թէ Մուսոլինի պիտի չվարանի խօսքէն գործի անցնելու, եթէ յարձակում կատարուի այդ երկիրին դէմ: Ուրիշ նշանակալից պարագայ մը եւս, այս առիթ.— Իտալիա կանխահաս կը նկատէ պալքանեան միացեալ ճակատի մը կազմութիւնը: Հռոմ կ'ուզէ որ նախ կարգադրուին պալքանեան պետութեանց միջեւ եղած հողային պահանջները, փոխադարձ զիջումներով:

Սեւ ծովու խորհրդային նաւատորմին ռազմափորձերը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն Պալքաններու, մանաւանդ Ռումանիոյ մէջ: Ռումանական Պեսարապիա չոգենաւը, որ Պոլսէն ճամբայ ելած էր դէպի Քոնսթանցա, յունուար 7ին հրաման ստացաւ Պոլիս վերադառնալու: Ուրիշ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ոչ մէկ առեւտրական նաւ արտօնուած է հեռանալու Քոնսթանցայէն, ցնոր անօրինութիւն:

Թուրքիա զգրաման քանավէնը կը չարունակուի նոյն սաստկութեամբ: Պերլինի անթելը Թուրքերէն բաժին մը հաստատած ըլլալով, վարկաբեկիչ քարոզութիւններ կը կատարէ Թուրքիոյ դէմ: Այս պարագան մեծ զայրոյթ պատճառած է Անգարայի մէջ եւ Թուրքերէն «Թան» կը պահանջէ պոյքոթ յայտարարել գերմանական ապրանքներու, դիրքերու եւ թերթերու դէմ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԸՆԴԴ. ՅԱՐՁԱԿՈ՞ՒՄ ԱՆԳԼԻՈՑ ԴԷՄ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրապարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **249**, Յունուար **6**, առաւօտ.— *Սովորական գործունէութիւն պահակախումբերու եւ հրետաձիգ ուժերու:*

Զեկոյց թիւ **250**, իրիկուն.— *Ցերեկուան ընթացքին մեր պահակախումբերը թշնամիին հանդիպեցան ճակատի զանազան կէտերուն վրայ եւ քանի մը զերիներ բերին:*

Զեկոյց թիւ **251**, Յունուար **7**, առաւօտ.— *Պահակախումբերու գործունէութիւն ճակատի զանազան կէտերուն վրայ: Բաւական բուռն գործունէութիւն երկու կողմի հրետանիներու, գիշերուան սկիզբը, Պլէսի արեւելեան չրջանին մէջ:*

Զեկոյց թիւ **252**, իրիկուն.— *Ոչ մէկ կարեւոր դէպք:*

**** Ֆրանսայի զինուորական չրջանակներուն մէջ ուշադրութիւն գրաւած է գերմանական հրետաձիգ ուժերու նոր գործունէութիւնը, յարաբերական հանդարտութենէ մը վերջը: Ֆրանսական յառաջապահները հրաման ստացան պատրաստ ըլլալու որ եւ է պատահականութեան հանդէպ, սակայն թշնամին զոհացաւ թնդանօթաձգութեամբ: Օդին խստութեան հետեւանքով օդանաւերը չեն կրնար լայն գործողութիւններ կատարել: Միայն քանի մը Ֆրանսական հետազօտիչներ երեւցան գերմանական խրամներուն վրայ, իսկ երկու գերման օդանաւեր արեւելեան Ֆրանսա մտած ըլլալով չատ բարձրէն, ահազանգը հնչեց քանի մը քաղաքներու մէջ:*

Մասնագէտներ ծովային գործողութեանց թուլութիւնը կը վերագրեն Գերմանիոյ նոր պատրաստութեանց: Կ'ըսուի թէ Հիթլէր 200 Թոննոց սուզանաւերու տորմիղ մը չունէր կուտայ չոգեպինդ, բան մը որ ամիսներու կը կարօտի:

Հիթլէր Պերլին վերադառնալով իր մենաստանէն, զինուորական խորհուրդ մը գումարեց երէկ, երկուշաբթի, վերջնապէս ճշդելու համար Գերմանիոյ դիրքը չէզոք պետութեանց հանդէպ: Անցեալ չաբթու գերմանական մամուլը եւ անթելը բուռն պայքար մը մղեցին այդ պետութեանց, մասնաւորապէս հիւսիսային երկիրներու դէմ, ազդարարելով որ կամ Գերմանիոյ հետ ըլլան եւ կամ անոր դէմ: Իրազեկներ կը կարծեն թէ Պերլինի զինուորական խորհուրդը ծանրակչիռ որոշումներ պիտի տայ, որոնք անշուշտ պիտի ազդեն պատերազմի ընթացքին վրայ: Չէզոք պետութեանց ուղղուած ազդարարութիւններէն կը հետեւի թէ Գերմանիա դիւանագիտական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ անոնց դէմ: Գերմանական մամուլը կը թելադրէր որ չէզոք պետութիւնները հրաժարին Ազգաժողովէն: Նորվեկիա, Շուէտ եւ Հոլանտա անմիջապէս պատասխանեցին այս ազդարարութեանց: Հոլանտական կառավարութիւնը մանաւոր յայտարարութեամբ մը յիշեցուց թէ որ եւ է վիճաբանութեան չի կրնար հանդուրժել իր հողային ամբողջութեան մասին: Շուէտ ալ հասկցուց թէ երբեք չի կրնար հրաժարիլ Ֆինլանտայի օգնելու պարտականութենէն կամ արգիլել անգլիական չոգենաւերու անցքը:

**** Լոնտոնի կիրակնօրեայ թերթերը չտնդալից տեղեկութիւններ կը հրատարակեն Գերմանիոյ զինուորական ծրագիրներու մասին: «Օպզըրվըր» ի խմբագրապետը կը յայտարարէ թէ 1940ը վճռական տարի մը պիտի ըլլայ պատերազմին համար եւ թէ Դաշնակիցներուն համար անստուգութեան չըրջանը պիտի վերջնայ յառաջիկայ աշնան: Խմբագրին կարծիքով, Հիթլէր եւ իր զինուորական խորհրդականները հաւանաբար կը քննեն Զօր· Հոֆմանի ծրագիրը: Այս զօրավարը կը մեղադրէր կայսերական Գերմանիան թէ կորնցուց պատեհութիւնները, փոխանակ անառիկ ամրութիւններ չինելու առաջին աշնան, ինչպէս ինք կ'ուզէր, ան ամրացուց միայն Ռայնի ձախ ափը, որ ներկայիս կը ծառայէ իբրեւ հիմնական դիրք Գերմանիոյ համար: Ֆրանսական ամրութիւնները կը տարածուին Ռայնի աջ ափին վրայ

Մանուկ մնա՛ր միշտ

Ճիշտ այդպես պատկերն է մեր ժողովրդի ամենաառաջադեմ մտավորականության, որ ամենայն ուրախությամբ ողջունեց Հոկտեմբերյան մեծ հեղափոխությունը, որ ամենայն ոգևորությամբ ընդունեց Խորհրդային կարգերը, որ ամենայն նվիրումով ծառայեց նոր կյանքի հաստատման գործին։

Ահա թե ինչու մեր ժողովրդի ամենասիրելի գրողներից մեկը՝ Հակոբ Հակոբյանը, ամենայն սիրով ու ոգևորությամբ ընդունեց Խորհրդային կարգերը, ամենայն սիրով ու ոգևորությամբ ընդունեց Հոկտեմբերյան մեծ հեղափոխությունը։

Հակոբ Հակոբյանը ծնվել է 1878 թվականին, Ալեքսանդրապոլում։ Նա ծնվել է աղքատ ընտանիքում, մանկությունն անցկացրել է աղքատության մեջ։ Նա ինքն է պատմում, որ իր մանկության տարիներին ստիպված է եղել ամառները արածեցնել հարուստների անասունները, ձմռանը՝ ծառայել որպես մանր վաճառականների տղա։ Նա ինքն է պատմում, որ իր մանկության տարիներին ստիպված է եղել ամառները արածեցնել հարուստների անասունները, ձմռանը՝ ծառայել որպես մանր վաճառականների տղա։

Հակոբ Հակոբյանը ինքնուրույն կերպով է սովորել կարդալ և գրել

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ·—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ	
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
10
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
10 Janvier
1940

ԺԲ· ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4242

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

FRANCO - ARMÉNIEN

Երկու կարեւոր դրուագներ հրատարակուեցան «Յառաջ»ի մէջ, կիրակի եւ երեքշաբթի։

Առաջինը՝ յուշագիր մըն է, որու մասին կը խօսուէր երկու ամիսէ ի վեր, եւ որ յանձնուած է վերջապէս, համաձայն տրուած ժամադրութեան։

Անշուշտ բոլորդ ալ կարդացիք զայն։ Գաղթ· Կեդր· Ցանձնաժողովը եւ երկու Օֆիսները այդ յուշագրով կը պարզեն այն բոլոր հիմնական խնդիրները որ կապ ունին այս գաղութին բարօրութեան հետ,— իրաւական կացութիւն, աշխատանքի դիւրութիւն, հպատակութեան ձեւակերպութեանց փութացում, մանաւանդ դիւնուրներու համար եւն·։

Ի՛նչ խօսք որ այս բոլոր հոդերը ինքնին կը լուծուին, եթէ կառավարութիւնը ընդունի յուշագրին դլխաւոր կէտը,— հայ տարագիրները նկատել «պաշտպանեալներ» Ֆրանսայի։

Զինադադարի առաջին ամիսներուն այսպիսի անցագիրներ կը տրուէին Հայերու, Պոլսոյ մէջ (protégé spécial), եւ մէկզի դրուեցան, երբ Հայաստանի հանրապետութեան անցագիրը միջազգային արժէք ստացաւ։ Այցելու տարի փետրուարին, Սուրիոյ եւ Լիբանանի հպատակներուն չնորհուեցաւ նոյն իրաւունքը, չարք մը առաւելութիւններով։

Մէկն պարագայի մէջ, յուշագիրը յանձնուած է արդէն, եւ բնականաբար ամբողջ գաղութը անհամբեր կը սպասէ պատասխանին։

Առաջին ձեռնարկը չէ այս, եւ եթէ կ'ուզենք որ յաջողի — գոնէ որոշ չափով — անհրաժեշտ է հետապնդել տեւականօրէն։ Ցուշագիր մը մատուցանելը ամէն բան չէ։ Ընդհակառակն, առաջ իսկ ասպարէզ կը բացուի նոր գործունէութեան մը, որուն դլուխը կրնար անցնիլ կեդրոնական իշխանութիւն մը։

Բարեբախտութիւն մըն է որ հայկական յուշագրին հետ, Franco-Arménien կոմիտէն ալ նամակ մը յանձնած է վարչապետութեան, իր նախագահին՝ նախկին նախարար Պ· Լուի Մաոէնի եւ ընդհ· քարտուղար Պ· Անտռէ Ֆայէի ստորագրութեամբ։

Նամակը պարզելով նոյն տեսակէտները, աւելի վճռականութեամբ կը պաշտպանէ հայ տարագիրներուն իրաւունքները, իբրեւ տարբական պարտք մը արդարութեան։

Ինչպէս բացատրած էր մեր բարեկամը, Պ· André Faillet, «Յառաջ»ի կիրակի օրուան թիւին մէջ, իր ֆրանսերէն դրութեամբ, Ֆրանքհայկական Կոմիտէն յաջողած է իր չուրջը համախմբել չատ մը ականաւոր դէմքեր։ Մեր բարեկամը անձամբ այցելելով խմբագրատուն, չէ՛տեց թէ ամբողջովին տեղեակ են մեր մտահոգութեանց, եւ կարելին պիտի փորձեն, դոհացում ստանալու համար։

Արդարեւ, որքան կրցանք տեսնել, հին խմաւոր «Հայասիրական» ձեռնարկ մը չէ այս, այլ մարմին մը որ ամէն բանէ առաջ պիտի զբաղի դործնական հարցերու լուծումով։

Միայն այս պարադան բաւական է, որպէսզի մեր ակնկալութիւնն ընծայենք այդ Կոմիտէին, առանց վարդավառ երազներ հիւսելու։

Գաղութը ամէն բանէ առաջ կը սպասէ իր իրաւական վիճակին ճանաչման։ Այդ կերպով միայն կրնան լուծուիլ այն բոլոր հարցերը որ տարիներէ ի վեր կը չարչրկեն մեր միաքն ու սիրտը։ Եւ երբ ուրիշները կը յոդնին այդ ուղղութեամբ, այլեւս աւելորդ է բացատրել թէ ո՛րքան աւելի կազմակերպուելու, դործելու հարկադրուած ենք մենք, կարելի առաւելութիւնները ապահովելու համար։— Շ·

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան·—

Զեկոյց թիւ **253**, յունուար **8**, առաւօտ·— Գիչերը հանդարտ անցաւ ընդհ· ճակատին վրայ։ Պահակախումբերու գործունէութիւն վոժի արեւմտեան հըրջանին մէջ։— Զեկոյց թիւ **254**, իրիկուն·— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք ։

*** Դաշնակից բանակներու եւ նաւատորմիդներու վարիչները երկուշաբթի օր կարեւոր խորհրդակցութիւն մը կատարեցին բրիտանական սպայակոյտի կեդրոնին մէջ, Ֆրանսա։ Ներկայ էին սպարապետ Կամլէն, զօր· Ժոռժ, անգլիական սպայակոյտին նախագահը՝ Զօր· Այրընսայտ, սպարապետը՝ զօր· Կորթ, Ծովային նախարարը՝ Պ· Զըրչիլ, ինչպէս եւ ուրիշ երեւելիներ։ Խորհրդակցութիւնները տեւեցին քանի մը ժամ։ Այս խորհրդակցութիւններէն առաջ, Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը կը դրէին թէ Պ· Զէյմսըլէն նոր փոփոխութիւններ պիտի կատարէ դահլիճին մէջ, ազդ· պաշտպանութեան նախարարութիւն մը հաստատելով եւ անոր դլուխը դնելով Զըրչիլը։ Այնուհետեւ այս վերջինը այդ մասին խորհրդակցած է երկու սպարապետներուն հետ, թէեւ ամէն բան դաղտնի կը պահուի ։

Զինուորական խորհուրդէն վերջը, Զօր· Կամլէն Պատուոյ Լեգէոնի մեծ խաչը նուիրեց Զօր· Կորթի եւ Զօր· Այրընսայտի, յանուն Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին, աւանդական արարողութեամբ։ Պ· Զըրչիլ արարողութիւնը կը դիտէր դղեակի պատշդամէն, խոշոր գլանիկ մը բերնին։

*** Տեղական թերթերը կը դրեն թէ անձրեւը եւ ծանր մշուշը թոյլ չեն տար մեծ գործողութիւններ կատարել արեւմտեան ճակատին վրայ։ Գերմանները փորձեցին Ֆրանսական հողը մտնել, բայց հանդիպեցան յառաջապահներու դիմադրութեան։ Վոժի արեւմտեան չրջանին մէջ Գերմանները յարձակեցան ձեռնառումբերով, բայց ետ մղուեցան։ Դաշնակից հրամանատարները ամէն չանք կը թափեն երեւան հանելու համար գերմանական բանակին ծրագիրները, մանաւանդ հիմա որ Հիթլէր ամէն կերպով կը ճնշէ չէզոք պետութեանց վրայ ։

Հակառակ օդին անյարմարութեան, Ֆրանսական հետազօտիչ օդանաւերը յաջողեցան հաստատել թէ գերմանական զօրաբաժինները դեռ կը մնան այն դիրքերուն մէջ զոր պատրաստած էին նոյեմբեր 10ին, ընդհ· յարձակումի ձեռնարկելու համար։ Դաշնակից ռազմագէտներու կարծիքն այն է թէ գերմանական բանակը տակաւին կրնայ խոյանալ որ եւ է ուղղութեամբ, Մաժինոյի գծին կամ չէզոք պետութեանց դէմ,— Հոլանտա, Պելժիա, կամ նոյն իսկ Ռումանիա եւ Հունգարիա։ Հակառակ այս երեւոյթներուն, կարելի չէ բացարձակապէս հաստատել թէ Գերմանները որոշած են վճռական գործողութեան մը ձեռնարկել։ Ամէն պարագայի մէջ, գերմանական զօրաբաժինները կրնան չարժել 24 կամ 48 ժամուան ազդանշանի մը վրայ, որ եւ է ուղղութեամբ։ Դաշնակիցները նախատեսած են ամէն պատահականութիւն, թէեւ գերմանական ընդհ· յարձակողական մը նուազ հաւանական է այսօր քան անցեալ Սեպտեմբերին, նոր ամրութիւնները չինուած ըլլալով այդ օրէն ի վեր։ Շատ մը մանազէտներու կարծիքով, եթէ Գերմանիա որ եւ է յարձակողական ձեռնարկէ, պիտի գործէ ցամաքի վրայ, որովհետեւ ծովային գործողութիւնները վտանգաւոր են իր նաւատորմին համար ալ, իր իսկ ցանած ականներուն հետեւանքով ։

Թերթերը որ եւ է տեղեկութիւն չեն հրատարակեր Հիթլէրի դինուորական խորհուրդի որոշումներու մասին ։

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսական զօրաբաժին մը եւս բնաջինջ

Ֆինլանտացիները նոր եւ չախչախիչ յաղթանակ մը եւս չահեցան յուն - ուար 8ին, բնաջինջ ընելով ռուսական 44րդ զօրաբաժինը եւ ահագին աւար դրաւելով, ինչպէս եւ հազար դերի բռնելով։ Կը յիշուի թէ 11 օր առաջ ալ ուրիշ զօրաբաժին մը (163րդ) խորտակած էին։ Նոր յաղթութիւնը ռուսիա - Ֆինլանտական պատերազմին ամէնէն մեծ յաղթանակն է։ Ֆինլանտական դեկոյցին համաձայն, պատերազմական աւարին մէջ կը դտնուին 43 հրանայլ, 102 թնդանօթ, 10 զրահապատ կառք, 278 վակոն, 16 կառարդել թնդանօթ, չորս հակաօդային թնդանօթ, մեծ քանակութեամբ հրացան եւ ուրիշ զէնքեր, 1170 ձի եւ 47 դաշտային խոհանոց։ Այս յաղթութիւնը աւելի կատարեալ կը համարուի քան 163րդ զօրաբաժնին ջախջախումը, 11 օր առաջ։ Պատերազմական աւարը չորս անդամ աւելի է։ Ռուսական 44րդ զօրաբաժինը պաշարուեցաւ ռուսական սահմանադլուխէն միայն քանի մը մղոն հեռու։ Պաշարումէն վերջը, զօրաբաժինը հարկադրուեցաւ կռուիլ Քիանթա լճին արեւելեան կողմը։ Այս զօրաբաժինն ալ սահմանադլուխէն հետեւած էր այն ճամբուն ուրկէ անցած էր 163րդ զօրաբաժինը։

Կարմիր զօրագունդերը նոյն օրը չարունակեցին իրենց կարճ եւ սուր յարձակումները Քարելիոյ պարանոցին զանազան կէտերուն վրայ, Մաննէրհայմի ճակատին դիմաց, ինչպէս եւ Լատոկա լճին հիւսիսակողմը։ Ցարձակումներուն առաջ բուռն թնդանօթաձգութիւններ տեղի ունեցան, առանց մեծ արդիւնք տալու։ Հակառակ այս յարձակումներուն, Ֆինները կը հաւաստեն թէ իրենց դիրքերը բարւոքած են չատ մը կէտերու վրայ եւ թէ ճախողած է ռուսական ծրագիրը՝ սառած լիճերէն օգտուելով Ֆինլանտական դիրքերը պաչարելու համար։

Միւս կողմէ Ֆինլանտական անջատ խումբեր կը չարունակեն յաղթութիւններ չահիլ Մուրմանսքի դծին վրայ։ Երկու Ֆին զինուորներ, որոնք դաւուկի (սքի) մասնագէտներ են, ռուսական գիծերուն մէջ մտնելով, ուժանակ պայթեցուցած եւ վնասած են երկաթուղիին։ Ասոնք ինը դիչեր ինը ցերեկ չարչարանքներ կրած են սառուցեալ չրջանի մը մէջ, ցերեկը անտառներու մէջ պահուելով։ Եւ այս միայն մէկն է բազմաթիւ քաջագործութիւններէ ։ Սաստկացնենք ձմեռը միշտ կ'օգնէ Ֆիններուն։ Կը կարծուի թէ պատերազմը հետզհետէ խրամային կռիւներու պիտի վերածուի։ Ռուսերը մեքենաչարժ բալխիրներ կը գործածեն ։

*** Մ· Նահանգներու կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց Ազգաժողովին թէ միջոցներ ձեռք առած է, օգնութեան հասնելու համար Ֆինլանտացի, համաձայն տրուած որոշման։ Մոսկուայի թերթերը այս առթիւ դիտել կուտան թէ Ֆինլանտացի եղած օգնութիւններուն նպատակն է պատերազմի մէջ խրել սկանտինաւեան երկիրները։ Կարմիր բանակին օրկանը կ'աղդարարէ թէ Մ· Միութիւնը երբեք թոյլ պիտի չտայ որ Շուէտ եւ Նորվեկիա Անգլիոյ հպատակ պետութիւններ դառնան ։

Միւս կողմէ խորհրդային մամուլը կը պահանջէ խզել ամէն յարաբերութիւն Իտալիոյ հետ, որ թշնամական դիրք մը բռնած է Մ· Միութեան դէմ, օգնելով Ֆինլանտայի եւ զինակցելով Հունգարիոյ հետ։

*** Գնդ· Ֆապրի, նախկին պատերազմական նախարարը, «Մաթէն»ի մէջ հրատարակած դրութեամբ մը կը պահանջէ խզել դիւանադիտական յարաբերութիւնները Մ· Միութեան հետ։ «Մենք պատերազմի մէջ ենք Վիսթուլայի մէկ ափին վրայ, խաղաղութեան մէջ՝ միւս ափին վրայ։ Ո՞վ կրնայ բացատրել այս հանելուկը։ Ժամանակը եկած չէ՞ ետ կանչելու Մոսկուայի մեր դեսպանը, կամ ճամբելու Փարիզի խորհրդային դեսպանը »։

*** Մոսկուայէն կը հաստատեն թէ Թանով, Սթալինի մտերիմը, պաշտօնանկ եղած է զործավարներու խորհուրդին կողմէ, իբրեւ հետեւանք Ֆինլանտական պարտութեան։ Այս առթիւ կը հաւաստեն թէ խորհրդային իշխանութիւնը այնքան վստահ էր յաղթութեան վրայ որ, հանդէսներ սարքուած էին, Ֆինլանտայի անկումը տօնելու համար դեկտեմբեր 21ին,— Սթալինի ծննդեան տարեդարձին օրը ։

Պաղեստինեան միութիւնը խախտա՞ծ է

Պալքանեան խնդիրը սուր հանդամանք ստացած է նորէն, իբրեւ հետեւանք Իտալիոյ յարաճուն զործունէութեան եւ մանաւանդ Հունգարիոյ հետ կատարուած խորհրդակցութեանց։ Վերջին լուրերու համաձայն, երկու երկիրները տեսակ մը զինակցութիւն կնքած են, եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարը մօտերս փչեթա պիտի երթայ, փոխադարձ այցելութեան։ Կ'լսուի նաեւ թէ Ռումանիոյ արտաքին նախարարն ալ Հռոմ պիտի երթայ մօտերս ։

*** Պալքանեան Մ·Միութեան խորհուրդը յունուար 8ին ժողով դումարեց Պելկրատի մէջ։ Այս ժողովը մեծ ուշադրութիւն դրաւած է քաղաքական շրջանակներու մէջ, որովհետեւ այն համոզումը կը տիրէ թէ պալքանեան դաշինքը կրծանցուցած է իր արժէքը։ Զրոյցի մը համաձայն, Եուկոսլավիա վարանած է ժողովի հրաւիրելու Թուրքիան, բայց յետոյ տեղի տուած է, Իտալիոյ թելադրութեամբ։ Թուրք թերթերը դիտել կուտան թէ այս կարդի զրոյցները կը բխին գերմանական աղբիւրէ եւ կը ձգտին խախտել Պալքանեան Միութիւնը։ Բայց եւ այնպէս «եէնի Սապահ» (Հիւսէյին Ճահիտ) կը խոստովանի թէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· Էջ)

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ԱԻԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Նոր գլգուռմներ չորս դաղաթներու մէջ

Պոլսոյ վերջին թղթաթերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները (յունուար 1 — 4)·—

Նորագոյն տեղեկութեանց համաձայն Ամասիայէն մինչեւ Նիքսար 2—3 մեթր լայնքով ճեղքեր բացուած են լեռնաչղթաներուն մէջ։ Թոքատի ճամբուն վրայ 7 դիւղեր աւերակ դարձած են։ Զօրանոց մը ամբողջովին քանդուած է։ Մեռեալները մէկզեղ չկան։ Օմանլու դիւղին 120 տուներէն միայն հինդ տուն մնացած է։ Երզնկայի մէջ մարդ չէ մնացած։ Նիքսարի մէջ միայն մենաչնորհներու չէնքը կանգուն մնացած է։ Թաշովայի չրջանը ամբողջովին աւերակ դարձած է։ Շապին Գարահիսարի 8 դիւղերու մէջ կրկին 130 մեռեալներ եւ 50 վիրաւորներ մէկզեղ հանուած են։ Երզնկայէն հասած ճամբորդ մը կը պատմէ թէ քաղաքին բնակիչներէն չատեր մեռած, ուրիչներ ալ խելագարած են ։

Թուրք թերթերը կը դրեն թէ չարժը աննախընթաց վնասներ պատճառած է 50.000 քառ· քիլոմեթր տարածութեան վրայ (Թուրքիոյ 1)15ը)։ Շարժին հինդերորդ օրը մեռեալներու թիւը կը հաշուէին 40.000։ Բուն թիւին ճչդումը երկար ժամանակի կը կարօտի։ Սըվազէն կը հեռագրեն թէ մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ խելագարած են, տեսնելով չարժին աւերները։ Շատ մը վայրերու մէջ ժողովուրդը սարսափի մատնուած ըլլալով, տուն մտնել չուզեր, հակառակ սաստիկ ցուրտին։

Կիրասոնէն յունուար 1 թուակիր հեռագիր մը կը տեղեկացնէ թէ այդ չրջանին մէջ ամէնէն աւելի վնասուած են Շապին Գարահիսար եւ Ալուճրա ։ Մեռեալներու թիւը կը հաշուեն 1600, վիրաւորները՝ 5000։ Օրտուի եւ չրջականերուն մէջ՝ հազար մեռեալ, 3000 վիրաւոր կը հաշուեն, նիւթական վնասը՝ տասը միլիոն ոսկիի։ 140 գործարաններ ամբողջովին փճացած են։

*** Թոքատէն կը հեռագրեն յունուար **3** թուականով·— կացութիւնը ողբալի է Նիքսարի մէջ։ Բնակելի տուն չէ մնացած։ Բժիչկի չգոյութեան պատճառով մեռելները փտախտ կ'ըլլան եւ կը մեռնին։ Ժողովուրդին մեծ մասը անպատսպար մնացած է։ Մահուան դէպքերը կը բազմանան։ Բչչաթիւի Զերմիկ կոչուած չերմուկին չուրը կտրուած եւ ուրիչ տեղեր նոր աղբիւրներ բացուած են։ Գալմազամը ձիաւորներ դրկեց դիւղերը, բայց ձիւն - ձմեռը փակած է բոլոր ճամբաները։ Նիքսարի մէջ մեռեալներուն թիւը 2000էն աւելի է։ Երզնկա քաղաքը աւերակ դարձած է· ոչ իսկ մէկ տուն կանգուն կը մնայ։ Քաղաքին մէջ 1101 մեռեալներ կան, դիւղերը մեծ մասով աւերակ են։ Կարելի չէ եղած ճչդել այդ դիւղերու մեռելները եւ վիրաւորները։ Վրանի չգոյութեան պատճառով ժողովուրդը դիչերը կ'անցընէ պարկերու եւ քուրչերու տակ։ Սարսռազդեցիկ լուրեր կը հասնին Բչչաթիէէն որուն հետ կարելի չէ եղած հաղորդակցութիւն հաստատել։ Քաղաքին 400է աւելի բնակչութենէն միայն 15 հոգի ազատած են, եւ անոնք ալ կիսախելագար վիճակ մը ունին։ Շարժի պահուն ոստիկան - զօրքի կեդրոնէն հրդեհ ճդելով, ռազմանիւթի պահեստը բռնկած է եւ փլատակներուն տակ մնացած աղէտեալները այրած են։ Ամբողջ դաւառակին 800 բնակիչներէն միայն 50 հոգի ողջ մնացած են։

Պոլսէն կը հեռագրեն յունուար **8** թուականով·— Երկրաչարժի նոր ցնցումներ զգացուեցան այսօր Անգարայի, Իզմիրի, Գարահիսարի եւ Զիլէի մէջ։ Այս վերջին քաղաքին մէջ ցնցումներէն առաջ ստորերկրեայ որոտումներ լսուեցան ։

*** Անգարայէն կը հեռագրեն յունուար 8 թուականով·— Հիւանդանոց - կառախումբ մը, որ լեցուած էր 410 վիրաւորներով եւ հիւանդներով, հոս հասաւ երզնկայէն։ Արկածեալներէն չատեր ճամբան չարունակեցին մինչեւ Պոլիս, իսկ ուրիշներ իջան Անգարա, Սըվազ եւ Կեսարիա։ Կառախումբին բժիչկներէն մէկը ըսաւ թէ Երզնկայի փլատակները մաքրուած չեն տակաւին։ Դեռ չատեր կը մնան դեկտեմբ· 27ին կործանած քաղաքին փլատակներուն տակ եւ օգնութեան գործը կը չարունակուի, թէեւ չատ յոյս չկայ որ ո եւ է մէկը ողջ մնացած ըլլայ ։

Պ· ՏԱԼԱՏԻԻ թերեւ արկած մը անցուցած ըլլալով, ոտքին ուլը կոտրեցաւ։ Բժչկական տեղեկադիրը դոհացուցիչ կը նկատէ վէրքին վիճակը։ Վիրաբուժական քննութենէն վերջը վարչապետը պատերազմական պաշտօնատուն երթալով, վերսկսաւ իր աշխատանքները։

ԱՆԳԼԻՈՑ տեղեկութեանց նախարարին հրաժարումէն վերջը, ընդհ· դրաքննիչն ալ, Ծովակալ Օզպորն, հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն ։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ նստաչրջանը վերաբացուեցաւ երէկ։ Զինուոր գացած երեսփոխաններն ալ պիտի մասնակցին, ութ օր արձակուրդ տրուած ըլլալով ։

15 ՕՏԱՐ ՄԻՋՆՈՐԴՆԵՐ ձերբակալուեցան սակարանի չրջանակներուն մէջ, չարաչահութիւններ կատարած ըլլալով օտար դրամներու վրայ։ Այս առթիւ ոստիկանութիւնը դրաւեց 300.000 ֆրանքի տոլար, ոսկի, թղթադրամ, անգլիական ոսկի եւ զուիցերիական ֆրանք։ Աւտոբուսի սեղանաւոր մը եւ Լհհ մը ձերբակալուեցան Զուիցերիոյ սահմանին վրայ, երբ կը փորձէին փախցնել մէկ միլիոն ֆրանքի օտար դրամ։ Ռիւ Լաֆայէթի մէջ ալ բռնուեցաւ 1.500.000 ֆրանքի օտար դրամ։

ՀԻՆ ԹՈՒՂԹԵՐԸ մի նետէք (ձեռագիր, տպագիր, լրագիր եւն·), այլ ծրարներ կապելով յանձնեցէք ձեր դռնապանին։ Հնահաւաքներ պիտի գան եւ որակին ու քանակին համաձայն դինը վճարելով պիտի առնեն, համաձայն նոր կարգադրութեան մը։ Այն քաղաքներուն մէջ ուր դռնապաններ չկան, քաղաքապետութիւնները մեթերանոցներ պիտի ցուցնեն ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ պարտաւորիչ ծառայութիւն հաստատելու համար, կառավարութիւնը ծրագիր մը կ'ուսումնասիրէ։ 16 — 50 տարեկան Անգլիացիները արձանագրուած են արդէն, համաձայն փոխարքային կողմէ հրատարակուած հրամանագրի մը։

56 ՀՈԳԻ 8 օրէն մինչեւ մէկ ամիս բանտարկութեան եւ 10էն 300 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցան, չարաչահութիւններ կատարած ըլլալով կաթի վաճառումին մէջ, դեկտեմբեր 28էն յունուար 4։

ՀԻՆԳ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐ, որոնց երկուքը ուսուցչուհիներ են, ձերբակալուեցան Քոնեաքի մէջ եւ պիտի դատուին զինուորական ատեանին առջեւ, իբրեւ խռովարարներ ։

ՀՌՈՄԷՆ կը հեռագրեն թէ 1922ին ծնած Իտալացիները հրաման ստացած են արձանագրուելու, զինուորական ծառայութեան համար ։

Ռուսական արվեստ. Ֆիլարետ

Ծանր ժամանակներ են ապրում ռուս գրողները։ Ցարական գրաքննությունը ոտնատակ է տալիս ամեն ազատ խոսք, ամեն ազատ միտք։ Ամեն տող, որ դուրս է գալիս ռուս գրչից, ենթարկվում է խիստ քննության։ Ամեն տող, որ ուզում է տպագրվել, պետք է անցնի գրաքննության միջով։ Ամեն տող, որ անցնում է գրաքննության միջով, ենթարկվում է ահագին կտրատումների։ Ամեն տող, որ տպագրվում է

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
11
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI
11 Janvier
1940

Թ.Զ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4243

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Զորս հաւասարահամար երեսփոխանութիւններ վիճարկուեցան

Ինչպէս հաղորդեր էինք երէկ, խորհրդարանին նոր նստաշրջանը բացուեցաւ երկուշաբթի օր: Թէ Երեսփ. ժողովին եւ թէ Ծերակոյտին մէջ աւանդական ճառերը խօսեցան երիցագոյն անդամները, եւ յետոյ ձեռնարկուեցաւ դիւանին ընտրութեան: Վերընտրուեցան երկու նախագահները, Պ. Պ. Էռիօ եւ Ժանէնի :

Երեսփ. ժողովին նիստի ներկայ էին նաեւ եօթը համայնավար երեսփոխաններ, որոնք զինուոր են եւ մանաւանդ արտօնութիւն ստացեր էին: Անոնք իրենց համազգեստները հանելով, դացեր բազմեր էին իրենց տեղերը: Փըս - փսուքները սկսեր էին արդէն: Ժխորը կը սաստկանար: Ալջակոմեան երես - փոխաններ կը պոռային.

— «Մենք չենք ուզեր ժողովի նստիլ զաւեշաններու հետ...

Առաջադէմ նախագահը դեռ նոր սկսած էր իր ճառը եւ նախատեսելով փոթորիկը, գլխարկը դրաւ եւ դուրս ելաւ,— ուրիշ խօսքով ընդհատեց նիստը: Մանաւանդ որ բոլշեւիկ երեսփոխանները իրենց տեղէն չէին չարժեր: Առ - ժամեայ դիւանին երկու քարտուղարներն ալ ընդվզելով ձեռ հեռացեր էին, Ընդհատման ատեն, խորհրդակցութիւններ կատարուեցան, որովհետեւ կացութիւնը անել էր, իրաւական տեսակէտով: Ցետոյ համաձայնութիւն գոյացաւ առժամեայ բանաձեւի մը մասին եւ նիստը վերաբացուելով, նախագահը չարունակեց իր ճառը: Երբ կարգը եկաւ ողջունելու բանակին զինուորները, բոլոր երեսփոխանները ոտքի ելան: Եօթը համայնավարներէն միայն երկուքը կատարեցին յարգանքի ցոյցը, մէկը անհետացած էր, իսկ մնացեալ չորսը իրենց տեղէն չշարժեցան :

Ձայրայեղը գաղափնակէտին հասած էր: Նախագահը կը փորձէր չարունակել ճառին ընթերցումը, բայց ժողովականները չէին ուզեր լսել: Այն ատեն ճարահատ առաջարկից պարապուելի բանաձեւ մը քուէարկել եւ դուրս հանել չորս ըմբոստ երեսփոխանները: Բանաձեւը քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ: Վարչական պաշտօնեայ մը մօտենալով չորս երեսփոխաններուն, յայտարարեց .

— Ձանուն նախագահին կը խնդրեմ դուրս ելլել :

Չորս երեսփոխանները, Մէրսիէ, Կրընիէ, Ռէյմօն եւ Կիւյօ պատասխան անդամ չտուին: Ընկերվարական եւ չափաւոր երեսփոխաններ մօտենալով փորձեցին համոզել: Վարչական պաշտօնեան կրկին ազդարարեց.

— Եթէ դուրս չելլէք անմիջապէս, պիտի կանչեմ հանրապետական պահակները:

Չորս երեսփոխանները չորս կողմէն պաշարուած ըլլալով, նախընտրեցին հեռանալ, հայհոյչներու տեղատարափի մը տակ: Այս առթիւ լուտանքները տեղացին ընկերվարական երեսփոխաններու գլխին: Բարեկարգութիւնը վերահաստատուած ըլլալով, նախագահը կրցաւ վերջացնել իր ճառը, որ մասնաւորապէս կը պարզէր զերմանական կառավարութեան նենգամտութիւնը Աւստրիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի հանդէպ:

Նիստէն վերջը, փոխ - վարչապետ Պ. Շոթան եւ ներքին նախարար Պ. Սառօ վարչապետին քով երթալով, անոր հաղորդեցին անցուդարձը: Կառավարութիւնը որոշեց հինգշաբթի օր (այսօր) օրինադիծ մը ներկայացնել Երեսփ. ժողովին, միանգամ ընդ միշտ պաշտօնէ արձակելու համար այն եր - եսփոխանները որ իրենց կապերը չեն խզեր համայնավարութեան հետ:

**** Միւնիխոյի մէջ ալ, երիցագոյն անդամը նախագահելով նիստին, պարզեց պատերազմին պատճառները: «Ֆրանսա եւ Անգլիա, որոնք ամէնուն համար կը պահանջեն խորհելու, զրելու, խօսելու եւ գործելու ազատութիւն, ծառացան վայրենիներու վայել կարգուսարքի մը դէմ: Եթէ անոնք լքէին իրենց մեծ սկզբունքները, այլեւս ապրելու իրաւունք պիտի չունենային: Ֆրանսա, որ արդէն երկու արշաւանքներ կրած է, 1870ին եւ 1914ին, կ'ուզէ վերջ տալ զիշատիչ ազգերու խաղերուն եւ խորտակել զանոնք, որպէսզի այլեւս չկրկնուի չարաշուք եւ զարհուրելի արկածախնդրութիւնը: Ան կը բաւէ»:*

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Նոր յարձակումի սպառնալիք

Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆինլանտական բանակը կը չարունակէ հետապնդել ռուսական 44րդ զօրաբաժնին մնացորդները: Նոր տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ կարմիր բանակը իսկապէս ջախջախիչ պարտութիւն մը կրած է: Հաղարաւոր դիակներ փռուած են անտառներու մէջ, իսկ բազմաթիւ վիրաւորներ սառելով մեռած են: Ֆինները դահուկաւորներու փոքր խումբեր կազմած, կը հետապնդեն ջախջախուած զօրաբաժնին մնացորդները, անտառներու մէջ, նոր զերիներ բռնելով: Պատերազմական աւարն ալ աւելցած է: Ռուսական 44րդ զօրաբաժինը դադարութիւն չունի այլեւս, եւ Պոթնիոյ ծոցին դէմ եղած սպառնալիքը բոլորովին խորտակուած է, երկար ատենի համար : Միւս կողմէ, 2—4 հազիւոց ֆինլանտական խումբեր կը չարունակեն ատեն ատեն ուժանակներով խորտակել Մուրմանսքի երկաթուղին, ինչ որ մեծ զբաղուարթութիւններ կը պատճառէ ռուսական զօրքին կեդրոնացման՝ հիւսիսային չրջանին մէջ: Ջախջախուած զօրաբաժնին քանի մը մնացորդները կը չանան անցնիլ ռուսական սահմանը: Ֆիններ իրենց զրաւած աւարը պիտի կրնան դործածել Ռուսերուն դէմ, ինչպէս կ'ըսեն արդէն: Այս վերջին յաղթութեան չնորհիւ, Ֆինլանտական դիրքերը աւելի լաւ են այսօր, ամբողջ սահմանա - զլուխին վրայ, քան պատերազմին սկիզբը: Բացի միւնին Ֆինլանտայի եւ Լատոկայի չրջանին ռուսական զօրագունդերուն չախջախումէն, Մաննէրհայմի դիծը աւելի զօրացած է նոր ցանցով մը:

Ֆինլանտայի վարիչները կոչ մը ուղղեցին ամբողջ աշխարհի, որպէսզի դրամական օգնութիւն հասցնեն: Հանրապետութեան նախագահը յայտարարեց թէ ռուսական ռումբերը սպաննած են 234 քազաքացիներ, իսկ վիրաւորած՝ մօտ 500 հոգի, մէկ ամսուան ընթացքին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Պատերազմի սաստկացո՞ւմ թէ հաշտութիւն.— Այս հարցը նորէն կ'արծարծուի միջազգային մամուլին մէջ, ինչպէս եւ օրուան վարիչներու բերնով: Անգլիոյ վարչապետը 55 վայրկեան ճառելով Լոնտոնի քաղաքապետարանին մէջ, յայտարարեց թէ «1940ը հաւանաբար ճակատագրական տարի մը պիտի ըլլայ աշխարհի պատմութեան մէջ»: Այս առթիւ աղդարարեց թէ ճամբան չատ երկար է եւ կրնայ տաժանելի ըլլալ: Միւս կողմէ, Մ. Նահանգներու նախագահը ճառ մը խօսելով խումբ մը բողոքական երէցներու առջեւ, յայտարարեց թէ կը յուսայ որ իր խաղաղասիրական ջանքերը գործնապէս պիտի քաջալերուին զարնան ընթացքին :

Մինչ այս մինչ այն, պատերազմական գործողութիւնները աստիճանաբար կը ծաւալին: Անգլիոյ ներքին նախարարը ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ օդանաւային վտանգը չափազանցուած չէ: «Պէտք է զգուչանանք որ եւ է կերպ վատահութենէ կամ լաւատեսութենէ, հիմնուած պարզապէս այն իրողութեան վրայ թէ սպասուած յարձակումը չէ կատարուած տակաւին»: Այս առթիւ նախարարը ցաւ յայտնեց որ չատ մը մանուկներ եւ կիներ նորէն Լոնտոն եւ ուրիշ քաղաքներ վերադարձած են, հակառակ այլեւս հաստատուելու բոլոր դիւրութիւններ :

Արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայի խնդիրն ալ հետզհետէ կը բարդանայ: Հունգարիոյ արտաքին նախարարը, որ դեռ քանի մը օր առաջ վերադարձած էր Վենետիկէն, խնամակալին հաղորդելու համար կոմս Չիանոյի հետ ունեցած խօսակցութիւնը, երէկ Հռոմ դնաց: Այս անդամ պիտի տեսակցի նաեւ Մուսոլինիի հետ:

Համայնավար երեսփոխանութիւններու ներկայութիւնը նոր փոթորիկ մը պայթեցուց երեսփ. ժողովին մէջ: Երբ նախագահը կ'ողջունէր բանակը, եօթը համայնավար եւ զինուոր երեսփոխաններէն չորսը ոտքի չելան: Հետեւանքը եղաւ բուռն ժխոր մը, եւ չորս երեսփոխանները դուրս հանուեցան : Կառավարութիւնը որոշեց օրինադիծ մը ներկայացնել, միանգամ ընդ միշտ պաշտօնէն հեռացնելու համար այն երեսփոխանները որ չեն խզեր իրենց կապերը Մոսկուայի հետ :

Ֆինլանտական նոր յաղթանակը մեծ վրդովում պատճառեց Ա. Մրութեան մէջ, թէեւ թերթերը լուռթիւն կը պահեն: Վերջին լուրերու համաձայն, Սթալին որոշած է մինչեւ ծայրը երթալ, չախչախելու համար իր փոքր դրացին, որ կը նկատուի գործիք մը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ձեռքին մէջ:

1940ը ձախսագրական պիտի ըլլայ աշխարհի պատմութեան մէջ

Չէմպըրլէնի նոր յայտարարութիւնները

Անգլիոյ վարչապետը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Լոնտոնի քաղաքապետարանին մէջ, անդամ մը եւս չեշտելով կառավարութեան վճռակամութիւնը՝ յաղող ելքի մը հասցնելու պատերազմը, աջակցութեամբ « մեր անվեհեր Ֆրանսայի զինակիցներուն»: Ահաւասիկ այդ ճառին հիմնական մասերը.

— « Այս նոր տարին, որ հաւանաբար պիտի ըլլայ ճակատագրական տարի մը աշխարհի պատմութեան մէջ, սկսաւ հանդարտութեամբ, բայց փոթորիկին առաջ եղած հանդարտութիւնն է այդ: Սաւառներթիւ զինուորներ, որոնք սպառնալիքով բոլորովին խորտակուած են դիտութիւն հնարած ամէնէն հզօր զէնքերով, իրար կը դիտեն դիրքերու եռանկիւն: Ատեն ատեն անոնք կը լսեն թշնամիներու ձայները: Օդին մէջ կենդանի գործունէութիւն կը տիրէ: Միայն ծովուն վրայ է որ պատերազմը լիովին կը գործէ, եւ արդիւնքը գոհացուցիչ կ'երեւայ: Աշխարհի ովկիանոսները սրբուած են զերմանական նաւերէն: Գերմանական տորմիղը, որ պատերազմին սկիզբը մեր տորմիղին մէկ չորրորդէն պակաս էր, կորնչուցած է 228.000 թոն,— բռնուած, ընկղմած կամ մանաւանդ իրենց կողմէ խորտակուած: Մնացեալը փակուած է օտար նաւահանգիստներու մէջ: Եթէ մեր չահերը հանենք կորուստներէն, կը տեսնենք որ մինչեւ հիմա կորնչուցած ենք 122.000 թոն, մեր առեւտրական տորմիղին 1 առ հարիւրէն պակաս: Այժմ ամէն օր աշխարհի ովկիանոսներուն վրայ կ'երթեւեկեն 11.000.000 թոն անգլիական նաւեր: Մէկ խօսքով անվթար կը մնայ մեր տիրապետութիւնը ծովերուն վրայ: Մեր նաւատորմին ճնշումը չարաճուն զժուարութիւններ կը պատճառէ թշնամի երկրին տնտեսութեան եւ պատերազմը վարելու կարողութեան: Կրնաք բոլորովին վստահ ըլլալ թէ յուսահատական ճիգ մը կը փորձուի այս արդիւնքները ծածկելու »:

Այսօր վարչապետը յիշելով Լեհաստանի դէմ կատարուած բռնութիւնը, յայտարարեց թէ այժմ կարգը եկած է Ֆինլանտայի: «Այդ փոքր երկիրը չարձակում կրեց պետութեան մը կողմէ որուն հետ ամբարիշտ դաշինք մը կնքած է Գերմանիա: Այս քաջարի ժողովուրդը կրնայ վստահ ըլլալ թէ պարզ ձեւականութիւն մը պիտի չըլլայ մեր պատասխանը Ազգաժողովին կողմէ քուէարկուած բանաձեւին»:

Թուրքիոյ մասին ալ խօսելով, Պ. Չէմպըրլէն ցաւ յայտնեց անոր կրած ապտին համար, յիշեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի օգնութիւնը եւ աւելցուց.

— « Թուրքիա, որ պատերազմի բռնուած չէ, քանի մը օրուան մէջ երկարաչարժի եւ ողողումներու հետեւանքով աւելի ծանր կորուստներ կրեց քան կրած են բոլոր պատերազմիկները միասին, չաբաթներով պատերազմէն վերջ: Անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները տեղեկացուցած են Թրքական կառավարութեան թէ իրենց յատկիկայ օգնութեան պիտի տան նոր ձեւ մը, որու մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին երեք պետութեանց միջեւ, կատարեալ համաձայնութեամբ »:

Ցետոյ Պ. Չէմպըրլէն ներմապէս փառաբանեց անգլիա-Ֆրանսական դաշինագիրը, Անգլիոյ կատարած զօրաշարժը, սպառազինութեանց արագ աճումը եւ եղրակացուց.

— « Պէտք է խնայողութիւններ կատարենք· պէտք է հսկողութեան տակ առնենք մեր ներածումները· պէտք է հրաժարինք այն ապրանքներէն որ անհրաժեշտ չեն, ի հարկին պարտաւոր ենք սահմանափակումներ պարտադրել մենք մեզի: Մօտերս միայն ալ պարենաւորմոի ցանկին մէջ պիտի մտնէ: Այս միջոցներէն իւրաքանչիւրը պարզապէս մէկ մասն է ընդհանուր ծրագրին որ պիտի ապահովէ յաղթանակը, կարելի եղածին չափ կարճ ժամանակի մը մէջ: Ես չեմ կարծեր թէ օդանաւային վտանգը անցած է, կամ նոյնիսկ նուազած :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ԱԻԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Անցգարայէն կը հեռագրեն յունուար 9 թուականով.— *Իրաւասու չրջանակներու մէջ մեծ զոհունակութիւն պատճառեց այն լուրը թէ անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները պիտի աւելցնեն իրենց զրամական օգնութիւնը, ինչպէս եւ անհրաժեշտ նիւթերու առաքումը ազէտեալներուն համար: Գերմանական զեսպանն ալ առաջարկած է արտաքին նախարար Սարաճօղլուի դեղեր գրկել զերմանական Կ. Խաչի օգնութեամբ, բայց ուշ մնացած կը նկատուին, դիտել տալով թէ ձիւնախառն մրրիկը կը խափանէ օդանաւերու թռիչքը, մինչդեռ դեկտեմբեր 27էն ի վեր կառախումբ մը կրնար ազէտին վայրը հասնիլ:*

**** Անատոլուի գործակալութիւնը կը հերքէ այն զրոյցները թէ կարգ մը նախարարներ կը մտածեն հրաժարական տալ: Մասնաւորապէս կը խօսուի ներքին եւ առողջապահական նախարարներու հրաժարման մասին: Առողջապահական նախարարը աղէտեալ վայրերը կը գտնուի տակաւին եւ զբաղած է ապաստեալներու տեղափոխութեամբ եւ օգնութեամբ :*

**** Թուրք թերթերը կը չարունակեն ծանրակչիռ տեղեկութիւններ հաղորդել երկրաչարժի աւերներու մասին: Երզնկայի զինուորական վարժարանին 90 ուսանողներն ալ փլատակներուն տակ մնացած են: Իսկ զօրաբանակի հրամանատարը, Զօր. Մուհարրէմ փլած տան երկրորդ յարկէն փլատակներուն տակ գլորած է մահճակալին հետ միասին, բայց հրաշքով փրկուած է: Ցետոյ փողոցին մէջ հագուելով, կայարան վազած է բոլոր, դէպքը հեռագրելու համար: Ականատես մը կը պատմէ.*

— Երզնկա անուն քաղաք չկայ այլեւս: Ամէն անկիւնէ բարձրացող լացուկոծերը եւ կսկիծէն խելագարած անձեր սարսափ կ'պղդէին դիտողներուն: Փողոցներուն մէջ դիշերանոցով մարդիկ իրենց կիներուն եւ զաւակներուն անուններուն տալով խելայեղ տպին անդին կը վազէին: Քաղաքին բժիշկներէն 5—6ը մեռած, մնացեալներն ալ փլատակներու տակ մեռած ազգականներու եւ զաւակներու կսկիծէն զրեթէ խելագարած էին: Ազէտին հետեւանքով խելագարածները բաւական մեծ թիւ մը կը կազմեն: Երզնկայի կարեւոր վաճառականներէն մէկը դիշերանոցով մեռած փոքր աղջիկը գրկած փողոցները կը պտտէր, կը ցաւակոտէր եւ կը խնդար: Ծերագարած ուսուցիչ մըն ալ փլած դպրոցի նկուղարանին մէջ մեռած զաւակներուն կը պոռար.— «Ելէք, ապա թէ որ ձեր դասարանը չեմ փոխեր»: Եւ լալով կը մշտէր զանոնք: Երեք վայրկեանի մէջ աւերակի վերածուած քաղաքին բնակիչներէն անոնք որ մեռան բան մը չկրցան իմանալ, որովհետեւ քնացած էին արդէն:

Ողողումներուն աւերներն ալ ծանր

Ողողումներն ալ մեծ վնասներ պատճառած են մանաւորապէս Իմմիրի, Պրուսայի եւ Իմմիրի չրջաններուն մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն թուրք թերթերը :

Սաքարիա գետին յորդումին հետեւանքով Ատափազար քաղաքը եւ գեղջուկներուն տեղատարափ տուներ, չորս չրջակայ կարգ մը գիւղեր ողողուած են: Սաքարիա գետը Մուսուրնուի գետակին հետ միանալով, այս գիւղերուն մօտ բողջ ցանքը փճացուցած եւ դաշտը լիճի մը վերածած է: Սապանճա լիճի չրանցքն ալ յորդած եւ չրջակայ գիւղերը ողողուած են: Ակէկ պատ Ատափազարի Թէքէլէր եւ Պազլար գիւղերը մասամբ ջուրերու տակ մնացած են: Սաքարիա գետը իր բնական վիճակէն 6 մեթր բարձրացած է:

Իմմիրէն կ'իմացնեն թէ, Մէնէմէնի, Պէրկամայի եւ Էօտէմիշի չրջանի գիւղերուն մէջ եղ հաղորդակցութիւնը նաւակներով տեղի կ'ունենայ: Բերքերը մեծ վնաս կրած են եւ ցանքերը ջուրերու տակ թաղուած:

Մանիսայի դաշտը ջուրերու տակ մնացած ըլլալով, ամբողջ ժողովուրդը տանիքներու եւ ծառերու վրայ ապաստանած է եւ նաւակներով ազատուած:

Իմմիրի մօտակայ Պետական Օդային Ճամբաներու վարչութեան հրապարակը, մօտակայ Թումբերուն փչելուն հետեւանքով բաւական վնաս կրած է: Պէնղիկի մթերանոցն ալ ողողուած է: Ֆոչայի Գումթէփէ չրջանը ջուրով պաշարուած եւ հովիտներն ու իրենց 600 ոչխարները նաւակներով փրկուած են :

Սաքարիա գետին յորդումով ողողուած է նաեւ Պիլէճիկի դաշտը: Նոյնպէս Ատափազարի «Փամուք օվասը» եւ Կէյվէի կայարանը ջուրերու տակ մնացած են: Ատափազարի Սէօյիւտլիւ նահիջին ենթակայ 9 գիւղեր ամբողջովին ողողուած են: Հէնտէքի, Տիւզճէի, Պոլուի եւ Ատափազարի միջեւ երթեւեկը դադրած է :

Պանտրմայէն կ'իմացնեն թէ, քաղաքին մէջ եւ չրջակայքը 10 օր անընդհատ չարունակող անձրեւին հետեւանքով, գետակները յորդած են: Կէօնէնի գետը աննախընթաց կերպով յորդած է, քաղաքին կարգ մը մասերը ողողուած են եւ մօտ 200 մեթր երկայնութեամբ կամուրջն ալ փլած է:

Գարաճապէյի դաշտն ալ եւ դաշտի մէջ գտնուած բազմաթիւ գիւղեր ողողուած են: Պանտրմայէն օթօպուսներով նաւակներ եւ նաւավարներ ղրկուած են եւ ջուրերով չրջապատուած գիւղերու բնակիչները ազատած են : Այս դաշտը տարեկան 20.000 թոն արմտիք կուտար, բայց այժմ ցանքին մեծ մասը փճացած է :

**** Անգարայէն կը հեռագրեն յունուար 9 թուականով.— Ձիւնը կը չարունակէ առատօրէն տեղալ Անգարայի, բայց մանաւորապէս Էրզրումի մէջ ուր հեռագրի, հեռաձայնի եւ չոգեկառքի հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են :*

Ցորչափ այդպէս է, պիտի չըլլար վեր ի վայր չրջել մեր քաղաքականութիւնը: Մենք վրէժխնդրական տենչեր չունինք: Մտացածին յերիւրանք եւ նենգամտութիւն է ըսել թէ Դաշնակիցները կ'ուզեն ոչնչացնել գերման ժողովուրդը: Գերման ժողովուրդը պէտք է ըմբռնէ թէ երկարատեւ պատերազմի մը եւ իր կրելիք տառապանքներուն պատասխանատուութիւնը իր վրայ կ'իյնայ, ինչպէս եւ այն բռնակալին վրայ որ կը տիրապետէ իր վրայ»:

Վարչապետը իր ճառին մէջ ցաւ յայտնեց Պ. Տալատիէի անցուցած արկածին համար, եւ ակնարկելով նախագահ Բողվէլթի վերջին ճառին, յայտարարեց թէ կատարելապէս համամիտ է անոր: «Եթէ կ'ուզենք որ բարին յաղթէ չարին, պէտք չէ վարանինք մեր արիւնը եւ դանձերը զոհելու, այդքան վսեմ նպատակի մը համար »:

ՕՏԱՐՈՒԱԾ ՅՈՒՆԱՑ ԶԱՒԱԿԻՑ ՎԻՊԱՍ

Երէկ հասարակ սովորական տպաւորութեան տակ։ —

Չնկոյց թիւ **255**, յունուար **9**, พนเวอ։— Փիլիպպոս ընկերացին Հռոմի։

Չնկոյց թիւ **256**, Ալիսիոս։— Նշանակելի հոգեվարքդ։ —

*** Ինչպէս ինկան ընկերները։

Ընտրուած հեղինակներէն, որոնց հրատարակութիւնները կը սկսին այսօր, կը նշանակենք Ալեքսանդր Դիւմա հայրը, որուն վէպերը կարդացուած են ամբողջ աշխարհի մէջ։ Ան ունի ոչ միայն ընթերցասէր հասարակութիւն, այլ նաեւ ընթերցասէր երիտասարդութիւն։ Ան ունի ոչ միայն ընթերցասէր հասարակութիւն, այլ նաեւ ընթերցասէր երիտասարդութիւն։ Ան ունի ոչ միայն ընթերցասէր հասարակութիւն, այլ նաեւ ընթերցասէր երիտասարդութիւն։

Ան ունի ոչ միայն ընթերցասէր հասարակութիւն, այլ նաեւ ընթերցասէր երիտասարդութիւն։ Ան ունի ոչ միայն ընթերցասէր հասարակութիւն, այլ նաեւ ընթերցասէր երիտասարդութիւն։

*** Գիտցուածքի սղագրութեան նոր աշխատութիւնը Նեղոս Լիմ եւ Նիկոլ Լիմ, որոնք ունին մեծ ընդունելութիւն ամէն տեղ, ուր որ երեւցած են։ Նոյնպէս ծանօթ են Ամերիկայի մէջ։ Ունին մեծ թիւով աշակերտներ։ Հրատարակութեան կը պատրաստուի նաեւ Ֆրանսական լեզուի դասագիրքը։ Ունին մեծ թիւով աշակերտներ։ Հրատարակութեան կը պատրաստուի նաեւ Ֆրանսական լեզուի դասագիրքը։

*** Ֆրանսական ամսագիրներէն մէկը կը գրէ, թէ Ֆրանսայի մէջ ամէն տարի կը հրատարակուի 32 հազար նոր գիրքեր։ Հետաքրքրական է տեսնել, թէ ինչ կը կարդան ֆրանսացիները։ Ամէն տարի կը հրատարակուի 40 հազար նոր գիրքեր։ Ինչ կը վերաբերի Ամերիկայի, հոն ամէն տարի կը հրատարակուի 32 հազար գիրքեր։ Հետաքրքրական է տեսնել, թէ ինչ կը կարդան ամերիկացիները։

*** Ֆրանսական ամսագիրներէն մէկը կը գրէ, թէ Ֆրանսայի մէջ ամէն տարի կը հրատարակուի 32 հազար նոր գիրքեր։ Հետաքրքրական է տեսնել, թէ ինչ կը կարդան ամերիկացիները։

Ան ունի ոչ միայն ընթերցասէր հասարակութիւն, այլ նաեւ ընթերցասէր երիտասարդութիւն։ Ան ունի ոչ միայն ընթերցասէր հասարակութիւն, այլ նաեւ ընթերցասէր երիտասարդութիւն

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ·—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՒԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ VENDREDI 12 Janvier 1940

ԺԲ· ՏԱՐԻ — 16e Anné No. 4244 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՅՕ, ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Վերջերս առիթ ունեցանք մատնանշելու կարգ մը հայաշատ գաղութներու ակներեւ թուլութիւնը, անուններն ալ յիշելով։ Վերջին անգամ այս երեւոյթը նմանցուցեր էինք տերեւաթափի։

Կարծողներ կան թէ թիւրիմացութեան կամ անգիտութեան հետեւանք է այս որակումը։

Ընդհակառակն, մենք փորձեր էինք աղօտ պատկեր մը ներկայացնել, մօտէն հետեւած ըլլալով կացութեան։

Մեզի համար գաղտնիք չէ որ ամբողջ գաղութը եւ մասնաւորապէս կարգ մը շրջաններ խորապէս ազդուած են զօրաշարժէն եւ պատերազմէն։ Գիտենք որ եռանդուն, գործօն երիտասարդութեան մեծ մասը զբօսչի տակ առնուած ըլլալով, կազմալուծուած են զանազան օրականներ։ Գիտենք, վերջապէս, որ ուրիշ բազմաթիւ երիտասարդներ անորոշութեան մատնուած են, իբրեւ զինուորագրու, միշտ ենթակայ՝ այսօր – վաղը կանչուելու։

Բայց, այս բոլորը կ'արդարացնե՞ն տիրող թուլութիւնը կամ չուարումը, մատնանշուած քաղաքներուն, ինչպէս եւ Փարիզի կարգ մը արուարձաններուն մէջ։

Ընդհանուր առումով, զբօսչի տակ եղած զինուորներուն տարիքը չանցնիր 20 — 33ը։ Հապա մնացե՞ալը։ Եթէ նոյն իսկ մինչեւ 44 տարեկան - ները կանչեն, այս տարուան ընթացքին, տակաւին պատճա՞ռ է որ ձեռքերը եւ ոտքերը կապուին, ամէն բան երեսի վրայ ձգելով։

Նախորդ պատերազմին, երբ մինչեւ 45 տարեկանը զինուոր առած էին Թուրքիոյ մէջ եւ ուրիշ սարսուռներ կը տպաւորային, մնացողները ոչ միայն չանձրեցան, այլեւ բազմապատկեցին իրենց ճիգերը։

Այսօր, Կրընոպլէն ընկեր մը հիացումով կը յիշէ զինուոր զացած երիտասարդներու կիներուն քաջասրտութիւնը եւ գործունէութիւնը։

Այս մէկ հատիկ իրողութիւնն ալ չա՞պացուցաներ թէ Կրընոպլի, Տէսինի, Սէնթ Էթիէնի, Սէն Շամոնի, Նիսի կամ Լիոնի մէջ կամքն է որ կը պակսի, եւ ոչ թէ մարդը կամ կարողութիւնը։

Եթէ Ազգ· Մխիթարեան, Կ· Պաչ, Երիտ· Մխիթարեան կամ ուրիշ օրկան մը ունիք որ չի գործեր, իրաւ հետեւանք անհոգութեան կամ կազմալուծման, արթնցուցէք, վերակազմեցէք։

Մէկ խօսքով, ասպարէզ նետուեցէք։ Օրուան տաղնապը մեր բարեհաճութեան չափասեր, նոր անակնկալներու առջեւ դնելու համար մեզ։ Գոնէ զինուորներէն օրինակ, ուժ առէք, ձեր կարգին կատարելու համար ինչ պարտականութիւն որ կ'իյնայ թիկունքին վրայ։

Ապրեցէք, այս առժամեայ տերեւաթափը կրնայ վերածուիլ կատարեալ խորշակի մը։— Շ·

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԵԾ ՇՈԳԵՆԱՒ ՄԸ ԸՆԿՂՄԱԾ

Օդանաւակային կռիւ Հիւս. ծովուն մէջ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան։—

Զեկոյց թիւ **257**, Յունուար **10**, առաւօտ։— Տեղական գործունէութիւն յատկապէս զօրախումբերու, Վոժի արեւմտեան շրջանին մէջ։— Զեկոյց թիւ **258**, իրիկուն։— Գործողութիւններ երկու կողմի հրետաձիգ ուժերու եւ հետազօտիչ խումբերու, Վոժի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջանին մէջ։ Վերջապէս օդանաւային գործունէութեան ։

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ պահակախումբերու գործունէութիւնը կը շարունակուի երկուշաբթի օրէն ի վեր, նախաձեռնութեամբ Գերմանացիներու, Վոժի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջանին մէջ։ Գերմանները մինչ կը ճգնին տեղեկութիւններ քաղել Ֆրանսական դիրքերուն մասին։ Բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան մանաւանդ ձեռնամարտներով։ Բացի Մոզելի եւ Սարլ շրջանէն, թշնամին դիւրաւ հան մզուեցաւ յառաջապահ դիրքերուն մէջ, իսկ առաջին շրջանին մէջ յարձակումները ի վերջոյ խորտակուեցան, բուռն կռիւներէ վերջ։ Ֆրանսացիները շրջուն խումբեր դրկեցին ուրիշ ճակատներու վրայ եւ մէկը յաջողեցաւ մտնել գերմանական դիծերուն մէջ ։ Ֆրանսական աղբիւրէ կարգ մը կարեւոր յաջողութիւններ կը հաղորդեն, առանց մանրամասնութիւններ տալու։ Ֆրանսական հրետանին ալ ուժգնօրէն մասնակցեցաւ, հան մզելու համար գերմանական յարձակումը։

*** Զորեքշաբթի օր բուռն ճակատամարտ տեղի ունեցաւ Հիւսիսային ծովուն մէջ, անգլիական եւ գերմանական օդանաւերու միջեւ, կէս ժամ տեւողութեամբ ։ Անգլիական զեկոյցին համաձայն գերմանական օդանաւ մը խորտակուելով ծովն ինկած, իսկ ուրիշ մը Տանմարքայի մէջ վար իջնելու հարկադրուած է։ Անգլիական օդանաւ մըն ալ կորսուեցաւ, իսկ միւսները թշնամի յարձակումը հան մղելէ վերջ, հետազօտութիւններ կատարելով իրենց կայանները վերադարձան։ Անգլիական զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ թէ օդանաւերը թռիչք մը կատարելով, ռումբեր ձգեցին գերմանական օդակայանին վրայ, Զիլի կղզիին մէջ (Հիւսիսային ծով)։ Երեք ռումբեր ինկան զանիկական կղզիի մը վրայ։ Անգլիա հատուցում պիտի ընէ, եթէ այս դէպքին պատասխանատուն իր օդանաւերն են։

Ուրիշ աղբիւրներէ ալ կը հաստատուի թէ այս օդամարտը աւելի բուռն էր քան այն որ տեղի ունեցաւ մէկ ամիս առաջ, Հիւսիսային ծովուն մէջ։ Թշնամի - զանօթաձգութիւնը լսուեցաւ նախ առաւօտեան ժամը 6ին, յետոյ վերսկսաւ ժամը 9ին եւ չարունակուեցաւ կէս օրէն վերջը։ Քաղաքացիները կը դիտէին ճակատամարտը ։

Նոյն օրը անգլիական մեծ չոգենաւ մը, «Տընպար Քէսլ» ականի մը զարնուելով ընկղմեցաւ Անգլիոյ հարաւային - արեւելեան ջուրերուն մէջ։ Շոգենաւը, որ 10.000 թոն տարողութիւն ունէր եւ Հարաւ։ Ափրիկէ պիտի երթար, երկուքի բաժնուեցաւ։ Նաւապետը, մեքենավար մը եւ նաւաստի մը սպան-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

FRANCO-ARMÉNIEN ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՆԱՄԱԿԸ
ՀԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՄՄԲ·— Ինչպէս հաղորդած էինք, զոյգ Օֆիսներու եւ Գաղթ· Կեդր· Ցանճնաժողովի յուշագրին հետ, որ կառավարութեան ներկայացուեցաւ յունուար 5ին, Ֆրանսիհայկական կոմիտէին նախագահը եւ ընդհ· քարտուղարն ալ նամակ մը յանձնած էին անձամբ, ուժ տալով յուշագրին։ Ահաւասիկ այդ նամակը, դարձեալ Պ· Ա· Զօպանեանի թարգմանութեամբ·—

ԱՌ Պ· ԷՏՈՒԱՐ ՏԱԼԱԴԻԷ, ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ, ՆԱԽԱՐԱՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՆԱԽԱՐԱՐ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ։—

Պարոն նախագահ, պատիւ ունինք ներփակ խնդրագիրը ձեր բարեացակամ քննութեան ներկայացնելու, յանուն Ֆրանքեւհայկական Կոմիտէին, որ իր մէջ ունի Ֆրանսացի բարոյական ու քաղաքական, զինուորական ու դիւանագիտական, արուեստագիտական ու մտաւորական ընտրանիներու ներկայացուցիչները, զոր կ'ողեւորէ — ո եւ է քաղաքական ազդեցութենէ դուրս — իրենց ջերմ համակրութիւնը կեղեքուած ժողովուրդի մը համար, որուն հազարամեայ քաղաքակրթութիւնը, քրիստոնէութեան զարդերէն մին է եւ որ Ֆրանսական մշակոյթի եւ ազդեցութեան ամէնէն թանկագին վառարաններէն մին կը մնայ Արեւելքի մէջ ։

Հայերը, արդարեւ, չեն կրնար Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ իրենց օտար նկատուիլ։ Վերջին պատերազմի ընթացքին, անոնք արիաբար կռուեցան մեր զօրակներուն ներքեւ, եւ եթէ եկան ապաստան խնդրել իրենց երկրորդ հայրենիք Ֆրանսային, պատճառն այն է, որ հակառակ հանդիսաւոր խոստումներուն եւ դաշնագիրներուն, անոնք ստիպուեցան հեռանալ իրենց նահապետական երկրէն որ կատորածի ու թալանի էր մատնուած։

Բազաքացիութեան այդ իրաւունքին անոնք տիրացած են մեր մարտագործներուն վրայ իրենց ցոյց տուած քաջութեամբ, ու զայն այժմ ալ ամէն օր կը չահին՝ մեր քաղաքացիական պարտքերէն իրենց բաժինը ուղղամտօրէն առանձնելով, աշխատասէր ու բարոյալից կեանք մը ապրելով մեր մէջ, ընծայելով մեր ազգին աշխատանքներն ու հմայքը գիտուններու, գրագէտներու եւ արուեստագէտներու, որոնցմով իրենց հետ մենք ալ կրնանք հպարտանալ։

Արդէն Ֆրանսական պետութիւնը իրողապէս ճանչցած է անոնց բացառիկ կացութիւնը, քանի որ ինչ ինչ օրինական տրամադրութիւններ այդ «հայրենազուրկ»ներու համար միայն կը կիրարկուին եւ բոլոր օտարներուն մէկտեղ անոնք ալ միայն որ պարտաւորուած են Ֆրանսական քաղաքացիներուն հետ միեւնոյն պայմաններով եւ միեւնոյն դուններուն մէջ զինուորական ծառայութիւն կատարելու։ Դուք իսկ, պարոն նախագահ, «անոնց պարտականութեանց եւ իրաւունքներուն միջեւ արդար հաւասարակշռութիւն մը յարգելու հոգածու», 1937 յունիս 10ի ձեր զեկոյցին մէջ յայտարարեցիք թէ ինչ ինչ առանձնութիւններ իրագործուին պիտի երաշխաւորուին անոնց, մասնաւորապէս՝ զրեթէ անմիջականօրէն Ֆրանսական քաղաքացիութիւնը, ինքնութեան եւ աշխատանքի յատուկ տոմս մը, զինուորական նպաստը իրենց ընտանիքներուն, մեր բանակին մէջ աստիճաններ ստանալու կարելիութիւն։

Դժբախտաբար այդ արդարամիտ որոշումները մեռեալ տառ մնացած են եւ մեր հանրային այլ եւ այլ վարչութիւնները կը չարունակեն զանոնք «անցաւոր օտարական»ներու հետ չփոթել։ Աշխատանքի նախարարութիւնը անոնց չէ տուած իրենց խոստացուած տոմսը, վարչական խստութիւնները զանոնք կը հարուածեն անխնայ, քաղաքացիութիւն խնդրող իրենց դիմումներուն մերժումով կամ յետաձգումով կը պատասխանուի։

Ներկայ պատերազմին սկսելէն ի վեր, այս անարդար կացութիւնը աւելի եւս տաժանելի դարձած է։ Զօրակոչին՝ Հայերը խանդավառօրէն պատասխանեցին, եւ իրենցմէ հազարներ այժմ մեր զինուորներուն հետ կողք կողքի կը կռուին մեր չարքերուն մէջ։ Արդ, իրենց սպաներն ու Ֆրանսացի ընկերները զայրացին ապշութիւն մը կը զգան անոնց զինուորական տեսարին մէջ տեսնելով սա անսպասելի մատնանչումը՝ «Ֆրանսական քաղաքացի չէ», մատնանչում որ կրնայ դիրենք նշանակ դարձնել թշնամիին վրէժխնդրական վերաբերմունքին՝ եթէ անոր ձեռքն իյնան ։

Ահա զատ, պատերազմական նպաստները կը մերժուին Հայերուն, բացի զինուորներու ամուսինին ու զաւակներէն։ Աւելի դէշը, օտար գործաւորներու վերաբերեալ վերջին շրջաբերականներուն հետեւանքով, հարիւրաւոր հայ աշխատաւորները ճամբու դրուած են եւ չատ մը մանր առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու արտօնագիրը եւս առնուած է։

Այսպիսի անբնականոն արարքներ անընդունելի են ու մեր արդարութեան զգացումը խորապէս կը խոցեն։ Թող անոնց աշխատութեան իրաւունքը ճանչցուի, քանի որ արեան տուրքը կը վճարեն։

Անչուշտ դուք ալ, պարոն նախագահ, մեզի պէս կը մտածէք թէ կարելի չէ մեր երկրին մէջ ժամանակաւոր բնակութիւն հաստատող եւ կամ քիչ առնէ ի վեր, «ապաստան» գտած օտարներու հետ չփոթել մեր հայ հիւրերը, որոնք տասնեւհինգ կամ քսան եւ աւելի տարիներէ ի վեր մեր մէջ կ'ապրին եւ որոնց զաւակները, մեր դպրոցներուն մէջ կրթուած, մեր դրօշակներու տակ ծառայելու պատուոյն կ'արժանանան։ Արդէն, ձեր 1937 յունիս 10ի զեկոյցը այս մասին ուժգնօրէն արտայայտած է ձեր վեհանձն արդարասիրութիւնը ։

Կոչում կ'ընենք ուրեմն ձեր արդարութեան կամքին, որպէսզի ընդունուի հայ Գաղթականաց Օֆիսներու եւ Կեդրոնական Ցանճնաժողովին խնդրանքը եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆԵԱՅԻ հանդամանքը ճանչցուի Հայերուն եւ վերջապէս անոնք օժտուին իրաւակարգով մը որ վայել ըլլայ Ֆրանսային ու վայել այն դարաւոր բարեկամութեան որ մեզ կը կապէ այդ ազնիւ ժողովուրդին։

Հաճեցէք ընդունիլ, պարոն նախագահ, մեր բարձր համարման հաւաստիքը ։

Ի դիմաց Ֆրանքեւհայկական կոմիտէին վարչութեան, նախագահ՝ **LOUIS MARIN**, քարտուղար՝ **ANDRE FAILLET**

ՍԵԼԱՆԻԿԸ կը հետեւցնէ թէ ծխախոտի կարեւոր մթերանոց մը կիսովին մոխիր դարձաւ հրդեհի մը հետեւանքով։ Վնասը կը հաշուեն 5 միլիոն ֆր·։

ՍԵՒ ԾՈՎԸՆ ՊԱՀԹԻ ԾՈՎ. Ջրանցքի մը չինութեան աշխատանքները յառաջ կը տարուին չոգեպինդ, համաձայն Լոնտոն հասած լուրերու։ Կը յուսացուի մինչեւ ապրիլ աւարտել այս չինութիւնը, միացնելով քանի մը դեռ։ Այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ քարիւղ եւ ուրիշ ապրանքներ փոխադրել Սպիտակ Ռուսիա ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ԱԻԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Թերթերէն կ'իմանանք թէ Պ· Գ· Կիւլպէնկեան դատական գործաւար Ֆէթհի Օքեարի միջոցաւ 1000 անգլ· ոսկի նուիրած է երկրաշարժի ա - ղէտեալներուն։ Այս առթիւ «Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ·

— « Մեր աղէտեալ եղբայրներուն հազար սթերլին՝ մօտաւորապէս 6000 Թրքական ոսկի նուիրող բարեսէր անձնաւորութիւնը «Քարիւղի Թագաւոր» անունով ճանչցուած Գալուստ Կիւլպէնկեանն է։

Գայսէրիի Թալաս գիւղը ծնած այս հին հայրենակիցը, միլիոնատէր ա - ռեւտրական հրապարակին վրայ ամէնէն աւելի ճանչցուած անձնաւորութիւն - ներէն մէկն է եւ Մուսուլի քարիւղներուն հարիւրին 5ին տէրն է։ Հակառակ երկար տարիներէ ի վեր երկրէն հեռու մնալուն, մայր հայրենիքին հանդէպ իր ցոյց տուած շահագրգռութիւնը եւ բարեգործութիւնը չնորհաւորութեան արժանի է»։

*** Մինչեւ յունուար 5 Պոլսոյ Օգնութեան Կոմիտէն հաւաքած էր 368.607 ոսկի։ Ցանկին գլուխը կ'երեւան չատ մը ունեւոր Հայեր.— կարապետ Գույումճեան 1300 ոսկի, Զգօն Ոօրասանճեան 1000, Յ· Նշանեան 600, Հայկ Մխոքէթեան 500, Գասապեան եղբայրներ 500, Ալթըփարմաք գործարանը՝ 750 եւայլն։

*** Ինչպէս գրած էինք, Պոլսոյ պատրիարքն ալ կոչ մը հրատարակած է, օգնելու համար երկրաշարժի աղէտեալներուն։ Ահաւասիկ այդ կոչը ։

— « Անհամբերութեամբ եւ ահռելի երկրաշարժ մը աղէտի եւ աւերի մատնած ըլլալով մեր սիրելի հայրենիքին գեղեցիկ մէկ մասը, ամէնուս նուիրական պարտականութիւնն է օգնութեան փութալ աղէտեալներուն ։

Ուստի սրտաուռչ կոչ ուղղելով մեր հոգեւոր հօտին բոլոր անդամներուն, ջերմապէս կը յանձնարարենք որ ամէն անձ՝ գերազանց զոհաբերութեամբ մը՝ իր կարելին ընէ, օժանդակելու աղետահար մեր հայրենակիցներուն, դրամ, հագուստ եւ գոյք տրամադրելով եւ ամէն կերպով դիւրացնելով Օգնութեան Կոմիտէին հայրենասիրական եւ մարդասիրական գործը։

Մասնաւոր կարեւորութեամբ կը յանձնարարենք մեր Գեր· քարոզիչ եղբայրներուն եւ բոլոր հոգեւորական դասուն, որ ներկայ տօնական օրերուն՝ միշտ հրաւիրեն ժողովուրդը իրենց հայրենասիրական պարտականութիւնը կատարելու ։

Վստահ թէ ամէն թուրք Հայ լիովին պիտի կատարէ իր հայրենասիրական սրբազան պարտականութիւնը, յաջողութիւն կը մաղթենք եւ Աստուծոյ օրհնութիւնը կը հայցենք մեր ժողովուրդին վրայ »։

*** Պոլսոյ վերջին թղթաթերէն (5 յունուար) կ'իմանանք թէ Թոքատի մէջ մեռած են 5000 հոգի, իսկ վիրաւորներուն թիւը 4000ը կ'անցնի։ Բէչտաիէի մէջ ողջ մնացողները դրեթէ խելագարած են։ Նահանգին կեդրոնին կապուած 15 գիւղեր ամբողջովին աւերակներու վերածուած են։ Սըվազի մէջ մեռած են 2472 հոգի, վիրաւորուած՝ 540 հոգի։ Փլած են 1183 չէնքեր, վնասուած՝ 173 տուներ։ Ամասիոյ մէջ մեռած են 629 հոգի, վիրաւորուած՝ 136 հոգի ։ 936 տուներ ամբողջովին , 950 տուներ ալ մասամբ փլած են։

Երզնկայէն վերջ ամէնէն աւելի վնասուած շրջանն է Էրզրում։ Երկու գիւղեր Ֆընտըճաք եւ Մրիրիզ երկու լեռներու միջեւ ճմռուելով հողին հետ հարթ հաւասար եղած են։ Քէլթիք գետին (Գայլ գետ) երկու ափերէն տաք ջուրի սիւներ ժայթքած են մինարէի բարձրութեամբ, մեռցնելով չատ մը բնակիչներ։ Երզնկա երթալու արտօնութիւն չի տրուիր, որպէսզի պարենաւորումը չդժուարանայ ։

*** Յունուար 9ին նոր ցնցումներ զգացուեցան Իզմիրի, Պոլսի, Տիքիլիի եւ Պէրկամայի մէջ։ Վնասներու մասին տեղեկութիւններ կը պակսին ։

*** «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ բազմաթիւ այրեր, կիներ եւ մանուկներ կը մեռնին ամէն օր, պատսպարանի եւ ուտելիքի չգոյութեան հետեւանքով, որովհետեւ փոխադրութիւնը չափազանց դժուարացած է, մշուշին եւ ձիւնին պատճառով։ Ողողումներն ալ անհամար տուներ կործանած են։ Հարիւրաւոր մարդիկ եւ հազարաւոր անասուններ խեղդուած են։ Մարդոց հետ չնազայլեր, աղուէսներ եւ օձեր ալ ծառերուն վրայ ապաստանած են , հեղեղներուն հետեւանքով ։

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսական զօրաբաժին մը եւս պաշարուած

Ֆինլանտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ռուսական երրորդ զօրաբաժին մը եւս պարտուած է Սալլայի ճակատին վրայ, ուր կատաղի կռիւներ կը մղուին ատենէ մը ի վեր։ Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ֆինները յաջողած են պաշարել զօրաբաժինը եւ թէ կարմիր զինուորները կը մեռնին անօթութենէն եւ ցուրտէն։ Ֆիններ կտրած են պաշարի փոխադրութեան բոլոր ճամբաները, ցամաքի վրայ եւ խորհրդային օդանաւերը ուտեստ կը ձգեն պաշարուած զօրքին, բայց մեծ մասը կ'անցնի Ֆիններուն ձեռքը։

Ուրեմն Ֆիններ յաջորդաբար պարտութեան մատնած կ'ըլլան ռուսական երեք զօրաբաժիններ,— 163րդ, 164րդ եւ 44րդ։ Կը կարծուի թէ չատ քիչերը յաջողած են Ռուսաստան փախչիլ։ Ֆիններ ռուսական հողը մտած են քանի մը կիլոմեթրէ։ Մոսկուայի գործակալութիւնը դեկոյց մը հրատարակեց որ կը խոստովանի թէ կարմիր զօրքը ետ քաշուած է «քանի մը քիլոմեթր»։ Այս առթիւ նորէն զրոյցներ կը լսենք թէ ըմբոստութիւն ծագած է կարմիր բանակին մէջ, դեկտեմբեր 29ին։ Միւս կողմէ դժգոհութիւնը կ'աճի քաղաքական եւ զինուորական շրջանակներու մէջ։ Իտալական թերթերը աւելի ծանրակչիռ լուրեր կը հրատարակեն Ռուսաստանի ներքին կացութեան մասին եւ կ'ըսեն թէ բանակին դեկավարութիւնը չարաչար տուժած է զանգուածային «մարքսադործուներ»էն որոնք այսօր ալ կը չարունակուին։ Այդ աղբիւրին համաձայն, եթէ կարմիր բանակը լրջօրէն պատերազմի բռնուի, Ռուսիոյ ներքին կացութիւնը պիտի վտանգուի եւ մուժիկները զլուխ պիտի վերցնեն։ Վերապահութեամբ կ'արձանագրենք այս տեղեկութիւնները։

ՖՐԱՆՔԻՀԱՅԿԱԿԱՆ հաւաքոյթ մը

Ծանօթ յուշագրին արտաքին գոր - ծերու վոխ-նախարար Շանփըթիէ որ Րիպլ յանձնուելուն առթիւ, Հ. Հ. Պ. Գաղթակ. Օֆիսը, Հայ Գաղթ. կեդր. Ցանցնաժողովը եւ Ֆրանքեւ-հայկական կոմիտէն հացկերոյթ մը տուին ի պատիւ երեսփոխան Պ. Լուի Մարէնի, որ ընկերակցած էր հայ պատուիրակներուն, իբրեւ նախագահ Ֆրանքեւհայկական կոմիտէին :

Հացկերոյթը տեղի ունեցաւ երեք - շաբթի կէսօրին, Լիւթէսիայի սրահ - ներուն մէջ: Կը նախագահէր Պ. Ա. Ֆատիսեան: Ներկայ էին Փարիզի հայ գաղութին ծանօթ դէմքերը, ամէն հոսանքէ եւ Ֆրանսացի հրապիրեալ - ներ, Զօր. Նիէսէլ, ծերակուտական Մօրիս Կոթըրօ, Զօր. Շանփինեի, ծերակուտական Հանրի Հէյ՝ Վեր - սայլի քաղաքապետ, Կրիզոնէ, Սէնի քաղաքապետական ժողովի նախկին վոխ - նախագահ Ֆիքէ, հրապարա - կագիր Փիէր Մապիլ, Գաղթ. կեդր. Մարմնի Ֆրանսայի վարիչ Մարսէլ Փան եւ Անորէ Ֆայէէ, Franco - Arménien կոմիտէի ընդհ. քարտուղար:

Հացկերոյթը Ֆրանքեւհայկական, բարեկամական հանդիսաւոր ցոյցի մը կերպարանքն առաւ, երբ ճաշէն վերջ սկսան բաժակաճառերը :

Պ. Ֆատիսեան առաջին խօսքը տը - ւաւ Պ. Անորէ Ֆայէէի, որ չատ յու - զիչ ճառ մը խօսեցաւ, վեր հանելով հայ ժողովուրդին քաղաքակրթական եւ մշակութային դարաւոր արժէք - ները, բացատրեց Ֆրանքեւհայկա - կան կոմիտէի կազմութեան պարա - գաներն ու նպատակը, յետոյ մէկիկ մէկիկ յիշեց կոմիտէին անդամակցող Ֆրանսայի բարձրաստիճան անձնա - ւորութիւնները՝ ակադեմական, ե - րեսփոխան, ծերակուտական, հրա - պարակագիր, կրօնական եւն.: Իր ճառը քանիցս ընդմիջուեցաւ ծափե - րով: Իր չահեկանութեան համար այս ճառին բնագիրը պիտի հրատա - րակենք առանձին :

Երկրորդ խօսողն էր Պ. Արշակ Զօ - պանեան, Գաղթ. Կեդր. Ցանձնաժո - ղովի նախագահը, որ չնորհակալու - թիւն յայտնեց ներկայ Ֆրանսացի հիւրերուն, յիշեց թէ ինչպէս Լուի Մարէն ժամանակին Հայաստան այ - ցելած եւ ճանչցած էր հայ ժողովուր - դը: Վեր հանեց մանաւորապէս Փօլ տիւ Վէուի եւ Անորէ Ֆայէէի ան - չահախնդիր ջանքերը՝ ի նպաստ հայ - կական դատին, այս վերջինը նման - ցնելով Փիէր Քիյեառի: Ցիշեց Ծէ - բակուտական Կոթըրոյի երկիցս այ - ցելութիւնը դէպի Սանճաք եւ Սու - րիա՝ Փօլ տիւ Վէուի հետ եւ անոնց ջանքերը՝ նախ փրկելու համար Սան - ճաքը, յետոյ՝ աջակցելու համար տեղահանուած Հայերու տեղաւոր - ման գործին: Անդրադառնալով կա - ռավարութեան յանձնուած յուշա - գրին, բացատրեց անոր հիմնական միտքը եւ յոյս յայտնեց թէ Հայոց խնդրանքները պիտի ընդունուին ճեռնհաս իշխանութեան կողմէ: Վեր - ջացնելով, ըսաւ թէ բոլոր Հայերը կը փափաքին որ Ֆրանսա յաղթական ելլէ ներկայ պատերազմէն:

Վերջին խօսողն եղաւ Պ. Լուի Մա - րէն, որ յիշեց թէ ինչպէս 1896ին երբ Քոնստանցայի եւ Սեւ ծովու ճամբով Պոլիս հասաւ, հայկական կարդի օր մըն էր, սիրեց Հայերը այդ օրէն սկսեալ եւ պատեցաւ ամբողջ Հայաստանը: Տեսաւ հայ գիւղացին իր ապերախտ հողին վրայ, ամրան ծոթին՝ անջրդի եւ խոպան տարա - ծութեանց վրայ, թէ ինչպէս կ'աշխա - տէր քրտինքներու մէջ մոտած՝ իր տու - նը պահելու համար: Սիրեց հայ ժողո - վուրդը, որովհետեւ աշխատասէր էր եւ կապուած իր հողին :

— « Ներկայիս աշխարհ սարսա - փելի պատերազմ մը կը մղէ բիրտ ու - ժին դէմ: Եթէ կայ քոնպպետութենէն տուժող ժողովուրդ մը, այդ Հայն է՝ որ տառապած է դարերով իր հա - ւատքին եւ ազգութեան համար : Հաստատ համոզումս է որ Հայաս - տան անկախ եւ ազատ պիտի ըլլայ շուտով եւ հպարտօրէն: Ձիշդ է որ քարէդիսին վրայ Գերմանիա եւ Ռու - սիա ահագին տարածութիւններ կը դրաւեն, սակայն այն օրը որ վճռա - կան բախումը տեղի ունենայ, բիրտ ուժը տեղի պիտի տայ, որպէսզի ա - զատատենչ եւ պարկեշտ ազգերը կա - րենան ապրիլ: Գերմանիա կրնայ արշաւել Հոլանտայի, Պելճիքայի, Ռու - մանիոյ կամ ուրիշ երկիրներու վը - րայ, բայց երբ Ֆրանսական բանա - կին վրայ յարձակի, արդարութիւնը պիտի գործադրուի: Երբ Հռենոսի վրայ Գերմանիա պարտուի, այդ պի - տի ըլլայ արդարութեան յաղթանա - կը, որմէ պիտի օգտուին բոլորը եւ առաջին կարգին վրայ Հայերը »:

Ջերմ ծափերով ողջունուեցան այս խօսքերը :

Նախագահ Պ. Ֆատիսեան իր փակ - ման խօսքին մէջ չնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին եւ վերջացուց «կեցցէ Ֆրանսա, կեցցէ Հայաստան» խօսքերով, որոնց ձայնակցեցան բո - լոր ներկաները:— Հ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷն

Կաւաճէ կրճնապի մէջ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Սէրեվլի «Ցառաջ», ա - տենի մը ի վեր կը մեղադրէք մեր լռութիւնը, «տերեւաթափ» տեսնելով մեզ:

Իրողութիւնը այն է որ այս պա - տերազմը մեզի համար անակնկալ մը եղաւ, եւ մեր զաղութը, բաղդատե - լով ուրիշ վայրերու հետ, ամէնէն աւելի տուժեց, որովհետեւ աւելի չատ երիտասարդներ ունի քան տա - րէցներ: Կրնամ ըսել թէ չկայ ընտա - նիք մը որմէ զոնէ մէկ երկու զինուոր զացած չըլլան: Բոլորն ալ առանց տրտունջի զացին, թէեւ իրենց եաին կը ձգէին երիտասարդ կին մը կամ ծեր մայր մը, եւ մէկէն մինչեւ 3 զաւակներ: Բոլորին ալ բարոյական կորովը բարձր կը մնայ: Միչտ գնա - հատուած են իրենց պետերէն եւ կան որ տասնապետի աստիճանին բարձ - րացած են, ինչպէս Գաբրիէլ Կէմ - ճեան :

Հայ կիները արիաբար իրենց ըն - տանիքներուն դեկավարութիւնը ձեռք առին: Անոնք որ չէին աշխատեր, սկսան աշխատիլ: Թէ ապրուստ կը ճարեն, եւ թէ իրենց ամուսիններուն պէտքերը կը հոգան: Եւ այս ամէնը, առանց տրտունջի, ինչ որ ջերմապէս կ'երեւան Սալցպուրկը եւ շրջակայ գիւղակները:

Մէնատանը կարծես կախուած է օդին մէջ: Աշնանային իրիկուններու թերաստուերին մէջ, արծիւին այս բոյնը կը տառնայ վայրի տպաւորու - թիւն մը, սքանչելի, դրեթէ երազա - յին: Այցելուն կը խարուիպահ մը,ար - թո՞ւն է թէ կ'երազէ, ո՞ւր կը զտ - նուի,— Մոնսալվաչի զղեակին մէ՞ջ, ուր կը բնակէին Կրասլի ասպետնե - րը, Աթոսի լերան վրա՞յ, ուր կ'ապր - թէ ճգնաւոր մը: Միլիարատէրէ քա՞յ, աւազակապետի թաքստո՞ց: Ո՞վ է չինած այս մենաստանը, մէ - ծամղի՞կ մը, որ տիրելու եւ առանձ - նանալու ծարաւն ունի, թէ մէկը որ վախէն՝ ապաստան է չիներ այտեղ:

Աւելցնենք որ բոլոր ճամբաները եւ մուտքը պաշտպանուած են գնդապիր - ներով :

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Հ. Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մաս - նաճիւղը կազմակերպած է հիւանդա - պահութեան դասախօսութեանց չարք մը, որուն պիտի սկսի յունուարէն, ամէն չորեքչաբթի օր: Առաջին դա - սախօսութիւնը պիտի կատարուի 17 յունուար, չորեքչաբթի օր, ժամը 14.30ին, Կարմիր Խաչի Բուժարանին մէջ, 15 բիս Ժան կուժոն, Փարիզ (8), Պիտի խօսին.— Ա.— Բժ. Զիլինկիրեան, նիւթ ունենալով՝ Մէզի ֆիւռը - կիւն: Բ.— Բժ. Տէր Անդրէասեան, նիւթ ունենալով՝ Տաֆուբիւն եւ ջեր - մաչափ: Բացման խօսք՝ Բժ. Պ. Քո - լոլեան:

Ցաջորդ դասախօսութեանց ցանկը պիտի հրատարակուի մամուլին մէջ: Դասերը տեղի կ'ունենան հայերէն եւ Ֆրանսերէն, ըստ դասախօսին :

Լաւ եւ արագ կերպով հայ հիւան - դապահներ պատրաստելու պէտքը ունինք՝ օգտակար ըլլալու համար այս սոսկալի պատերազմին վիրաւոր - ներուն եւ հիւանդներուն, հիւանդա - նոցներու մէջ կամ այլուր :

Այս նախնական պատրաստութենէն վերջ, հիւանդապահուհիները պիտի ղրկուին Ֆրանսական կարմիր Խաչի հիւանդանոցները:

Փափաքող տիկիններէն եւ օրիորդ - ներէն կը խնդրուի դալ եւ ստճառա - դրուիլ Կարմիր Խաչի Բուժարանին քարտուղարութեան մօտ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրի 12րդ թիւը, (1939 Հոկտեմբեր), նոյն ճոխ եւ ա - յլազան բովանդակութեամբ (176 էջ): Ցօդուածները ունին — Լեւոն Մես - րոպ՝ «Մատաթ Բէյս», Վ. Նաւա - սարդեան՝ Գերմանեւուս բարեկա - մութիւնը եւ Անգլիա, Ա. Գիւլխան - դանեան՝ Ցեղափոխական չարժման սկիզբը Տարօնի մէջ, Եր. Տէր Անդ - րէասեան՝ Արմաշի վանքը եւ Նիկո - միդիոյ առաջնորդութիւնը, Գր. Ե. դիկեան՝ Տաճկաբոին ամիս բոլշեւիկ - ներէ տիրապետութեան տակ եւն: Տարեկան բաժնեգին 5 տոլար (օրա - թերթին հետ՝ 10 տոլար): Հասցէ.— Hairenik Monthly, 212 Stuart St. Boston, Mass. (U. S. A.):

ՀԱՅ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՍԷՆ ՍՈԼԱՆԺ.— Սէրեվլի «Ցառաջ», սեպտեմբերի զօրակոչին Օրլէան հա - սած էինք մօտ երեսուն հայ զինուոր - ներ: Երկու Հայեր, մէկը տակր ըլ - լալով եւ միւսը տարէց՝ եւ երեք զա - ւակներու տէր, արձակուեցան, իսկ մնացածներս փոխադրուեցանք Սէն Սօլանժ, Պուրժ քաղաքէն 15 քիլո - մեթր հեռու, դէպի հարաւ - արե - ւելք: Ամէնքս ալ առողջ եւ հանդիստ ենք եւ իրարու հետ չատ սիրով կ'ապ - րինք: Մեր սպաներէն գնահատուած ենք մեր աշխատասիրութեամբ եւ կարգապահութեամբ: Միակ պակասը «Ցառաջ»ի կարօտն էր: Հիմա որ մեր վախճքին համաձայն կը ղրկէք ամէն օր, չատ ուրախ ենք եւ հետաքրքրու - թեամբ կը հետեւինք մեր ազգային կեանքին : Այս օրերս յաճախ կը խօսուի մեր տեղափոխութեան մա - սին:

Այս 28 Հայերէն չորսը Պուրժ քա - ղաքէն են, մէկը Վիօրզոն քաղա - քէն, իսկ մնացեալները Փարիզէն, Ալֆորվիլլէն, Մօնթրէօյէն եւ Իսիէն : Քանի մը օր առաջ մեր երկու ընկեր - ներէն մին Կապոյտ Աչէն, իսկ մին կարմիր Աչէն մէկ մէկ ծրար ստա - ցան կաղանդի առթիւ եւ չատ ուրա - խացան: Եթէ միւս ընկերներս ալ այդ նուէրներուն մասնակից ըլլային, ի - րենց համար մեծ մխիթարանք մը պիտի ըլլար: Այս 28 Հայերուս ցան - կը առանձին ղրկուած է Զինուորնե - րու Օգնութեան Մարմնին, որմէ չը - նորհակալութեամբ ստացանք 25ա - կան ֆրանք:— Սարգիս Եղիազարեան

×

... 1 Ցունուար.— Կաղանդ է այ - սօր: Մենք, ճակատի զինուորներս հեռու ենք աւանդական սեղաններէն, սակայն զժբախտներ չենք համար - ուիր:

— Կաղանդ է այս գիշեր, կ'ըսէ Ֆրանսացի ընկերս, որուն հետ ա - միսներէ ի վեր զրացած ենք արդեւա - ցիցեր տեղաւորելով եւ խրամներ փորելով: Կ'աշխատինք միչտ մեր պարտականութեան գլուխը, սակայն բոլորիս տրամադրութիւնները բար - ձրը են, մանաւանդ որ վստահ ենք թէ պիտի յաղթենք:

Իրիկուն է, կը ճաշենք խրամին մէջ: Որոշած ենք այս գիշեր լաւ - ցնել, թէեւ պարտականութիւն ու - նինք գիշերը հսկելու երկ-երկու ժամ: Ձինը ծածկած է ամէն կողմ, ջեր - մաչափը զերոյէն 18 աստիճան վար է, սակայն մենք լաւ պաշտպանուած ենք բրդեղէններով, խրամին մէջ, տասնմէ աւելի ընկերներու հետ, իսկ անկիւնը կրակը կը վառի անընդհատ: Կարդով մեր պահակութեան պարտա - կանութիւնը կը կատարենք երկու ըն - դհատելի է:

Տեղական իշխանութիւնները մեծ բարեացակամութիւն կը ցուցնեն մե - զի հանդէպ, բայց նախապատուու - թիւն կուտան անոնց որ զինուորի ըն - տանիք են կամ զինուորցու: Ասոր համար ալ քանի մը հայրենակիցներ, 3 — 4 ամիսէ ի վեր անզործ կը մը - նան, հակառակ իրենց դիմումնե - րուն:

Գալով ազգային կեանքին, տա ու - րիէ հարց է ...— Արամ Սպէնճեան

կերներով, դուրսը խաղաղ է եւ մի - այն պահակներու քալած ատեն կը լսուի ձիւնին ձայնը: Տերեւաթափ անտառը ծածկուած է ձիւնով, եւ ամբողջ պայծառացուած: Նոյն իսկ կաղնդ պապան չի համարձակիր անցնիլ այս տեղերէն, վախնալով որ վտանգի կրնայ հանդիպիլ :

Իմ պահակութեան պարտականու - թիւնս կը վերջանայ առտուան ժամը մէկին եւ ներս կը մտնեմ իրամէն, ուր կը շարունակուի ուրախութիւնը : Բացուած են կաղնդի առթիւ ստաց - ուած կապոցները, որոնցմէ կ'օգտը - ւին բոլորն ալ: Երկու հոգի կրկին կ'երթան պարտականութեան գլուխ : Զինուոր մը միչտ փայտ կը նետէ կրակին մէջ, որպէսզի աւելի լուսա - տուրուի խրամը: Ահա երիտասարդ զինուոր մը կը նուագէ բերնի «արմո - նիքա» մը, տխուր եղանակով: Բոլո - րին աչքերը սեւեռած են կրակին բո - ցերուն: Բոլորը լուռ կը լսեն, ան - շուշտ երազելով անցեալ կաղանդնե - րը իրենց ընտանիքներու մէջ: Զին - ուոր մը փոխելու համար տրամա - դրութիւնները, ղուարթ պատմու - թիւն մը կը սկսի, իսկ ուրիշ մը թէ - յին դաւաթները կը լեցնէ: Այսպէս ամէն գիշեր երդ մը կամ որ եւ է ղուարթ պատմութիւն մը պէտք է ը - սէ: Հայ ըլլալով մինակս եմ խումբին մէջ եւ կը ստիպեն որ հայերէն երգ մը երգեմ: Աչքի զարկած եմ իբրեւ կարգապահ զինուոր: Կ'երգեմ երկու երգեր, մին սիրային, միւսը քայլերգ մը եւ կը թարգմանեմ իմաստը: Այս - պէս կը չարունակուի մինչեւ առա - ւօտ: Շատ քիչ ընկերներ մեկնած են իրենց տունը, տօնելու համար նոր տարին:

Թէեւ կաղանդ պապան մեզ մոռցած էր, սակայն Թղթաբերը չէր մոռցած մեզ, կը տառնամ երկու նամակներ եւ մեր սիրելի «Ցառաջ»ը , որ երեք օրէ ի վեր ուշացած էր: Զինուորնե - րուս համար նամակը եւ թերթը ա - մէնէն թանկագին բաներն են:

Ջաղութիւն եւ համբերութիւն կը մաղթեմ իմ զինուոր եղբայրներուս եւ սիրելի ծնողքներուս ու ընտա - նիքներուս: Այս մեր կաղանդը չէ , մեր նոր տարին այն տաեն պիտի տօ - նենք երբ զինադադարի փողը հնչէ եւ ողջ առողջ վերադառնանք:— Սերօ

... 8 Ցունուար ,— Սիրելի « Ց ա - ռաջ», մեր վաչտին մէջ 25 հայ զին - ուորներ էինք եւ ամէն կիրակի իրար կը դտնէինք եւ մեր օրը կ'անցընէինք մեր սիրելի ազգային երգերը երգե - լով :

Ահա 40 օր է որ իրարմէ լուր չու - նինք, որովհետեւ մեր տեղը փոխ - ուեցաւ եւ այժմ բուն ճակատը կը դտնուինք: Ծնունդը ու Նոր Տարին ոտնեգինք միչտ պատրաստ մեր զէր - քերու մէջ: Նուագի տեղ զամին կ'ոտ - նար մեր երգերուն հետ: Ահա այս - պէս ոտնեգինք Նոր Տարին: Բայց , սիրելի «Ցառաջ», հայորդիները յու - սահատիլ չեն գիտեր: Մեր սրտին մէջ երկու նպատակ ունինք,— պարտա - ճանաչ ըլլալ, պաշտպանելու համար մեր երկրորդ հայրենիքը, վստահ թէ օր մըն ալ ժամը պիտի հնչէ ծառա - յելու մեր սիրելի այլ զժբախտ հայ - րենիքին: Երկրորդ՝ մենք կ'ուզենք հայ ժողովուրդին չարքաչութիւնը եւ քաջութիւնը ապացուցանել անոնց որ յանդգնութիւնը ունեցան Հայերը նա - պատակ անուանելու:

Սիրելի «Ցառաջ», այսօր երկու օր է որ հանդիստ կ'ընեմ եւ ուզեցի քու միջոցաւ իմ կարօտալիր համբոյրնե - րը ուղարկել բոլոր բախտակից հայ զինուորներուն, մաղթելով որ միչտ բարձր պահեն հայկական արժանիք - ները:— Մարտիրոս Պօյաճեան (Վա - լանսէն):

Արծիւին բոյնը

(Հիքլէրի մենաստանը)

Անորէ Ֆրանսուա - Փոնսէ, որ Ֆրանսայի դեսպանն էր Պերլինի մէջ մինչեւ Միւնիխի համաձայնութիւնը, մէկն է այն դէմքերէն, որոնք խոր - պէս կը ճանչնան Հիթլէրը:

Ֆրանսուա - Փոնսէ, Միւնիխի այդ համաձայնութենէն վերջ դեսպան նը - շանակուած ըլլալով Հռոմի, հրա - ժիչտ առնելու համար Հիթլէրէն՝ զնաց «արծիւին բոյնը»,— Հիթլէր ցանկութիւն յայտնած էր վերջին ան - զամ տեսնել Ֆրանսուա Փոնսէն, ոչ թէ հրաժեչտի պայմանագրական ձե - ւակերպութիւններուն համար, այլ որովհետեւ կ'ուզէր կարդ մը թեչա - դրանքներ ընել՝ բարելաւելու նպա - տակով գերմանեւ-Ֆրանսական յա - րաբերութիւնները: Ուստի իր անձ - նական օդանաւը տրամադրեց Ֆրան - սուա Փոնսէի, որ թռաւ դէպի Պա - վարիոյ լեռները, ուր քաչուած էր Հիթլէր այդ օրերուն :

1938 Հոկտեմբեր 18ին, Ֆրանսուա Փոնսէ կը հասնի Պերխթեսկաէնէ , ուրկէ ինքնաշարժ մը զինք կը փո - խադրէ ոչ թէ Օպէրասլցպէրկի ապա - րանքը, ուր կը բնակէր Հիթլէր ընդ - հանրապէս, այլ տաբօրինակ վայր մը, ուր կ'անցընէր իր ազատ օրերը երբ օդը զեղեցիկ ըլլար :

Աւելի իր մենաստանն է, «արծիւի բոյն » մը :

Ահա թէ ինչպէս կը նկարագրէ Ֆրանսուա Փոնսէ այդ բոյնը :

— Հեռուէն, այդ վայրը կը նմանի զլատրանի մը, կամ փոքրիկ մենաս - տանի մը, որ թառած է 1900 մեթր բարձրութեան մը վրայ, զագաթը կոթողի պէս ցցուած ապառաժի մը: Ամէնեղ բարձրանալու համար պէտք է հետեւիլ արահետի մը, մօտ 15 քի - լոմեթր երկար, որ ճարտարօրէն փորուած է ժայռին մէջ, այնպիսի ձեւով մը որ պատիւ կը բերէ չինո - ղին: Այս արահետը կը վերջանայ եր - կար փապուղիի մը բերանը, իսկ փապուղին՝ հոն ուր պղինձէ ծանր դուռ մը կը փակէ մենաստանին զըր - խաւոր մուտքը: Լայն վերելակ մը այցելուն կը բարձրացնէ 110 մեթր երկար ուղղաձիգ ծխնելոյզի ձեւով անցքի մը մէջէն, ապառաժի մէջ փորուած, լերան զլուխը, ուր կա - ռուցուած է Հիթլէրի մենաստանը :

Երբ լերան զլուխը կը հասնիք, աքանչացումի մէջ կ'իյնաք: Մեծդի չէնք մը, ոճականի միներու վրայ հաստատուած: Ընդարձակ , բոլորչի եւ զմբէթաւոր դահլիճ մը, ամբող - ջովին ապակիէ, անկիւն մը բուխ - րիկ մը ուր բոցերու մէջ կը ճարճա - տին հսկայ կոճղեր: Սեղան մը, չուր - ջը մօտ երեսուն աթոռներ: Քովնտի բազմաթիւ սրահներ: Այցելուին նա - ուածքը, որ կողմէն ալ նայի, կ'իյ - նայ լեռնաչխարհի մը վրայ, ճիշդ ինչպէս պիտի տեսնուէր օդանաւի մը մէջէն: Այս համայնապատկերին խո - նարհ պահակներ, դուրսը խաղաղ է եւ մի - այն պահակներու քալած ատեն կը լսուի ձիւնին ձայնը: Տերեւաթափ անտառը ծածկուած է ձիւնով, եւ ամբողջ պայծառացուած: Նոյն իսկ կաղնդ պապան չի համարձակիր անցնիլ այս տեղերէն, վախնալով որ վտանգի կրնայ հանդիպիլ :

Իմ պահակութեան պարտականու - թիւնս կը վերջանայ առտուան ժամը մէկին եւ ներս կը մտնեմ իրամէն, ուր կը շարունակուի ուրախութիւնը : Բացուած են կաղնդի առթիւ ստաց - ուած կապոցները, որոնցմէ կ'օգտը - ւին բոլորն ալ: Երկու հոգի կրկին կ'երթան պարտականութեան գլուխ : Զինուոր մը միչտ փայտ կը նետէ կրակին մէջ, որպէսզի աւելի լուսա - տուրուի խրամը: Ահա երիտասարդ զինուոր մը կը նուագէ բերնի «արմո - նիքա» մը, տխուր եղանակով: Բոլո - րին աչքերը սեւեռած են կրակին բո - ցերուն: Բոլորը լուռ կը լսեն, ան - շուշտ երազելով անցեալ կաղանդնե - րը իրենց ընտանիքներու մէջ: Զին - ուոր մը փոխելու համար տրամա - դրութիւնները, ղուարթ պատմու - թիւն մը կը սկսի, իսկ ուրիշ մը թէ - յին դաւաթները կը լեցնէ: Այսպէս ամէն գիշեր երդ մը կամ որ եւ է ղուարթ պատմութիւն մը պէտք է ը - սէ: Հայ ըլլալով մինակս եմ խումբին մէջ եւ կը ստիպեն որ հայերէն երգ մը երգեմ: Աչքի զարկած եմ իբրեւ կարգապահ զինուոր: Կ'երգեմ երկու երգեր, մին սիրային, միւսը քայլերգ մը եւ կը թարգմանեմ իմաստը: Այս - պէս կը չարունակուի մինչեւ առա - ւօտ: Շատ քիչ ընկերներ մեկնած են իրենց տունը, տօնելու համար նոր տարին:

Թէեւ կաղնդ պապան մեզ մոռցած էր, սակայն Թղթաբերը չէր մոռցած մեզ, կը տառնամ երկու նամակներ եւ մեր սիրելի «Ցառաջ»ը , որ երեք օրէ ի վեր ուշացած էր: Զինուորնե - րուս համար նամակը եւ թերթը ա - մէնէն թանկագին բաներն են:

Ջաղութիւն եւ համբերութիւն կը մաղթեմ իմ զինուոր եղբայրներուս եւ սիրելի ծնողքներուս ու ընտա - նիքներուս: Այս մեր կաղանդը չէ , մեր նոր տարին այն տաեն պիտի տօ - նենք երբ զինադադարի փողը հնչէ եւ ողջ առողջ վերադառնանք:— Սերօ

... 8 Ցունուար ,— Սիրելի « Ց ա - ռաջ», մեր վաչտին մէջ 25 հայ զին - ուորներ էինք եւ ամէն կիրակի իրար կը դտնէինք եւ մեր օրը կ'անցընէինք մեր սիրելի ազգային երգերը երգե - լով :

Ահա 40 օր է որ իրարմէ լուր չու - նինք, որովհետեւ մեր տեղը փոխ - ուեցաւ եւ այժմ բուն ճակատը կը դտնուինք: Ծնունդը ու Նոր Տարին տօնեցինք միչտ պատրաստ մեր զէր - քերու մէջ: Նուագի տեղ զամին կ'ոտ - նար մեր երգերուն հետ: Ահա այս - պէս տօնեցինք Նոր Տարին: Բայց , սիրելի «Ցառաջ», հայորդիները յու - սահատիլ չեն գիտեր: Մեր սրտին մէջ երկու նպատակ ունինք,— պարտա - ճանաչ ըլլալ, պաշտպանելու համար մեր երկրորդ հայրենիքը, վստահ թէ օր մըն ալ ժամը պիտի հնչէ ծառա - յելու մեր սիրելի այլ զժբախտ հայ - րենիքին: Երկրորդ՝ մենք կ'ուզենք հայ ժողովուրդին չարքաչութիւնը եւ քաջութիւնը ապացուցանել անոնց որ յանդգնութիւնը ունեցան Հայերը նա - պատակ անուանելու:

Սիրելի «Ցառաջ», այսօր երկու օր

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու վասին

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ երեսփոխանները պաշտօնական հռչակելու համար օրինա - դիծ մը խմբագրուած ըլլալով, երէկ , հինգչաբթի, քննուեցաւ երեսփ. ժո - ղովին մէջ: Ալֆոդմեան հոսանքները կը ծափահարեն այս ձեռնարկը, մինչ - նոյն ատեն պահանջելով խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մ. Միութեան հետ: Ընկերվարականները կը քննադատեն օրինագիծը:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԼԵՀԱՍՏԱՆ համաձայնութիւն մը ստորագրեցին լեհական նոր բանակին կազմութեան մասին: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան Պ. Տալատիէ եւ Լեհաստանի վարչապետ — սպարապետը, զօր. Սիկորսքի, անզամ մը եւս հաստատելով թէ երկու երկիրները միասնաբար պիտի գործեն, վերջնական յաղթանակը չահելու համար:

ՕՏԻԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ սաստիկ ցուրտերու հետեւանքով,— վերո - յէն վար 24 աստիճան — ծովը սառած է նաւահանգստին ափերուն վրայ:

ՍՈՒՐԻՈՑ ՄԱՐԶՊԱՆԸ Հալէպ հասնելով այցելեց բարեզործական հաս - տութիւնը սեղան մը սարքեց այս առթիւ եւ ջերմ բաղձանքներ յայտնուե - ցան Ֆրանսայի յաղթանակին համար: Մարզպանը այցելեց նաեւ Ազէզ, Քիւրտ Տաղի եւ ուրիշ վայրեր: Բոլոր դիւղերը զարդարուած էին Ֆրանսական եւ սուրիական գրօչներով :

ԱԶԳ. ՊԱՐԳԵՒԱԺՈՂՈՎ 1940ի Բ. չարքին վիճակահանութիւնը պիտի կա - տարուի յունուար 25ին, Շիւնոնի մէջ:

20 ԳԵՐՄԱՆ ՍՊԱՆԵՐ Ռուսիա զացած են, խորհրդային բանակը վերա - կազմելու համար, համաձայն իտալական թերթերու զրած տեղեկութեանց: — Գերմանական կառավարութիւնը վար զրաւ այն օդանաւերը որ ղրկուած էին Իտալիայէն, ցամաքի ճամբով, Ֆինլանտայի համար:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ նախարար, Պ. Փոմառէ կարդ մը յանձնարարութիւններ ուղղեց զործատէրերու դաշնակցութեան, թելադրելով որ նախապատուու - թիւն տան զինուորներու կիներուն, ինչպէս եւ անոնց որ աչխատանքէ զըր - կուած են պատերազմի պատճառով: Կիներու չաբաթական աչխատանքը պէտք չէ անցնի 48 ժամը: Ցետոյ, զինուորներու կիներուն չորս օրուան արձակուր - դը՝ իրենց ամուսիններու արձակուրդի չրջանին, պէտք է աւելի լայն խմաս - տով մը զործադրուի, երբ այդ զինուորները զաւակներ են, եղբայրներ, հայրեր եւ կամ պարզ ընկերներ՝ կենակցութեամբ կապուած :

ԱՖԻՆԲԻՆ կը հեռագրեն թէ փաթրասի մօտ զիւղ մը փլաւ եւ 20 հոգի մեռան: Վիրաւորներուն թիւը 50ը կ'անցնի :

Պ. ԴԱՄԲՈՐԵԱՆ ՂԵՒՈՆԴ՝ Քղիի Հէրթիֆ զիւղէն՝ կը ծանուցանէ թէ իր ընտրեալ ՕՐ. ԱՐԱՔՍԻ Ֆէրմանեանի հետ կ'ամուսնանայ Փարիզի երրորդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ, 13 Ցունուար չաբաթ առաւօտ, ժամը 10.30ին:

ՀԱՑԵՐՈՒ ԹԱՄԱԴՐԱՎԱՑՐԸ

Ա. Տատեան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)

Մէքքօ՝ Տատօն եւ Սէճ Միշէլ

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ :

Imprimerie A – DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme — Paris (13)

Le Gerant : H. STEPHAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
13
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
13 Janvier
1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4245 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ ԾՈՒԼՈՒԹԵԱՆ

Տարիներով միաբանութիւն, համերաշխութիւն, միացեալ ճակատ հոլո - վեցնիք, ճառելով, գրելով, մտերմական զրոյցներ կատարելով: Ամէն բան մնաց անդօր, մինչեւ որ օդանաւեան հասաւ... պատերազմը:

Ճիշդ է· պատերազմէն առաջ ալ, դանագան առիթներով բաւական մեղ - մացուցած էին կիրքերը, մանաւանդ լրագրական հրապարակին վրայ: Եւ կը թուէր թէ կարելի է գործակցութիւն հաստատել զանազան հոսանքներու միջեւ, որոշ հարցերու մասին:

Բայց ամէն բանէ վեր, պատերազմն էր որ խելքի կանչեց ամէնէն ան - հաշտներն ալ: Եւ խաղաղութիւնը կը տիրապետէ այժմ, հայկական ճակատին վրայ, եթէ չհաշուենք ատ մը կաշաղակներ որոնք խոպոտ կանչեր կ'արձա - կեն, առին - առին:

Եւ հիմա նոր ոգեբղխութիւն մը,— կը թուի թէ մարդիկ խաղաղութիւնը, համերաշխութիւնը, միութիւնը կը չփոթեն անգործութեան, թմրութեան, ծուլութեան հետ:

Արդարեւ, տեսակ մը անհանգստութիւն կը տիրէ հայկական հորիզոնին վրայ, իւրաքանչիւր գաղութի մէջ եւ գաղութէ գաղութ:

Շատ մը վայրերու մէջ, մարդիկ բախտին ձգեր են ամէն բան: Շատերը որ հետաքրքրութեան, արթնութեան նշաններ կը ցուցնէին երէկ, իրենց պատ - հանին մէջ քաշուած են: Ուրիշներ կարծես հրաշքի մը կը սպասեն, որ եւ է չարժուձեւ փորձելու համար: Դատ մը մարդիկ եւ հոսանքներ ալ բոլորովին կորսնցուցած իրականութեան դիտակցութիւնը, կը յամառին մաշած եղա - նակներ հնչեցնել:

Մէկ խօսքով՝ միացեալ ճակատ ծուլութեան:

Ոչ միայն կազերը թուլցած են մեր ազգային գաղութին զանազան կեդրոննե - րուն միջեւ, այլեւ մտութեան դիծը երեւութական է գաղութէ գաղութ: Մինչեւ անգամ այն գաղութներուն միջեւ որոնք հանրային օրկաններ, ազգա - յին իշխանութեան կոչումներ ունին:

Պատերազմը իրեն հետ բերաւ ծանր հոգեր, անմիջական թէ հեռաւոր: Տեղ - տեղ գործի ձեռնարկած են արդէն, առօրեայ մտահոգութեանց դարման տանելու համար: Ուրիշ վայրերու մէջ կարծես համազգային ահազանգի մը կը սպասեն, տարբերան պարտականութիւններ կատարելու համար:

Իսկ իրրեւ ընդհանուր երեւոյթ,— չուարում եւ թմրութիւն: Կամ անվերջ հարցումներ,— ո՞րքան պիտի տեւէ պատերազմը, պիտի ծաւալի՞ թէ պիտի սահմանափակուի...

Ինչո՞ւ այս հարցումներուն չմիացնել բուն հարցը, այն որ հիմնական է մեղի համար,— ի՞նչ ընենք, ի՞նչ պիտի ընենք, եթէ պատերազմը երկարա - ձգուի եւ ծաւալի, հասնելով մինչեւ մեր երդիքները:

Միայն այս հարցումը բաւական էր, քնացողները արթնցնելու եւ թմրած միտքերը սթափեցնելու համար:

Անշուշտ չէք սպասեր որ հրապարակաւ պարզենք այդ հարցերուն բովան - դակութիւնը: Բայց կրնանք չօշափել կարդ մը կէտեր, որքան թոյլ կուտան պայմանները:— Շ.

ՖԻՆԼԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ա ր յ ա ղ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր

Ռուսերը յունուար 11ին յարձակեցան Փէյամոյի եւ Սալլայի ճակատնե - րուն վրայ, թէթեւցնելու համար կեդրոնական ճակատին ճնշումը, բայց չկր - ցան բան մը չափ, համաձայն ֆինլանտական զեկոյցին: Այս առիթ իրա - զեկներ Սուօմուսալմիի ֆինլանտական յաղթութիւնըկը նմանցնեն Հինդէ - պուրգի, Լուտենտորֆի եւ Հոֆմանի մեծ յաղթանակին, որ տեղի ունեցաւ Թաննէնպէրգի մէջ, 25 տարի առաջ: Ինչպէս այն առեն գերմանական բանակը ջախջախեց ռուս զօրավարներ Ռէնէնքամպֆի եւ Սամսոնովի զօրքը, նոյնպէս այս անգամ Ֆիններ խորտակեցին խորհրդային զօրաբաժին մը եւ ջլատեցին երկրորդ մը: Ինչպէս այն առեն Զօր. Ռէնէնքամպֆ առաջին ընդհարումէն վերջը տոկաց մինչեւ Սամսոնովի պարտութիւնը, խորհրդային 44րդ զօրաբա - ժինն ալ սպասեց մինչեւ որ 163րդ զօրաբաժինը ոչնչացաւ:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, շատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն ռուս մեռելները եւ վիրաւորները: Ֆինլանտական շրջան խումբեր կը շարու - նակեն կարմիր բանակին մնացորդները հետապնդել անտառներու մէջ: Այս դինուորները մաս կը կազմէին ռուսական ամէնէն ընտիր զօրաբաժիններուն, լաւ հագուած էին եւ լաւ սպառազինուած, արդիական հրացաններով, կաղարկել դիմակներով եւ ուսերիզներով: Բայց պարտուեցան, որովհետեւ հրամանատարութիւնը լաւ կազմակերպուած չէր, ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ: Միեւնոյն առեն անոնք ծանօթ չէին Ֆիններու ռազմավարու - թեան, ոչ ալ վարժուած՝ կռուելու ձմրուկեալ զօտիներու մէջ:

Խորհրդային երկու զօրաբաժիններուն դէպի Սուօմուսալմի յառաջացան պատերազմին սկիզբը, գաղտնի ճամբէ մը որ չհնուած էր սահմանապուխին վրայ: Ցառաջխաղացութիւնը դիւրութեամբ կատարուեցաւ եւ Ֆիները տես - նելով անոնց թուական գերազանցութիւնը, նահանջեցին: 163րդ զօրաբաժինը հիւսիսէն կը յառաջանար, 44րդը՝ արեւելքէն: Երկուքը իրարու հանդիպելով դրա - ւեցին Սուօմուսալմիին, դեկտեմբեր 6ին եւ տեսան որ քաղաքը մասնիկ մը վերածուած է, ֆինլանտական երկու դումարտակներու կողմէ: Ցետոյ Ֆիննե - րը դունդ մը յառաջ մղելով, ճակատամարտի մը բռնուեցան որ տեւեց հինգ օր եւ խորտակեց ռուսական երկու զօրաբաժիններուն կապակցութիւնը: Կռիւը սաստկացաւ, Ֆիները օդնական զօրք ստացան, եւ Ծնունդին օրը կեդծ յարձակում մը փորձեցին 44րդ զօրաբաժնին վրայ, որուն հրամանատարը չփոշիութեան մատնուեցաւ, կարծելով թէ մեծ բանակի մը առջեւ կը դտնուի: Մինչեռ Ֆիները դէպի հիւսիս չարժած էին դիւերանց, եւ երեք օր անընդհատ հարուածեցին 163րդ զօրաբաժինը, անտառներուն մէջ խրելով եւ կրակի բռնելով ցամաքէն թէ օդէն: Վերջապէս 163րդ զօրաբաժինը չախջախուեցաւ, մինչ 44րդ անչարժ կը սպասէր, 43 հրետանիներով, 10 զրահապատ կառքերով եւ 17.000 դինուորներով: Ցետոյ կարդը եկաւ իրեն: Կարմիր դինուորները անճարկած էին, գտնուելով տարօրինակ պայմաններու մէջ: Անոնք չէին կրնար պատոյներ կատարել դահուկներով, լուր բերելու համար: Գործածել ալ չէին գիտեր, որովհետեւ դահուկները տակաւին չէին հասած, իսկ իրենց դրպան - ներուն մէջ կը գտնուէր 277 էջնոց դիրք մը,— «Ի՞նչպէս կը գործածեն դա - հուկը» (սքի):

*** Նոր հեռագիր մը կը տեղեկացնէ թէ ֆինլանտական զօրքը յառաջ կը խաղայ Քարելիոյ մէջ, դրաւելով խորհրդային դիրքերը: Ֆին դահուկաւոր զօկատներ պաշարած են ռուսական կիսաբաժին մը, հիւսիսային շրջանին մէջ:— Իտալացի կամաւորներու առաջին զոկատը Ֆինլանտա հասաւ յունուար 11ին:

** Հեռագիր մը ռուսական կորուստները կը հաշուէ 50.000 մեռեալ եւ 200.000 վիրաւոր:

(Հարթեան շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՕԴԱՆԱՒԱԳԻՆ ՎԵՑ ԱՐՇԱՒՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԿԷՏԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 259, 3ունուար 11, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք դիւերուան ըն - թացքին: Ցունուար 10ի ցերեկը վար առինք երկու թշնամի օդանաւեր մեր գիծերուն մէջ:

Զեկոյց թիւ 260, իրիկուն.— Ցարաճուն գործունէութիւն երկու կողմի հրետանիներուն, եւ բաւական ուժգին գործունէութիւն երկու օդատորմիղնե - րու: Թշնամի հետազօտիչ օդանաւ մը վար առնուեցաւ մեր գիծերուն մէջ:

*** Նոյն օրը Անգլիոյ օդանաւային նախարարութիւնն ալ զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ օդանաւային մեծ գործունէութիւն տեղի ունե - ցաւ Անգլիոյ եւ Սկովտիոյ արեւելեան մասին մէջ: Նիւքէսլ ան Թայնի վրայ կատարուած արշաւէն զատ, թշնամի օդանաւեր երեւցան Ֆըրթ ալ Ֆորթի, ինչպէս եւ Հըմպըրի եւ Թէյմըի գետաբերաններուն վրայ, բայց ետ մղուեցան հակօդային թնդանօթներու եւ չրջուն խումբերու կրակով: Նորֆոլքի ափե - րուն վրայ թշնամի օդանաւերը ռումբ ձգեցին առեւտրական նաւի մը դէմ, բայց հետապնդուեցան անգլիական օդանաւերուն կողմէ:

Առաջին զեկոյցը կը հաղորդէր թէ հինդշաբթի առաւ ժամը 10ին թշնամի օդանաւեր յարձակեցան Նիւքէսլի վրայ, առանց ռումբեր արձակելու, բայց ետ մղուեցան: Տուն մը վնասուեցաւ հակօդային թնդանօթներու ռումբերէն:

Լոնտոնի թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակեն այս օդարշաւի մասին.—

Հինդշաբթի օր օդանաւային վեց արշաւներ կատարուեցան ընդարձակ տարածութեան մը վրայ, Ֆըրթ ալ Ֆորթէն (հիւսիս) մինչեւ Թէյմըի գե - տաբերանը (հարաւ): Գետաբերանին հակօդային մարտկոցները անմիջապէս կրակ բացին գերմանական խոշոր օդանաւի մը դէմ որ կը սաւառնէր չատ բարձրէն: Օդանաւը կարդ մը փորձեր կատարելէ վերջ անհետացաւ: Որոշ կ'երեւար թէ ուրիշ օդանաւեր ալ կը դործէին: Գետեղերեայ քաղաքներու բնակիչները փողոց թափած էին, բայց ահազանդը չհնչեց: Հակօդային թնդա - նօթի ձայներ կը լսուէին էսէքսի կողմէն: Թշնամի օդանաւ մը չատ բարձրէն թռչելով անցաւ ուրիշ քաղաքի մը վրայ: Հակօդային թնդանօթները կրակ բացին եւ օդանաւը անհետացաւ:

Առաջին անգամ էր որ գերմանական օդանաւերը կը յարձակէին Թայնի շրջանին վրայ (հիւսիսային արեւելք): Հակօդային թնդանօթներու ռումբերը իննկան չատ մը շրջաններու մէջ, ու թէեւ մարդկային կորուստ չկայ, բայց ծովեզերեայ չէնքի մը մէջ բնակող կին մը հազիւ ազատեցաւ, երբ ապակի - ները չախչախուեցան իննկած ռումբերէն: Նոյն քաղաքին մէջ ուրիշ պատու - հաններ ալ խորտակուեցան: Անցորդները հաւաքեցին ռումբի կտորները, իր - րեւ յիշատակ պահելու համար:

Օդանաւային գործունէութիւնը զգալի էր նաեւ Սկովտիոյ հարաւային ա - րեւելեան քաղաքներուն վրայ, մասնաւորապէս այն շրջանին մէջ ուր խումբ մը ձկնորսանաւեր յարձակում կրեցին երեքշաբթի օր: Քաղաքի մը բնակիչնե - րը երեք սեւ սաւառնակներ նկատեցին: Անգլիական օդանաւերը անմիջապէս երեւցած ըլլալով, երեք սաւառնակները անհետացան: Այս առթիւ ալ թնդա - նօթները եւ գնդացիրները գոռացին եւ անգլիական օդանաւերը քննական պտոյտ մը կատարեցին:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, գերմանական օդանաւերէն մէկը յաջո - ղած է թռչիլ Լոնտոնի արուարձաններուն վրայ: Այս առթիւ թերթերը . կը գրեն թէ Անգլիացիները յաջողած են ձեռք անցընել գերմանական «Մէսսէրշ - միտ 110» օդանաւերուն գաղտնիքները:

*** Հիւսիսային ծովու օդամարտին առթիւ, որ տեղի ունեցած էր այս յարձակումէն մէկ օր առաջ, նոր զեկոյց մը հրատարակուեցաւ Լոնտոնի մէջ: Ճակատամարտին մասնակցած են աւելի քան հարիւր օդանաւեր, երկու կողմէն: Կարդ մը լուրերու համաձայն անգլիական օդանաւերը յաջողած են զար - նել Հինդէնպուրգի խճուղին, որ Զիլթի կղզին — Գերմանիոյ օդակայանը — երկաթուղիով կը կապէ մայր ցամաքին: Գերմանական երկու եւ անգլիական մէկ օդանաւեր կորսուած են այս ճակատամարտին մէջ, համաձայն հրատա - րակուած զեկոյցին:

** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ օդը պայծառացած ըլլալով, օդանաւա - յին գործունէութիւնը հետզհետէ կ'ածի, երկու կողմէն ալ: Նորէն կը խօսուի գերմանական ընդհանուր յարձակողականի մը մասին որ իրրեւ թէ տեղի պի - տի ունենայ յառաջիկայ քանի մը չաբաթներու ընթացքին: Երկու օր առաջ գերմանական օդանաւեր երեւցան հիւսիսային արեւմտեան Ֆրանսայի մէջ, եւ ահազանդը հնչեց 40 վայրկեան տեւողութեամբ:

Շրջուն պահակախումբերու գործունէութիւնն ալ կը չարունակուի, մաս - նաւորապէս Վոժի շրջանին մէջ: Պահակախումբ մը կռիւի բռնուեցաւ գեր - մանական գիծերուն առջեւ, Սարի արեւմտեան կողմը եւ երկու կողմերն ալ ծանր կորուստներ կրեցին: Ֆրանսացիները գերիներ բռնեցին: (Շրջուն պա - հակախումբերու մէջին թիւն է 50—60 հոգի):

*** Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ առեւտրական տորմիղին կո - րուստն է 80.000 թոն, կամ 2.5 առ հարիւր, ինչ որ չատ նպաստաւոր կը հա - մարուի, որովհետեւ գերմաններէն կորսնցուցած կամ իրենք ընկղմած են 230 հազար թոն, կամ 5 առ հարիւր: Ֆրանսական մարտանաւերը յաջողութեամբ ուղեկցած են 900 չոգենաւերու, պատերազմի սկիզբէն ի վեր:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ յունուար 11ին հինգ նոր ցնցումներ զգացուած են Պուրսուրլի, Սպարթայի, Գարահիսարի, Ագհիսարի եւ Էրզրումի չրջան - ներուն մէջ: Զոհերու թիւը յայտնի չէ:

*** Թուրքիոյ ներքին նախարարութիւնը յունուար 11ին հրատարակեց երկրաչարժի եւ ողողումներու զոհերուն առաջին ցանկը: Այդ ցանկին հա - մաձայն, մեռած են 25.000 հոգի, վիրաւորուած՝ 80.000, իսկ փլած՝ 30.000 տուներ: Բուն կորուստը պիտի հասկցուի երբ հրատարակուին յաջորդ ցան - կերը:

Մինչեւ 1939 Դեկտեմբեր 30, երկրաչարժին գործած աւերի մասին հե - տեւեալ պաշտօնական տեղեկութիւնները հասած են.—

Էրզրումի նահանգին մէջ եւ չրջակաները մարդկային զոհ չկայ: Միայն Բոնակապանի գիւղին նախակրթարանին ծեփերը թափած են:

Կիրասունի նահանգի կեդրոնին մէջ եւ չրջակաները 1288 մեռեալ եւ 63 վիրաւոր կայ: Ալուճրայի եւ Շարքի Գարահիսարի (Շ. Գարահիսար) մէջ վի - րաւորներուն թիւը դեռ չէ ճշդուած: Պաշտօնական չէնքերուն 4ը ամբողջովին եւ 20ն ալ մասամբ փլած են: Միւս չէնքերէն 233ը ամբողջովին եւ 988ն ալ մասամբ փլած են:

Սըվազի կեդրոնին մէջ մարդու կորուստ չկայ: 55 տուներ մասամբ, 2 տուներ ալ ամբողջովին փլած են: Սուչէհրի մէջ 150, Քօյուլհիսարի մէջ 350 մեռեալ կայ: Հաֆիզի Իսմայիլ գաւառակին մէջ 203 տուներ փլած են: Նահան - գին դիւղերուն մէջ 409 մեռեալ եւ 284 վիրաւոր կայ: Ամբողջ նահանգին մէջ մեռեալներուն թիւն է 1113:

Մալաթիայի նահանգին կեդրոնին մէջ վնաս չկայ: Եոկհատի նահանգի կեդրոնին մէջ ալ մարդկային զոհ չկայ: Սօղհանի Թապանա դիւղին մէջ 3 մեռեալ կայ: Ագռաղի դիւղերուն մէջ 3, Գօղպէհանի Ճանապը դիւղին մէջ ալ 5 վիրաւորներ կան: Զորս դիւղերու մզկիթները ու գպրոցները մասամբ փլած են եւ կարգ մը դիւղերու մէջ 247 տուներ ամբողջովին, 182 տուներ մասամբ փլած, 80 տուներ ալ թեթեւօրէն վնասուած են:

Թոքատի նահանգին կեդրոնին մէջ 150 չէնքեր փլած են: 5 մեռեալ եւ 6 վիրաւոր կայ: Շէրջակայ դիւղերուն մէջ 643 տուներ փլած են եւ 545 մեռեալ ու 291 վիրաւոր կայ: Նիքսարի գայմագամութեան եւ իր դիւղերուն մէջ 703 տուներ փլած են եւ 590 մեռեալ ու 1100 վիրաւոր կայ: Էրզապայի եւ դիւղերուն մէջ 1659 տուներ փլած են եւ 881 մեռեալ եւ 553 վիրաւոր կայ: Զիլէի եւ դիւ - դերուն մէջ 15 մեռեալ եւ 27 վիրաւոր կայ: Շատ մը դիւղեր աւերակ են: Ար - թուալայի եւ դիւղերուն մէջ 73տուներ մասամբ եւ տուն մըն ալ ամբողջովին փլած են: 2 մեռեալ եւ 1 վիրաւոր կայ: Րէչատիէ գայմագամութեան 150 տուները հրդեհներէն ալրած են: Միայն 3 տուն մնացած է: 236 մեռեալ եւ 52 վիրաւոր կայ:

*** «Ժուռնալ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Անգարայէն.— Նահած կառա - խումբին վայրապարժը դիծէն դուրս ելաւ Երզնկա — Անգարա ճամբուն վրայ: Անտառուտի հետ բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուած են: Կառախումբը, ուր կը դտնուին 400 տեղահան բնակիչներ, փակուած է ձիւներուն մէջ:

ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ՝ FRANCO - ARMÉNIEN ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱՄԱԿԻՆ ՖՐԱՆ - ՍԵՐԷՆ ԲՆԱԳԻՐԸ, ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՎ ՄԸ:

Միսին սպառումը նորէն կը սահմանափակուի

Կառավարութիւնը նկատի առնելով բանակին պէտքերը, ինչպէս եւ խնա - յելու համար արտաքին դնումները, նոր հրամանագիր մը հրատարակեց, որ անդամ մը եւս կը սահմանափակէ մսին վաճառումը քաղաքացի բնակչու - թեան համար: Նոր հրամանագիրը, որ կը լրացնէ հոկտեմբեր 13ի եւ նոյեմբեր 23ի հրամանագիրներուն տրամադրութիւնները, գործադրելի է յունուար 15էն սկսեալ: Ամսաւոր հրամանագրին գլխաւոր տրամադրութիւնները.—

1.— Երկուշաբթի եւ երեքշաբթի օրերը արգիլուած են եզան, հորթի կամ ոչխարի միսերը, ինչ ձեւով ալ ըլլայ,— թարմ, սառած, աղած, պահածոյ եւայլն:

2.— Ուրբաթ օրերը արգիլուած են եզան, հորթի, ոչխարի, այծի, խոզի, ձիու միսերը, ինչպէս եւ բոլոր խոզեղէնները եւ փորոտիքը:

3.— Վերոյիշեալ բոլոր տեսակ միսերը նշանակուած օրերուն մէջ պէտք չէ հրամցուին պանդոկներու, ճաշարաններու, կառախումբերու եւ ուրիշ վայ - րերու մէջ, բացի այն պարագայէն երբ ձրի կը տրուին: Յունուար 15էն սկսեալ ճաշարաններու մէջ պիտի տրուի միայն մէկ մսեղէն իւրաքանչիւր յա - ճախորդի, առ առաւելն 150 կրամ ոսկորով եւ 100 կրամ առանց ոսկորի: Նա - հանգպահները իրաւասութիւն ունին նախատեսուած օրերուն տեղ հասուա - տելու ուրիշ երեք օրեր, երկուքը յաջորդական ըլլալու պայմանով: Պատիժ - ներ նախատեսուած են անհամաձայնողներուն համար:

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎի նոր նստաշրջանին առթիւ, նախագահ Հուվ, որ վեր - ընտրուած էր առջի օր, բացման ատենական ճառը խօսեցաւ, մասնաւորա - պէս ծանրանալով պատերազմին վրայ: Այս առթիւ յիշեց խաղաղութեան համար կատարուած ջանքերը եւ Գերմանիոյ բռնութիւնները, փառաբանեց Ֆինլանտայի յաղթանակը, չէշտեց միութեան անհրաժեշտութիւնը եւ եզրա - կացուց.— «Մինչդեռ օրկնքը պէտք է հիմնուի բարոյական օրէնքին վրայ, բայց նաեւ պէտք է երաշխաւորուի ապահովութեան կարդուսարքով մը: Ցուսահատական պիտի ըլլար մարդկութեան ապագան, եթէ ժողովուրդ - ները ամէն վայրկեան վտանգի ենթարկուէին ատ մը մարդոց քմահաճոյքին կամ փառասիրութեան հետեւանքով: Ֆրանսան չի կրնար նոր սերունդներ հասցնել, ամէն քան տարին անդամ մը ռազմադաշտ առաջնորդելու համար պանդռ»: Ջերմացաւ ծափահարուեցաւ այս ճառը:— Համայնավար երեսփո - խանները պաշտօնանկութեան օրինագիծը պիտի քննուի երեքշաբթի օր: Հինդ համայնավար պինուոր երեսփոխաններ մեղադրիչ մը ներկայացուցին, խզե - լով իրենց կապերը Մոսկուայի հետ եւ դատապարտելով Ֆինլանտայի դէմ կատարուած յարձակումը:

ՍԱՐԴԻՆԵՐԻ ԵՒ ԾԽԱԽԱՂԱՑԻ ՀԱՄԱՐ ՄԱՐՏԻՆԵՐ

— Ինչպե՞ս կ՚ընէք, որ ձեր ձուկերը միշտ այդքան համեղ ըլլան։

— Ամէն առաւօտ կ՚երթամ ձկնավաճառի մը խանութը, կ՚առնեմ ինչ որ ձուկ կայ, կը տանիմ տունս, կը մաքրեմ, կը կտրատեմ, կ՚աղեմ, կը տապակեմ եւ կ՚ուտեմ։

Ասիկա ամենէն դիւրին միջոցն է, որ կրնայ գործադրել ամէն մարդ։ Ես ալ այդպէս կ՚ընեմ։

Ամէն առաւօտ կ՚երթամ ձկնավաճառի մը խանութը, կ՚առնեմ ինչ որ ձուկ կայ, կը տանիմ տունս, կը մաքրեմ, կը կտրատեմ, կ՚աղեմ, կը տապակեմ եւ կ՚ուտ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵԼԻԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղուքներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ DIMANCHE 14 Janvier 1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4246

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԲԻԿՈՒՆԻ ԽՕՈՒՔ

ԾՈՒԼՈՒԹԵԱՆ ԱԽՏԱՆՇԱՆՆԵՐԸ

Ըսինք՝ «մխացեալ ճակատ ծուլութեան»,— ակնարկելով այն թուլութեան որ կը տիրէ հայկական ճակատին վրայ, պատերազմէն ի վեր:

Կացութիւնը աւելի փայլուն չէր պատերազմէն առաջ ալ, երբ տաղնապները իրարու կը յաջորդէին, Եւրոպայի սրտին վրայ:

Ո՛րքան բուռն ելեւէջներ, նոյնիսկ փոթորիկի նախանշաններ տեսանք մանաւանդ 1935էն ի վեր: Բայց, հայկական չարժանիւը մնաց միշտ նոյն անելին մէջ: Եթէ գործելու ասպարէզներ կը պակսէին, դուռ մտածելու, ուրոճալու բաղմազան պատճառներ ունէինք:

Մարդիկ այդ յողնութիւնն ալ աւելորդ գտան: Եւ կամ նախընտրեցին դիւրին ճամբան,— յօդուած գրել եւ խելք ծախել:

Անցեալը անցեր է եւ հիմա կը դնուինք նոր ճգնաժամի մը առջեւ, եթէ կ'ուզէք՝ ազգովին, քանի որ ամբողջ Եւրոպան բռնկած է նորէն եւ հրդեհին բոցերը կը սպառնան հասնիլ Մօտաւոր Արեւելք, մինչեւ Կովկաս:

Դուք տեսաք որ եւ է չարժում, որ հասատատէր թէ Հայկական Արտասահմանի քաղաքական միտքն ալ կը քալէ ժամանակին հետ, կը հետեւի դէպքերու ծալքերուն եւ հաւանական ելքերուն:

Կացութիւնը այնքան բարդ է եւ ծանրակշիռ, որ այս կամ այն կուսակցութեան արթնութիւնը, գործունէութիւնը չեն կրնար գոհացնել բոլոր պահանջները:

Ինչպէս պատերազմէն առաջ, այսօր ալ — մանաւանդ այսօր— քաղաքական եւ դիւանագիտական խաղերն ու դաւերը իրար կը հրմշտկեն մեծերու միջեւ, ի հաշիւ փոքր ժողովուրդներու: Ի վնաս անոնց անկախութեան կամ հայրենի ժառանգութեան:

Այդ խաղերն ու դաւերը միանալով պատերազմի սարսափներուն, որոնք դեռ նոր պիտի սկսին, կրնան առաջ մը չխմոր կոչտերու վիճակին մէջ դնել մեզ:

Արդարեւ, հրաշքի մը կը կարօտինք, եթէ ոչ բան մը չհասկնալու, դուռ ելք մը գտնելու համար այս դժոխային լաբիւրինթոսին մէջ: Շատ աւելի զօրաւոր ազգեր, սպառազէն պետութիւններ անգամ չուարած են, վաղուան հեռանկարին առջեւ:

Եւ սակայն, այս պարագան կրնա՞յ պատրուակ ծառայել, անկիւն մը քաշուելու եւ ամէն բան նախախնամութեան բարի կամքին ձգելու համար:

Խով քովի գալ, տեղեկանալ, չարտնի կամ անյայտ ծրագիրներ քննելն ու որոճալն անգամ գործ է, այս համաստաված ալեկոծութեան մէջ:

Մենք այդպիսի տրամադրութիւն չենք տեսներ, դժբախտաբար: Կամ եթէ երբեմն չողեր կ'երեւան, չատ աղօտ են:

Կը թուի թէ ամէն մէկը գոհ է իր դիտացածով ու տեսածով, եւ պէտք չունի ոչ աւելին լսելու, ոչ ալ պրպտելու, աքնելու:

Գաղաբական կեանքը մշտական չարժում է, ուսումնասիրութիւն, լար - ուած ճիգ: Ճաճախ կրակն է որ կը թափի ճամբուդ վրայ, երբեմն ալ սառեր ճեղքելու հարկադրուած ես: Իսկ փուչերն ու եղիճը ամենօրեայ երեւոյթ - ներ են:

Կարելի՞ է ճակատիլ օրուան փորձութիւններուն եւ դեռ չատ աւելի ծանր անակնկալներու դէմ, թմրելով, ծուլանալով, յօրանջելով:

Կարելի՞ է պատն երեսին սպասել գալիքին:

Եւ դեռ ինչ վրդովիչ ախտանշաններ:— Շ.

ԻՆՉ Կ'ԱԾԱՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ գերմանական մամուլը: «Ֆրանքֆուրթէր Ցայթունի» երկար յօդուածով մը կը բացատրէ թէ երկու հարիւր տարիէ ի վեր բուռն պայքար մը կը մղուի Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, Հնդկաստանի յառաջացեալ մասերուն տիրապետման համար: Երկու պետութեանց չահերու պայքարը ամէնէն աւելի բացայայտ եղած է կովկասեան չրջանին մէջ: Թերեւս յետոյ երկարօրէն կը նկարագրէ քարիւղի պայքարը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ եւ կ'ըսէ թէ քանիցս խափանուեցաւ անգլիական յառաջխաղացութիւնը դէպի ռուսական քարիւղը: Պատերազմէն վերջը, Իրանը զարգացաւ իրրեւ անկախ պետութիւն: Ռուսաստանի աջակցութեամբ եւ Իրանի առաջնորդութեամբ կազմուեցաւ Մօտաւոր Արեւելքի պետութեանց չէզոք ճակատ մը, որուն շնորհիւ Ռուսիա կրցաւ ազատիլ անգլիական վրդովիչ ճնշումէն Կովկասի քարիւղարեր հողերուն վրայ: Չիչերին ըսած է օր մը, խօսելով Բագուի մասին, թէ այդ երկրամասը կը կազմէ նետ մը՝ դէպի Հնդկաստան:— Իտալիոյ եւ Հունգարիոյ արտաքին նախարարներուն վերջին տեսակցութեան առթիւ, Թուրք մամուլը գոհունակութիւն կը յայտնէ երկու երկիրներուն գործակցութեան համար, իբրեւ հակազդեցութիւն ռուսեւպերման դաւակցութեան: «Եչնի Սապահ»ի կարծիքով, բոլշեւիկեան գրոհ մը պիտի խափանէ Իտալիոյ ծրագիրները, քանի որ Մուսոլինի կը ձգտի զերակչռել Թիւն չահիլ Պալքաններու մէջ: Թուրք թերթը չատ փափուկ, մինչեւ անգամ լարուած կը գտնէ Դանուբեան պետութեանց յարաբերութիւնները:

**** Ռուսեւսլուկարական դաշնադիրը ստորագրուած ըլլալով, Մոսկուա մեծաքանակ հում բամպակ պիտի ղրկէ Պուլկարիա, մանարաններու մէջ գործուելու եւ յետոյ Ռուսիա վերադարձուելու համար: Այս առթիւ առեւտրական նախարարը հաստատեց թէ Ռուսաստան առեւտրական դրասենեակներ պիտի հաստատէ Պուլկարիոյ մէջ, ուղղակի գործելու համար պուլկարական հասատատութեանց հետ: Դաշնադիրը ստորագրուած է երեք տարուան համար:*

**** Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Եուկոսլաւիոյ խնամակալ իշխանը ռումանական սահմանագլուխը հասնելով, տեսակցութիւն մը ունեցած է կարոլ Թագաւորին հետ: Այս առթիւ «Թայմզ» եւ ուրիշ թերթեր գոհունակութիւն կը յայտնեն Իտալիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ կատարուած բանակցութեանց յաջողութեան համար: Ուրիշ աղբիւրի մը համաձայն, Մոսկուա զինուորական դաշինք մը պիտի կնքէ Պուլկարիոյ հետ, եթէ Հունգարիա, Իտալիա եւ Ռումանիա մէկ ճակատ կազմեն: կարդ մը թերթեր ալ կը հաւատան թէ Եուկոսլաւիա պիտի միջամտէ, Իտալիոյ թելադրութեամբ, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ:*

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՆՈՐ ՕԴԱՐՇԱՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՎՐԱՅ

Երէկ հետեւեալ պաչտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 261, յունուար 12, առաւօտ.— Գիչերը անցաւ առանց կարեւոր դէպքի: Շրջուն պահակախումբերու գործունէութիւն երկու կողմէն:— Զեկոյց թիւ 262, իրիկուն.— Տեղական գործունէութիւն հետաքոտիչ զօրախումբերու:

**** Օդը ցուրտ բայց պայծառ ըլլալով (ջերոյէն վար 14 աստիճան), օդանաւային գործունէութիւնը վերսկսած է: Գերմանական օդանաւերը զանազան յարձակումներ փորձեցին, սակայն դիմադրութեան հանդիպելով փախան: Սաստիկ ցուրտը կը խանգարէ շրջուն պահակախումբերու գործունէութիւնը: կարգ մը անկարեւոր ընդհարումներ պատահեցան Ֆորպաքի, Ֆոլմունսթըրի և Վիսէնպուրկի մէջ: Գերմանական հրետանին ռմբակոծեց Ֆրանսական դիրքերը Վոժի արեւելեան եւ արեւմտեան սարահարթերուն վրայ, ամէնէն ծանր թնդանօթներով: Ֆրանսացիները անմիջապէս կրակ բացին եւ մենամարտը չարունակուեցաւ մինչեւ ուչ առեն: Ֆրանսական աղբիւրէ կը հերքեն այն լուրը թէ դերիներ բռնուած են ընդհարումի մը միջոցին, եւ ընդհակառակն կ'ըսեն թէ երկու արձակաղէն պահակներ Գերմաններու հանդիպելով ամայի գետնի մը վրայ, կարճ կռիւ մը վերջ վերադարձան, չորս դերիներ բռնելով: Ֆրանսացիները կորսնցուցին 2 — 3 հոգի, իսկ Գերմանները աւելի ծանր կորուստներ կրեցին:*

**** Գերմանական օդանաւերը նոր արչաւ մը կատարեցին Անգլիոյ վրայ, բայց եւս մղուեցան: Յարձակումը տեղի ունեցաւ հինգ տարբեր կէտերու վրայ,— Թէյմզի գետաբերանը, հարաւային - արեւելեան ծովեզերքին, Սըֆոլքի, Նորֆոլքի եւ Եորքչիրի մէջ: Գերմանական օդանաւերը մասնաւորապէս կեդրոնացան այս վերջին վայրին վրայ, ուր օդանաւային գործունէութիւնը աչքի կը զարնէ հինգչաբթի օրէն ի վեր: Օդանաւերը թռիչքներ կատարեցին ամբողջ գիչերը, մինչեւ ուրբաթ առաւօտ: կը կարծուի թէ ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է ծովեզերքը, որովհետեւ զնդացիրներու եւ թնդանօթներու որոտումը կը լսուէր: Գերմանական երկու օդանաւեր անգլիական նաւ մը գարկին այդ կողմերը:*

Պատերազմէն ի վեր երկրորդ անգամ ըլլալով Լոնտոնի բնակիչները լսեցին հակօդային թնդանօթներու որոտումը: Շատեր փոխանակ պատսպարանները ապաստանելու, կը դիտէին պայքարը եւ կը ծափահարէին, երբ հակօդային թնդանօթներուն ռումբերը կը պայթէին թշնամի օդանաւերուն դէմ: Գերմանական օդանաւերը չատ բարձրէն կը թռչէին:

**** Նոյն օրը գերմանական օդանաւերը յարձակում գործելով վեց նաւերու վրայ, ընկղմեցին երկուքը, Հիւսիսային ծովուն բացերը:*

**** Անգլիոյ ծովապետութիւնը կը ծանուցանէ թէ քարիւղատար չոգենաւ մը, որ ունէր 7267 թոն տարողութիւն, ընկղմած է անգլիական չուրերուն մէջ, ականի մը զարնուելով: 36 նաւաստիներէն երեքը խեղդուած, 8ը վիրաւորուած են:*

Ասիկ կը սատի, ա՛ռիկ տաէն կը մեռնիի

Օդն ալ կատղած, կարծես պատերազմի բռնուած է աչխարհի մէկ ծայրէն միւսը: Մինչ ասդին, Եւրոպայի մէջ մարդիկ իրապէս կը սատին յուրտէն, անդին, Հարաւային Ամերիկայի մէջ սաստիկ տաքէն մեռնողներ կան:

Պուէնոս Այրէսէն կը հեռագրեն թէ յուրտը 21էն 32 աստիճանի հասած ըլլալով, պետային եւ ծովային նաւարկութիւնը դադրած է: Դանուբը սառած է մինչեւ Սեւ ծով: կառախումբերը չատ ուչ կը հասնին, իսկ ցուրտէն մեռածները մեծ թիւ մը կը կազմեն: Գայլեր յարձակած են մեկուսի գիւղերու վրայ: Եուկոսլաւիոյ մէջ ալ ձիւնամրրիկը մեծ աւերներ գործած է եւ վեց կառախումբեր ճամբան մնացած են: կառավարութիւնը զոհուկատար զինուորներ ղրկեց, ուղեւորները ազատելու համար:

Նոր լուրերու համաձայն, բեւեռային ցուրտ մը կը տիրէ ամբողջ Ռումանիոյ մէջ: Շատեր ցուրտէն մեռած են Պեսարապիոյ, Մոլտավիոյ եւ Պուքովինայի մէջ: Բաղմաթիւ գայլեր գիւղերը իջած են կարպաթեանլեռներէն:

Զարհուրելի պատմութիւններ կը հասնին Լեհաստանէն: Վաւերաթուղթ չկայ Վարչաւայի, Քրաքովիոյ, Լէմպէրկի եւ ուրիչ քաղաքներու մէջ: Շատեր մեռած են ցուրտէն եւ բծաւոր ժանտատենդէն: Թշուառութիւնը աննկարագրելի է ամբողջ Լեհաստանի մէջ: Վարչաւայի ռմբակոծութեան հետեւանքով խորտակուած ապակիներէն չատ քիչերը նորոգուած են: Հարիւրաւոր պատուհաններ ծածկուած են տախտակով կամ թիթեղով: Փայտի և ածուխի մթերքը չատ սահմանափակ է բոլոր քաղաքներուն մէջ եւ կեդրոնական ջեռուցութիւնը խանգարուած:

կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայէն հասած լուրեր կ'ըսեն թէ այս - պիսի ցուրտ չէր տեսնուած 1928էն ի վեր: Բոլոր կառախումբերը կանգ առած են ձիւներու մէջ: Առնուազն երկու նաւեր կորսուած են Սեւ ծովու մէջ, փոթորիկներու հետեւանքով: Ռումանական չոգենաւ մը խրած է Վոսփորի մէջ, իսկ իտալական նաւ մը ընկղմած Քոնսթանցայի առջեւ:

Ցուրտը սաստկացած է նաեւ Իտալիոյ, Զուիցերիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ: Գերմանական չատ մը կառախումբեր ընդհատած են երթեւեկը, որպէսզի կարելի ըլլայ ածուխ հասցնել քաղաքներուն: Միեւնոյն ատեն առատ ձիւն կը տեղայ: Ծունաստանի մէջ տեղացած ձիւներուն հետեւանքով երկաթուղին չի կրնար բանիլ Սելանիկէն Աթէնք:

Սաստիկ ցուրտ մը կը տիրէ նաեւ Ֆրանսայի, նոյնիսկ Փարիզի մէջ, ուր ձմեռը ընդհանրապէս տանելի էր:

Մինչ ցուրտին սաստկութիւնը մինչեւ 36 աստիճանի իջած է Ռումանիոյ եւ ուրիչ պալքանեան երկիրներու մէջ, ջերմաչափը 44 աստիճան տաքութիւն կը ցուցնէ Հարաւ. Ամերիկայի եւ մասնաւորապէս Արժանթինի մէջ: Ուրբաթ օր 21 հոգի տաքէն մեռան Պուէնոս Այրէսի մէջ, իսկ 132 հոգի հիւանդացան արեւահար: Տասը օրէ ի վեր Արժանթին կ'այրի կը մրկի տաքէն եւ մարդիկ սառի կտորներ կը փնտռեն, քիչ մը զովանալու համար: Ոստիկանութիւնը ստիպուած է պաչտպանել սառի մթերանոցները: Ջուրի սպառումը աննախընթաց չափերու հասած է:

(Հետեւեալ շաբաթուան թիւը կարդալ Բ. Էջի)

TRIBUNE FRANCO-ARMÉNIENNE

Justice pour nos Frères d'armes!

Ainsi que le « HARATCH » l'a annoncé, le 7 Janvier dernier, sur l'intervention du « COMITE FRANCO-ARMENIEN », une délégation composée de MM. KHADISSIAN, PACHALIAN et TCHOBANIAN, représentants du « Comité Central » et des « Offices » des Réfugiés Arméniens, et accompagnée de M. André FAILLET, Secrétaire-Général du « COMITE FRANCO-ARMENIEN », a été reçue par M. CHAMPETIER de RIBES, Sous-Secrétaire d'Etat aux Affaires Etrangères, à qui elle a été présentée par M. Louis MARIN, député et ancien ministre, président du «COMITE FRANCO-ARMENIEN ».

A l'appui du Mémorandum déposé par les « Offices » et le « Comité Central » des Réfugiés, — Mémorandum qui a été publié dans ces colonnes — M. André FAILLET, au nom du « COMITE FRANCO-ARMENIEN », remit au Ministre la lettre suivante, que nous tenons à reproduire.

Au demeurant, le « COMITE FRANCO-ARMENIEN » va entreprendre auprès des diverses administrations publiques de pressantes démarches au courant desquelles nous tiendrons nos lecteurs.

A. F.

Une lettre du «Comité Franco-Arménien» au Président du Conseil

Monsieur le Président du Conseil, Ministre de la Défense Nationale, Ministre des Affaires Etrangères.

Monsieur le Président,

Nous avons l'honneur de présenter à votre bienveillant examen la requête ci-jointe, au nom du « COMITE FRANCO-ARMENIEN » qui comprend d'éminents représentants des élites françaises, morales et politiques, militaires et diplomatiques, artistiques et intellectuelles, qu'animé — en dehors de toute influence politique — leur ardente sympathie pour un peuple opprimé, dont la civilisation millénaire est un des fleurons de la Chrétienté et qui demeure l'un des plus précieux foyers de culture et d'influence françaises au Levant.

Les Arméniens, en effet, ne sauraient être considérés comme des étrangers par le Gouvernement de la République : pendant la dernière guerre, ils combattirent avec vaillance sous nos drapeaux et s'ils sont venus demander asile à la France, leur seconde patrie, c'est que, en dépit des promesses solennelles et des traités, ils furent contraints d'abandonner la terre de leurs aïeux, livrée aux massacres et au pillage.

Ce droit de cité, ils l'ont conquis par leur bravoure sur nos champs de bataille et ils le gagnent chaque jour en prenant loyalement leur part de nos charges civiques, en vivant parmi nous d'une vie de labeur et de moralité, en offrant à notre Nation les travaux et le prestige de savants, d'écrivains et d'artistes dont nous pouvons nous énorgueillir avec eux.

Au demeurant, l'Etat Français a reconnu, en effet, leur situation exceptionnelle, puisque certaines dispositions légales ne s'appliquent qu'à ces « APATRIDES » et que — seuls parmi tous les étrangers — ils sont astreints au service militaire dans les mêmes conditions et les mêmes formations que les citoyens français. Vous même, Monsieur le Président, « SOUCIEUX DE RESPECTER UN JUSTE EQUILIBRE ENTRE LEURS CHARGES ET LEURS DROITS », vous avez dans votre « communiqué » du 10 Juin 1937, stipulé que certains avantages leur seraient légitimement garantis, en particulier : la naturalisation quasi-automatique, une carte d'identité et de travail spéciale, l'allocation militaire à leurs familles, l'accession aux grades de notre armée.

Malheureusement, ces mesures de justice sont demeurées lettre-morte et les diverses administrations publiques persistent à les confondre avec les « étrangers de passage » : le Ministère du Travail ne leur a jamais délivré la carte spéciale promise, les rigueurs administratives les frappent sans ménagement, leurs demandes de naturalisation sont repoussées ou ajournées.

Depuis l'ouverture des hostilités, cette injuste situation est devenue plus pénible encore. A la mobilisation, les Arméniens ont répondu avec enthousiasme à l'appel des armes et plusieurs milliers d'entre eux combattent dans nos rangs, côte à côte avec nos « poilus ». Or, à la stupéfaction indignée de leurs camarades et de leurs officiers, leur livret militaire porte cette indication inattendue : « NE POSSÈDE PAS LA NATIONALITÉ FRANÇAISE » — mention qui risque de les livrer aux représailles de l'ennemi, s'ils tombaient entre ses mains.

En outre (sauf au conjoint et aux descendants du mobilisé) le bénéfice des mesures de guerre est refusé aux Arméniens; pire : en vertu des récentes circulaires sur la main-d'œuvre étrangère, des travailleurs, par centaines, se sont vus licenciés, et leur carte a été retirée à maints petits commerçants et artisans.

De telles anomalies sont inadmissibles et choquent profondément notre sentiment de la justice : qu'on leur reconnaisse le droit du travail, puisqu'ils paient l'impôt du sang !

Vous pensez certainement comme nous, Monsieur le Président, qu'on ne saurait assimiler à des résidants de passage, ni à des « asilés » de fraîche date nos hôtes Arméniens, vivant parmi nous depuis quinze ou vingt ans et plus, et dont les enfants, élevés dans nos écoles, sont admis à l'honneur de servir sous nos drapeaux. Au reste, votre « communiqué » du 10 Juin 1937 a manifesté à cet égard, avec force et netteté, vos sentiments de généreuse équité.

Nous invoquons donc votre volonté de justice pour que soit accueillie la requête des « Offices » et du « Comité Central » des Réfugiés et que la qualité de « PROTEGES FRANÇAIS » soit reconnue aux Arméniens enfin dotés d'un statut digne de la France et digne de l'amitié séculaire qui nous lie à ce noble peuple.

Veuillez agréer, Monsieur le Président, les assurances de notre haute considération.

POUR LE COMITE DIRECTEUR

Le Président : Louis MARIN — **Le Sec. Général : André FAILLET**

ՄՄԲ.— Այս նամակին հայերէն թարգմանութիւնը հրատարակեցինք ուրբաթ օր:

«ՓԱՓԱՆ»ը ընդելու որոշումը հաստատելով, ելմտական նախարարը հաղորդեց թէ սպառազինութեանց տուրքը 1 առ հարիւրէն 2ի պիտի բարձրանայ 1940 յունուար 1էն սկսեալ, գոյացած բացը գոցելու համար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ

Վեցշաբթի

Նկատելի է, որ ներկայիս Ամերիկայի նախագահական ընտրությունները ավելի ուշադրություն են գրավում, քան նախորդները։ Ընտրողների թիվը ևս ավելացել է։ Ընտրողների ցուցակները կազմվել են 1940 թվականի հունվարի 9-ին։ Ընտրությունները տեղի կունենան նոյեմբերի 5-ին։ Ընտրողների թիվը 1936 թվականի համեմատությամբ ավելացել է 7994 հոգով, այսինքն ներկայումս ընտրողների թիվը հասնում է 29.390 հոգու։ Դեռևս չի հայտնի, թե քանի հոգուց են բաղկացած ընտրողների ընդհանուր ժողովները։ Այդ ժողովները կազմվում են ամեն մի ընտրական շրջանում։ Ընտրողների ընդհանուր ժողովները ընտրում են ընտրողների ներկայացուցիչներ, որոնք ընտրում են նահանգապետին։ Ընտրողների ընդհանուր ժողովները կազմվում են ամեն մի ընտրական շրջանում։ Ընտրողների ընդհանուր ժողովները ընտրում են ընտրողների ներկայացուցիչներ, որոնք ընտրում են նահանգապետին։

Ընտրությունների արդյունքները կհրապարակվեն դեկտեմբերի 12-ին, փոքր Մոթոյ ձյուն։ Ուսուցչուհիները եւ ուսուցիչները ամենայն ուշադրությամբ հետևում են ընտրությունների ընթացքին։

Ինչպես հայտնի է, Ամերիկայում ընտրությունները կատարվում են ընտրողների միջոցով։ Ընտրողները ընտրում են նահանգապետին։ Ընտրողների թիվը որոշվում է նահանգի բնակչության թվով։ Ընտրողների թիվը ամենամեծն է Նյու Յորքում՝ 47 հոգի։ Ամենափոքրը՝ Նեվադայում՝ 3 հոգի։ Ընտրողների թիվը Կալիֆորնիայում 25 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Իլինոյսում 29 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Տեխասում 23 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Պենսիլվանիայում 36 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Ֆլորիդայում 7 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Ալաբամայում 11 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Ջորջիայում 12 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Լուիզիանայում 10 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Միսիսիպիում 9 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Հարավային Կարոլինայում 8 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Հյուսիսային Կարոլինայում 13 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Վիրջինիայում 12 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Թենեսիում 12 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Կենտուկիում 11 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Արկանզասում 9 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Միսսուրիում 15 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Կանզասում 10 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Նեբրասկայում 6 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Հարավային Դակոտայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Հյուսիսային Դակոտայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Մոնտանայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Վայոմինգում 3 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Կոլորադոյում 6 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Նյու Մեքսիկոյում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Արիզոնայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Յուտայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Նևադայում 3 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Կալիֆորնիայում 25 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Օրեգոնում 6 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Վաշինգտոնում 8 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Այդահոյում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Նևադայում 3 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Յուտայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Արիզոնայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Նյու Մեքսիկոյում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Կոլորադոյում 6 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Վայոմինգում 3 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Մոնտանայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Հարավային Դակոտայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Հյուսիսային Դակոտայում 4 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Նեբրասկայում 6 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Կանզասում 10 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Միսսուրիում 15 հոգի է։ Ընտրողների թիվը Արկանզասում 9

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
16 Janvier
1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4247 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱ՞Ն

Բացառիկ միջոցներ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ մէջ

Զարաշուք լուրեր կը ջրջին, երկու օրէ ի վեր, Գերմանիոյ նոր ծրագիրներու մասին: Այդ լուրերը ուելի ծանր ապատրաստութիւն զործեցին, երբ հաստատուեցաւ թէ երկու փոքր երկիրներ, Հոլանտա եւ Պելժիա բացառիկ մի-ջոցներ ձեռք առած են, զօրացնելու համար իրենց բանակները:

Կիրակի օր Հոլանտայի զաւկիճը ժողով գումարելով, քննեց միջազգային կացութիւնը եւ զեկոյց մը հրատարակեց, որ կը ծանուցանէր թէ բանակին արձակուրդները ընդմուած են: Զեկոյցը կը սկսի հետեւեալ բառերով,— «Նկատի առնելով կարգ մը անհանգստացնող միջազգային կացութեան մէջ»:

Նոյն օրը պելժիական կառավարութիւնն ալ զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ.— «Կացութիւնը մտահոգութիւն չի պատճառեր ներկայիս»: Բայց եւ այնպէս, ազդեր փակուեցան պատերուն վրայ, ծանուցանելով կառավարութեան նոր անօրինութիւնները, որոնց հետեւանքով պելժիական բանակին զօրացման չորրորդ շրջանն է որ կը բացուի:

Ուշադրաւ է որ երկու կառավարութիւնները բացառիկ միջոցներ ձեռք առին միեւնոյն օրը: Հոլանտական կառավարութիւնը որոշեց ընդել բոլոր զինուորական արձակուրդները գնոր անօրինութիւն, եւ անմիջապէս եւ կանչել անոնք որ արձակուրդ ստացած էին: Այս որոշումին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, արձակուրդ ստացողները եւ կանչուեցան անհատ – անհատ: Թերթերուն յանձնարարուեցաւ կառավարական զեկոյցը հրատարակել առանց խորհրդածութեան կամ յաւելման, որպէսզի ժողովուրդը աւելորդ մտահոգութեանց չմատնուի:

Անցեալ նոյեմբերի ապազանդէն ի վեր, Հոլանտա այնքան որոշ վտանգ տեսած չէր որքան այս քանի մը օրերս, զերմանական սահմանին վրայ: Նոյն օրը զերմանական սպարապետութիւնն ալ զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէր թէ հոլանտական օդանաւ մը բռնաբարած է սահմանը, Նորտհորնի վրայ: Հոլանտական կառավարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս մեղադրանքը: Հոլանտայի եւ Պելժիոյ ձեռք առած միջոցները կը յիշեցնեն նոյեմբեր 10ի անցքերնութիւնները: Քանի մը օրէ ի վեր, անակնկալ եւ անբացատրելի իրարան-ցում մը կը տիրէ զերմանական ճակատին վրայ: Նոր զօրապետներ փոխադրուած են զէպի հոլանտական սահմանագլուխը, 50 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ եւ բարմապատկուած է զերմանական օդանաւերու թիւրքը Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վրայ: Հոլանտական թերթ մը կը զրէ թէ բաներ մը կը պատրաստին Հնհնոսի միւս կողմը, Հոլանտայի դիմաց: Գերմանացիները մասնաւոր նաւատորներու խումբեր կը կազմեն այդ շրջանին մէջ, որոնք պողպատեայ նաւակներ պիտի վարեն արշաւանքը սկսած առեն: Այս նաւակները երկու հոգի կ'առնեն եւ սպառազինուած են դնդացիրով մը:

Պելժիոյ զեկոյցը կ'ազդարարէ թէ ի տարին կառավարութիւնը պիտի զրաւէ ինքնաշարժները եւ ձիերը: Կարգ մը հանրային շէնքեր զինուորական պաշտպանութեան տակ առնուեցան: Արտակարգ անօրինութիւններէն վերջը, թէ Պելժիոյ եւ թէ Հոլանտայի մէջ ձայնափիւռը հաղորդեց թէ կացութիւնը փոխուած չէ, բայց երկու կառավարութիւնները կ'ուզեն պատրաստ դտնուիլ ամէն պատահականութեան հանդէպ, ամրապնդելու համար իրենց երկիրներուն ապահովութիւնը: Երկու ժողովուրդներն ալ հանդարտութեամբ կը սպասեն դէպքերու ընթացքին:

Պելժիական աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ զերմանական օդանաւ մը, որ վերջերս խորտակուած էր Մէօզի վրայ, պելժիական ամրութեանց լուսանկարները քաշած էր: Օդաչուները վառեցին կարգ մը թուղթեր, պելժիական իշխանութեանց ժամանումէն առաջ: Ուրիշ զերմանական օդանաւ մըն ալ փորձած էր լուսանկարել Ուէքէնթի հոլանտական ամրութիւնները:

Հոլանտացին Լիէժ տանող ճամբան, որ փակուած էր առենի մը ի վեր, վերաբացուեցաւ կիրակի օր: Իսկ ամբողջ փակուեցաւ զերմանեւհոլանտական սահմանագլուխը, Գերմանիոյ կողմէն: Գերմանական մամուլին մէջ աշխատող բազմաթիւ հոլանտացի բանուորներ արձակուեցան, որպէսզի օտար աչքեր չտեսնեն զինուորական չարժումները: Հոլանտական կառավարութիւնն ալ իր կարգին սկսաւ հետապնդել Ամստերտամի շրջանին օտարականները: Վերջին ամիսներու ընթացքին ալ հետապնդումներ կատարուած էին մասնաւորապէս զերման համակիրներու դէմ, որոնք արգելափակուած են կեդրոնացման կայաններու մէջ:

Գերմանական մամուլը կը մեղադրէ թէ Դաշնակիցները կը փորձեն չահագործել Պելժիոյ եւ Հոլանտայի վախերը: Թերթ մը կ'ըսէ թէ ի դուր կը կասկածին Գերմանիային, որովհետեւ «Պելժիա եւ Հոլանտա հում նիւթերու պաշար չունին, որպէսզի մենք աչք տնկած ըլլանք»: Իսկ արտաքին նախարարութեան օրկանը կ'ազդարարէ թէ «չէզոք պետութիւնները կրնան պատերազմին մէջ քչուիլ այս կամ այն ձեւով»:

**** Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ արձակուրդները առժամապէս զադրած են Ֆրանսայի անգլիական բանակին համար: Ոչ մէկ մանրամասնութիւն:*

Նոր զոհողութիւններ Ա՞զգիոյ մէջ

Անգլիոյ ելմտական նախարարը ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ ժողովուրդը պէտք է պատրաստ ըլլայ «վիճակաբերի բեռներու եւ ծանր զոհողութեանց», եթէ չուզեր որ թղթադրամի չրջաբերութիւնը աւելնայ եւ անասական տագնապ մը ծագի պատերազմէն վերջ: Նախարարը բացատրեց թէ դիները չարունակ պիտի աւելնան, եթէ սպառումը չնուազի: Եթէ ժողովուրդը աւելի դրամ ունի ծախսելու համար, սպառումը անչուշտ պիտի աւելնայ, բայց դիները եւ աշխատավարձերը պիտի բարձրանան տարապայման չափերով, իսկ հետեւանքը պիտի ըլլայ ելմտական փլուզում եւ համաստարած զործազրկութիւն: Տուրքերու յաւելման եւ պարենաւորմաներու դրութեան նպատակն է մասամբ կրճատել ապրանքներու սպառումը եւ ոչ թէ անմիջական նուազման վտանգ մը մատնանչել:

Նախարարը այս առթիւ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը իր ոազմական թերթի դնումը աւելցուցած է ահագին համեմատութեամբ եւ թէ սպառազինութեանց նախարարութիւնը 234 միլիոն ոսկիի ապսպրանք տուած է պատերազմին սկիզբէն ի վեր: Ասոր հետեւանքը եղած է քաղաքացիներու սահմանուած ապրանքի կրճատումը, այնպէս որ եթէ քաղաքացի բնակչութեան սպառումը մնայ այն ինչ որ էր պատերազմէն առաջ, դիները պիտի բարձրանան, որովհետեւ բաւական ապրանք պիտի չգտնուի պահանջը զոհացնելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐԷՆ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **263**, յունուար **13**, առաւօտ.— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք:

Զեկոյց թիւ **264**, իրիկուն.— Յարձակում զործունէութիւն հրետանիով ուժերու ճակատի զանազան կէտերուն վրայ, Պլիսի եւ Հնհնոսի միջեւ: Օդանաւային զործունէութիւն երկու **կողմէն**:

Զեկոյց թիւ **265**, յունուար **14**, առաւօտ.— Գիչերը հանդարտ անցաւ: Յունուար 13ի զորեկը թշնամի օդանաւ մը վար առնուեցաւ մեր դիծերուն մէջ:

Զեկոյց թիւ **266**, իրիկուն.— **Ոչ մէկ կարեւոր դէպք զեկոյցին ընթացքին:**

*** Մամլոյ նախարար Քամփինճի մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Դաշնակիցներու ծովային զործունէութեան մասին: Պատերազմի սկիզբէն ի վեր Ֆրանսայի զաղթավայրերէն ճակատ փոխադրուած է մեծ բանակ մը, առանց մէկ հոգի կորսնցնելու: Աւելի քան 1300 դաշնակից նաւեր եւ 200 ուղեկից մարտանաւեր ծովերէն անցած են, դէնք, ռազմանիւթ եւ պաշար փոխադրելով, չորս ամսուան ընթացքին: Ֆրանսական ոչ մէկ մարտանաւ վնասուած է, իսկ առեւտրական տորմիղը կորսնցուցած է 11 նաւեր, համապատասխան 55771 թոն, կամ 2 առ հարիւր: Այս նաւերէն եօթը (46.753 թոն) խորտակուած են սուզանաւերու կողմէ: Նոյեմբերի ընթացքին ոչ մէկ ֆրանսական նաւ կորսուած է եւ 750 նաւերէն միայն մէկը ընկղմած է: Մօտ 400 զերմանական փոխադրանաւեր չէզոք նաւահանգիստներու մէջ փակուած էին սեպտեմբերի ընթացքին, թէեւ քանի մը նաւեր յաջողած են դուրս ելլել: Դաշնակիցներու ձեռքը անցած են 20 փոխադրանաւեր, համապատասխան 105.000 թոն: Այս նաւերէն չորսը զրաւած են Ֆրանսացիները (22.000 թոն), ուրիշ 13 նաւեր, համապատասխան 123.000 թոն, Գերմանացիները իրենք ընկղմած են:

Դաշնակիցները ընկղմած են 30 թշնամի սուզանաւեր, որոնց 6ը Ֆրանսական մարտանաւերու միջոցաւ: Մաղնիսական ականներու միջոցաւ ընկղմած են 114.981 թոն տարողութեամբ դաշնակից եւ չէզոք նաւեր նոյեմբերին, իսկ 95.177 թոն դեկտեմբերին:

Ձորս ամսուան միջոցին Ֆրանսացիները կեցուցած են 622.000 թոն ապրանք, 239 նաւերու վրայ եւ 260.000 թոնը վար զրած են: Գերմանական սուզանաւերու միջոցաւ ընկղմած դաշնակից նաւերու տարողութիւնն է սեպ-տեմբերին 137.484 թոն, հոկտեմբերին 117.176, նոյեմբերին 24.759, իսկ դեկտեմբերին 37.714 թոն: Այս տուիւ նախարարը յայտարարեց թէ Ֆրանսա կը վերացնէ առնուազն 126 մարտանաւերու չինութիւնը:

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

400 կ՝ուիր օդանաւերու արշաւ

Ֆինլանտայի սպարապետութիւնը կը ծանուցանէ թէ չարաթ օր աւելի քան 400 օդանաւեր թռան ամբողջ երկրին վրայ, խոշոր ռումբեր արձակելով: Վնասը անհաշուելի է, որովհետեւ հակաօդային մարտկոցները եւ հետապնդիչ օդանաւերը ուժգնօրէն պատասխանեցին այս յարձակման: Նոյն օրը ռուսական ինը օդանաւեր ոմբակոծեցին Հէլսինկիորը, 30 — 40 ռումբեր նետելով: Երկու հոգի սպաննուեցան եւ 20 հոգի վիրաւորուեցան: Ռումբերէն մէկը ինկաւ հիւանդանոցի մը բակին մէջ, ուրիշ խոշոր ռումբ մը՝ Օթել Քէմփին 1000 մդոն անդին, սարսեցուց չէնքը, ուր կը բնակին օտար թղթակիցներ: Ներքրային օդանաւերէն մէկը վար առնուեցաւ: Օդաչուին զրպանէն զրամ ինկած ըլլալով փողոցին մէջ, հաւաքուեցաւ անցորդներուն կողմէ:

Ներքրային օդանաւերը կը սուրային ամպերու մէջէն, եւ ահազանգը հնչից անմիջապէս: Բոլոր հաղորդակցութիւնները զադրեցան քանի մը ժամ: Քաղաքին բնակիչները հանդարտօրէն պատսպարանները քաշուեցան եւ հրչէջները փողոց թափեցան, հրդեհները մարելու համար:

Ներքրային անթելը տարօրինակ ազդարարութիւն մը ուղղեց անցեալ օր Մաննէրհայմի զծի զինուորներուն, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Եթէ մինչեւ 48 ժամ անձնատուր չըլլաք, Գերմանացիները պիտի դան»:

Ֆինլանտայի զինուորական չրջանակները ինքնավստահ ըլլալով հանդերձ, որոշ մտահոգութեան մասնուած են, որովհետեւ Ռուսերը չարունակ նոր ուժեր կը ղրկեն: Առնուազն երկու զօրաբաժիններ կեդրոնացած են Սալլայի ճակատին վրայ, իսկ ուրիշ 20 զօրաբաժիններ, համապատասխան 400.000 զինուոր եւ 2000 թնդանօթ համախմբուած են Լատոկայի եւ Մաննէրհայմի ճակատներուն վրայ:

**** Լոնտոնի թերթերը կը զրեն թէ կռիւները անընդհատ կը չարունակուին Սալլայի ճակատին վրայ, ուր Ֆինները ամբողջովին պաշարած են 40,000 ռուս զինուորներ: Ռուսերը նորոգած են երկաթուղին եւ հետզհետէ նոր պաշար կը ստանան: Միւս կողմէ ձիւնհալքը սկսած ըլլալով, Ֆինլանտացի դահուկաւորները չեն կրնար նոյն յաջողութեամբ զործել:*

Քանի մը օրէ ի վեր զրոյց կը ջրջի թէ Հիթլէր պիտի միջամտէ, ռուսեւ-Ֆինլանտական պատերազմը դադրեցնելու համար: Նոյն իսկ լսողներ կան թէ զերմանական պատուիրակ մը Մոսկուայի տրամադրութիւնները չօշափելով, ժխտական պատասխան ստացած է:

**** Ֆինլանտայի սպարապետը, մարալ Մաննէրհայմ, որ 1906 — 1908ին իբրեւ ռուս սպայ զիտական եւ զինուորական պտոյտ մը կատարած էր կեդրոնական Ասիոյ մէջ, որոշեց հրատարակել իր յուշերը եւ հասոյթը յատկացնել բանակին: Մարալ մը ան տուեն 14.000 քիլոմեթր ճամբայ կատարած էր ձիով զէպի Փէքին:*

**** Հոլանտայի մէջ Ֆինլանտական Կ. Խաչին ի նպաստ հաւաքուած է 150.000 Ֆիօրին, — աւելի քան 3 միլիոն Ֆրանք: Զուիցերիոյ ազգ. ցուցահանդէսի վարչութիւնը որոշեց 50.000 զուիցերիական Ֆրանք զրկել Ֆինլանտա: Եգիպտոսի կառավարութիւնը պատասխանելով Ազգ. Ժողովի կոչին, յայտնեց թէ պատրաստ է կարելի օդնութիւնը հասցնելու Ֆինլանտայի:*

**** Վերջին լուրերու համաձայն բազմաթիւ կիներ եւ մանուկներ սպանուած են օդանաւային ռմբակոծութիւններու հետեւանքով:*

*** Մոսկուայէն կը հետեւրէն թէ բազմաթիւ երեւելիներ հրացանի բռնուած են, մէջն ըլլալով օդանաւային զործավարը, Քականովիչ, իբրեւ հետեւանք վերջին պարտութեանց:*

(Էջերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

Ի՞նչ կ'ապցնի կը դառնայ Պալքաններու մէջ

Միջազգային մամուլը եւ քաղաքական չրջանակները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Պալքաններու կացութեան, որ հետզհետէ կը բարդանայ:

Առջի օր զրած էինք թէ Ռումանիոյ թագաւորը եւ Եուկոսլաւիոյ իշխանը զադանի տեսակցութիւն մը ունեցած են սահմանագլուխին վրայ: Այս լուրը անմիջապէս հերքուեցաւ, բայց իրպեկներ կը հաւատան թէ ճիշդ է: Տեսակցութեան ներկայ եղած է նաեւ Ռումանիոյ պատանի զահաժառանգը, բայց ոչ ռ եւ է նախարար: Այս երրորդ տեսակցութիւնն է որ տեղի կ'ունենայ երկու վեհապետներուն միջեւ, պատերազմէն ի վեր: Այս անգամ խորհրդակցութեան գլխաւոր նիւթը եղած է բոլշեւիկեան վտանգին խափանումը:

Պալքանեան ճակատի մը կազմութեան խնդիրը նորէն կը զբաղեցնէ չահակից պետութիւնները, թէեւ երեւոյթները բարենչան չեն: Եուկոսլաւիոյ իմամակալ իշխանը կը չանայ մերձեցում հաստատել Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ, հաւասարակշռ վտանգին հանդէպ:

Թուրքիա եւս մօտէն կը չահագրգռուի այս հարցով: Անգարայի արտաքին նախարարութեան խորհրդականը, Մենէմէնճիօղլու, Փարիզէն վերադարձած առեն Սոֆիա հանդիպելով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պուլկարիոյ վարչապետին հետ: Պաչտօնական զեկոյցին համաձայն, երկու պաչտօնատարները յիչելով 1925 հոկտեմբեր 18ի Թուրքեւպուլկարական դաշնադիրը, անգամ մը եւս հաստատած են թէ երկու երկիրները կատարելապէս համամիտ են պալքաններու խաղաղութեան եւ չէզոքութեան պահպանման մասին: Երկու երկիրները վերջերս եւս քաչած են սահմանագլուխին վրայ համախմբուած զինուորները, ինչ որ ապացոյց մը կը համարուի երկու երկիրներուն փոխադարձ վստահութեան: Թրքական կառավարութիւնը որոշած է յարդել Պուլկարիոյ չէզոքութիւնը: Պուլկարական կառավարութիւնն ալ իր կարգին հաւատաքներ ընծայած է:

**** Թուրք թերթ մը, «Եէնի Սապահ»(Հիւսէյին Ճահիտ) խմբագրականի մը մէջ պարզելով Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը, կը զրէ թէ Թուրքիա կ'ուզէ բարւոք յարաբերութիւններ մշակել Պուլկարիոյ հետ եւ պուլկար ժողովուրդը տեսնել «զոհացած ազգերու չարքին մէջ»:*

Այս անցուդարձին առթիւ, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի պալքանեան Միութեան յառաջիկայ խորհրդաժողովին, որ պիտի գումարուի Պելկրատի մէջ եւ որ կրնայ վճռական հետեւանքներ ունենալ:

**** Իտալիոյ արտաքին նախարարութեան կիսապաչտօնական օրկանը, «Քիլյաֆինի Ինթէլընացիոնալէ», իր վերջին խմբագրականով կ'ազդարարէ թէ Իտալիա յարձակողական նպատակներ չունենալով հանդերձ Թուսիոյ հան-դէպ, վճռած է դանուբեան աւազանը եւ Պալքանները պաչտպանել «բոլշեւիկեան արչաւին դէմ», այն միեւնոյն պատճառաբանութեամբ որով միջամտեց Սպանիոյ մէջ:*

**** Ռումանիա նոր եւ ծանր տուրքեր հաստատեց, հոզալու համար զինուորական ծախքերը որոնք ամսական 5 միլիոն տոլարի բաց մը կը ցուցնեն: Բոլոր Ռումանացիները, հարուստ թէ աղքատ, եւ բոլոր օտար ընկերութիւնները իրենց աչխատավարձերէն կամ զրամագլուխին կարեւոր մէկ մասը պիտի յատկացնեն այս տուրքերուն:*

Անգլիական օդանաւեր Փրահայի եւ Վիէննայի վրայ

Շաբաթ առաւօ կանուխ անգլիական երկու օդաառաքիչներ հետազօտիչ թռիչք մը կատարեցին որ ամէնէն յանդուգն օդաբաչտը կը համարուի պատերազմէն ի վեր: Օդաառաքիչներէն մէկը, որ 1600 քիլոմեթր ճամբայ կատած էր Ֆրանսայի անգլիական մէկ խարխոնէն, թռաւ Աւստրիոյ եւ Պոհեմիոյ վրայ: Օդը զեղեցիկ էր, բայց չատ ցուրտ, մանաւանդ կեդր. Եւրոպայի այդ մասին մէջ որ ծածկուած է ձիւնով: Վիէննայի վերեւ անգլիական օդանաւերը մօտեցան զետնին եւ հազարաւոր թռուցիկներ ձգեցին: Նոյնը ըրին նաեւ Փրահայի վրայ: Դաշնակից մասնագէտները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս արչաւին, քաղաքական տեսակէտով, որովհետեւ ան կ'ապացուցանէ թէ բրիտանական օդաառաքիչը չօշափելի ուժ մըն է նոյնիսկ կեդր. Եւրոպայի սրտին վրայ: Բոլոր օդանաւերը իրենց կայանը վերադարձան առանց ամենափոքր վնաս մը կրելու:

Երկրորդ օդաառաքիչը մեկնեցաւ անգլիական կայանէ մը եւ թռիչք մը կատարեց Գերմանիոյ հիւսիսային - արեւմտեան մասին վրայ: Այս անգամ ալ բոլոր օդանաւերը իրենց կայանը վերադարձան անվնաս: Ամէկ առաջ ամենամեծ օդաբաչտը կատարուած էր անցեալ հոկտեմբերին, Պերլինի եւ Փոցտամի վրայ:

Երկու օր առաջ անգլիական օդանաւեր յարձակեցան Եուէյլանտի վրայ, զերմանական երեք Թորփիլահաւածներու դէմ եւ ռումբեր նետեցին:

Լոնտոնի թերթերը կը զրեն թէ անգլիական օդանաւերը Աւստրիա եւ Պոհեմիա արչաւելով կտրած են հաղար մղոն, մօտաւորապէս 3000 քիլոմեթր հետաւորութիւն, մեծ մասը կեդր. Եւրոպայի ձիւնապատ բարձունքներուն վրայ: Թէեւ օդանաւերը մեծ մասով 20.000 ոտք (6000 մեթր) բարձրու-թեամբ կը սուրային, բայց Վիէննայի եւ Փրահայի վրայ թռուցիկներ ձգեցին չատ ցածէն:

Անգլիական վերջին զեկոյցը կը ծանուցանէ թէ զերմանական օդանաւ մը վար առնուեցաւ Ֆըրթ ալ Ֆորթի մէջ:

Ա.ԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը սկսած է բարեփոխումներ կատարել, աւելի արդարօրէն դասաւորելու համար զանազան զօրաչարքերը: Այսպէս, աստիճանաբար երկրապահ զօրադունդերուն պիտի կցուին, եթէ պատերազմական նախարարութիւնը այլապէս չնչօրինէ, այն ենթասպաները եւ զինուորները որ կը զանուին պահեստիներու երկրորդ չարքին մէջ, բացի զինուորական մասնաւոր վարչութիւն.— Գանձային վարչութիւն, թղթատար, հեռագիր, էլեկտրականութեան, երկաթուղիի, ջուրի, անասուններու եւ մաքսի վարչութիւն եւն., ինչպէս եւ բացի անոնցմէ որ կը պատկանին 1919ի դասին: Իսկ զործօն բանակին պիտի կցուին — նկատի առնելով մարզանքի պահանջները— զործօն, առժամապէս անպաչտօն եւ առաջին պահեստի ենթասպաները եւ զինուորները, համաձայն մասնաւոր ցուցակի մը որ պիտի հիմնուի զօրաչարժի դասերուն վրայ, սկսելով ամէնէն երիտասարդէն, ինչպէս եւ նկատի առնելով ստացուած վէրքերը, հօր մը կամ երկու կամ աւելի եղբայրներու սպանութիւնը նախընթաց պատերազմներու կամ ներկայ պատերազմին մէջ:

Ազատ ոտար տիպերի տասն

— ——

Պ ՈԼՈՒՆ ևս հետաքրքիր էջ պիտի բանայ «Փարիզի փոսը» լուսանկարչական ծանր տուբլոյներ ու վիթխարի թուղթի հատիկներ տակաւին իսկ ամբողջ չեն ցնցուցած զինքը։

ԲԽԿՈՒՆԸ վերջ ցոյց մը տուաւ ինծի, որ ամբողջ շաբաթ մը զբաղած էր ինծի համար։ Ան ինծի հետ ծանօթացուց Ամերիկայէն եկած տիկին մը, որ ինծի հետ պիտի ճաշակէր ամերիկեան ճաշերէն։ Ան

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
17
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
17 Janvier
1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4248 — ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿԵԱՆ — ԴԻՆ 50 ՖՐԱՆԿԻ

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Պելճիոյ եւ Հոլանտայի արտակարգ պատրաստութիւնները կը չարունա – կեն զբաղեցնել քաղաքական աչխարհը, տեղի տալով զարմանադան ենթա – դրութեանց: Կացութիւնը բաւական մեղմացած կը թուի կիրակիէն ասդին, բայց երկու փոքր պետութիւնները չեն ուզեր բախտին ձգել որ եւ է բան,— «աւելի լաւ է պատրաստ ըլլալ երեք օր առաջ, քան ուշ մնալ երեք ժամ»: Կը թուի թէ այս իրարանցումը զարմանք պատճառած է Պերլինի մէջ, ուր միշտ կը հերքեն Գերմանիոյ վերաբերուած դիտումները, արեւմտեան պետութեանց խաղերուն վերագրելով այս պատմութիւնն ալ:

Ուրիշ երկու փոքր պետութիւններ, Շուէտ եւ Նորվեկիա, նոյնպէս կը չարունակեն իրենց զինուորական պատրաստութիւնները, կորովի դիրք մը բռնելով մանաւորապէս Ռ. Միութեան դէմ որ վերջերս բողոքած էր Ֆին – լանտայի ընծայուած օգնութեանց դէմ: Երկուքն ալ կ'ըսեն թէ իրենք անկախ պետութիւններ են եւ ժողովուրդը ազատ է իր մարզկային պարտականու – թիւնները կատարելու, ո՛ւր որ ալ ըլլայ:

Մ. Նահանգներուն մէջ երեսուն հասնուած դաւը այնքան ալ մեծ զարմանք չպատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ, իբրեւ ժամանակի նշան: Ամե – րիկեան կառավարութիւնը առենի մը վեր կը հետապնդէ օտար թէ տեղացի կազմակերպութեանց հակամերիկեան գործունէութիւնը, եւ այս նոր յայտ – նութիւնը պարզապէս պիտի ծառայէ աւելի խստացնելու այդ հետապնդում – ները:

Պալթեաններու եւ Կովկասի խնդիրները միշտ կը մնան հանելուկ: Դիւա – նագիտական մեքենան անընդհատ կը բանի, երկու կողմէն ալ, չարունակ պղտորելով ջուրերը: Ամէն պարագայի մէջ, անտուղութիւնը այսպէս պիտի չարունակուի, մինչեւ որ Մոսկուա վերջնական ելքի մը յանգի Ֆինլանտայի մէջ:

Շուէտ եւ Նորվեկիա կը սպասեն
Ռ. Միութեան յանդուգնութիւն

Մոսկուայի գործակալութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղեց, որ կ'ըսէ թէ «բարդութիւններ» պիտի ծագին, եթէ Շուէտ եւ Նորվեկիա չխոնեն իրենց ընթացքը Ֆինլանտական պատերազմին հանդէպ: Երկու փոքր պետութիւն – ները անմիջապէս պատասխանեցին այս ազդարարութեան, հասկցնելով թէ կ'ուզեն որ Ֆինլանտան ազատ մնայ եւ անկախ: Շուէտի ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Ֆինլանտայի համար եղած օգնութիւնը անհատական գործ է եւ համաձայն միջազգային իրաւունքներու: «Ամբողջ Շուէտ խոր համակրանք ունի Ֆին – լանտայի համար: Կրնանք առանց չափազանցութեան ըսել թէ ամբողջ Շուէտ ջերմապէս կը բաղձայ որ ազատ Ֆինլանտան, ինչպէ՛ Մեծ պատերազմէն վերջը, յեղափոխական Ռուսաստանի հանգամանքներուն, ապահովէ իր անկախ դիրքը: Անշուշտ այս միաձայն բաղձանքը արձագանգ պիտի գտնէր մամու – լին մէջ»:

Ծանուցագիրը բացատրելէ վերջ թէ մամուլը սահմանադրական իրա – ւունքներ ունի եւ արդիլուած է բռնաբարել զանոնք, յատկապէս դիտել կուտայ թէ չուէտական մամուլը չարաչար չէ գործածած այդ իրաւունքները, մինչդեռ խորհրդային մամուլը եւ ձայնասփիւռը անարդար յարձակումներ կատարած են Շուէտի դէմ: Կամաւորներու կազմակերպու – թեան առթիւ ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ այդ գործը կը կատարուի միայն ան – հատական նախաձեռնութեամբ: Ջօր. Լինտէր, կամաւորներուն հրամանա – տարը, ֆին զօրավար մըն է եւ չի պատկաներ չուէտական բանակին:

Նորվեկիոյ կառավարութիւնն ալ պատասխանելով Մոսկուայի ազդարա – րութեան, յայտնեց թէ սխալ կը նկատէ բռնութեան քաղաքականութիւնը եւ թէ Ռ. Միութիւնը պատճառ չունի զանդատելու Նորվեկիոյ ընթացքէն: «Զարմանալի չէ, եթէ Նորվեկիոյ մէջ մեծ համակրութիւն կը ցուցնեն Ֆին – լանտայի հանդէպ, որովհետեւ այդ երկիրը մեր դրացիներէն մէկն է որուն հետ միշտ գործակցած ենք»: Ծանուցագիրը դիտել կուտայ թէ անոնք որ Ֆինլանտայի օգնած են, իրաւունք ունին այդպէս վարուելու, որովհետեւ մամուլի եւ խօսքի ազատութիւնը օրէնք է Նորվեկիոյ մէջ:

*** Շուէտի կառավարութիւնը որոշեց բողոքագիր մը ուղղել Ռ. Միու – թեան, Քալլա կղզիին ռմբակոծութեան առթիւ: Երկուշաբթի օր երկու խոր – հրդային օդանաւեր սաւառնեցան Նորվեկիոյ վրայ, Ֆինլանտայի հիւսիսային սահմանին մօտ: Կ'ըսուի թէ օդանաւերէն մէկը վար իջնելու հարկադրուած է:

*** Մոսկուայի անթելը հաղորդեց թէ կառավարութիւնը դոհ չէ մնացած Շուէտի եւ Նորվեկիոյ պատասխաններէն, թէ սկանտինաւեան երկիրները պէտք եղածին պէս չեն դիմադրեր մեծ պետութեանց, որոնք կը ջանան Շուէ – տը եւ Նորվեկիան պատերազմի մղել Ռ. Միութեան դէմ եւն.:

*** Շուէտացի դրագիտուհին, Սէլմա Լակէրլոֆ, որմէ չատ մը վիպակ – ներ հայերէնի թարգմանուած են, ֆինլանտական հանգանակութեան նուիրեց Շուէտի Ակադեմիայէն եւ Նոպէլի մրցանակէն ստացած ոսկի չքադրամները:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Դաշնակցութեան Ագգ. Կոմիտէն իր առաջին նիստը դու – մարեց Փարիզի մէջ, պատերազմէն ի վեր, եւ անդամ մը եւս վաւերացուց համաձայնավարներուն դէմ ձեռք առնուած միջոցները: Այս առթիւ ուժգին ճա – ռեր խօսեցան Պ. Լէոն Ժուհօ եւ Պ. Տիմուլէն: Այս վերջինը առաջարկեց «նորէն ձեռք առնել ուխտաւորի ցուցը, սեռա յարաբերութիւններ հաստա – տելու հասար գործարաններու եւ գրասենեակներու բարմութեանց հետ»: Ի վերջոյ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ, որ կը ճղդէ Աչխատանքի դաշնակցու – թեան դիրքը պատերազմին հանդէպ, խստօրէն կը դատապարտէ գերմանեա – ռուսական դաշինքը, պատերազմին պատասխանատու հռչակելով Սթալինը եւ Հիթլէրը, կը վաւերացնէ համայնավար անդամներու վտարումը եւն.:

ՄԱՐՍԷՑԻ արտակարգ վարիչ նշանակուեցաւ ոստիկանութեան վերա – տեսուչը, Պ. Քատօ, նախորդը աւելի բարձր պաշտօնի մը կոչուած ըլլալով:

«ԺՈՒՌՆԱԼ ԹԷ ՏԷՊԱ», աւելի քան 150 տարուան թերթը, որ պատերազ – մէն ի վեր կը հրատարակուի մանրանկար ծաւալով մը, երկու օր դադարման դատապարտուեցաւ (կիրակի եւ երկուշաբթի):

(Շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՊԵԼՃԻԱ ԵՒ ՀՈԼԱՆՏԱ ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—
Զեկոյց թիւ 267, յունուար 15, առաւօտ.— Գիշերը հանդարտ անցաւ:
Զեկոյց թիւ 268, իրիկուն.— Գործունէութիւն պահակախումբերու եւ հրետաձիգ ուժերու: Տեղական հանդիպումներ հետազօտիչ խումբերու:

*** Գերմանական սուզանաւ մը ընկղմեց Հոլանտական «Արէնտսքէրք» շոգենաւը, որ ունէր 7900 թոն տարողութիւն եւ 4000 թոն ապրանք կը փոխա – դրէր: Նաւը ծովմոյն կորաւ Թորփիլահար ըլլալէ անմիջապէս վերջը: Խուա – լական նաւ մը ազատեց նաւաստիները: Շոգենաւը հարաւ. Ափրիկէ կ'երթար, Անվերսէն: Պատերազմին սկիզբէն ի վեր հոլանտական երրորդ նաւն է որ կը խորտակուի գերմանական սուզանաւերու կողմէ, իսկ տարողութեամբ՝ երկ – րորդ մեծ նաւը: Առաջինը ունէր 8160 թոն տարողութիւն, երկրորդը՝ 5133 թոն: Դէպքը մեծ յուզում պատճառեց Հոլանտայի մէջ, զուգադիպելով Գեր – մանիոյ զինուորական պատրաստութեանց՝ սահմանադլուխին վրայ:

*** Հոլանտա եւ Պելճիա կը չարունակեն լրացնել իրենց պատրաստու – թիւնները, աչք առնելով ամէն վտանգ: Իրազեկ շրջանակներու մէջ կը կար – ծեն թէ գերմանական արշաւանքի մը մասին շրջած զրոյցները մաս կը կազմեն «Չիլէրու պատերազմ»ին, ուրիշ խօսքով, Պերլին կ'ուզէ խուճապի մը մատ – նել Եւրոպան, միշտ զաղտնի պահելով իր ծրագիրները: Ուրիշ աղբիւրի մը համաձայն, Հիթլէր իսկապէս կ'ուզէր արշաւանք մը կատարել կիրակի կամ երկուշաբթի, բայց նախընտրեց յետաձգել, նկատի առնելով Հոլանտայի եւ Պելճիոյ սրընթաց պատրաստութիւնները, ինչպէս եւ ձիւնհալքը, որ կը դժուարացնէ փոխադրութիւնը: Երկու փոքր երկիրներուն ժողովուրդները հանդարտութեամբ հետեւեցան զինուորական պատրաստութեանց: Երկուքն ալ ոչ միայն աւելի զօրացուցած են իրենց ազգ. պաշտպանութիւնը, այլ եւ քալլելուած՝ Ֆինլանտայի օրինակէն:

Փարիզի պելճիական դեսպանը առջի օր մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Տալատիէի հետ:

Պրիւսէլէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Հոլանտա եւ Պելճիա լուրջ պատճառներ ունէին արշաւանքէ մը վախնալու կիրակի կամ երկու – շաբթի: Մանրամասնութիւններ կը պակսին, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այդ կասկածը հիմնուած էր հետեւեալ անցուդարձին վրայ.— Գերմանա – կան վեց նոր զօրաբաժիններու ժամանումը էքս լա Շափէլ, գերմանական օ – դանաւերու յաճախադէպ թռիչքը երկու երկիրներուն վրայ, կասկածելի թուղթերու դրաւումը գերման օդաչուներու վրայ եւ Պերլինի մամուլին բուռն յարձակումները երկու երկիրներուն դէմ:

Ամսթէրտամ հասած լուրերու համաձայն, Գերմանիա մօտ մէկ միլիոն զինուոր համախմբած է Հոլանտայի հարաւային արեւելեան սահմանին առ – ջեւ, 130 քիլոմեթր երկայնութեան վրայ: Այս բանակին մէջ կը գտնուին բազ – մաթիւ մեքենաշարժ զօրամասեր:

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Հիթլէր տեսնելով որ Պալքաններու ճամբան փակուած է Իտալիոյ եւ Հունգարիոյ համաձայնութեամբ, նորէն ձեռք առած է Հոլանտայի վրայ արշաւելու ծրագիրը, Մաժինոյի գիծը կռնա – կէն դարնելու, ինչպէս եւ գործողութեանց նոր խարիսխ մը ապահովելու հա – մար Անգլիոյ դէմ: Հոլանտան գարնելու եւ Ռոթէրտամ հասնելու այս ծրա – գիրը մշակուած էր նոյեմբեր 19ին, բայց յետաձգուեցաւ, եւ կը թուի թէ այժմ նորէն օրակարգի վրայ է: Այս առթիւ կ'ըսուի թէ Հոլանտայի նախորդ վարչապետը, որ վերջերս Հռոմ գնաց, այս մասին լուսաբանութիւններ հա – ղորդած է Մուսոլինիի:

ՀԻԹԼԷՐ ՍԱՆ ԴԻՒ ՄԸ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Պիտի զարնէին, պիտի պարթևցնէին, պիտի տապալէին

Մ. Նահանգներու ապահովութեան տեսչութիւնը ձերբակալեց 18 քաղ – քացիներ, անդամները «քրիստոնէական ճակատ»ին, որոնք ամբաստանուած են թէ դաւ մը սարքած էին, կառավարութիւնը տապալելու եւ դիկտատուրա հաստատելու համար: Այս առթիւ բռնութեան մեծաքանակ դէնք եւ ռազմա – նիւթ, ինչպէս եւ ռումբեր, որոնք պետական սեփականութիւն կը համարուին: Ապահովութեան տեսուչը, Հուվըր, կ'ըսէ թէ դաւադիրները իրենց գործու – նէութիւնը պիտի սկսէին յառաջիկայ շաբաթ օր: Ծրագիրը կը տրամադրէր ապստրկդէն քշել Հրեաները, գրաւել հանրային չէնքերը եւ պետական դրա – մատուներու մէջ պահուած ոսկին, սպաննել խորհրդարանի անդամներէն 12 հոգի եւն.: Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կը կատարէ բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, ուրիշ մեղսակիցներ գտնելու համար: Նոր ձերբակալու – թեանց կը սպասուի այս օրերս: Ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ այս գաղտնի կազմակերպութիւնը բազմաթիւ ճիւղեր ունի ամբողջ երկրին մէջ: Կ'ըսուի թէ մահափորձ մը պիտի կատարուէր երկուշաբթի օրն իսկ, ռումբ մը պայ – թեցնելով հանրային չէնքի մը մէջ:

Առաջին քննութենէն կ'երեւայ թէ դաւադիրները ռումբեր պիտի նետէին ոստիկանական վերատեսչութեան չէնքին վրայ եւ պիտի սպաննէին այն երես – փոխանները որ քուէ տուած էին զէնքի արտածման արգելքը վերցնելու հա – մար: Ամբաստանեալներուն առնուազն մէկը անդամ է գերմանեամերիկեան կազմակերպութեան, իսկ ուրիշներ՝ Մ. Նահանգներու պահեստի բանակին եւ մարզական ակումբներու: «Քրիստոնէական ճակատ»ը հազարաւոր անդամներ ունի: Ձերբակալուած ամբաստանեալներէն մէկը «Ֆիւրէր» (Առաջնորդ) կը կոչուէր, ուրիշ մը, Վիէննա ծնած, երեք անգամ վտարուած էր Անգլիայէն եւ Պելճիայէն: Երրորդ մը, Պերլին ծնած, 1936ին կամաւոր գրուած էր Մ. Նահանգներու հեծելազօրքին մէջ, բայց յետոյ վտարուած: Քրիստոնէական ճակատին վարիչը, Հայր Քըֆլին, որ ընկերվարական մամուլին կողմէ ամ – բաստանուած էր իբրեւ գործակալը Տոքթ. Կէօպէլսի, կը մերժէ որ եւ է մեղ – սակցութիւն այս դաւադրութեան մէջ եւ կ'ըսէ թէ քրիստոնէական ճակատը կազմած էր պայքարելու համար համայնավարութեան եւ հիթլէրականութեան դէմ:

Ձերբակալուած 18 ամբաստանեալներէն 16ը մերժեցին որ եւ է յանցանք եւ 5000ական տոլար երաշխաւորութիւն առաջարկեցին, ազատ ձգուելու հա – մար: Դատավարութիւնը պիտի սկսի փետրուար 4ին:

Նոր յուներ երկրաշարժի մասին

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Յունուար 8 — 10).—

Ճամբաները փակուած ըլլալով, օդնութեան գործը ուշացած էր կարգ մը վայրերու մէջ: Յունուար 8ին օգնութեան խումբերը հասան Մէսուտիէ (Որ – տու) եւ Շապին Գարահիսար, միասին տանելով ուտելիք, զգեստ եւ գրամ:

Պատիժներու գործադրութիւնը յետաձգուած է ազէտեալ վայրերուն մէջ:

Երզնկայէն 3077 ազէտեալներ փոխադրուած են, 1328ը Հաթայ (Սան – ճաք), 567ը Անդարա, 540ը Մերսին, 297ը Կեսարիա, 64ը Մարաչ, 281 հոգի ալ Այնթապ:

Թոքատի եւ շրջանին մէջ՝ մարդկային զոհերու թիւն է տասը հազար: Գիւղերուն մէջ սովալլուկ պայեր կը շրջին, ուտելով դիակները: Էրզրաւայի 528 մեռեալներուն թաղումը վերջացաւ մեծ դժուարութեամբ: Զափազանց դժուար եղաւ կրօնական արարողութիւններ կատարել եւ հոգս դանել, մեռել – ները լուալու համար: Էրզրաւայի դիւղերուն մէջ մեռեալներու թիւը 3321ի կը հասնի: Էրզրաւայի եւ Նիքսարի մէջ կանդուն չէնք չէ մնացած եւ ժողովուրդը վտղոցներուն մէջ կը դիշերէ: Օդը սարսափելի ցուրտ է, վրաններու եւ քուրջերու տակ պառկող հազարաւոր մարդիկ հիւանդանալ սկսած են:

Կիրասոնի կուսակալը Շ. Գարահիսար դնաց վարչապետին հրամանով: Կիրասոնի մէջ նոր ցնցումներ պատահած ըլլալով Զընարլար մզկիթը փլաւ: Քաղաքին մէջ եւ շրջակաները բնակչուած են 25.000 արկառներ: Սաստիկ ցուրտ կ'րնէ Շ. Գարահիսարի մէջ,— զերոյէն վար 30 աստիճան: Կիրասոնի կուսակալը հեռագրով օգնութիւն խնդրեց շրջակայ նահանգներէն:

Գերմանիայէն օդանաւ մը հասաւ Պոլիս, մէկ թոն ծանրութեամբ դեղ, բամպակ եւ վիրակապ տանելով:

*** Պոլսոյ Ագգ. Հիւանդանոցին հոգաբարձութեան տեղեապետը, Տոքթ. Փէչտիմալճի, Անդարա երթալով, առաջարկած է 50 վիրաւոր եւ անոք – ղէտեալներ պատսպարել հիւանդանոցին մէջ, եւ ի հարկին երզնկա երթալ: Վարչապետը չնորհակալութիւն յայտնելով, հաղորդած է թէ յառաջիկային նկատի պիտի առնեն այս առաջարկը: Անգարայի անթելն ալ հաղորդած էր այս լուրը:

*** Պոլսոյ հայ վաճառականները կը չարունակեն հանգանակութեան մասնակցիլ մեծ գումարներով,— 1000 ոսկի, 750, 500ական եւն.:

** Սըվազէն կը հեռագրեն թէ հոչակաւոր Զամլըպէլ լերան անցքը փակ – ուած է երկու մեթր բարձրութեամբ ձիւնի տակ: Սամսոնի ճամբուն վրայ քանդուած է Զէլթիկի կամուրջը: Եէչիլըրմաք (Ալիս) եւ Քէլթիդ (Գայլ գետ) գետերը սառած են:

Օրտուի մէջ 420 հոգի մեռած, 450 հոգի վիրաւորուած, 4000 տուներ փլած, 7000 տուներ ալ վնասուած են: Անպատսպար մնացած ընտանիքներուն թիւը տասը հազարի կը հասնի: Այս բոլորը պատսպարելու համար 5000 վրան պէտք է, իսկ հորդութեանց համար՝ 13.000 խորանարդ մեթր տաղաձ եւ 7000 անտուկ դամ: Շարժին պատճառաւ գործարանները փլած եւ բերքը փճացած ըլլալով, տնտեսական վիճակն ալ ծանրացած է:

Գոյուլհիսարի (Սըվազ) կացութիւնն ալ չատ ծանր է: Քաղաքին մէջ մե – ռած են 400 հոգի, իսկ շրջանին մէջ զոհերուն թիւը չատ աւելի մեծ է: Քանի փլատակները կը մաքրուին, այնքան կ'աւելնայ մեռեալներուն թիւը: Շ. Գարահիսարի մէջ մեռած են 2500, Այնթապի մէջ՝ մօտ 1000 հոգի: Վի – րաւորներուն թիւը աւելի մեծ է: 15 դիւղեր աւերակ դարձած են: Օգնութեան խումբերը մեծ դժուարութեամբ անցած են էյրիսէլ լեռը, որ ձիւնով փակ – ուած է: Փոխադրութիւնը կը կատարուի ջորիներով: Միայն կիրասոնի մէջ նիթական վնասը կը հաշուեն 15 միլիոն ոսկի:

** Վերջին երկրաչարժներուն հետեւանքով կատաւարութիւնը որոշեց երկրաբանական քննութեան մը ենթարկել երկիրը, անոր համեմատ ձեռնար – կելու համար չինութեանց:

ՖԻՆԼԱՆԴԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Նոր ռմբակոծութիւն 300 օդանաւերով

Արեւտրդային օդանաւերը, մօտ 300 հատ, երկուշաբթի օր եւս արշաւանք մը կատարեցին Ֆինլանտայի վրայ, հարիւրաւոր ռումբեր նետելով: Կը կար – ծուի թէ այս անդամ օդանաւերը թռած էին Խոթանիոյ նորահաստատ կայա – նէն, որ կէս ժամ հեռու է Ֆինլանտայի ծոցէն: Մայրաքաղաքին մէջ ահա – զանգը տեւեց 40 վայրկեան: Պայթումներ լսուեցան բաւական հեռուէն, բայց ռումբեր չձգուեցան բուն քաղաքին մէջ: Երկրորդ ահազանգը հնչեց տասը վայրկեան վերջը, բայց նորէն օդանաւեր չերեւցան Հէլսինկֆորսի վրայ:

Պատերազմին սկիզբէն ի վեր Ռուսերը աւելի քան 6000 ռումբեր ձգած են Ֆինլանտական 100 կեդրոններու վրայ, սպաննելով կամ վիրաւորելով մօտ 1000 քաղաքացիներ, մեծ մասը կիներ: Կարգ մը կէտեր ռմբակոծուած են մին – չեւ քսան անգամ, օրինակ՝ Հանկօն, զոր Մոսկուա կը պահանջէր, իբրեւ խա – րիսխ: Երբեմն 300—400 ռուսական օդանաւեր երեւցած են մէկ օրուան մէջ, բայց արդիւնքը աննչան է, զինուորական տեսակէտով: Կը թուի թէ Ռուսերը որոշած են լիովին օգտագործել իրենց օդանաւային գերազանցութիւնը, ահ – ռելարսափ տարածելու համար, երբ դեռ Ֆինլանտան բաւական օդանաւ չէ ստացած:

Երկուշաբթի օրուան ռմբակոծութիւնը ամէնէն զօրաւորն էր: Հանկօ եւ ուրիշ կեդրոն մը կրակի բռնուեցան հինգ անգամ եւ կառավարութիւնը հար – կադրուեցաւ օդնութիւն խնդրել հարեւան քաղաքներէ, հրդեհները մարելու համար: Պահ մը քսան օդանաւեր մէկէն երեւցան Հանկոյի վրայ եւ 100 ռումբեր ինկան փոքր դիւղի մը մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ԿԱՌԱՒՈՒՄԲԵՐՈՒՆ մէջ կարելի չէ կարդալ պատերազմէն ի վեր, լոյսը չափազանց ազօտ ըլլալով: Թերթերը կը գրեն թէ մօտերս բարե – փոխումներ պիտի կատարուին, աւելի զօրաւոր լոյս մը հաստատելով, նոյն դգուշութեամբ:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԵՐՈՒ պաշտօնանկութեան օրինագիծը քննուեցաւ երէկ, երեսփ. ժողովին առջեւ: Տեղեկաբերը ընկերվարական մըն է, որ խստօրէն կը դատապարտէ անոնց մեղսակցութիւնը Սթալինի եւ Հիթ – լէրի հետ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՇԱԲԱԹ, 12 Յունուար. — Մեր աղբիւրները կը հաստատեն, որ Ֆրանսայի Ներքին Գործոց Նախարարութիւնը ոչ միայն չի ուզեր ընդունիլ Ֆրանսայի մէջ գտնուող Հայ գաղթականներուն ներգաղթը, այլ նաեւ կը ջանայ ամէն միջոցներով զանոնք հեռացնել Ֆրանսայէն։ Ասոր համար ան կը դիմէ ամէն տեսակ ոտնձգութիւններու եւ ստորնութիւններու։ Ինչպէս կը հաղորդեն Ֆրանսայի մամուլէն, Ֆրանսայի Ներքին Գործոց Նախարարութիւնը Հայ գաղթականներուն համար կը պատրաստէ հետեւեալ ստորնութիւնները։

Ֆրանսայի մէջ գտնուող Հայ գաղթականներուն համար կը պատրաստուի հատուկ քարտ մը, որուն վրայ պիտի գրուի անոնց ազգութիւնը։ Ասիկա կը նշանակէ, որ Հայ գաղթականները պիտի ենթարկուին նոյն ստորնութեան, ինչ որ ենթարկուած են Գերմանիոյ մէջ գտնուող Հրեաները։ Ասոնք ալ ունէին հատուկ քարտեր, որոնց վրայ գրուած էր «Հրեայ» բառը։ Ֆրանսայի Ներքին Գործոց Նախարարութիւնը կ՚ուզէ, որ Հայ գաղթականները ալ ունենան նման քարտեր, որպէսզի ամէն մարդ գիտնայ, թէ ո՞վ Հայ է եւ ո՞վ չէ։ Ասոնք ալ պիտի ենթարկուին նոյն ստորնութեան, ինչ որ ենթարկուած են Հրեաները։

Ֆրանսայի Ներքին Գործոց Նախարարութիւնը կ՚ուզէ, որ Հայ գաղթականները ամէն ամիս ներկայանան ոստիկանատուն եւ ստորագրեն հատուկ մատեան մը։ Ասիկա ալ կը նշանակէ, որ Հայ գաղթականները

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70

Chèque Postal Paris 1678-63

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ՝—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
18
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI
18 Janvier
1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4249

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՀՂՄԱՅՆԱՎՕՐ ԵՐԵՒԵՓՈԽԱՆՆԵՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀՈՋԱԿՈՒԹԻՒՆԱՆ 2Ի ԴԷՄ 525 ՁԱՅՆՈՎ

Երեսփ. Ժողովը երեքշաբթի օր կարճ վիճաբանութենէ մը վերջ, 525ի դէմ 2ի ձայնով քուէարկեց կառավարութեան օրինագիծը, որուն համաձայն պաշտօնէ դադրած կը համարուին այն համայնավար երեսփոխանները եւ միւս ընտրողի ներկայացուցիչները որ չեն խզեր իրենց կապերը լուծուած կուսակցութեան հետ, հոկտեմբեր 26էն սկսեալ։ Այս որոշման ենթակայ են 61 բոլշեւիկ երեսփոխաններ 72ի վրայ։

Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ ծագեցան, բայց գլխաւոր առարկութիւնը այն էր թէ կառավարութիւնը թոյլ չարժած է եւ ներկայ օրէնքն ալ բաւական զօրաւոր չէ։ Ազգայնական երեսփոխան Թիքսէկ Վէկանքուռ անմիջապէս խօսք առնելով, դիտել տուաւ թէ այս խնդիրը պէտք է կարգադրուած ըլլար երեք ամիս առաջ։ «Մենք համայնավար երեսփոխանները կը վտարենք ոչ թէ իբրեւ քաղաքական կուսակցութեան մը անդամները, այլ իբրեւ հայրենադաւներ»։ Ցետոյ պարզեց համայնավարներու դաւոյն գործունէութեան եղանակները եւ եզրակացուց։

— « Կառավարութիւնը պէտք չէ կարծէ թէ այս օրինագիծը քուէարկելէ վերջ այլեւս ընելիք չի մնար։ Տակաւին կայ համայնավար կուսակցութեան գաղտնի մեքենան ջախջախելու գործը, որ չատ աւելի դժուար է։ Տակաւին պարտականութեան գլուխ կը դնուին համայնավար պաշտօնատարները»։

— Հապա ուսուցիչնե՞րը, հարցուց երեսփոխան մը։

— Ուսուցիչներէն 25.000 հոգի զինուոր են, պատասխանեց ընկերվարական մը։

Ազգակցութեան երեսփոխանը յետոյ պահանջեց փակել խորհրդային դեսպանատունը, բայց փոխ – վարչապետ Պ. Շոթան պատասխանեց թէ Խ. Մ. Ս. Հ. Միութեան հետ յարաբերութեանց խզումը կրնայ «ծանր հետեւանքներ ունենալ դիւանագիտական եւ զինուորական տեսակէտով»։

Օրինագծին տեղեկաբերը, Ժորժ Պարթելէմի (ընկերվարական) բացատրեց թէ ինչո՛ւ համար յանձնախումբը հարկ դատած էր խստացնել կառավարութեան ծրագրին տրամադրութիւնները։ «Պէտք է վերջ տալ այս կացութեան։ Խորհրդարանը պէտք է պարունակէ Ֆրանսացիներ որոնք իրենց Ֆրանսացի կը մտածեն»։

Տեղեկաբերը յետոյ բացատրեց թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ դատեն պատմանաժամը հաչուել հոկտեմբեր 14էն (կառավարութիւնը հաչուած էր յունուարէն)։ «Այդ թուականին ամբողջ Ֆրանսայի Ժողովուրդը համոզում դոյացուցած էր համայնավարական դաւաճանութեան մասին։ Համայնավար ընտրեալները, որոնք գերազանց միջոցները ունին տեղեկութիւններ եւ լուսաբանութիւններ ստանալու համար, ի՞նչպէս այն ատեն չհասկցան այն ինչ որ ամբողջ աշխարհ հասկցած էր։ Առաջարկուած օրինագիծը պաշտօնականութեան նոր պատճառ մը կը ներկայացնէ քան ինչ որ նախատեսուած էր 1875ի սահմանադրական օրէնքով։ Երբ հայրենիքը վտանգի մէջ է, խորհրդարանին պարտականութիւնն է ամէն միջոց ձեռք առնել, դաւաճանները չեզոքացնելու համար»։

ՍԹԱԼԻՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ Է

Ցետոյ բեմ ելաւ Պ. Ֆրոսար, որ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը հիմնած էր Մարսէլ Քաչէնի հետ, 1920ի պատակառմէն վերջը, եւ որ սակայն բաժնուեցաւ եւ հիմա Թերթ կը հրատարակէ իբրեւ անկախ ընկերվարական։ Պ. Ֆրոսար ուժգնօրէն ձաղկեց համայնավարներու դաւաճանու – թիւնը.

— « Բացառիկ օրէնք մըն է որ պիտի քուէարկենք, որովհետեւ հայրենիքին փրկութիւնը գերագոյն օրէնքն է։ Գերմանեւուսական դաշինքէն ի վեր, համայնավար կուսակցութիւնը օտար բանակ մըն է որ դիրք բռնած է ազգային հողին վրայ։ Եթէ համայնավարութիւնը տեսակէտ մըն է, սթալինակա – նութիւնը դաւաճանութիւն է։ Չի բաւեր զսպողական միջոցներ անօրինել։ Սթալին պատերազմ ուզեց, որովհետեւ պատերազմը յեղափոխութեան կլիման եւ չարժիչ ուժը կը ներկայացնէ։ Սթալինի մահացու զէնքը կարմիր բանակը չէ, այլ քարոզութիւնը։ Ֆրանսայի դէմ մղուած պատերազմը քաղաքական պատերազմ մըն է։ Եթէ զինուորական գործողութիւնները մինչեւ հիմա արագ չընթացան մեր ճակատին վրայ, պատճառը այն է որ Հիթլէր Սթալինի վրայ դրած է յոյսը, նախ Ֆրանսայի բարոյական կորովը խորտակելու համար։ Եթէ համայնավար պետերը խուսափեցան ոստիկանութեան ձեռքէն, պատճառը այն է որ ապօրէն միջոցներով կը շարունակեն կուսակցութեան գործունէութիւնը։ Մեր ժողովուրդը պէտք է դիտակ որ եթէ վաղը իր զաւակներուն արիւնը թափի, պատասխանատուն Հիթլէրը եւ Սթալինն են»։

Ազգայնական երեսփոխան Քէբրիլիս բացատրեց թէ հիթլէրական դժոխային մեքենայ մը կը գործէ Ֆրանսայի, ինչպէս ուրիշ երկիրներու մէջ, թէ Գերմանիայէն ղրկուած զէնքեր գտնուած են, թէ ղրպտեաներ վարձուած են « հրապուրիչ պայմանդիրներով », թէ « այցելութիւններ » կազմակերպուած են, թէ «կարդ մը յօդուածներ, թերեւս բարեխոհութեամբ գրուած, կը հա – մապատասխանեն Գերմանիոյ բաղձանքներուն» (այս առթիւ յիշեց «Ժը Սիւի Փառեու» Թերթը) եւն.։ Այս առթիւ երեսփոխանը ահնարկներ ուղղած ըլլալով Պ. Ֆլանէնի, նախկին վարչապետը հարցուց թէ Պ. Քէբրիլիս կը հաւատա՞յ թէ Ֆրանսայի մէջ կան մարդիկ որ կը գործեն Գերմանիոյ համար։ Եւ պաշտպանեց իր վարած քաղաքականութիւնը 1938 սեպտեմբերէն մինչեւ հիմա։

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ փոխ–վարչապետը, Պ. Շոթան, չեչտելով թէ կացութիւնը կը պահանջէ քուէարկել բացառիկ օրէնքը։ «Դատական հետապնդումներ կը կատարուին բոլոր լրտեսական եւ դաւադրական արարքներու մասին։ Պ. Քէբրիլիս ալ տեսակ մը պիտի կանչուի հարցաքննիչ դատաւորի մը կողմէ, լուսաբանութիւններ տալու համար իր ըրած ամբաստանութեանց մասին, որպէսզի ամէն բան պարզուի։ Անողոք հետապնդում պիտի կատարուի համայնավարական քարոզութեան դէմ։ Միայն թէ՝ դաւաճանութեամբ ամբաստանուած պետերուն հետ կայ բազմութիւն մը որ մոլորած է եւ զոր պէտք է լուսաբանել անհրաժեշտ քարոզութեամբ։ Հետեւաբար անհրաժեշտ է արագութեան եւ վճռականութեան ոգի մը ցուցնել, փարատելու համար մտահոգութիւնը։ «Այստեղ պահանջուեցաւ խզել յարաբերութիւնները Ռուսիոյ հետ։ Ուշադրութիւն. Ֆրանսան մինակ չէ։ Ջմոռնանք թէ կարգ մը ազգեր դիրք չեն բռնած եւ կ'ուզեն չեզոք մնալ»։ Այս առթիւ դովեց Ֆինլանտայի ժողովուրդին դիմադրութիւնը։

Վիճաբանութիւնները փակուած ըլլալով, օրինագիծը ընդունուեցաւ նախնախիչ մեծամասնութեամբ։ (կարգ մը թերթեր կը գրեն 2ի դէմ 525, ուրիշներ՝ 521 կամ 550)։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԵՔ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՍՈՒԶԱՆԱՒԵՐ ԸՆԿՂՄԱՒ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **269**, յունուար **16**, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք։

Զեկոյց թիւ **270**, իրիկուն.— Գիշերը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ։ Սովորական գործունէութիւն պահակախումբերու։

*** Անգլիոյ Ծովային նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ երեք փոքր սուզանաւեր — Սիհորս, Ընտայն եւ Սթարֆիշ — իրենց կայանը չեն վերադարձած եւ կորսուած կը համարուին։ Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ է որ Անգլիա սուզանաւ կը կորսնցնէ, թէպետ տորմիղին գործողութեամբ։ Մի եւնոյն ատեն լուր մը հրատարակուեցաւ, որուն համաձայն կը կարծուի թէ անգլիական օդանաւ մը ընկղմած է դերմանական սուզանաւ մը։ Դարձեալ կը կարծուի թէ ֆրանսական մարտանաւ մը ընկղմած է ուրիշ սուզանաւ մը։ Ֆրանսայի Ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Գերմանացիները խորտակած են իրենց «Ճանուս» փոխադրանաւը, որ պէտի Ֆրանսացիներուն ձեռքը չանցնի։

Անգլիոյ Ծովային նախարարութեան զեկոյցը կ'ըսէ թէ երեք սուզանաւերը չատ վտանգաւոր գործողութեան մը ձեռնարկած էին։ Գերմանական անթելը ծանուցանելով երեք սուզանաւերուն խորտակումը, կ'աւելցնէր թէ քանի մը նաւաշներ ազատած են։ Նաւամարտը տեղի ունեցած է Հէբրիտներուն ծոցին մէջ։

Այս երեք սուզանաւերէն առաջ, անգլիական ուրիշ ընդծովեայ մը խոր – տակուած էր պայթումի մը հետեւանքով, Սեպտեմբեր 20ին, 53 նաւաշներով։ Կորսուած սուզանաւերէն երկուքը ունէին 640 թոն տարողութիւն եւ 40 նաւաշ, իսկ երրորդը՝ 540 թոն։

Պատերազմը կրնայ տասնապատիկ մեկ օրեն մինչեւ

Անգլիոյ երեսփ. Ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, պատերազմական նախարար Պ. Հօր Պէլիշա բացատրութիւններ տուաւ իր հրաժարման մասին, չեչտելով թէ ինք «ուրիշ նպատակ չէր ունեցած եթէ ոչ չահիլ պատերազմը»։ Ըսաւ թէ երկուքուկէս տարիէ ի վեր բանակին վերակազմութիւնը յառաջ կը տանէր համեմատաբար։ «Եթէ երբեմն քանի մը տարակարծութիւններ կը ծագէին, ատոնք հետեւանք էին տեսակէտներու, խառնուածքի եւ հասկացողութեան տարբերութեան։ Որ եւ է վէճ ծագած չէր կառավարութեան անդամներուն հետ, իմ պաշտօնատանս կամ ուրիշ որ եւ է ասպարէզի մասին։ Ուրեմն ինչո՞ւ մերժեցի ստանձնել ուրիշ նախարարութիւն մը զոր կ'առաջարկէր վարչապետը։ Որովհետեւ չէի հաւատար թէ այդ փոփոխութիւնը թոյլ պիտի տայ արդիւնաւորապէս կատարել իմ պարտականութիւնս նոր նախարարութեան մէջ»։

Ցետոյ խօսք առաւ Պ. Չէմպըրլէն, որ հաստատեց թէ որ եւ է անհամաձայնութիւն ծագած չէր նախարարին հետ, թէ բան չէ փոխուած իր քաղաքականութեան մէջ՝ բանակի մասին։ Վարչապետը ուժգնօրէն հերքեց այն զրոյցները թէ տեղի տուած է զօրավարներու ճնշումին, փոխելով պատերազմական նախարարը եւ մերժեց մանրամասնութեանց մէջ մտնել։ Այս առթիւ ջերմապէս գնահատեց իր «պատուարժան բարեկամ»ին արժանիքները եւ անմիջապէս սկսաւ իր հերթական զեկուցումը՝ ընդհանուր կացութեան մասին։ Եւ ազդարարեց.

— « Քանի մը չաբաթէն կամ քանի մը ժամէն կրնան այնպիսի դէպքեր պատահիլ որոնք վճռ ի վայր չրջեն աշխարհի պատմութիւնը »։

Վարչապետը անդամ մը եւս հաստատեց անգլեւֆրանսական զործակցութիւնը բոլոր ճակատներուն վրայ։ Ցետոյ յիշեց Պելժիոյ և Հոլանտայի մասին տիրող մտահոգութիւնները, իբրեւ հետեւանք գերմանական սպառնալիքներուն։ Բացատրեց թէ այդ երկու երկիրներուն ձեռք առած միջոցները հետեւանք չեն խուճապի, այլ «բնական եւ խմաստուն զգուշութիւններ», դիմադրելու համար որ եւ է նախայարձակում։ Ցետոյ չերմապէս գովեց Ֆինլանտայի « քաջարի ժողովուրդը » եւ հաստատեց թէ կարեւոր քանակով թեմբ ռազմանիւթ կը ղրկուի, համաձայն Ազգաժողովին որոշման։

ՄԵԾԱԳՈՒՄԱՐ ՎԱՐԿԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Այս առթիւ յիշեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կողմէ Թուրքիոյ տրուելիք փոխառութիւնը, մասնաւորապէս Անգլիոյ սահմանած վարկը, 25 միլիոն ոսկի, որպէսզի Թուրքիա կարենայ զէնք եւ ռազմանիւթ գնել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ։ Այս փոխառութեան տոկոսը պիտի ըլլայ 4 առ հարիւր, իսկ մնացեալ փոխառութեանց տոկոսը՝ 3 առ հարիւր։

Պ. Չէմպըրլէն համակրանք յայտնեց նաեւ Իտալիոյ հանդէպ, չեչտելով.

— « Բարեբախտաբար Միջերկրականի չրջանը մինչեւ հիմա ազատ մնաց պատերազմի տատապանքներէն եւ կը յուսամ թէ այդպէս ալ պիտի մնայ։ Կեանքի կարգ մը խախտումներ անխուսափելի են, բայց մեր նպատակն է, վճռականօրէն չարունակելով հանդերձ պատերազմը, կարելի եղածին չափ խուսափիլ վնասելէ չեզոք պետութեանց չահերուն։ Կը յուսանք թէ արդար եւ տեւական խաղաղութիւն մը չատ պիտի չուշանայ։ Բայց, միւս կողմէ, կրնայ ըլլալ որ այս պատերազմը մտնէ աւելի սուր չրջանի մը մէջ։ Եթէ այդպէս պիտի ըլլայ, մենք պատրաստ ենք։ Մենք ու մեր դաշնակիցները որ եւ է ձիգ եւ զոհողութիւն պիտի չխնայենք, մեր վճռած յաղթանակը ապահովելու համար »։

Իտալիա իսկո՞ զէնք պահանջած է Թուրքիա էն

Հռոմէն կը հերքեն այն լուրերը թէ Իտալիա նաւակայաններ պիտի պահանջէ Թուրքիայէն, իր նաւատորմին համար։ Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Իտալիա չէ կատարած որ եւ է ձեռնարկ որ կարենայ խախտում համարուիլ իր հռչակած ոչ – պատերազմիկի դիրքին (Ն. Ե. Հէրըլտ)։

Հայ գիտնուրհատու հպատակութեան խնդիրը

Կ'իմանանք թէ Հ. Հ. Դաշնակցութեան Գրասենեակին վարիչը, Պ. Ա. Խատիսեան արտաքին նախարարութեան ներկայացուցած է Բ. ցանկը այն գիտնուրհատներուն որոնք հպատակութիւն խնդրած են ժամանակին, բայց չեն տռացած։ Երկու ցանկերը — 76 անուն — յղուած են գատական նախարարութեան։

Այս առթիւ ըսենք որ հպատակութեան դիմումներու թղթածրարները (80.000, ամէն ազգէ), փարիզէն գատաւ փոխադրուած ըլլալով, ժամանակի կը կարօտի անոնց դասաւորումը։ Բայց եւ այնպէս հաւաստիքներ տրուած են փութացնելու գիտնուրհատներու վերաբերեալ ձեւակերպութիւնները։

*** Պատասխան մեզի ուղղուած հարցումներու.— Անոնք որ գիտնուր են այժմ եւ դիմում չեն կատարած հպատակութեան համար, պէտք է խնդրագիրը ներկայացնեն իրենց բուն բնակավայրի նահանգապետութեան, իրենց գունդի հրամանատարութեան միջոցաւ։ Ձեւակերպութեանց մասին անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները կրնան ստանալ նոյն հրամանատարութիւններէն։

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Անընդհատ ռմբակոծութիւն

Ռուսական բազմաթիւ օդանաւեր նորէն ռմբակոծեցին Ֆինլանտայի գլխաւոր քաղաքները։ Վաթսուն օդանաւեր 600 ռումբ ձգեցին 8 քաղաքներու վրայ։ Ուրբաթ օրէ ի վեր խորհրդային օդանաւերը 3000 ռումբ արձակած են մօտ 50 քաղաքներու եւ գիւղերու վրայ։ Կը կարծուի թէ Ռուսերը պիտի չարունակեն այս ռմբակոծութիւնները, խորտակելու համար Ֆինլանտայի դիմադրութիւնը։ Սաստիկ ցուրտը կը խանգարէ ցամաքային գործողութիւնները։

*** Սկանդինաւեան երկիրները հազարաւոր կամաւորներ արձանագրած են, Ֆինլանտա ղրկելու համար։ Ամէն գատ միջազգային կեսարաժին մը կը կազմուի, մեծ մասով քաջալարժ գինուորներէ։

*** Մ. Նահանգներու նախագահը առաջարկեց փոխառութիւն մը տրամադրել Ֆինլանտայի, զէնք եւ ռազմանիւթ գնելու համար, դումարին ճըշդումը ձգելով խորհրդարանին հայեցողութեան։

Ամերիկեան դար սկսարժէ

Մ. Նահանգներուն մէջ Լրեւան հանուած հիթլէրական գաւադրութիւնը անկարեւոր կը համարուի, համաձայն վերջին լուրերուս։ «Նիւ Եորք Հէրըլտ» այս առթիւ խմբագրական մը հրատարակելով, ծիծաղելի կը գտնէ արտահայտութիւնը մէջ ծագած իրարանցումը։ Նիւ Եորքէն հասած հեռագիրներն ալ կ'ըսեն թէ հանրային կարծիքը երեւակայական կը նկատէ գաւադրութիւնը, թէեւ անհրաժեշտ է զգուշական միջոցներ ձեռք առնել։ Ժողովուրդը հանդարտօրէն կը սպասէ գատական քննութեանց ելքին։ Ձերբակալուած 18 ամբաստանեալները բանտը կը մնան, որովհետեւ չեն կրցած ճարել 50.000 տոլարի երաշխաւորութիւնը, գատ արձակուելու համար մինչեւ փետրուար 6։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարութեան խորհրդականը, Մենեմէնճեօղլու, որ վերջերս առեւտրական բանակցութիւններ կատարած էր Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ, Անգարա վերադառնալով յայտարարեց թէ յաջողած է զանազան փոխառութիւններ եւ վարկեր ապահովել, վճարելի՝ 25 տարիէն, չափաւոր տոկոսով։ Իր յայտարարութեան համաձայն, Անգլիա եւ Ֆրանսա հանած են ամէն տարի տասը միլիոն անգլ. ոսկի արժողութեամբ ապրանքներ գնել Թուրքիայէն։ «Մաթէն» հրատարակելով այս հեռագիրը, կ'աւելցնէ թէ անգլեւֆրանսական ծրագրին համաձայն, Թուրքիա 4,400.000.000 Ֆրանք պիտի ստանայ իր սպառազինութեանց համար, 2.640.000 Ֆրանքի (ոսկեդրամ) փոխառութիւն մը, ինչպէս եւ 616 միլիոն Ֆրանքի առեւտրական փոխառութիւն մը։

ՓԱՄՍՏԱԿԱՆ ԲՈԼՇԵՒԻԿԸ, Անտռէ Մարթի, որ Մոսկուա կը գտնուի, ղրկած է դրութիւն մը հրատարակած է Սթալինի ծննդեան 60ամեակին առթիւ։ Փառաբանելէ վերջը Սթալինը, իբրեւ «մարդկութեան հանճարեղ առաջնորդը», Մարթի հետեւեալ տողերը կը ղրկէ Ֆրանսայի կացութեան մասին.— « Ահա չորս ամիս կ'ըլլայ որ Ֆրանսական արծաթապետութիւնը գինուորականն դիմադրութիւնը հաստատած է երկրին մէջ։ ան փակած է մամուլին բերանը, ջնջած է ազատօրէն կարծիք յայտնելու միջոցները, ան Սթալինի եւ Հիտլէրեան դէմ կը վարէ պայքար մը որուն նմանը երբեք չէ տեսնուած Ֆրանսայի մէջ։ Պլումի, Թուհոյի պէս սոցիալ – դեմոկրատներ կը կազմեն յառաջապահները այդ պայքարին։ Բայց, հակառակ ամէն բանի, հակառակ բանտին եւ զրկանքներու, Ֆրանսայի պրոլետարները անհպելի հաւատարմութիւն կը պահեն Սթալինի հանդէպ, որովհետեւ գործնապէս համոզուած են թէ Սթալինն իրաւունք ունի, թէ Սթալին միշտ իրաւունք ունի։ Ահա թէ ինչո՛ւ Սթալինն մեր յոյսն է, մեր ապագան»։ (Թուրնալ)։

ՊԵԼԺԻՈՑ կառավարութիւնը որոշեց արգիլել բոլոր բոլշեւիկեան թերթերը, ինչ ձեւով ալ հրատարակուած ըլլան։ Խմբագիրները եւ հրատարակիչները պիտի հետապնդուին։ Միւս կողմէ նկատելով որ անբաղձալի օտար – բականներու թիւը աւելցած է, որոշուեցաւ կեդրոնացման նոր կայան մը հաստատել։

ԼԻՄՆԻ մէջ ձերբակալուեցաւ բանուոր մը որ Թուրքիկներ կը տպէր բազմապատկութեամբ։ Այս Թուրքիկները բուռն յարձակումներ կը պարունակէին Տալաատիէի կառավարութեան եւ մասնաւորապէս եւմտական նախարարին դէմ։ Ցետոյ ըմբոստութեան կոչ մը՝ զինուորներուն, բանուորներուն եւ գիւղացիներուն։ Բանուորը, Լօռան կառէ, 40 տարեկան, ձերբակալուելով, իր բնակարանին մէջ գտնուեցան բազմապատկութեան գործիքը եւ տպագրութեան Թուղթերը։ Բանուորը մերժեց տալ ցրուիչներուն եւ խմբագրին անունը։

ՄԵՏԱՂԻ կՏՈՐՆԵՐԸ հետզհետէ պիտի հաւաքուին, գործածուելու համար ազգ. պաշտպանութեան ճարտարագործութեանց մէջ։ Թերթերը կը յորդորեն հաւաքել ամէն տեսակ մետաղներ, որոնց հարիւր քիլօն 15 Ֆրանքի պիտի գնուի կառավարութեան կողմէ։ Հին Թուղթերն ալ պէտք չէ նետել, ինչպէս գրած ենք։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Մեքենայի տակ ձգված մանչուկ

Երեկ, ժամը 5-ի սահմանին, Երրորդ փողոցի վրա, Ալեքսանդր Ղազարյանի տան առջև, Ալեքսանդր Ղազարյանի որդի 4 տարեկան Ռուբենը, որ խաղում էր մայրուղու եզրին, հանկարծ ընկավ ճանապարհի վրա։ Նույն պահին անցնող մեքենան անիվների տակ առավ մանչուկին։ Ռուբենը ստացել է ոտքի վնասվածք։ Նրան տեղափոխել են հիվանդանոց։

Ֆուտբոլ

Երեկ, ժամը 4-ին, Ալեքսանդրի «Ավանգարդ» ֆուտբոլային խումբը Ալեքսանդրի մարզադաշտում հանդիպում է անցկացրել Ղարաքիլիսայի «Ռուբին» խմբի հետ։ Հանդիպումը ավարտվել է 3:2 հաշվով հյուրընկալների օգտին։

Ինչպես ենք մենք ապրում

Ալեքսանդրի 1-ին դպրոցի աշակերտները հարցում են անցկացրել իրենց ծնողների շրջանում։ Հարցվել է 100 ընտանիք։ Պարզվել է, որ 100 ընտանիքից միայն 3-ն է ունեցել ռադիոընդունիչ, 2-ն՝ հեռուստացույց, 1-ն՝ հեռախոս։ Ոչ մի ընտանիք չունի մեքենա։ Ընտանիքների մեծ մասը ապրում է 1-2 սենյականոց տներում։

Ինչպես ենք մենք ապրում

Ալեքսանդրի 1-ին դպրոցի աշակերտները հարցում են անցկացրել իրենց ծնողների շրջանում։ Հարցվել է 100 ընտանիք։ Պարզվել է, որ 100 ընտանիքից միայն 3-ն է ունեցել ռադիոընդունիչ, 2-ն՝ հեռուստացույց, 1-ն՝ հեռախոս։ Ոչ մի ընտանիք չունի մեքենա։ Ընտանիքների մեծ մասը ապրում է 1-2 սենյականոց տներում։

Ֆուտբոլ

Երեկ, ժամը 4-ին, Ալեքսանդրի «Ավանգարդ» ֆուտբոլային խումբը Ալեքսանդրի մարզադաշտում հանդիպում է անցկացրել Ղարաքիլիսայի «Ռուբին» խմբի հետ։ Հանդիպումը ավարտվել է 3:2 հաշվով հյուրընկալների օգտին։

Մեքենայի տակ ձգված մանչուկ

Ալեքսանդր Ղազարյանի տան առջև, Ալեքսանդր Ղազարյանի որդի 4 տարեկան Ռուբենը, որ խաղում էր մայրուղու եզրին, հանկարծ ընկավ ճանապարհի վրա։ Նույն պահին անցնող մեքենան անիվների տակ առավ մանչուկին։ Ռուբենը ստացել է ոտքի վնասվածք։ Նրան տեղափոխել են հիվանդանոց։

Ինչպես ենք մենք ապրում

Ալեքսանդրի 1-ին դպրոցի աշակերտները հարցում են անցկացրել իրենց ծնողների շրջանում։ Հարցվել է 100 ընտանիք։ Պարզվել է, որ 100 ընտանիքից միայն 3-ն է ունեցել ռադիոընդունիչ, 2-ն՝ հեռուստացույց, 1-ն՝ հեռախոս։ Ոչ մի ընտանիք չունի մեքենա։ Ընտանիքների մեծ մասը ապրում է 1-2 սենյականոց տներում։

Ֆուտբոլ

Երեկ, ժամը 4-ին, Ալեքսանդրի «Ավանգարդ» ֆուտբոլային խումբը Ալեքսանդրի մարզադաշտում հանդիպում է անցկացրել Ղարաքիլիսայի «Ռուբին» խմբի հետ։ Հանդիպումը ավարտվել է 3:2 հաշվով հյուրընկալների օգտին։

Մեքենայի տակ ձգված մանչուկ

Ալեքսանդր Ղազարյանի տան առջև, Ալեքսանդր Ղազարյանի որդի 4 տարեկան Ռուբենը, որ խաղում էր մայրուղու եզրին, հանկարծ ընկավ ճանապարհի վրա։ Նույն պահին անցնող մեքենան անիվների տակ առավ մանչուկին։ Ռուբենը ստացել է ոտքի վնասվածք։ Նրան տեղափոխել են հիվանդանոց։

Ինչպես ենք մենք ապրում

Ալեքսանդրի 1-ին դպրոցի աշակերտները հարցում են անցկացրել իրենց ծնողների շրջանում։ Հարցվել է 100 ընտանիք։ Պարզվել է, որ 100 ընտանիքից միայն 3-ն է ունեցել ռադիոընդունիչ, 2-ն՝ հեռուստացույց, 1-ն՝ հեռախոս։ Ոչ մի ընտանիք չունի մեքենա։ Ընտանիքների մեծ մասը ապրում է 1-2 սենյականոց տներում։

Ֆուտբոլ

Երեկ, ժամը 4-ին, Ալեքսանդրի «Ավանգարդ» ֆուտբոլային խումբը Ալեքսանդրի մարզադաշտում հանդիպում է անցկացրել Ղարաքիլիսայի «Ռուբին» խմբի հետ։ Հանդիպումը ավարտվել է 3:2 հաշվով հյուրընկալների օգտին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղուվթները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրները	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ
19
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
19 Janvier
1940

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4250

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՔ ԽՕՍՔ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԸ ԵՐԷԿ ԵԻ ԱՅՍՕՐ

Պաշտօնապէս պատերազմը արեւմուտքի մէջ յայտարարուած ըլլալով, շատեր կը կարծեն թէ Արեւմուտքի մէջ ալ պիտի վերջանայ, վճռական յաղթանակով մը :

Մինչդեռ, Դաշնակիցները սկիզբէն ի վեր կը նախատեսեն չատ աւելի լայն ճակատ մը, որ կ'երկարի մինչեւ Պալքանները եւ Կովկաս, եթէ ոչ Մինչեւ Ասիա :

Այդ նախատեսութեամբ ալ, անոնք պատրաստութեան ցանց մը կազմած են Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, եւ անընդհատ կը զօրացնեն զայն, ցամաքային, ծովային եւ օդային սպառազինութիւններով : Լոնտոնի մեծ օրաթերթը, « Տէյլի Թելէկրաֆ», վերջերս նշանակալից տեղեկութիւններ կը հաղորդէր այդ մասին, թուելով դաշնակից ճակատին առաւելութիւնները, չնորհիւ Թուրքիոյ հետ կնքուած զինակցութեան եւ հարեւան երկիրներու հաւատարմութեան :

Գաղտնիք չէ որ Անգարայի համաձայնութեան ստորագրութենէն անմիջապէս վերջը (19 հոկտեմբեր), երեք սպայակոյտները — անգլիական, ֆրանսական եւ թրքական — խորհրդակցութիւններ կատարեցին, զինուորական ճակատը դասաւորելու համար : Արդէն իսկ պաշտօնի վրայ են երեք սպարապետներ, որոնց հրամանատարութեան սահմանները տեսականօրէն կ'երկարին Նեղուցներէն մինչեւ Կովկաս, Մինչերկրականէն մինչեւ Եգիպտոս եւ Իրաք :

Անհրաժեշտ չէ դրի առնել ուրիշ մանրամասնութիւններ, ապացուցանելու համար թէ Դաշնակիցները կամ եւ պատրաստ կը սպասեն ինչպէս Արեւմուտքի, նոյնպէս Արեւելքի մէջ : Ոչ միայն ի դերեւ հանելու համար թշնամի պետութեանց խաղերը, այլեւ իրենց կարգին անակնկալներ սարքելու համար անոնց գլխուն :

Արդ, այս ճամբուն վրայ ամէնէն վճռական դերը կ'ի՛նայ Թուրքիոյ, որ աշքի լոյս է դարձեր, իբրեւ առանձրը կամ դռնապանը Նեղուցներուն :

Ինչպէս 1855ին կամ 1878ին, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա դործնապէս կը հովանաւորեն Թուրքիան, այս անգամ զայն պատուելով իբրեւ հաւասարազօր զինակից : 1914ին ալ այդ փորձը կատարուեցաւ եւ եթէ Գերմանիան աւելի ճարպիկ վերթած չըլլար, Մեծ Պատերազմը բոլորովին տարբեր ելքի մը պիտի յանգէր :

Նոյն մրցակցութիւնը տեղի ունեցաւ նաեւ այս անգամ, եւ յաղթանակը տարին Դաշնակիցները, յանձն առնելով ամէն դիջում եւ զոհողութիւն :

Ինչպէս կը բացատրէ պաշտօնական յայտարարութիւնը, Յունուար 8ին Փարիզի մէջ ստորագրուած պայմանագրով մը, Անգլիա եւ Ֆրանսա յանձն առած են Թուրքիոյ տրամադրել 43.500.000 անգլ. ոսկիի վարկ մը,— 25 միլիոն՝ սպառազինութեանց համար, 15 միլիոն ոսկեդրամ՝ իրեւ փոխառութիւն եւ 3.500.000 ոսկի՝ իրեւ առեւտրական վարկ ; վճարելի՝ 20 տարիէն :

Պարզ է որ ոչ Պերլին, ոչ ալ Մոսկուա կրնային այսքան մեծ դումարներ տրամադրել, իրենց սայլին կապելու համար Թուրքիան : Միւս կողմէ, Թուրքերուն աչքը բացուած էր արդէն, նախորդ պատերազմէն ի վեր, եւ նոյնիսկ նախկին Իթթիհատականներ այսօր դաւնութեամբ կը յիշեն 1914—1918ի դերմանական խաղերը :

Ուրեմն անխուսափելի՞ է պատերազմին ծաւալումը դէպ ի Մօտաւոր Արեւելք :

Մեղի չի՛նար դուշակութիւններ կատարել այս մասին : Օրուան վարիչները իրենք ալ չեն դիտեր թէ, մէկ օրէն միւսը ո՛ւր կրնայ յանգիլ այս նոր փոթորիկը, որ նախորդը կը գերազանցէ իր տարողութեամբ եւ « անկչռելի » հեռանկարներով :

Բացորոշ է մէկ պարագայ,— Թուրքիան իր ճակատագիրը կապած ըլլալով Դաշնակիցներուն հետ, ամբողջ Մօտաւոր Արեւելքը իր ուղեգիծը յարգուցած է այս նոր կացութեան :

Եւ որովհետեւ Դաշնակիցներուն գլխաւոր հոդը քարիւղն է — ապահովել Իրաքի եւ Իրանի հորերուն պաշտպանութիւնը

Սո այժմ Դաշնակիցներուն ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Պալքաններուն քան կովկասի վրայ : Բայց, այդ երկու ճակատները այնքան սերտօրէն կապուած են իրարու հետ, որ, եթէ Գերմանիա եւ Ռուսիա կրակ ձգեն մէկ կամ միւս ճակատին վրայ, բոցերը պիտի բռնեն ամբողջ Մօտաւոր Արեւելքը, աննախատեսելի հետեւանքներով :

Շ.

ԻՏԱԼԻԱՆ ԱՀ ԿԱԶՄ ԵԻ ՊԱՏՐԱՍՏ

«Կրնամ գեմ վերցնել որ եւ է ատեն»

Ֆաշական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, էթթորէ Մութի, վճռական հրահանգ մը ուղղեց կազմակերպութեան բոլոր մասնաճիւղերուն, ազդարարելով թէ «պէտք է պատրաստ ըլլալ զէնք վերցնելու որ եւ է ատեն», որովհետեւ «ինքնախաբութիւն պիտի ըլլար հաւատալ թէ Իտալիոյ ներկայ դիրքը կրնայ տեւել մինչեւ վերջը» :

Ահաւասիկ այդ ազդարարութեան պաշտօնական ամփոփումը.

— « Հարկ է չէչտել ֆաշականութեան հեղինակաւոր եւ ամբողջական հանգամանքը, գործքով եւ ձեւով, մասնաւորապէս ամէն բանի մէջ որ կապ ունի ցեղային հարցերուն եւ ինքնաբաւութեան հետ : Հարկ է կարճ կապել ճարտասանութիւնը եւ տարփողանքը : Հարկ է բոլոր միջոցներով մէկդի դնել հէշտ կեանքի մը բոլոր տրամադրութիւնները, եթէ տակաւին գոյութիւն ունին : Հարկ է խստօրէն ժողովուրդին յիշեցնել իրականութեան զգացումը : Պէտք չէ օրօրուինք այն պատրանքով թէ Իտալիոյ ներկայ դիրքը եւրոպական պատերազմին հանդէպ պիտի տեւէ յաւիտեան : Ֆաշական Իտալիան կրնայ որ եւ է ատեն դանուիլ զէնք վերցնելու անհրաժեշտութեան առջեւ : Հետեւաբար պէտք է պատրաստ ըլլալ, ոչ միայն նիւթական, այլ մանաւանդ բարոյական տեսակէտով : Անհեթեթ եւ վտանգաւոր բան է ողեւորուիլ միջազգային համակրութեան վերջին արտայայտութիւններէն որոնք ոչ արդարացում ունին ոչ ալ հիմք եւ որոնք նոյնիսկ չեն համապատասխաներ իտալացի ժողովուրդը վերապրին իրական զգացումներուն : Իտալացի ժողովուրդը սորված է չմոռնալ պատմութեան դասերը որոնք եղերականօրէն պարտադրուեցան իրեն, մասնաւորապէս վերջին ժամանակներս» :

Վերջացնելով, ընդհ. քարտուղարը կը յիշեցնէ, իբրեւ անմիջական նպատակները,— զարդացնել ինքնաբաւութիւնը, ընդարձակել ընկերային օգնութիւնը, զօրել ապրուստի սղութիւնը, պարենատոմսի դրութիւն մը հաստատել, պայքարիլ գործազրկութեան դէմ, նիւթական եւ բարոյական օգնութիւն ընծայել զօրքին :

*** Հունգարիոյ վարչապետը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ չատ բնական է որ Իտալիա եւ Հունգարիա միեւնոյն տեսակէտները ունենան, ու — րովհետեւ նոյն դիրքին մէջ կը գտնուին : Երկուքն ալ տակաւին հեռու կը մնան պատերազմէն, եւ բարեկամական յարաբերութիւնները կը մշակեն բոլոր պատերազմիկ պետութեանց հետ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԸՆԴՀ. ՅԱՐԶԱԿՈՂԱԿԱՆ... գործին դէմ

Երէկ հետաքրքրական պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան. — Ձեկոյց թիւ 271, յունուար 17, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք։— Ձեկոյց թիւ 272, իրիկուն.— Օրը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ : Գործունէութիւն մեր պահակախումբերուն կողմէ :

*** Մինչ ընդհանուր յարձակողականի մը կը սպասուէր, երկու կողմերն ալ այս մէջտեղ զրաղած են ճակատներով ... ցուրտին դէմ : Արդարեւ, ձմեռը սաստկացաւ աստիճանին հասած է քանի մը օրէ իվեր, ձիւնկալքէն անմիջապէս վերջը, ջլատելով զինուորական գործողութիւնները : Ամբողջ ճակատը անշարժութեան դատապարտուած է : Օդանաւային գործողութիւնները ընդհատուած են եւ միայն քանի մը փոքրաթիւ զօրախումբեր հետազօտիչ չարժումներ կատարելէ վերջ, իրենց պատսպարանները քաշուեցան, տաքնալու համար : Ցուրտին սաստկութիւնը պաղ ջուր կամ սառ թափեց նաեւ այն պատերազմական աշխատակիցները որոնք եղերականօրէն պարտադրուեցան իրեն, մասնաւորապէս վերջին ժամանակներս» :

Ինչ որ ալ ըլլայ Գերմանիոյ վերջին չարժումներուն բուն նպատակը, մէկ բան ստոյգ է,— դաշնակից բանակին պատրաստութեանց արագութիւնը եւ կատարելութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործած են եւ թերեւս փոխած՝ գերմանական ծրագիրը : Բայց եւ այնպէս, ոչ արձակութիւնը թուլցած է, ոչ ալ ամէնօրեայ աշխատանքը, աւելի զօրացնելու համար դիրքերը : Ճակատին վրայ մարդիկ ենթադրութիւններով չեն զբաղիր, այլ գիշեր ցերեկ հսկելով եւ գործելով :

*** Վերջին լուրերու համաձայն, Գերմանացիները փլաթելերով կը զօրացնեն Հոլանտայի սահմանագլուխը : Այս փլաթելերը լեցուած են ելեկտրականութեամբ, որպէսզի լրտեսներ չկարենան սահմանը անցնել : Թէ Պելժիա եւ թէ Հոլանտա կը չարունակեն զգուշական միջոցներ ձեռք առնել, հակառակ Պերլինի հաւաստիքներուն : Պելժիոյ արտաքին նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց անգլիական, ֆրանսական եւ գերմանական դեսպաններուն, վերաբերեալ պատրաստութեանց մասին :

*** Անգլիոյ երկաթուղիներուն դէմ հիթլէրական դաւադրութիւն մը երեան հանուած ըլլալով, կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ : Մօտ 600.000 պաշտօնեաներ կը հսկեն գիծերուն վրայ, արգիլելու համար որ եւ է խափանարար ձեռնարկ : Գաղտնի հրահանգներ ուղղուած են բոլոր վարչութեանց :

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ջեռուցման խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ վարձակալները, պատերազմին ի վեր : Տանտէրները կը դժկամակին կատարել իրենց յանձնառութիւնները, առարկելով թէ զինուոր գացողները վարձք չեն վճարեր, չատերը դատաստ գացած են, ածուխը չափազանց սղած է եւն. : «Ֆիկարօ» յօդուած մը հրատարակելով, կը յիշեցնէ օրէնքին տրամադրութիւնները, մանաւանդ այն տանտէրներուն որոնց տուները եւ յարկաբաժինները միայն կեդրոնական ջերմաթաքսի ունին, բայց ոչ որ եւ է վառարան կամ ծխնելոյզ : Կը կարծուի թէ նոր օրէնք մը պիտի հրատարակուի, լուսաբանելու համար կարգ մը կէտեր :

ԾՕԹՔ ԼՐՏԵՄՆԵՐ մէկէն մինչեւ տասը ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցան Զուիցերիոյ մէջ :

Թուրիոյ սահմանուած վարկերը- 43.500.000 ոսկի

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Անգլիա եւ Ֆրանսա մեծագումար վարկեր սահմանած են Թուրքիոյ, համաձայն յունուար 8 թուակիր պայմանագրի մը որ ստորագրուեցաւ Փարիզի մէջ, Մէնէմէնճիօղլուի հետ :

Հրատարակուած զեկոյցին համաձայն, երկու երկիրները 25 միլիոն անգլ. ոսկի պիտի տրամադրեն, զէնք եւ ռազմանիւթ գնելու համար, 15 միլիոն ոսկի (ոսկեդրամ) իբրեւ փոխառութիւն եւ 3.500.000 ոսկի՝ իբրեւ առեւտրական վարկ, վճարելի 20 տարիէն :

Լոնտոնի եւ Փարիզի թերթերը կը դրեն թէ այս համաձայնութիւնը նոր չրջան մը կը բանայ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ առեւտրական յարաբերութեանց մէջ, Գերմանիան զրկելով հում նիւթերու աղբիւրէ մը որմէ կ'օգտուէր տարիներէ ի վեր եւ որուն համար կը տքնի տակաւին, Յոն Փափէնի միջոցաւ : Սակայ զատ, անգլիւթրքական հին պայմանագրութեամբ տակաւ մնացած 2.000.000 ոսկիի հաշիւը պիտի փակուի եւ անգլիական հաստատութիւնները վճարում պիտի ստանան մօտերս :

25 միլիոն ոսկիին (սպառազինութիւն) տոկոսը պիտի ըլլայ 4 առ հարիւր, միւս վարկերուն տոկոսը՝ 3 առ հարիւր, վճարելի՝ Թրքական ոսկիով, զանազան ապրանքներ, մասնաւորապէս ծխախոտ գնելու համար : Անգլիա եւ Ֆրանսա ամէն տարի Թուրքիայէն չոր պտուղ պիտի գնեն մինչեւ երկու միլիոն անգլ. ոսկի արժողութեամբ, պատերազմի ընթացքին : Երեք կառավարութիւնները ազատ են վերջ տալու չոր պտուղներու պայմանագրին, 1943 մարտին, եթէ պատերազմը տեւէ տակաւին այդ չրջանին :

Այս համաձայնութիւնը լրացուցիչ մասը կը կազմէ փոխադարձ օգնութեան դաշինքին, որ ստորագրուեցաւ անցեալ տարի, հոկտեմբերին, Անգարայի մէջ :

Պատրաստութիւններ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ

« Թան»ի Գահիրէի թղթակիցը պարզելով Մօտաւոր Արեւելքի պետութեանց մտահոգութիւնները, կը հաստատէ թէ զինուորական համախմբում – ներ կատարուած են Ափղանիստանի սահմաններուն վրայ, թէ երկաթուղինեբու չինութիւնը չոգեպլիղ յառաջ կը տարուի ռուսեւիրանեան սահմանագլուխին վրայ, դէպի Ուրմիոյ լիճը եւ Մուսուլ, թէ խորհրդային իշխանութիւնը քարոզութիւններ կը կատարէ քիւրտ հասարակութեան մէջ եւ կը փորձէ « եղբայրացման » շարժումներ ստեղծել Կովկասի եւ Իրաքի Քիւրտերուն մէջ : Հետեւաբար, անհրաժեշտ համարուած է կարծիքի փոխանակութիւններ կատարել Սաատապատի ուխտակիցներուն միջեւ, պատրաստ դտնուելու համար, « եթէ Ռուսիա հարկ դատէ զօրացնել իր քաղաքականութիւնը Արեւելքի մէջ», ինչպէս կը գրէր Իրաքի «Ալ Իսթիքլալ» թերթը :

Նոյն թերթին կարծիքով, եթէ որեւէ վտանգ սպառնայ Պալքանեան Միութեան անդամներէն մէկուն, Ռումանիոյ կամ Թուրքիոյ, « Սաատապատի ուխտակիցները պիտի միանան, խափանելու համար խորհրդային ծաւալում – մը » : Այդ խմբակցութիւնը գործնապէս պիտի աջակցի Թուրքիոյ, եթէ որ եւ է վտանգ սպառնայ անոր, Ասիոյ մէջ : « Սաատապատի ուխտին քաղաքական նպատակն է ներկայ սահմաններուն մէջ կեցնել խորհրդային ազդեցութիւնը » : Եգիպտական մամուլն ալ կը պաշտպանէ այս տեսակէտները : « Տէյլի Մէյլ »ի կարծիքով, Սաատապատի ուխտին իսկամ երկիրները ի հարկին գերակշռութիւն պիտի շահին, կրօնակից ըլլալով Կովկասի ժողովուրդներուն հետ : Եւ կ'եզրակացնէ թէ միեւնոյն չահերը կը միացնեն ժողովրդավար պետութիւններըը եւ արաբական երկիրները : Ամէն պարագայի մէջ, Սաատապատի ուխտակիցները յառաջ կը տանին իրենց պատրաստութիւնները, պաշտպանելու համար իրենց անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը : Ամէն միջոց ձեռք առնուած է, ի հարկին ապահովելու համար զօրքի եւ սպառազինութեանց փոխադրութեան կանոնաւորութիւնը : Սաատապատի ուխտակիցներուն նոր խորհրդաժողովին գումարումը կախում պիտի ունենայ կացութեան ընթացքէն եւ Մ. Միութեան բռնելիք դիրքէն : « եթէ Մօտաւոր Արեւելքի պետութիւնները սուիսուին գործել, թշնամին պիտի հարկադրուի չափուիլ արդիական բանակի մը հետ որ կ'անցնի 1.500.000ը, եւ որուն եաին կը գտնուին 3.500.000 պահեստներ, սպառազինուած՝ հաղարաւոր օդանաւերով, կատարելագործուած կազմակերպութեամբ եւ վայելելով ժողովրդավար պետութեանց, ինչպէս եւ Արաբներու եւ իսլամներու չախչախիչ մեծամասնութեան նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը » :

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսերը Կարէճ պարտուեցան

Ֆինլանտական վերջին զեկոյցին համաձայն, Ռուսերը նոր պարտութիւն մը կրած ըլլալով, կը նահանջեն Լատոկայի լիճին հիւսիսային կողմը : Կռիւները կ չարունակուին Սալլայի ճակատին վրայ, հակառակ սաստիկ ցուրտին որ տեղ տեղ իջած է մինչեւ 40 աստիճանի : (Մոսկուայի մէջ ալ ցուրտը սաստկանալով, իջած է 45 աստիճանի եւ կը վախցուի որ աւելի ծանրանայ) : Ֆինլանտայի մայրաքաղաքը նոյնպէս կը տառապի ցուրտէն, որուն նմանը տեսնուած չէ 35 տարիէ ի վեր : Բայց Ֆինները միշտ կ'օգտուին այս ցուրտէն, հարուածելու համար խորհրդային զօրքը :— Ֆինլանտական զեկոյց մը 170 կը հաշուէ վար առնուած ռուսական օդանաւերուն թիւը :

*** Մ. Նահանգներու խորհրդարանին մէջ բուռն պայքար մը կը մղուի նախագահ Րոզվելթի առաջարկին դէմ, որ կը պահանջէր փոխառութիւն մը տրամադրել Ֆինլանտայի : Նախագահը պայման դրած է որ փոխառութիւնը դործածուի ոչ թէ ռազմանիւթ, այլ ուտելիք եւ ապրանքներ գնելու : Շատեր այ կ'ընդդիմանան այս կէտին : Եթէ համաձայնութիւն դոյանայ, Մ. Նահանգները 50 միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի բանան :

*** Շուէտի վարչապետը խորհրդարանի նոր նստաշրջանին բացման առթիւ ճառ մը խօսելով, անդամ մը եւս ազդարարեց թէ կառավարութիւնը ուժգնօրէն պիտի դիմադրէ որ եւ է յարձակման : « Շուէտի արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի չփոխուի : Շուէտ որ եւ է ճնշումի ենթարկուած չէ Դաշնակիցներուն կողմէ, ոչ ալ որ եւ է սպառնալիք ստացած Գերմանիայէն : Շուէտ կը չարունակէ իր գործակցութիւնը փոքր պետութեանց հետ, ի խնդիր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

20 — 48 ՏԱՐԵԿԱՆ օտարականներու զինուորագրութեան կամ պարտաւորիչ աշխատանքի օրէնքին դործադրութեան եղանակները բացատրող հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ երէկ, 18 յունուար, պաշտօնաթերթին մէջ : Մանրամասնութիւնները յայտնուած :

ՅՈՒԻՏՆ նոյն սաստկութեամբ կը չարունակուի ամբողջ Եւրոպայի եւ մասնաւորապէս հիւսիսային երկիրներուն մէջ : Փարիզի մէջ ալ սաստկացած է ձմեռը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ներդաղթի պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն 1939ին 17792 օտարականներ իրենց երկիրները վերադարձուած են, իսկ 82,998 հոգի ընդունուած : Վտարեալներէն 8202 հոգի եւս դրկուած են կառավարութեան ծախքով, իսկ 9590 դժբախտներ՝ իրենց սեփական ծախքով : Ներգաղթը աճած է կեդր. Եւրոպայէն, իբրեւ հետեւանք Աւստրիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ կցման :

խաղաղութեան մը որ ապահովութիւն բերէ , արդարութեան հիման վրայ : Մենք երբեք նպատակ ունեցած չենք զինուորական խմբակցութիւն մը կազմելու եւ կռուելու Ֆինլանտայի հետ կողք կողքի: Շուէտ ջերմ զգացումներ կը տածէ Ֆինլանտայի հանդէպ, սակայն այս չի նշանակեր թէ որ եւ է թշնամու – թիւն ունինք ռուս ժողովուրդին հանդէպ, թէեւ խորապէս ազդուած ենք բռնութեան արարքներէն »:

Լոնտոնի թերթերը կը դրէն թէ Գերմանիա եւ Ռուսիա համաձայնած են որ առաջինը իր ազդեցութեան տակ առնէ Պելճիան եւ Հոլանտան, իսկ երկրորդը՝ սկանտինաւեան երկիրները:

Նոր լուրեր արկրաշարժի մասին

Նիքսարէն կը հեռագրեն թէ զիւղերուն կացութիւնը ահռելի է: Երկրաշարժի ազէտէն զատ, կրիպ, կողտապ եւ ուրիշ հիւանդութիւններ ծագած են ցուրտին եւ ձիւնին հետեւանքով: Գամ չկայ, տաղաւարներ չինելու համար: Թուրք թերթերը կ'ըսեն թէ Րէչատիէ (Թոքատի նահանգ) «այնքան սահմռկեցուցիչ կացութիւն մը կը ներկայացնէ որ մարդ խելքը կը կորնցնէ: Կարելի է ըսել թէ Երզնկան իսկ այնքան մեծ ազէտի մը ենթարկուած չէ: Կեզրոնին եւ զիւղերուն մէջ մեռած են 5000 հոգի: Քաղաքին քանդումը երկրաշարժէն հինգ օր վերջը հազորդուած է Թոքատ եւ առաջին օգնութիւնը ղրկուած է ուղտերով: Այսաեղ չարժին հետեւանքով զեհիններ ճեղքուած եւ տուները հողին տակ թաղուած են: 400 մեթր երկայնութեամբ եւ 3.50 մեթր լայնութեամբ ճեղքեր բացուած են: Մեւնոյն տեղ հրդեհ մը ծագելով տուներուն տակ մնացողները այրած են: Կուսակալն ալ հրաչքով ազատած է, բայց իր եւ շապիկ վարիքով: Ողջ մնացողները դրեթէ մերկ են, ոչ կօշիկ ունին, ոչ գուլպայ, ոչ ալ շապիկ վարիք :

*** Թուրք թերթ մը հետեւեալ նկարագրութիւնը կը հրատարակէ Րէչատիէի մասին.— Շարժին հետ հրդեհ մըն ալ ծագած է Տամատին պանդոկէն: Տուները կքած եւ սակայն առաստաղները մնացած ըլլալով, կրակը տարածուած է ամբողջ զիւղաքաղաքը: Այդ միջոցին տուներուն տակը մնացողները մեռած են եւ վերը գտնուղներն ալ այրած: Գայմագամ Ահմէտ Ֆէյիմ փլատակներուն տակ մնացած է եւ դժուարաւ փրկուած, ոտքերը մերկ եւ վարտիք շապիկով փողոց նետուած է: Ողջ մնացողները իրենց պզտիկները, կիները, մայրերը փրկելու համար չատ աշխատած են, բայց չեն կրցած, այնքան աւերակի վերածուած էր Րէչատիէն: Գիւղերն ալ չատ ահռելի վիճակ մը կը պարզեն: Միայն Մէատին գիւղը 750 մեռեալ կայ: Րէչատիէի մէջ մեռնողներուն մէջ կան կրթական պաշտօնեայ Թահսին, կուսակալութեան ընդհ. ժողովի անդամներէն Թահիր, ընդհ. տեսուչ Ալի Նիզամի, վաճառական Պաքի, զինուորական ճիւղին նախագահը, անտառի գլխական պաշտօնեան, սանիտրգ էմինիհի, հասոյթներու քարտուղարը, չատ մը պաշտօնեաներ ընտանիքով: Դժբախտաբար Րէչատիէի ազէտը չատ վերջը իմացուած է: Գիւղերու մեռնեալները դեռ իրենց տեղերն են: Վիրաւորներուն օգնութեան նոր կը ձեռնարկուի: Ճամբայ չըլլալը, փոխադրական միջոցներուն չպակասը Րէչատիէի ազէտը կրկնապատկուած են: 200 զինուորներ եւ օգնութեան խումբեր դեռ նոր կը փութան ազէտին վայրը:

Ջիւնը, ճմեռը, փոթորիկը եւերկրաշարժը դեռ կը չարունակուին: Ողջ մնացող ժողովուրդը ալիւրի փէլթէ չինելով, սոխ եւ եղիպտացորենի կարծր հատիկները ուտելով կը չանայ անօթութիւնը անցընել:

ԹՒՀՐԱՆԷն կը հեռագրեն թէ ներքին նախարարը հրամայած է անմիջապէս մարզահամարի ձեռնարկել ամբողջ երկրին մէջ: Քաղաքական չրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ այս զործողութեան նպատակն է երեւան հանել զինուորցուներու իրական թիւը :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ իչխանները մինչեւ հիմա 1.750.000 տոլար նուիրած են Անգլիոյ, պատերազմական ծախքերու համար: Նոր զումարներ խոստացուած են, ամսական կամ տարեկան մասնակցարներով :

ԵՐԹԵՒԵԿի արկածները մեծապէս աւելցած են Անգլիոյ մէջ, պատերազմէն ի վեր: Վերջին տեղեկագիրը կը ցուցնէ 8270 մահերու յաւելում մը, բազդատելով 1938ի հետ (6599): Դեկտեմբերի ընթացքին մեռած են 1155 հոգի, մինչդեռ մէկ տարի առաջ մեռած էին միայն 683 հոգի:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՊԱՐԱԱՄԵԱՆ ԴՐԱՏԱՆ 1940ի պատի օրացոյցը , ԱՐԱՐԱՏԻ նկարով զարդարուած :

Գինն՝ 3 ֆրանք :

Կեզրոնատեղի ՊԱՐԱԱՄԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ, 46, Rue Richer: Կը ծախուի նաեւ Գրատուն ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, 51, Rue Monsieur le Prince , եւ Մաքէյլի մէջ ՆԵՐԻԿԵԱՆ գրատունը :

ՍՏԱՑԱՆՔ

NOTRE COMBAT չաբաթաթերթին Բ. տարուան առաջին թիւը, ուր Պ. Պ. Անորէ Տավիտ եւ Լ. Կ. Կէրտան (Կիւմիւչկէրտան) միասնաբար կը ներկայացնեն Անգլիոյ կարգ մը վարիչ դէմքերը,— Զըրչիլ, Իտըն, Տըֆ Քուփըր, Էթլի, Լոյտ Ճորճ եւ հրապարակագիրը Ուիլք. Սթիտ (25 էջ), ինքնուրոյն գիծերով: Գինն 2 ֆրանք 50: Հասցէ.— 19 Rue Amélie, Paris (7):

ՊԻՏԱՆԻ ԱՄԻՆ ՕԲՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մի պիտի վնատ ազգային արտակարգ տուրքը

Պաշտօնաթերթին յունուար 1ի թիւը իբրեւ կաղանդչէք հրատարակեց հրամանագիրը – օրէնք մը, ճշդելու համար զործադրութեան եղանակները 1939 նոյեմբեր 10 թուականով հրատարակուած Ազգային Արտակարգ Տուրքին:

Այդ տուրքը, որ դոյութիւն ունէր արդէն հարիւրին երկուքի համեմատ ձեւին տակ, նոր օրէնքով կը բարձրանայ հարիւրին 5ի եւ որոշ տարիքի ու վիճակի քաղաքացիներու համար հարիւրին 15ի:

Հարիւրին 15 պիտի վճարուին այն այր քաղաքացիները որոնք զինուորական տարիքի մէջ գտնուելով հանրակի տարիքի մէջ գտնուելով հանդերձ զինուորութիւն չեն կատարեր , իրենց դասու զինուորեալներուն հետ միասին , եւ կամ ազատ կացուցուած են զինուորութենէ՝ այս կամ այն պատճառով, որոշ բացառութիւններով :

15 առ հարիւրի այս արտակարգ ազգային տուրքը չեմնեալ ուժ ունի եւ պիտի վճարուի 1939 նոյեմբեր 1էն սկսելով, առանց որ եւ է զեղչի, բացի արհեստակցական ծախքերէն:

Այդ ծանր տուրքը, որ պիտի չարունակուի մինչեւ պատերազմին վերջանալը, հիմնուած է արդար սկզբունքի մը վրայ: Նոյն տարիքը ունեցող երկու քաղաքացիներէ մէկը կը զինուորագրուի եւ կը ստանայ օրական 75 սանթիմ, իսկ երկրորդը կը չեռաձգուի (ajourné), զերծ կը կացուցուի (exempté) եւ կամ զինուրութենէն ազատ կը ճգուի (réformé), բայց կը չարունակէ իր աշխատանքը եւ օրական կը չահի 50 — 70 ֆրանք եւ աւելի: Արդար է որ այս վերջինը դէթ նիւթական բացառիկ զոհողութեան մը ենթարկուի :

Եւ այդ սկզբունքը ճիշդ է նաեւ օտարականին համար, այնպէս որ 15 առ հարիւրի նոյն արտակարգ տուրքին ենթարկուած են բոլոր այն օտարականները, հպատակ թէ անհայրենիք — մեզի պէս —, որոնք զինուրական տարիքի մէջ կը գտնուին , բայց դրօշի տակ առնուած չեն :

Ձեռաձգուածներուն (ajournés) զերծ կացուցուածներուն (exemptes) զօրաթողեալներուն մէջէն (réformés), անոնք միայն ենթակայ չեն այդ արտակարգ տուրքին , որոնք թոշակ կը ստանան (pension) զիրենք ոչ – զինուրական զիրքին մէջ պահող վիճակին հետեւանքով :

1909ի եւ 1910ի դասերը ամբողջովին զինուորութենէ հանուած ըլլալով, զինուորական տարիքի մէջ կը նկատուին ուրեմն բոլոր անոնք որ ծնած են 1919 յունիս 30էն առաջ եւ 48 տարեկան են:

Հայերուն մէջ չեմ կարծեր որ զինուրական տարիքի մէջ գտնուող եւ թոշակ ունեցողներ գտնուին, այնպէս որ բոլոր այն Հայերը որոնք 20էն 48 տարիքին մէջ կը գտնուին, ենթակայ են 15 առ հարիւրի այդ արտակարգ ազգային տուրքին :

Երկու զաւակ ունեցող ընտանիքի հայրերը մինչեւ 46 տարեկանները ենթակայ են այդ տուրքին, 3 զաւակ ունեցողները մինչեւ 44 տարեկանները, եւ այսպէս, իւրաքանչիւր զաւակի համար երկու տարի հաշուելով:

Այս տուրքը, ինչպէս քիչ վերը ըսի, յաւուրչ է միայն արական սեռին եւ կինները ազատ են:

Անոնք որ տակաւին ենթակայ չեն անոր եւ զինուրական տարիքի մէջ պիտի մտնեն անոր զործադրութեան ընթացքին՝ այդ տուրքը պիտի սկսին վճարել իրենց զինուրական տարիքը թեւակոխելուն յաջորդող առաջին առաջին օրէն սկսելով :

Իսկ անոնք որ զինուրուելութեան տարիքը պիտի լրացնեն այդ տուրքին զործադրութեան ընթացքին, անոնք ալ պիտի զադրին զայն վճարելէ, այդ տարիքի լրացումին յաջորդող առաջին առաջին օրէն սկսելով :

Իսկ բոլոր անոնք որ տակաւին զինուրական տարիքը չեն մտած եւ կամ անցուցած են այդ տարիքը, հինգ թակայ են առանց բացառութեան 5 առ հարիւրի ազգային արտակարգ տուրքին :

Այդ տուրքն ալ կը հաշուուի առանց որ եւ է զեղչի, ընդհ. հասոյթին վրայ, սկսելով 1940 յունուար 1էն:

Ազգային արտակարգ տուրքը կու զայ բարդուիլ միւս տուրքերուն վրայ եւ ոչ թէ փոխարինել զանոնք:

Գործատէրերը իրենք է որ այդ տուրքը վար կը դնեն իրենց աչխատաւորներուն կամ պաշտօնեաներուն օրավարձքին վրայէն: Իսկ սեփական զործ եւ չահ ունեցողներէն Տուրքերու վարչութիւնն է որ ուղղակի պիտի զանձէ այդ տուրքը :

Ա. ՀԱՆԸՄԵԱՆ

Միսիոնար Գօղ եւ ուրուկիներ

Բ.

Տոքթ. Ա. Մելիքեանի ուսումնասիրութեան մէջ միակ տոկուն վկայութիւնն է այն զոր կը քաչէ Միսիթար Գօղի «Դատաստանագիրք»էն :

Գանճակեցի վիճնականը, արդարեւ, եկեղեցական կանոններու կարզինի՝ քանիցս կը խօսի բռոտներու եւ ուրուկներու մասին, բոլորովին զատորոչ :

« Կանոն Զ.— Ցաղագս զատաստանացն առն եւ կնոջ եթէ պատահի մէկն այսահարիլ կամ սխտանալ որկոտութեամբ եւ կամ բորոտութեամբ, եւ կամ հիւանդութեամբ յերկար ժամանակեայ, եւ կամ հաչմութեամբ, եւ ինչ նման սորունց է»:

Այս յօդուածին մէջ, Միսիթար կը ճգդէ թէ ով պիտի տուժէ՝ երբ ամուսնութենէն վերջ կինը կամ այրը զատ բանայ, բորոտութեան կամ ուրկութեան պատճառով: «Այսօքիկ սխտաք զժուարաւ ծանկինն», կը զրէ Միսիթար: Եթէ կինը կամ այրը զիտնալով ամուսնացաւ, «կարծեօք բը – ժշկութեան եւ իբրեւ զի չէր տա – րածեալ», կ'արդիլէ ամուսնալու – ծումը:

Ուրեմն, ըստ Միսիթարի՝ բորոտութիւնը եւ ուրկութիւնը չծած – կուելիք հիւանդութիւններ են, միւս կողմէ բժշկութեան յոյս կը ներչն – չեն:

Այսքան մը տեղեկութիւնը չի լուծեր հարցը:

« Կանոն Ժ.— Ցաղագս զատաստանացն առն եւ կնոջ եթէ ոչ յայտնի սխտ իցէ ուրութեան եւ կամ այլ ինչ այսպիսի, խելագարութեան, պռոնկութեան, եւ կամ այսահարութեան, ունելք է թողուլ զմիմեանս եւ կամ չթողուլ, այլ միայն յիմարութեամբ զմիմեանս թողուն »:

Այդ յօդուածին մէջ, ուրկութեան մասին ոչ մէկ խօսք՝ հակառակ խորագրին :

« Կանոն ԺԸ.— Ցաղագս զատաստանացն անասնապղծաց »:

Միսիթար նախ հարցում մը կը չինէ մէջտեղ. «եթէ այր ոք ընդ անասնոյ պղծիցի եւ յետ պղծութեան զղջա – նայցէ եւ ապաչխարիցէ եւ վաստա – կիցէ յուրկանոցի ...»:

Ուրեմն ուրկանոց կը դրուին ա – նասնապղծները: Նախապէս զրեցինք թէ հիներու կարծիքով ուրուկ հիւանդութիւնը ծադում կ'առնէր ա – նասնապղծութենէն, այդ պատճառով անասնապղծներն ալ կը նետուէին ուրուկներու մէջ :

Այս վկայութիւնը եւս չի լուծեր հարցը:

« Կանոն ՂԳ.— Ցաղագս զատաստանացն կնոջ կնհահանիկ »:

Միսիթար կը ճգդէ ամուսնալուծեալ կիներու եւ այրերու իրաւունքները :

Երբ կին մը կը չանդգնի կին զատնալ այր մարդու մը, որու ամուսնալուծման զատը վերջացած չէ տա – կաւին, «կալցեն զկինն եւ յուրկանոց ածցեն եւ տարի մի աղայցէ զոդեացն »:

Այս յօդուածը եւս չի լուսաբաներ մեզ:

« Կանոն ՁԹ.— Ցաղագս զատաստանացն ուրկաց, բորոտաց, կաղաց, կուրաց, խլից, համբոյ, ամուսնանալոյ եւ ոչ »:

Ամէնէն կարեւոր յօդուածն է այս: Կարդանք բնագիրը.—

« Ի կանոնաց յաղագս չնութեան ուսաք ուրկաց եթէ՝ ծնունդք նոցա նմանապէս ուրուկ լինին. յաղագս այսորիկ արգիլեցին. զի մի ախտն տարածեսցի եւ ի ծնունդն: Արգելցին եւ բորոտք. զի թէպէտեւ ի բժշկաց ասի փոխել ախտից յորոց հոտ է, եւ ի բորոտ ոչ լինի, զի ի յուրկոտս յաղագս վիրացն լինի, եւ անդ վէր ոչ է, սակայն կանոնք փոխելի զախտն ցուցին: Եւ զի մի ի ծնունդսն ախտն լիցի՝ արգելցին. զի եւ օրէնքն ոչ միայն յամուսնանալոյ, այլեւ ի բանակէ մտերմիչ »:

Ուրեմն, ըստ Միսիթարի՝ 1) ուրուկներուն ծնունդները ուրուկ կ'ըլլան (ժառանգական), 2) ուրուկները վէրք կ'ունենան, 3) ուրուկները կը հոտին, 4) տարափոխիկ հիւանդութիւնները կը հոտին, 5) բորոտները ոչ վէրք ունին եւ ոչ հոտ, այսուհանդերձ տարափոխիկ հիւանդութիւն կը համարուի բորոտութիւնը, 6) այս պատճառով թէ ուրուկներուն եւ թէ բորոտներուն արգիլուած է ոչ միայն ամուսնանալ, այլ եւ մտնել բնակութեանց մէջ:

Արդ, նկատելով որ սիֆիլիզը 1) ժառանգական է, 2) վէրքով մը կը յայտնուի եւ 3) վարակիչ է, Տոքթ. Ա. Մելիքեան կ'եզրակացնէ թէ ուրուկը սիֆիլիզն է:

Եւ որովհետեւ ուրուկի մասին կը խօսին ոչ միայն Միսիթար Գօղ , որ մեռած է ԺԳ. դարու սկիզբը, այլեւ Փաւստոս Բիւզանդ ու Մովսէս Խորենացի, Տոքթ. Ա. Մելիքեան չի վրանիր յայտարարելու թէ սիֆիլիզը խիստ տարածուած էր Հայաստանի մէջ, Ոսկեդարուն եւ Ոսկեդարէն ալ առաջ :

Ցաջորդով մեր քննադատութիւնը եւ տեսակէտները այս վկայութեանց արժէքին մասին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

— o —

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 14 Յունուար.— Սիրելի «Յառաջ», մենք ալ մեր կարգին, կապոյտ տետրակ ունեցողներս զեկտեմբեր 26ին հետ զօրանոց մտանք: Քանի մը օրուան մէջ մեր թիւը հասաւ 12ի, բոլորն ալ Կրընոպլէն: Մէկ օրուան մէջ ծանօթացանք հայ զինուորներուն հետ, Վիէնէն, Տէօնիչէն, Լիոնէն : Դժբախտաբար երկար չտեւեց մեր ծանօթութիւնը, չատ չատ բաժնուելացանք,— առաջին զօրակոչի ենթականներէն Պ. Քալանտըրճեան (Տէօնիչէն), Կ. Պէզճեան, Ա. Աբթինեան, Բ. Տէրտէրեան, Ն. Զումպուլեան (Վիէնէն) , Ն. Թազեորեան՝ Կրընոպլէն : Երկու օր վերջը միւս բոլոր հայ զինուորներն ալ զացին: Երկու Հայ կար 120նոց խումբի մը մէջ: Կը մաղթեմ որ այս ընկերական կեանքը միշտ այսպէս տեւէ, եւ ոչ թէ միայն զօրանոցին մէջ: Սիրելի «Յառաջ», այստեղ մէկ օրինակ «Յառաջ» կուզար Կիրակոս Պէզճեանին, ան դնաց, հիմա թերթ չունինք, բարեհաճեցէք մէկ օրինակ «Յառաջ» ալ մեզի ղրկել, 12 հոգի ենք:— Վեւոնդ Թորոսեան

ԽՄԲ.— Կը ղրկուի:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Իվոիէն հայրենակից մը, «Եռադոյն», 50 ֆրանք կը տրամադրէ, հայ զինուորներու համար: Յանձնեցինք Կալոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան:

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme Paris (13)
Le Gerant : H. STEPHAN

Պատերազմի եւ ապրուստի խնդիրը

Ելմտական նախարար Պ. Ռէյնօ ճառ մը խօսելով չրջանային օրթոթերթերու հաղկերոյթին առթիւ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը վճռած է պայքարիլ ապրուստի սղութեան դէմ: « Կառավարութիւնը որոշած է միջոցներ ձեռք առնել գիներու բարձրացման պատճառներուն դէմ: Հողագործական արտադրութեանց համար մեր պարտականութիւնն է արգիլել գիներու յաւելումը, առանց վնասելու հողագործներուն օրինաւոր իրաւունքներուն: Հողագործական չահերը պահպանելու համար, մենք արդէն միջոցներ ձեռք առած ենք թեթեւցնելու արտադրիչներուն ծախքերը: Այս միջոցին 68 միլիոն ֆրանք տրամադրուած է, որպէսզի կարելի ըլլայ պահել պարարտացուցիչներու նախապատերազմեան գիները: Նմանապէս, որովհետեւ կազօլինի գինը մեծապէս աւելցած է պատերազմէն ի վեր, նոյեմբերին վերջը կրկնապատկեցինք հո – զագործներուն չնորհուած զեղչը: Ես պիտի առաջարկեմ կառավարութեան աւելի յառաջ տանիլ հողագործութեան օգնելու այս քաղաքականութիւնը»:

Նախարարը այս առթիւ յիչեց հողագործներուն տրուած դիւրութիւնները,— 900.000.000 ֆրանք վարկ՝ ընտանեկան օրէնքին տրամադրութեամբ , ամառնային հատուցումներ զինուոր զացած հողագործներուն համար, 2.400.000.000 ֆրանք կանխավճար ցորենի պաչտօնատան, զարմանելու համար 1938ի վնասները, ինչպէս եւ 50 միլիոն ֆրանքի նոր վարկ մը զոր խոստացած է կառավարութիւնը: «Ո՞վ կրնայ ուրանալ կառավարութեան կատարած ճիգը զիւղացիներուն համար, որոնք հերոսական առաքինութեանց եւ ամենօրեայ աքանչելի աչխատանքի ապացոյցները տուած են եւ որոնց կիները կը բանին զինուոր զացած այրերուն տեղ»: Նախարարը զովեց նաեւ բանուորները «որոնք մեզի կ'աջակցին միեւնոյն պայքարին մէջ: Կարելի է ըսել թէ Ֆրանսայի բանուոր զասակարգը հասկցած է իր պարտականութիւնը այնպիսի եղանակով մը որ իր օրինակին հետեւին ուրիչ երկիրներու մէջ ալ»:

ԻՆՉՔ ԲԱՆԵՐ ԱՐԴԻԼՈՒԱԾ ԵՆ

Պատերազմին հետեւանքով հաստատուած սահմանափակումները, արձելքները եւ մանաւոր կարգադրութիւնները օրէ օր կ'աւելնան: Այսպէս, զիներու բարձրացումը կանխելու համար կարգադրութիւններ ըրած է նաեւ զինուոր: Իչխանութիւնը իրաւունք ունի զրաւելու յարկաբաժիններ եւ պահեստներու սենեակներ, եթէ վարձակալները անչափահաս չեն, կամ ամուրի կիներ են եւ կամ անդամներ կրօնական ընկերակցութեան մը: Առանց տարիքի եւ սեռի խտրութեան, վարձակալները պարտաւոր են դինապարտին կամ ուրիչ պահապանի մը յանձնել բանալիները, երբ կը ձգեն իրենց բնակարանը, որ պէտք պաչտօնեաները կարենան ներս մտնել ի հարկին կամ զինուորական իչխանութիւնը կարենայ օգտագործել :

Ո եւ է քաղաքացի որ չփոխադրուի նպատակ թշնամի պետութեան մը զօրծակալներուն հետ, դիտակցօրէն կամ պատահարար եւ լուր չի տար ձեռնհաս իչխանութեան, ենթակայ է դատական հետապնդումի :

Արգիլուած է տարածել այնպիսի լուրեր որոնք դէպ կ'ազդեն ժողովուրդին բարոյական կորովին վրայ: Հնարիչներուն արգիլուած է պահել իրենց գիւտերը կամ խափանել անոնց զարգացումը, եթէ նոյն իսկ արտօնագիրը ուներն: Արգիլուած է ղրկել այնպիսի քարտեր որոնք պատերներ կը պարունակեն պատերազմական չրջաններու մասին եւն.:

ՀԱՋԱՐ ՆԱԻԵՐ, որոնք Ռումանիայէն ճամբայ ելած էին դէպի Գերմանիա, անչարժութեան զատապարտուած են Դանուբի մէջ, գետը սառած ըլլալով: Այս նաւերէն 200ը քարիւղ բեռցած են, իսկ 800ը ցորեն: Այս տարի ձմեռը չատ ցուրտ ըլլալով, կը կարծուի թէ Դանուբը տառած պիտի մնայ մինչեւ մարտի վերջը, չլատելով նաւագնացութիւնը :

ԱՆԳԼԻՈՑ կեդրոնացման կայաններուն մէջ արդելափակուած են 436 Գերմաններ եւ 50 Աւստրիացիներ, պատերազմէն ի վեր: Նախորդ պատերազմը վերջացած տաեն, աւելի քան 30.000 Գերմաններ եւ ուրիչ օտարականներ արգելափակուած էին: Երբ նոր պատերազմը ծագեցաւ, կառավարութիւնը հետազնդումներ կատարեց թշնամի երկրէ եկած 74,233 քաղաքացիներու դէմ: Դատարանները մինչեւ հիմա քննած են 62,389 պարագաներ: Առաջին չարքին մաս կը կազմեն անոնք որ արգելափակուած են այժմ, իրրեւ լրտես կամ կասկածելի: Երկրորդ չարքին պատկանողները ազատ են արգելափակումէ, բայց ենթակայ հսկողութեան,— 7199 Գերմաններ եւ 822 Աւստրիացիներ: Այս չարքին պատկանողները չեն կրնար բնակարան փոխել կամ հինգ մղոնէն աւելի ճամբորդել, առանց մասնաւոր արտօնութեան: Ասոնց արգիլուած է նաեւ ունենալ ինքնաչարժ, հեծելանիւ, նաւակ մը կամ լուսանկարի գործիք: Դ. չարքին պատկանողները ազատ են արգելափակումէ եւ մասնաւոր սեղմումներէ, բայց պարտաւոր են տեղեկութիւն հաղորդել, երբ իրենց բնակարանը կը փոխեն կամ կը բացակային աւելի քան երկու չաբաթ: Ասոնց մէջ կը գտնուին 47,285 Գերմաններ եւ 6597 Աւստրիացիներ: Թշնամի համարուած օտարականներու ընդհանուր թիւին 42,814ը կիներ են, մեծ մասով սպասուհի :

ՀԱՅԵՐՈՒ ԹԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ
Ա ՍՏԱՏ Ֆ Լ Ր Ի Ր
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
Մէքրօ՝ Տէօն եւ Սէն Միշէլ
Արեւելեան եւ Եւրոպական Խնամուած կերակուրներ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ·—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
20
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
20 Janvier
1940

ՀԴ· ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4251

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿԸՆՈՒԻ ԽՕՍՔ

ՀԱՅՈՑ ԿՈՒՍԱՆՔ ԲՈՒՐԴԷ-ԳՈՒԼՊԱՅ ԹՈՂ ՀԻՒՍԷՆ

Յազագութի՛ւն էր եւ հանդիսաւոր առիթներով, երեկոյթներու կամ դաշտահանդէսներու մէջ կը թնդար մարտաշունչ եղանակը·

Հայոց կուսակից դափնեայ պսակ թող հիւսեն ...

Պատերա՛զմ է, եւ երգը նորէն կը հնչէ, զօրանոցներու մէջ կամ ռազմաճակատին վրայ·

Քնիոյշ ձեռով fո ճակատը զարդարեն ...

Ոչ դափնի մնաց, ոչ ալ ճակատ, զարդարելու համար :

Ճակատին տեղ ոտքերն ու ձեռքերն են որ կը դողան, կը սառին ցուրտէն, (զերոյէն վար 20 — 30 աստիճան կը հաշուեն, բուն ճակատին վրայ, պատճառ ոտքերու պատմութիւններով ...) :

Անչուշտ միլոցներ ձեռք առնուած են, պատսպարելու համար զինուոր – ները, որոնք բնութեան յարձակողականին դէմ կը մարտնչին չաթեթներէ ի վեր, բուն ճակատամարտէն առաջ :

Եւ սակայն, ձեռնհաս իշխանութիւնը ինքն ալ միշտ կը յիշեցնէ հանրութեան պարտականութիւնը,— տաք հագուստներ, բուրդէ գուլպայ, ձեռնոց եւն· հասցնել : Թերթերը ամէն օր կոչեր կ'ուղղեն, եւ թղթատարական վար – չութիւնն ալ մինչեւ յունուար 31 երկարաձգած է ձրի փոխադրութեան պայմանաժամը (հինգ քիլօ) :

Երբ կառավարութիւնն անգամ օգնութիւն կը սպասէ ժողովուրդէն, ո՛ր – քան աւելի հոգածու պէտք է ըլլանք մենք, մանաւանդ այն զինուորներուն համար որ ա՛էր – սիրական չունին, կամ հազիւ ունին աչխատաւոր կին մը կամ քոյր մը, անչափահաս մանուկներով :

Թող հնչէ նորէն երգը,— «Այո՛ղջ մնաս, դու քաջ կռուի սիրահար » : Բայց անոր հետ, մնացողներու բարոյութեան վերեւ, կ'ուզէինք լսել բուն ազդանչանը.— « Հայոց կուսանք բուրդէ գուլպայ թող հիւսեն» :

Գիտենք որ մեր մայրերն ու քոյրերը խրատի պէտք չունին, կատարելու համար այս տարրական պարտականութիւնը :

Այս էջերուն մէջ արձանագրուեցան բազմաթիւ փաստեր զուրզուրանքի եւ գործնական աչխատանքի : Զինուորներու օգնութեան մարմինը, կապոյտ եւ կարմիր Խաչերը եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ կամ անհատներ գնահատելի գործունէութիւն ցոյց տուին, բրդեղէն հագելով, հիւսելով, գրկելով : Տա – կաւին չենք յիշեր զրամական օգնութիւններն ու կազանդէջները :(Մի այնկատողութ Խաչի կեդր· վարչութիւնը 700 ծրար փութացուց, իսկ Մարսէյլի մասնաճիւղը՝ հարիւր կապոց, իբրեւ առաջին առաքում) :

Բայց, եղանակին բացառիկ խստութիւնը իրեն հետ կը բերէ նոր հոգեր :

Օրը օրին հետեւելով մեր զինուորներու թղթակցութեանց, որոնք երեք խոշոր կապոց կազմած են արդէն, պարտականութիւն կը սեպենք յիշեցնել թէ չատ աւելի լայն, լարուած աչխատանքի մը կը կարօտինք, օգնութեան հասնելու համար :

Բուրդ գնեցէք, բուրդ ճարեցէք, լանջապահ (փուլ օվըր), ձեռնոց, վըզնոց, այլ մանաւանդ գուլպայ հիւսեցէք, այն վստահութեամբ թէ երիտասարդ կեանք մը փրկած պիտի ըլլաք անտանելի տառապանքներէ, եթէ ոչ անդարմանելի կորուստէ :

Հաճարտ են մեր տղաքը, եւ ամէն բան լման չեն ըսեր : Բայց կը բաւէ կարդալ անոնց նամակները, սերտել տողերուն իմաստը, իմանալու համար անպարտելի ողբերգութիւնները :

Ինչ որ կը յիշեցնենք, վեր չէ որ եւ է հայկական համրանքի ուժէն : Քիչ չատ ունեւոր անհատներ, բայց մանաւանդ ժրաջան Մխիթարիններ ձեռք ձեռքի տալով, քանի մը հարիւր սիրերու հետ ոտքեր, ձեռքեր տաքցուցած, փրկած պիտի ըլլային :

Ո՛ր եւ է պատրուակ չի կրնար այս նուիրական պարտականութենէն ազատ ձգել այս կամ այն գաղութը, որքան ալ համեստ ըլլայ համրանքով կամ նիւթական կարողութեամբ :

Աւելի քան երբեք ժամանակն է արժեցնելու մեր հաւաքական դիտակցութեան, կազմակերպական ընդունակութեան եւ ինքնապաչտպանութեան յատկանիչները :

Այս տարրական գործին առթիւ քով քովի գալով, կը հաւատանք թէ Թմբածներն ալ կը սթափին, հեռուհեռէ :

Զինուորին ոտքը ցուրտէն կը թմրի, կը սառի : Դուք որ նստած էք տունը, կրակին առջեւ, կամ քանձր հագուստներու մէջ փաթթուած, պիտի հանդուրժէի՞ք թմրութեամբ օրօրելու ձեր սիրան ու միտքը :— Շ·

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՊԱՅԹԻՒՆ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Երկկ հետեւեալ պաչտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան ·—

Զեկոյց թիւ **273**, յունուար **18**, առաւօտ·— Գիչերը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ : Բաւական բուռն հրետանդութիւն Սարի արեւմտեան չրջանին մէջ :

Զեկոյց թիւ **274**, իրիկուն·— Վոժի չրջանին մէջ մեր յառաջապահ ղէր – քերէն մէկը եւ մղեց թչնամի չոկատի մը յարձակումը : Մեր ձեռքը իննկան քանի մը զերիներ :

*** Ցուրտը նոյն սաստկութեամբ կը չարունակուի ճակատին վրայ, այնպէս որ զինուորական գործողութիւնները դրեթէ կանգ առած են :

Նոր նաւեր ընկղմեցան ականներու զարնուելով կամ սուղանաւերու հանդիպելով : Նորվեկեան նաւ մը խորտակուելով կորնցուց 14նաւաստիներ :Ցուննական նաւ մը ընկղմեցաւ 12 նաւաստիներով (3310 Թոն) : Անգլիական նաւ մը, 5494 Թոն, ընկղմեցաւ ականի մը զարնուելով : 48 նաւաստիները փրկուեցան մարտանաւի մը կողմէ, երեք ժամ մակոյկի մը մէջ մնալէ վերջ : Իտալական նաւ մը, 4427 Թոն, նոյնպէս ականի մը զարնուեցաւ, բայց կարելի եղաւ փրկել : Գերմանական փոխադրանաւ մը ընկղմեցաւ Պոթնիոյ ծոցին մէջ, չուէտական ականի մը զարնուելով :

*** Հինգչաբթի օր խորհրդաւոր պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Լոնտոնի մէջ, քանդելով չատ կարեւոր վառօդարան մը : Ա՛ռ նուազն հինգ հոգի մեռան, 50 հոգի վիրաւորուեցան : Պայթիւնը այնքան ուժգին էր որ տուները սարսեցան 20 մղոն հեռաւորութեան վրայ եւ բազմաթիւ ապակիներ չախչախուեցան : Ցաչորդաբար երկու պայթիւններ տեղի ունեցան եւ հրդեհ մըն ալ ծագեցաւ, որուն բոցերը կը տեսնուէին հիւսիսային Լոնտոնի տանիքներէն : Նիւթական վնասը չատ մեծ է : Հարիւրաւոր վաճառատուններու ապակիները խորտակուած, տուներու տանիքներ փլած եւ կղմինդրները ցիրուցան եղած են չրջականերուն մէջ : Բնակիչները կարծեցին թէ օդանաւային արչաւ մը կատարուած է եւ փողոց թափեցան, իրենց աչքերը երկինք ուղղած : Քննութիւն բացուեցաւ, այս խորհրդաւոր պայթումին պատճառները ստուգելու համար :

Նոյն օրը նոյնքան խորհրդաւոր պայթիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ Նիւ Ձըրսիի եւ Մէչնըրտի (Մ· Նահանդներ) վառօդարաններուն մէջ : Ամերիկեան մամուլը զգոնի գործակալներու դաւադրութեանց կը վերագրէ այս դէպքերը : Գաղտնի ոստիկանութիւնը գործի լծուած է ինչպէս Լոնտոնի, նոյնպէս Ամերիկայի մէջ :

*** Ֆրանսայի սպառազինութեանց նախարարը Լոնտոն դնաց, խորհրդակցելու համար իր պաչտօնակիցին հետ : Այս առթիւ անդամ մը եւս տաստիւի երկու երկիրներուն զինուորական գործակցութիւնը, որոչուեցաւ մեքենաներ փոխանակել, նմանօրինակ զէնքեր արտադրելու համար Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ :

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Նոր պարտութիւն.— 48 աստիճան ցուրտ

Ֆինլանտական վերջին զեկոյցին համաձայն, զօրքը 45 քիլոմեթր յառաջացած է վերջին քանի մը օրերու ընթացքին, Սալլայի ճակատին վրայ, ուր Ռուսերը կը սպառնային հաղորդակցութեանց գլխաւոր դիծերուն : Ռուսերը կը չարունակեն նահանջել : Կը կարծուի թէ Ֆիները նոր ռազմաթաղ մը կը փորձեն, պաչտպելու համար ռուսական գլխաւոր բանակը, որ կը բաղկանայ 40.000 զինուորներէ :

Խորհրդային օդանաւերը կը չարունակեն ռմբակոծել Ֆինլանտական քաղաքները, առանց ռազմագիտական յաջողութիւններ չահելու : Ցուրտը այնքան աստիճացած է որ զերոյէն վար 48 աստիճան կը ցուցնէ (հեռագիր մը կ'ըսէ — 51 աստիճան?) : Բարելիոյ ճակատին վրայ ցուրտը այսքան աստիճ եղած չէր 50 տարիէ ի վեր : Մայրաքաղաքին մէջ ջերմաչափը իչած է 30 աստիճան զերոյէն վար : Ցուրտը կը հալածէ ամբողջ պաչտեան չրջանը, մէջն ըլլալով արեւմտեան Ռուսիան : Շատ մը թղթակիցներ հիւանդացած են, իսկ երկուքը ծանր թոքատապի բռնուած :

Շարաթներու կռիւներէն վերջը, Ֆիները այսօր չատ աւելի զօրաւոր դիրքի մէջ են քան պատերազմին սկիզբը : Ֆինլանտական փոքր բանակը, որ տակաւ է մեքենաչարժ ուժերու տեսակէտով, մինչեւ հիմա կրցաւ դիմանալ ռուսական ամէհի զրոհին : Մանաւանդ տներու կարծրքով, եթէ արտասահմանէն չուտով զրամ, ռազմանիւթ, մանաւանդ օդանաւ եւ զնդացիր հասցնեն, Ֆինլանտական բանակը կրնայ երկար տաեն կասեցնել ռուսական յառաջխաղացութիւնը : Հինգ տարբեր կէտերու վրայ Ֆիները յաջողած են ետ մղել ռուսական զօրքը, բոլորովին ջախջախել երեք զօրաբաժիններ — 15.000էն 18.000 զինուոր — եւ մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ գրաւել : Այս աւարին մէջ կը հաչուեն քանի մը հարիւր թնդանօթ : Քանդուած կամ բռնուած են 430 հրաչտիներ : Իսկ մարդկային զոհերու թիւը տանեակ հազարներով կը հաչուեն :

Վերջին հեռագրի մը համաձայն, 11 ռուսական օդանաւեր վար առնուած են :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԵՐՋՆԿԱՅԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԷՆ

Նի թակաւ կրոնատր 120էն 200 միլիոն ոսկի

« Ժուռնալ»ի թղթակիցը քանի մը պատկերներ եւս կուտայ երկրորդ յօդուածով մը·—

Երկրաչարժը իր աւերը սփռած է 50.000 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, ուր բնակչութիւնը հոծ էր : Աղէտին սահմանները կը սկսին, Երզնկայի արեւելքը, 50 քիլոմեթր հեռուէն ու կ'երկարին մինչեւ Սեւ ծով, այսպէս կը յանգին Ամասիա : Այս աղէտեալ չրջանին մէջ կ'իյնան 11 նահանգներ : Գլխաւորաբար վնասուած են Երզնկա, Թոքատ, Սըվաղ, Օրտու : 12 քաղաքներ, 15 հազարէն մինչեւ 40 հազար բնակչութեամբ, կործանած են մասամբ կամ հիմնայատակ : Գիւղեր կան որ հոդի հաւասար դարձած են կործանումէն վերջ : Շատեր բոլորովին կորսուած : Զինը հալեչ վերջ միայն կարելի պիտի ըլլայ տեսնել ամբողջական պատկերը :

Մարդկային կորուստներուն ցուցակը պատրաստել անկարելի է ներկայիս, թերեւս ընդմիչտ : Պաչտօնական վիճակագրութիւններու համաձայն, մինչեւ Ցունուար 10 արձանագրուած մեռելներուն թիւն էր 34.654, վիրաւորներուն թիւը՝ 12.024 : Այս թիւերը անչուշտ չատ վար կը մնան իրականութենէն :

Նիւթական կորուստներուն գալով, փլած տուներուն թիւն է 19.522 , վնասուած այլ դեռ կանգուն տուներուն թիւը՝ 14.251 : Միչտ ըստ պաչտօնական վիճակագրութեան :

Թուրքերը չատ հպարտ են, երբեք չեն խօսիր երկնց կրած այս դժբախտութեան մասին : Փոխանակ աղէտին մեծութիւնը ցոյց տալու՝ օտարին դուրը չարժելու նպատակով, անոնք կը նախընտրեն խօսիլ իրենց ապագայ ծրագիրներուն մասին : Դէպի Երզնկա ճամբորդութեանս ընթացքին, բախտս ունեցայ, թուրք եւ յոյն երկու լրագրողներու հետ, ընդունելի Զօր· Ապտուլլահ Ալփտողանի կողմէ, ընդհ· քննիչ Դ· չրջանի : Զօրավարը իրեն աչխատասենեակ ընտրած էր վակոն մը, ուր ընդունեց մեզ չատ սիրալիր : Գրասեղանին վրայ փռած էր քարտէս մը : Մատովը մեզի ցոյց տուաւ փլատակ քաղքին տեղը, յետոյ մատը երկարելով դէպի հիւսիս, ըսաւ·

— « Այստեղ պիտի վերաչինենք Երզնկան : Սկիզբները Երզնկան չինուած էր եփրատին վրայ : Բայց ամէն անգամ որ երկրաչարժ տեղի կ'ունենար, կը վերաչինուէր քիչ մը աւելի հիւսիս փոխադրուելով » :

Զարմանք յայտնեցինք, որ այսքան չամաուութիւն ցոյց կը տրուի նոյն տեղին վրայ վերաչինելու համար քաղաք մը, որ կործանած է ութ անգամ, 1168էն ի վեր : Զօրավարը բացատրեց այդ չամաուութեան պատճառները :

Երզնկայի հովիտը ունի 35 քիլոմեթր տարածութիւն, որուն 25 քիլոմեթրը միայն ոռոգուած է եւ չատ արդասաբեր : Երջանին մէջ կարելի է գտնել հանքային ջուրեր, ազի հանքեր, ծծումբ, քլոր եւ քարիւղ : Շահագործելով բնական հարստութիւնները, բնակչութիւնը չուտով բարգաւաճ կեանք մը կը ստեղծէ իրեն համար :

Երզնկայի ազէտէն ազատած բնակիչները, պիտի փոխադրուին ուրիչ նահանգներ, ուր պիտի անցընեն ձմեռը : Գարնան պիտի կրնան վերադառնալ իրենց բնաչխարհը, երբ կառուցուին նոր քաղաքները :

Նիւթական կորուստներու գումարը կարելի է հաչուել 120 միլիոնէն 200 միլիոն Թրքական ոսկի : Միայն Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ, կարմիր Մահիկը հաւաքեց մօտ մէկ միլիոն ոսկի, առաջին իսկ օրերուն : Ամէնէն աղքատն իսկ մասնակցեցաւ տալով զրամ կամ հագուստ : Ազիկները ներկայացան կարմիր Մահիկի զրասենեակը եւ իրենց կոնակէն նետեցին մուչտակը, նուիրելով ազէտեալներու օգնութեան գործին : Ինքնաչարժի վարիչներ յօժարակամ տրամադրութիւն յայտնեցին իրենց միլոցներով եւ ձրի փոխադրել զրէտները եւ ինչ որ պէտք է ազէտեալներուն : Արտասահմանէն եւս մեծ գումարներ հասան եւ դեռ կը հասնին :

Բայց բաւական չէ այս ամէնը : Հազարաւոր ազէտեալներ կան, որ կարօտ են օգնութեան : Ինչպէս եւ հազարաւոր որբեր, վիրաւորներ, հիւանդներ, անդործներ : Վերջապէս պէտք է չինել քաղաքներ ու գիւղեր» :

ՆՈՐ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԵՒ ՓԼՈՒԶՈՒՄ

Անգորայէն կը հեռագրեն յունուար **18** թուականով.— Երկրաչարժի երեք նոր ցնցումներ զգացուեցան եւ երկու հողային փլուզումներ տեղի ունեցան Անատոլուի մէջ : Ցիսուն հոդի մեռան, 160 հոդի վիրաւորուեցան եւ 400է աւելի տուներ փլան երկրաչարժէն, Անգարայի հարաւային – արեւելեան կողմը : Հողային փլուզումները տեղի ունեցան Քանարայի մէջ, Իմմխոի չրջան, ուր կամուրջ մը թաղուեցաւ եւ ուրիչ մը խախտեցաւ : Կը հաղորդեն նաեւ թէ երեքչաբթի օր ութ հոդի մեռած եւ 20 հոդի վիրաւորուած են Պորի մէջ, Ատանայի մօտ, երկրաչարժի հետեւանքով, որ կործանեց 186 չէնքեր :

Ուրիչ հեռագրի մը համաձայն, երկրաչարժի նոր ցնցումներ տեղի ունեցած են Նիյտէ, Տարաս· Անատոլուի մէջ, որ մինչեւ հիմա ազատ մնացած էր վերջին աղէտներէն : Քարաճապէյի մէջ (Պրուսա) դաչտերը ողողուեցան եւ 15 գիւղեր ջուրերուն տակ մնացին :

ԳՐ. ԹՐԱՆՔՈՒԻ ԵԱՇԻ ՄԱՀԸ

Պուքրէչի « Սրադ »էն ցաւով կ'իմանանք թէ յունուար 7ին յանկարծամահ եղած է նախկին նախարար Փրոֆ· Գր· Թրանքու Եաչ : Ծնած էր 1873ին, Եաչի մէջ եւ կը սերի մոլոտավական հին հայ գերդաստանէ մը որ նախապէս կը կոչուէր Թրանխալեան : Վեց անգամ երեսփոխան ընտրուած է : Ինքն էր հիմնադիրը Ռումանիոյ աչխատաւորական կուսակցութեան եւ յետոյ եղաւ աչխատանքի նախարար : Մօտէն կը հետաքրքրուէր հայկական կեանքով ալ : Ցաչորդով՝ աւելի լայն տեղեկութիւններ իր կեանքի եւ գործունէութեան մասին :

ՀԱՄԱՑԱՆԱՎԱՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ պաչտօնանկութեան վերաբերեալ օրինագիծը, որ երեսփ· ժողովին կողմէ քուէարկուած էր չախչախիչ մեծամասնութեամբ, երէկ ալ քննուեցաւ Ծերակոյտին մէջ, վերջնական օրէնքի վերածուելու համար :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հռչակաւոր ծերակուտականը, Պորահ, ուղեղային արիւնահոսութիւն ունեցաւ անկումի մը հետեւանքով : 74 տարեկան է եւ հոգեվարք :

17 ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ հրատարակութիւններ խափանուեցան Պելժիոյ մէջ, համաձայն բացառիկ հրամանագրի մը :

ԿԱՄԱՒՈՐ արձանագրուելու համար պայման էր որ թեկնածուն տասը տարի Ֆրանսա բնակած ըլլար : Այս պայմանաժամը հինգ տարի պիտի հաչուուէն այն օտարականներուն համար որ կը լրացնեն հետեւեալ պայմանները,— 1.— Տարիք՝ 18 — 35 : 2.— Ֆրանսուհիի մը հետ ամուսնացած ըլլալ կամ զաւակ մը ունենալ Ֆրանսուհիէ մը : 3.— Ունենալ զաւակ մը որ կը ծառայէ կամ ծառայած է Ֆրանսական կամ դաղթային զօրագունդի մը մէջ : 4.— Ֆրանսական բարձրադոյն կրթութեան վկայական մը ունենալ : 5.— Մասնագիտութիւն մը ունենալ : Այն օտարականները որ հաղարգործ են, տառդաչ – գործ, անասնապահ եւն·, կրնան այժմէն կամաւոր արձանագրուիլ բանակի մասակարարութեան ճիւղին մէջ :

ՓԱՏԵՐԵՒՍԲԻ, հռչակաւոր դաչնակահարը եւ Լեհաստանի նախկին վարչապետը, Փարիզ հասաւ Զուիցերիայէն, կատարելապէս ապաքինած ըլլալով վերջին հիւանդութենէն : Մեծ արուեստագէտը 79 տարեկան է եւ հաւատական է որ լեհական ազգ· խորհուրդին նախագահ ընտրուի Փարիզի մէջ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ անասնական նախարարութիւնը խնդրեց առեւտրական սենեակներէն եւ հաստատութիւններէն տեղեկագիրներ չհրատարակել վերջացող տարուան մասին :

ՇՈՒԿՏ ածուխի նեղութիւն կը կրէ, որովհետեւ փոխադրութիւնը դժուարացած է Գերմանիայէն Շուէտ :

ՄՈՐՀՐԴԱՑԻՆ պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Սոֆիա, օդանաւային երթեւեկ հաստատելու համար Պուլկարիոյ մայրաքաղաքին եւ Մոսկուայի միջեւ :

ՄԵԹՐՈՑԻ կարդ մը գիծեր եւս պիտի վերսկսին երթեւեկը, իսկ ուրիչ քանի մը նոր գիծեր պիտի բացուին փետրուարի սկիզբը :

ՓԱՒՍՏԱԿԱՆ համայնավարները պիտի զրկուին Ֆրանսական հպատակութենէ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

ՄԻՍԻ ՍՊԱՌՈՒՄԱՆ սահմանափակումէն ի վեր, Ֆրանսայի խոհարարպետները նոր ձեւեր կը մտածեն, յամախորդները գոհացնելու համար : Ամէնէն մեծ ճաչարաններուն մէջ 60 տեսակէ աւելի կերակուրներ կը գտնուին, մանաւանդ որ կառավարութիւնը տատանուի խմաստով միս չի նկատեր հաւերդէնը, երչիկները, ինչպէս եւ կենդանիներու լեզուն, լեարդը, ոտքերը, ուղեղը, երիկամունքը եւ ուրիչ պիտանի մասեր : Աւելորդ է բացատրել թէ միսի սահմանափակման նպատակն է նախ եւ առաջ ապահովել բանակին միսը, մանաւանդ որ ճակատի զինուորները աւելի չատ միս կ'ուտեն քան քաղաքացիները : — Սուրճի նեղութիւնը կը չարունակուի, սպասելով դաղթավայրերէն ճամբայ եղած նաւերուն :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ երիտթեայ պահակներու անդամներէն 40 հոդի արգելա – փակուեցան կեդրոնացման կայանի մը մէջ, Թրանսիլվանիա :

ՄԱՐԴԱՀԱՐԿ ՂԱՐԱՔՈՒՇԻ

Ժամը տասին ի գյուղ մտավ

— Ես Թումանյանի Գիքորն եմ, ինձ Գիքոր են կանչում, ես Ղարաքուշի մարդն եմ, ես Ղարաքուշի ջրերն եմ խմել, ես Ղարաքուշի հացն եմ կերել, ես Ղարաքուշի ձորերում եմ ման եկել, ես Ղարաքուշի ձորերում եմ ոչխար արածացրել, ես Ղարաքուշի ձորերում եմ ոչխարի հետ ոռնաց

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ DIMANCHE 21 Janvier 1940

ՀԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4252

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆՔ ԱԵՒ ՕՐԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կը բաւէ միայն դիտել եւ դատել ամէնօրեայ անցուդարձը, եւ մանաւանդ մեծ թէ փոքր ազգերու յարաճուն պատրաստութիւնները,— քաղաքական, զինուորական թէ տնտեսական :

Եւրոպան աւելի ալեկոծ, խարխուլվիճակ մը կը ներկայացնէ այսօր քան 1914ին : Եւ երբ Եւրոպան կը սարսի, անոր դղրդիւնը ամէնէն առաջ կ'ազդէ Ասիոյ վրայ,— խօսքէ՝ Մօտաւոր Արեւելքը :

Արդ, մենք ալ կը գտնուինք այս համատարած ալեկոծութեան, անթափանցելի լաբիւրինթոսին ճամբաներուն վրայ :

Անշուշտ ենք, իրրեւ համրանք, եւ պատահական դեր մը կ'իյնայ մեզի, իբրեւ քաղաքական արժէք :

Միւս կողմէ, ներկայ պատերազմին չհաները ու ծրագիրները այնպէս են դասաւորուած, որ մենք «ցանկալի»ներու ցանկէն դուրս կը մնանք : Գոնէ առայժմ :

Ի՞նչ կը թելադրեն այս երկու պարագաները :

Առաջին.— Մնալ միշտ արթուն եւ միացեալ, թէ իւրաքանչիւր զաղութի մէջ եւ թէ իբրեւ ընդհանուր ճակատ :

Ուրեմն , ամէն զաղութ պիտի ունենայ իր պատասխանատու իշխանութիւնը : Անունը կարեւոր չէ , այլ կազմը :

Այս տեսակէտէն , միշտ նոյն անկեղծաբան կացութիւնը կը ներկայացնէ մեր զաղութը : Ունինք դլուխներ , օրկաններ , բայց ոչ հիմնականը,— կեդրոնական վարչութիւն մը, որ տիրաբար վարէ , որոճայ , գործէ :

Եւ թող Թոյլ տան անդադար յիշեցնելու թէ՝ անհանդուրժելի է այս վիճակը : Բուն բառով՝ ընդվզեցուցիչ :

Երկրորդ.— Արթուն եւ միացեալ մնալու տարբական պայմանն է սերտ կապակցութիւն զաղութէ զաղութ, իրաւասու իշխանութեանց միջեւ, ըլլայ խոկ պարզ Թղթակցութեամբ :

Նորէն ընդհանուր կազմակերպութի՞ւն : Ազգային կամ դերազոյն խորհո՞ւրդ :

Կոչեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք : Մենք երբէք տրամադրութիւն չունինք օրը իրիկուն ընելու բիւզանդացաբանութեամբ : Մէկ խօսք միայն,— եթէ ոչ Հայկական Դատ վարելու, գոնէ նոր չարիքներ կանխելու , հին սխալները չկրկնելու , չմոռրելու , ասոր աւոր ճանկը կամ թակարդը չիյնալու , ինքնագլուխ մարգաւիճներ խափանելու համար , անհրաժեշտ է որ ունենանք իրաւասու,պատասխանատու , ընդհանուր դեկավարութի՞ւն մը :

Ո՛վ որ կ'ընդդիմանայ այս տարբական պահանջին, պարզապէս իր անխելքութիւնը եւ անխղճութիւնը ապացուցած կ'ըլլայ :

Միայն դաւադիրները չեն որ ժողովուրդի քշնամի կը կոչուին :— Շ.

Ծերակոյտ ալ պատշօճական հոչակեց կարմիրները

Երեսփ. ժողովէն վերջը, ծերակոյտն ալ միաձայնութեամբ վաւերացուց այն օրինագիծը, որ երեսփոխանի եւ ուրիշ ընտրովի ներկայացուցիչի իրաւունքէն կը զրկէ այն բոլոր համախոհարները որ հոկտեմբեր 26էն սկսեալ չեն խզած իրենց կապերը բոլշեւիկեան կուսակցութեան հետ : Այս վճիռին ենթակայ են 61 կարմիր երեսփոխաններ : Օրինագիծը քուէարկուեցաւ ներկայ ժողովականներու միաձայնութեամբ,— 294 քուէ : Տեղեկաբերը, Պ. Նոտէն, կ'առաջարկէր անփոփոխ քուէարկել օրինագիծը : Այս առթիւ յայտարարեց .

— « Կը վստահեցնեմ մեր զաւակները որոնք իրենց կեանքը կը վտանգեն, թէ այլեւս պիտի չհանդուրժենք հայրենադաւներու : Պէտք է վերջ տալ այս կացութեան : Խորհրդարանը պէտք է պարտնակէ միայն Ֆրանսացիներ որոնք իրրեւ Ֆրանսացի կը մտածեն» :

Ուրիշ ծերակուտականներ ալ խօսք առնելով, դանդատեցան թէ կառավարութիւնը անհրաժեշտ խստութեամբ հետապնդած չէ բոլշեւիկեան գործունէութիւնը : «Թռուցիկներու բաչխումը խափանուած է, բայց բերանացի քարոզութիւնը կը շարունակուի : Երկրին մէջ կը մնան մօտ քսան հազար գործիչներ որոնք կը գործադրեն Կոմինտէրնի հրահանգները,— ապստամբութիւն կազմակերպել պատերազմի առեն : Ուրեմն վտանգը մեծ է» :

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ վոխ — վարչապետը, Պ. Շօթան, որ պարզեց կառավարութեան կատարած տնօրինութիւնները : Եւ ազդարարեց .

— « Ֆրանսա պատերազմի բռնուած ըլլալով, չի կրնար հանդուրժել որ ազգին դէմ դիրք բռնած մարդիկ մասնակցին բուն իսկ ազգի կեանքին հետ կապուած խորհրդակցութեանց : Այլեւս ոչ մէկ վարանում : Դաւաճանութեան բոլոր արարքները պիտի պատժուին : Մենք Թոյլ պիտի չտանք որ մեր հերոս զաւակները յարձակում կրեն կռնակէն, դաւաճաններու կողմէ : Կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը բոլորովին ազատ է : Եթէ դաւաճանութիւնը չարունակուի, կառավարութիւնը իր պարտականութիւնը պիտի կատարէ, առանց հաշիւ տալու միջազգային նկատումներէ » :

Կարգ մը թերթեր այս վերջին յայտարարութենէն կ'եզրակացնեն թէ յարկին պիտի խղուին դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մ. Միութեան հետ, եթէ հաստատուի թէ կապ մը կայ խորհրդային դեսպանատան եւ բոլշեւիկեան քարոզութեան միջեւ :

---

20 — 48 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐՈՒ զինուորական ծառայութեան ցուցակագրութիւնը, որ մինչեւ հիմա միայն Սէնի նահանգին մէջ յայտարարուած էր, ծանուցուեցաւ նաեւ Սէն է Ուազի նահանգին մէջ : Պայմանաժամ սահմանուած է քսան օր :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱԻ ՄԸ ԸՆԿՂՄԱՒ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 275, յունուար 19, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք :

Զեկոյց թիւ 276, իրիկուն.— Հանդարտութիւն ցամաքային ճակատին վրայ : Գործունէութիւն երկու կողմի օդատորմիղներու :

**** Ցուրտին սաստկութիւնը, որ զգալի է նաեւ Փարիզի մէջ, թոյլ չի տար որ եւ է լուրջ գործողութիւն կատարել : Միայն օդանաւային հետազոտութիւններն են որ պարբերաբար կը վերսկսին, ինչպէս կը հաստատէ պատշաճական զեկոյցն ալ : Ցուրտը նոյն բացառիկ սաստկութեամբ կը չարունակուի ամբողջ Եւրոպայի, ինչպէս Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ :*

Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց թէ երեքշաբթի օր քարիւղատար մեծ չոգենաւ մը, «Ինվըրտարկլ» (9456 Թոն) խոր — տակուած է գերմանական սուզանաւի մը կողմէ, հարաւային արեւմտեան ծովեզերքին բացերը : Նաւուն հետ ծովամոյն կորած են նաեւ բոլոր նաւաստիները, 46 հոգի : Այս չոգենաւը չինուած էր Գերմանիոյ մէջ, անցեալ տարի, եւ կը պատկանէր անգլիական ընկերութեան մը : Չոգենաւին մէջ կը գտնուէին 14 անգլիացի սպաներ եւ ճարտարագէտներ :

**** Լոնտոնի շրջանին մէջ մեծ վառօդարանի մը պայթումը, որուն մանրամասնութիւնները հաղորդեր էինք երէկ, լրջօրէն կը զբաղեցնէ անգլիական կառավարութիւնը : Պատերազմական նախարարութեան եւ Ապահովութեան տեսչութեան ներկայացուցիչները խորհրդակցութիւն մը կատարեցին , գաղտնիքը պարզելու համար : Վարչապետն ալ խորհրդակցեցաւ դահլիճին անդամներուն հետ : Լուրջ կասկածներ կան թէ գերման գործակալներ սարքած են այս դաւը : Քննութիւնները կը չարունակուին գիշեր ցերեկ :*

Ուրբաթ որ նոր պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Լոնտոնի շրջանին մէջ, Քրոյտըն : Մեծ գործարանի մը կաթսան պայթեցաւ : Զայնը կը լսուէր մէկ քիլոմեթր հեռուէն : Նոյն օրը Պելֆիոյ Նամիւս քաղաքին մէջ պայթեցաւ 6000 քիլօ վառօդ : Գործարանը ամբողջովին կործանեցաւ :

**** Տոքթ. Կէօպէլս, Գերմանիոյ քարոզութեանց նախարարը, ճառ մը խօսելով, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.*

— « Զենք հասկնար ինչ ըսել կ'ուզեն Անգլիացիները : Իրենք բան մը չընելէ վերջ, կը տրտնջան թէ Հիթլէր չարձակում չի գործեր : Մենք էինք որ պատերազմ յայտարարեցինք Անգլիոյ դէմ : Եթէ Անգլիացիները մեզ թերագնահատելու սխալը գործեցին, մենք նոյն սխալը պիտի չգործենք : Մենք չենք թերագնահատեր Անգլիացիները : Տղու խաղ չէ այս, այլ հարց մը որ կապ ունի ամբողջ ազգին հետ : Հարկ է կեդրոնացնել մեր ազգային ամբողջ ուժը, լուծելու համար խնդիրը : Մենք կրնանք լուծել զայն եւ պիտի լուծենք : Արտաքսհմանի մէջ միշտ կ'ըսեն թէ Հիթլէր հաշտութիւն կը փնտռէ Մուսոլինիի, Պելժիոյ, սկանտինաւեան երկիրներու եւ Մ. Նահանգներու միջոցաւ : Ցետոյ կ'ըսեն թէ մենք յարձակողականի պիտի ձեռնարկենք Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վրայ, կամ Պալքաններու մէջ, կամ Սկանտինաւեան երկիրներու դէմ : Կը խնդրեմ գերման ժողովուրդէն կարեւորութիւն չտալ այս լուրերուն : Լոնտոնի եւ Փարիզի դրամատէրները պատիւ ժամուն պիտի լսեն ինչ որ ծրագրած է Առաջնորդը : Ան սովորութիւն չունի կանխաւ յայտնելու իր ծրագիրները : Մեր թշնամիները խոր անձկութեան մատնուած, կ'ըսեն թէ չիդերու պատերազմ մըն է այս : Մենք չիդերու պատերազմ չենք մղեր : Մենք ըսած չենք թէ պիտի քալենք Պելժիոյ կամ Լիւքսէնպուրկի վրայ : Մենք չաբաթներով բան չենք ըսած եւ այսօր իսկ ես պատճառ չունիմ պատասխանելու արտաքսհմանի մէջ եղած անձկալից հարցումներուն : Առաջնորդը դիտէ թէ ինչ կ'ուզէ : Մենք չենք ուզեր դիտնալ թէ ան ինչպէս գլուխ պիտի հանէ այս գործը : Մենք կ'ուզենք միայն դիտնալ թէ ժամը պիտի հնչէ : Մենք այս պատերազմը կազմակերպած ենք յատին մանրամասնութեամբ : Միայն զեկավարութեան տեսակէտով մենք պիտի չահինք այս պատերազմը : Այս օրուան Գերմանիան չի կրնար բաղդատուիլ 1914ի Գերմանիային հետ » :

Գերմանիա խարիւղ եւ նոր հոգեր կը ճարէ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ ռումանական կառավարութիւնը նոր զիջում մը կատարեց, քարիւղ ճարելու համար Գերմանիոյ, աւելցնելով արտածելի քանակութիւնը : Մինչեւոյն տարեն յառաջ զրոյց կը չրջի թէ Մոսկուա որոշած է հողերու նոր բաժանում մը կատարել Լեհաստանի մէջ, ի նպաստ Գերմանիոյ, իրրեւ արդիւնք նոր բանակցութեանց : Այս նոր համաձայնութեամբ, Գերմանիոյ պիտի ձգուի ընդարձակ հողամաս մը Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ սահմաններուն վրայ, այն երկաթուղիով որ Քրաքովիան կը կապէ Զէրնաուիթի (Ռումանիա) : Այս գիծը կ'անցնի Լվովէն (Լէմպէրկ), Թորոսլաւէն եւ Տրոպիցի քարիւղաբեր հողերէն :

Այս լուրը առաջին անգամ հաղորդած էր Պուքրէշի լեհական դեսպանատունը, բայց ուրիշ դիւանագիտական չրջանակներ չկրցան հաստատել : Ամէն պարագայի մէջ, համաձայնութիւնը կարելի կը համարուի, եւ եթէ վերջնապէս հաստատուի, մեծապէս պիտի ազդէ արեւելեան Եւրոպայի դէպքերուն վրայ : Այս համաձայնութեամբ, անգամ մը եւս պիտի ամրապնդուի ռուսեւգերման զործակցութիւնը, նոյնիսկ յանգելով երկու պետութեանց միացեալ թափանցումին՝ դէպի հարաւային - արեւելեան Եւրոպա : Ռուսաստան զրաւած ըլլալով հարաւային Լեհաստանը, Գերմանիան կտրած էր Ռումանիայէն : Եթէ գերման զօրքը ռումանական սահմանագլուխը հասնի նոր համաձայնութեամբ, կը նշանակէ թէ Գերմանիա պիտի վերսկսի իր զրոհը դէպի Արեւելք :

Իրրեւ հետեւանք Պուքրէշի գերման դեսպանին ճնշումներուն, ռումանական կառավարութիւնը որոշեց նոր դիւրութիւններ ընծայել Գերմանիոյ, քարիւղ ստանալու համար : Այս առթիւ մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմուած է, հսկողութեան տակ առնելու եւ վարելու համար քարիւղի ընկերութիւնները որոնց դրամագլուխին 82 առ հարիւրը անգլիական եւ ֆրանսական է : Նոր կարգադրութեան չնորհիւ, Գերմանիա պիտի կրնայ չատ աւելի մեծ քանակութեամբ քարիւղ ստանալ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ԹՐՔԱՑԻՔ, ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ՀՈՍ ԱՊՐԻԼ

«Ե՞րբ պիտի փակուին այս դպրոցները»

Թուրք խմբագիր մը, Մուրատ Սերթօղլու, կը գրէ Հիւսէյին Ճահիտի օրկանին՝ «Եէնի Սապահ»ի մէջ, երկրորդ խորագրին տակ (11 յունուար).—

— « Բան մը կայ զոր երբեք չեմ կրնար հասկնալ :

Քաղաքիս հայ եւ հրեայ դպրոցներուն գոյութիւնը : Հելլէն, իտալական, գերմանական, անգլիական, պուլկարական դպրոցներուն գոյութիւնը ընդունինք որ կարելի է բացատրել : Ինչպէս որ մենք ալ միլիոները անցնող ցեղակիցներ ունինք պալքաններու մէջ : Ասոնց համար թէ Ճունաստանի, թէ Պուլկարիոյ եւ թէ Եուկոսլավիոյ մէջ թուրք դպրոցներ կան : Այս վարժարաններուն դաստւանդութեանց վրայ այսօր չեմ ուզեր կանդ առնել :

Ցայտնելէ յետոյ թէ խիստ մօտ օրէն այս հարցին պիտի վերադառնամ, բուն նիւթին անցնինք :

Սակայն ի՞նչ ըսել է հայ եւ հրեայ վարժարան : Շատ տարօրինակ կը թուի ինծի : Արդեօք հայ վարժարանի մը մէջ, հրեայ վարժարանի մը մէջ աչակերտներուն թուրք դպրոցներու մէջ տեղի ունեցած դաստւանդութիւններէն տարբեր ըլլալով ի՞նչ կ'ուսուցուի : Ի՞նչպիսի ներչնչումներ տեղի կ'ունենան :

Արդեօք այսօր Սովիէթներու վարչութեան տակ գտնուած Հայաստանը ասկէ ազատագրել եւ ապագայ Հայաստան մը հիմնելու նպատա՞կը կը ներչնչուի : Ոչ :

Արեւելեան Անատոլուի մէջ նոր հայկական կառավարութի՞ւն մը հիմնել : Այսպիսի ներչնչում մը միմիայն յիմարանոցի մը մէջ կրնայ տրուիլ :

Արդեօք ռումբ չինել, մարդը կռնակէն զարնել, ոճրափորձեր կազմակերպե՞լ :

Մենք այլեւս հաւանական չենք նկատեր որ Թուրքիոյ մէջ այսպիսի նպատակներ հետապնդող միակ Հայ մը մնացած ըլլայ : Այստեղի Հայերը, եթէ կ'ուզեն Թուրքիոյ մէջ ապրիլ, ստիպուած են Թրքանալ : Հրեաներու համար ալ կացութիւնը նոյնն է : Անոնց համար ալ որքան ատեն որ Թուրքիոյ մէջ կ'ապրին, կարելի չէ որ ոեւէ սիոնական նպատակ հետապնդեն :

Ուրեմն ի՞նչ է իմաստը հայ դպրոցին, հրեայ դպրոցին : Եթէ հայ եւ հրեայ հայրենակից մը կ'ուզէ որ իր փոքրիկը այս երկրին մէջ բնակի, ի՞նչու Թուրք տղոց եւ պետութեան պաշտօնական հաստատութիւններէն դուրս , հայ եւ հրեայ միջավայրի մը մէջ կ'ուզէ հասցնել զայն : Եւ ասոր համար նոյնիսկ դրամական զոհողութիւն ալ յանձն կ'առնէ :

Այս անտրամաբան ընթացքը, — աւելի ծանր բառ մը չգործածելու համար — պէտք է որ ժամ առաջ սրբագրուի : Ասոր ալ սրբագրումը ոչ թէ կըրթական վարչութեան այս դպրոցները փակելով, այլ իրենց փոքրիկները հոն ղրկող հայ եւ հրեայ հայրենակիցներուն, զանոնք անձնապէս այս դպրոցները հանելով Թուրք վարժարաններ դնելովը եւ յիշեալ դպրոցներուն միակ աչակերտ մը իսկ չկարենալ գտնելովը պէտք է ըլլայ : Ահ այժմ այսքան :

Առաջարկ մը օտար առեւտրականներու դէմ

Փարիզի երեսփոխաններէն Տոքթ. Քուզէն եւ Տոմանժ հետեւեալ օրինագիծը ներկայացուցին երեսփ. ժողովին.

— « 49էն վար ամէն օտար առեւտրական որ, պատերազմի հինգերորդ ամիսէն առաջ կամաւոր զինուորութեան յանձնառութիւն մը չատանձներ պատերազմի տեւողութեան համար, պատերազմական չրջանին մէջ, վերջնապէս պիտի զրկուի առեւտրականի արհեստը ի գործ դնելու իրաւունքէն, իր օտար առեւտրականի տոմսը ետ պիտի առնուի եւ երբեք պիտի չվերանորոգուի : Նոյնպէս անոր պիտի արգիլուի որ եւ է առեւտուր կատարել ընկերակցութեամբ Ֆրանսացի առեւտրականի մը կամ արտօնագիր ունեցող օտար առեւտրականի մը եւ առեւտրական ընկերութիւն մը վարել : Ան ոչ մէկ պարագայի մէջ պիտի կրնայ Ֆրանսական հպատակութիւն ստանալ» :

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսական պարտութեան հետեւանքները

Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆինլանտական զօրամաս մը յաղթած է նորէն եւ մղել ռուսական զօրքը, Սալլայի ճակատին վրայ, հակառակ սաստկացեալ ցուրտին : (56 աստիճան) : Կռիւները կը չարունակուին նոյն սաստկութեամբ, երկու գիւղերու տիրացման համար : Ֆինլանտական զօրքը յառաջացած է մինչեւ 35 մղոն, ինչ որ ամէնէն կարեւոր յաղթութիւնը կը համարուի Ծնունդէն ի վեր :

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Ռուսերը պաշարուած են Լատոկայի լիճին հարաւային - արեւելեան չրջանին մէջ : Ֆին զօրքը հանդարտօրէն կը սպասէ որ թշնամին անձնատուր ըլլայ անօթութենէն եւ ցուրտէն :

**** Ֆինլանտական աղբիւրէ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն ռուսական կորուստներու մասին, առաջին եօթը չաբաթներու մէջ.— Ոչնչացած օդանաւեր՝ 205, հրասայլ՝ 434, թնդանօթ՝ 159, դնդացիր՝ 252, ինքնաշարժ՝ 522, գրաւուած ձի՝ 1560, դաշտային խոհանոց՝ 63 : Մարդկային կորուստներն ալ նոյնքան ծանր են :*

ՊՈԼՍԻՆ կը հեռագրեն թէ Թուրք մամուլը սաստիկ զայրացած է, տեսնելով Հիթլէրական գլխաւոր օրկանին՝ Ֆոլքիշէր Պէոպախթէրի մէկ ծաղրանկարը , որ կը վարկաբեկէ Թուրքիան : Այս ծաղրանկարին հրատարակութեան օրը, Անգարայի գերման դեսպանը ճաշի հրաւիրած էր Թուրքիոյ պատերազմական եւ հանրօգուտ չինութեանց նախարարները, ինչպէս եւ երեսփոխաններ եւ այն զօրավարները որ մասնակցած էին Մեծ պատերազմին : «Եէնի Սապահ» կը զրէ թէ այդ նախարարները, զօրավարները եւ երեսփոխանները անչուշտ խորապէս կը զղջան, Ֆոն Փափէնի հրաւէրը ընդունած ըլլալնուն համար : Թուրք թերթը յոյս կը յայտնէ թէ գերմանական դեսպանատունը այսուհետեւ պիտի զգուշանայ ճաշասեղաններ սարքելու, «որովհետեւ բոլոր աթոռները պարապ պիտի մնան» :

ԻՐԱՒՔի եմմատական նախարարը պարնուեցաւ արձակուած պաշտօնեայի մը կողմէ : Վիճակը ծանր է :

ՄԱՐՏԻՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

20-48 տարեկան երեւ վիճուրպատրաի մասին

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Մարտին, ծն. 1928 թ., Երեւան, բնակ. Աբովյան 12, բն. 5, ամուսնացած, ունի 1 երեխա, զբաղ. ինժեներ-շինարար, ներկայացնում է Հայաստանի Ճարտարապետների միության Երեւանի շրջանային կազմակերպությունը, անդամավճարը կատարված է մինչեւ 1949 թ. հունվարի 1-ը, ծնվել է Երեւանում, ապրել է Երեւանում, ունի բարձրագույն կրթություն, ավարտել է Երեւանի պետական համալսարանի ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետը 1950 թ., աշխատանքային գործունեությունը սկսել է 1950 թ. Երեւանի պետական համալսարանում որպես ասպիրանտ, 1953 թ. պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսություն, 1953-1955 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես դասախոս, 1955-1957 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես դոցենտ, 1957-1958 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես պրոֆեսոր, 1958-1960 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ֆիզիկայի ամբիոնի վարիչ, 1960-1962 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ֆիզիկայի ֆակուլտետի դեկան, 1962-1964 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1964-1966 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1966-1968 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1968-1970 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1970-1972 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1972-1974 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1974-1976 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1976-1978 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1978-1980 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1980-1982 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1982-1984 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1984-1986 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1986-1988 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1988-1990 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1990-1992 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1992-1994 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1994-1996 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1996-1998 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1998-2000 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2000-2002 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2002-2004 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2004-2006 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2006-2008 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2008-2010 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2010-2012 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2012-2014 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2014-2016 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2016-2018 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2018-2020 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2020-2022 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2022-2024 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2024-2026 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2026-2028 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2028-2030 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2030-2032 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2032-2034 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2034-2036 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2036-2038 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2038-2040 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2040-2042 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2042-2044 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2044-2046 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2046-2048 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

Ա. Ստեփանյան

Ա. Ստեփանյանը ծնվել է 1928 թ. հունվարի 1-ին Երեւանում։ Ավարտել է Երեւանի պետական համալսարանի ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետը 1950 թ., աշխատանքային գործունեությունը սկսել է 1950 թ. Երեւանի պետական համալսարանում որպես ասպիրանտ, 1953 թ. պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսություն, 1953-1955 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես դասախոս, 1955-1957 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես դոցենտ, 1957-1958 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես պրոֆեսոր, 1958-1960 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ֆիզիկայի ամբիոնի վարիչ, 1960-1962 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ֆիզիկայի ֆակուլտետի դեկան, 1962-1964 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1964-1966 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1966-1968 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1968-1970 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1970-1972 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1972-1974 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1974-1976 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1976-1978 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1978-1980 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1980-1982 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1982-1984 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1984-1986 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1986-1988 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1988-1990 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1990-1992 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1992-1994 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1994-1996 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1996-1998 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1998-2000 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2000-2002 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2002-2004 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2004-2006 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2006-2008 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2008-2010 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2010-2012 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2012-2014 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2014-2016 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2016-2018 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2018-2020 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2020-2022 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2022-2024 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2024-2026 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2026-2028 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2028-2030 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2030-2032 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2032-2034 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2034-2036 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2036-2038 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2038-2040 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2040-2042 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2042-2044 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2044-2046 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2046-2048 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

Ա. Ստեփանյան

Ա. Ստեփանյանը ծնվել է 1928 թ. հունվարի 1-ին Երեւանում։ Ավարտել է Երեւանի պետական համալսարանի ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետը 1950 թ., աշխատանքային գործունեությունը սկսել է 1950 թ. Երեւանի պետական համալսարանում որպես ասպիրանտ, 1953 թ. պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսություն, 1953-1955 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես դասախոս, 1955-1957 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես դոցենտ, 1957-1958 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես պրոֆեսոր, 1958-1960 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ֆիզիկայի ամբիոնի վարիչ, 1960-1962 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ֆիզիկայի ֆակուլտետի դեկան, 1962-1964 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1964-1966 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1966-1968 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1968-1970 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1970-1972 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1972-1974 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1974-1976 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1976-1978 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1978-1980 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1980-1982 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1982-1984 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1984-1986 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1986-1988 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1988-1990 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1990-1992 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1992-1994 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1994-1996 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 1996-1998 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 1998-2000 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2000-2002 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2002-2004 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2004-2006 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2006-2008 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2008-2010 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2010-2012 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2012-2014 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2014-2016 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2016-2018 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2018-2020 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2020-2022 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2022-2024 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2024-2026 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2026-2028 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2028-2030 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2030-2032 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2032-2034 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2034-2036 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2036-2038 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2038-2040 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2040-2042 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2042-2044 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր, 2044-2046 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտորի տեղակալ, 2046-2048 թթ. աշխատել է Երեւանի պետական համալսարանում որպես ռեկտոր։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
23 Janvier
1940

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ ԵՒԱՄՍԵԱՑ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ ..... 150 ֆրանք 75 ֆրանք 40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա ..... 265 ֆրանք 140 ֆրանք
Ուրիշ երկիրներ ..... 215 ֆրանք 110 ֆրանք

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4253 — ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Դէպի Հնդկաստան եւ կովկաս արշաւանք մը կատարելու ծրագիրը միշտ կը զբաղեցնէ միջազգային մամուլը: Շատերու կարծիքով, աւելի հաւանական է որ պատերազմը ծաւալի կովկասեան ճակատին վրայ, փոխանակ Պալքան - ներու: Քաղաքական կարեւոր օրկան մը, «La Tribune des Nations», երկու կա- րեւոր գրութիւններ նուիրած է այս հարցին, իրվերջին թիւին մէջ: Երկուքն ալ պիտի թարգմանենք յաջորդաբար:

Պալէականներու խնդիրն ալ նոյն կարեւորութեամբ կ'արծարծուի միջազ - գային մամուլին մէջ, մանաւանդ որ պաշտօնապէս հաստատուեցաւ թէ Պալ- քանեան Միութեան խորհրդաժողովը պիտի գումարուի փետրուար 2ին, Պել- կրատի մէջ: Իտալական մամուլը եւ իրաւասու շրջանակները միշտ կը յի - շեցնեն թէ Մուսոլինի երբեք պիտի չհանդուրժէ որ ռուսական ազդեցութիւնը ծաւալի Պալքաններու մէջ: Կը թուի թէ Հիթլէր եւս մը կը փնտռէ, հաշտե - ցնելու համար իր երկու դաշնակիցներուն, Մոսկուայի եւ Հռոմի տեսակէտ - ները: Այս հարցին առթիւ ուշադրութիւն գրաւած է նաեւ ուրիշ իրողութիւն մը,— սիրալիր հեռագիրներու փոխանակութիւնը Թուրքիոյ նախագահին եւ Պուլկարիոյ Թագաւորին միջեւ: Երկուքն ալ կը յայտարարեն թէ տեսակէտ - ներու ներդաշնակութիւն կը տիրէ երկու հարեւաններուն միջեւ, ինչպէս հաս- տատեց Մենէմէնճիօղլուի վերջին տեսակցութիւնը՝ Պուլկարիոյ վարչապե - տին հետ:

Պատերազմի նպատակները եւ հաշտութեան խնդիրը նոյնքան կը զբաղե- ցնեն քաղաքական շրջանակները: Անգլիոյ արտաքին նախարարին նոր ճառը, զոր ամփոփած ենք այսօր, աւելի չափաւոր կը համարուի: Իսկ ծովային նա- խարարին ճառը՝ որ մանաւորապէս ուղղուած է չէզոք պետութիւններ, նոյն- պէս նշանակալից կը համարուի: Պապին եւ նախագահ Րոզվէլթի միջեւ ու - խտանակուած հեռագիրները եւս կ'ապացուցանեն թէ ի հարկին նոր ձեռնարկ մը պիտի փորձուի հաշտութեան համար, թէեւ խոչընդոտները օրէ օր կ'աւել - նան: Վերջապէս նորէն զրոյց կը շրջի թէ Հիթլէր նոր փորձ մը պիտի կատա- րէ մօտերս, կարգ մը զիջումներ ընդունելով Լեհաստանի եւ Զեխոսլովաքիոյ մասին: Մինչ այս մինչ այն, երկու կողմերն ալ կռիւ եւ պատրաստ կը սպա- սեն, ընդհանուր յարձակողականի մը համար, միշտ հակառակորդին ձգելով նախաձեռնութիւնը:

Թուրքիա, Պուլկարիա եւ Պալքաններ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը հեռագիր մը ուղղեց Պուլկա - րիոյ Թագաւորին, իր ջերմագին գոհունակութիւնը յայտնելով Մենէմէնճի- օղլուի միջոցաւ հաղորդուած սիրալիր խօսքերուն համար, եւ հաստատելով երկու ազգերուն համամտութիւնը: Պորիս Թագաւորը պատասխանեց նոյն ջերմութեամբ, իր կարգին գոհունակութիւն յայտնելով երկու երկիրներու տեսակէտներու ներդաշնակութեան եւ փոխադարձ վստահութեան մասին: Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ տպաւորութիւն գործեց այս այնքան սիրալիր հեռագիրներու փոխանակութիւնը, մանաւանդ անոր համար որ տեղի կ'ունենայ պալքանեան խորհրդաժողովին գումարումի նախօրեակին: (Ժողովը տեղի պիտի ունենայ փետրուար 2ին, Պելկրատի մէջ, եւ առայժմին է պատերազմէն ի վեր):

*** Րէֆիք Սայտամ, Թուրքիոյ վարչապետը, ճառ մը խօսելով խորհր - դարանին փակման առթիւ, պարզեց միջազգային կացութիւնը եւ գոհունա - կութեամբ յիշեց Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ կատարուած տնտեսական բանակ - ցութեանց յաջողութիւնը: Ցետոյ պատմեց թէ բանագնացը, Մենէմէնճիօղլու վերադարձին Սոֆիա հանդիպելով, կրցած է հաստատել թէ Պուլկարիա եւ Թուրքիա նոյն տեսակէտներն ունին Պալքաններու խաղաղութեան եւ ա - պահովութեան մասին: Եզրակացնելով, վարչապետը բացատրեց թէ ազգին զինուորական կազմակերպութեան օրէնքին նպատակն է հարթել բոլոր դժուարութիւնները, երբ յառաջ գան նախատեսուած պարագաները եւ լա- ւագոյնս կազմակերպել ազգին պաշտպանութիւնը: «Եթէ օրէնքը գործադրելու հարկադրուինք, կառավարութիւնը մեծ խոհեմութեամբ պիտի գործադրէ իր- րեն համար նախատեսուած լիազօրութիւնները»:

*** Ռումանիոյ եւ Եուկոսլավիոյ արտաքին նախարարները կարեւոր խորհրդակցութիւն մը ունեցան Թէվլարի մէջ: Առ հասարակ մեծ դործու - նէութիւն կը տիրէ պալքանեան մայրաքաղաքներուն մէջ, մանաւանդ այն օ- րէն ի վեր նոր հաղորդուեցաւ թէ Մոսկուա Գերմանիոյ ձգած է Լեհաստանի քարիւղաբեր շրջանը, եւ թէ գերման ճարտարագէտներ եւ զինուորներ հասած են այդ կողմերը: Միեւնոյն ատեն զրոյց կը շրջի թէ մօտերս ընդհ. զօրաշարժ պիտի յայտարարուի Սլովաքիոյ մէջ, որ կը դտնուի Գերմանիոյ հովանա - ւորութեան տակ:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ խորհրդային իշխանութիւնը սկսած է 76 մղոն երկայնութեամբ երկաթուղի մը չինել Ջուլֆայէն Մինչեւ Արե -ւելք), ռուսեւիրանեան սահմանագլուխին վրայ: Այս գիծով պիտի լրանայ այն երկաթուղին որ կապէ Սեւ Ծովուն, խորհրդային սահ- մանագլուխին վրայ, ոչ միայն Իրանի, այլեւ Թուրքիոյ հետ:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ երեսփոխաններու եւ ուրիշ ընտրովի ներկայացուցիչնե - րու պաշտօնանկութեան հրամանագիրը հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին կիրակի օրուան թիւին մէջ: Այս հրամանագրին արդարացութեամբ իրենց ի- րաւունքէն կը զրկուին 61 բոլշեւիկ երեսփոխաններ,— հինգ միլիոն ֆրանքի խնայողութիւն մը:— Սկզնի նահանգային ժողովին անդամներէն հինգ հա - մայնավարներ մերժեցին խզել իրենց կապերը բոլշեւիկեան կուսակցութեան հետ:

(Նայեցէք շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹՈՐՓԻԼԱՆԱՒ ՄԸ ԵՒ ՀԻՆԳ ՆԱԻԵՐ ԸՆԿՂՄԱԾ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **277**, յունուար **20**, առաւօտ.— *Բուռն ընդհարում հետազօտիչ խումբերու Պլիսի չրջանին մէջ, գերմանական հողի վրայ: Ցունուար 19ին թշնամի հետապնդիչ օդանաւ մը վար առնուեցաւ մեր գիծերուն մէջ:*

Զեկոյց թիւ **278**, իրիկուն.— *Թշնամին արշաւ մը գործեց Վոժի արեւ - մտեան կողմը, բայց բոլորովին ձախողեցաւ:*

Զեկոյց թիւ **279**, յունուար **21**, առաւօտ.— *Ոչ մէկ դէպք:*

Զեկոյց թիւ **280**, իրիկուն.— *Հանդարտութիւն ընդհանուր ճակատին վրայ:*

*** Հակառակ սաստիկ ցուրտին,

«Ցառաջ»ի տողաշարին կազը եւ տպագրական մեքենային մեւանը, ֆրանսական զօրախումբ մը յաջող արշաւ մը կատարեց Պլիսի հիւսիսային չրջանին մէջ եւ իր տեղը վերադարձաւ գե- րիներ եւ արժէքաւոր տեղեկութիւններ բերելով: Գերմանները կը նախընտրեն անչարժ մնալ, երբ գիշերը ցուրտ է: Այս առիթէն օգտուելով, ֆրանսական չոկատ մը մօտեցաւ գերմանական յառաջապահ դիրքերուն, մինչեւ Զիկֆրիտի գիծը: Ցետոյ կռիւի մը բռնուեցաւ, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը: Ի վեր- ջոյ ֆրանսական զօրախումբը քաշուեցաւ իր դիրքերը եւ Գերմանները հետա- պնդումը դադրեցուցին ֆրանսական գիծերուն առջեւ: Նոյն օրը (ուրբաթ) Գերմանները բուռն կրակ մը բացին Վոժի արեւմտեան կողմը, որուն անմի - ջապէս պատասխանեցին ֆրանսական մարտկոցները:

Յաջորդ օրը, գերմանական զօրաւոր չոկատ մը յարձակում գործեց Վո- ժի մէկ անտառապատ վայրին մէջ, բայց ետ մղուեցաւ: Այս հակայարձակումը տեղի ունեցաւ անսովոր ուժգնութեամբ եւ յամառութեամբ: Ֆրանսացիները պատասխանեցին գնդացիրի եւ հրացանի բուռն կրակով մը: Գերմանացիները տեսնելով որ կարելի չէ ճեղքել ֆրանսական գիծը, սկսան նահանջել, եւ Ֆրանսացիները զանոնք հետապնդեցին սուիններով: Նահանջը անկարգութեան վերածուեցաւ, երբ Ֆրանսացիները փորձեցին պաշարել գերմանական զօրա- խումբը որ անհետացաւ ձիւնապատ անտառի մը մէջ: Թանի մը վիրաւոր գե - րիներ բռնուեցան: Ցուրտը կը չարունակուի նոյն սաստկութեամբ:

*** Անգլիոյ Ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Կրէնվիլ» Թորփիլահալածը ընկղմած է, ականի մը զարնուելով կամ Թորփիլահար ըլ- լալով: Նաւաստիներէն ութ հոգի մեռած են, իսկ 73 հոգի մէջտեղ չկան: Մնաց- եալ 118 նաւաստիները փրկուեցան: Թորփիլահալածը ունէր 1485 Թոն տարողու- թիւն: Այս երրորդ Թորփիլահալածն է որ կը կորսուի պատերազմէն ի վեր:

Միեւնոյն գիշերը ականի մը զարնուելով ընկղմեցաւ անգլիական քարիւ- պատար նաւ մը, «Քէրընի Րիվըր», Անգլիոյ արեւմտեան ջուրերուն մէջ, նա- հանդիստէն մեկնելէ 20 վայրկեան վերջը: Պայթումը օդին մէջ նետեց մօտ 12 նաւաստիներ: Ազատուեցան 43 նաւաստիները, որոնց քսանը ծանր վէրքեր ստացած են:

Դարձեալ միեւնոյն օրը օդանաւային կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ Հիւսիսային ծովուն մէջ, ուր գերմանական չորս պահականաւեր զարկին անգլիական նաւերը: Մանրամասնութիւններ կը պակսին արդիւնքի մասին:

Նոյն օրը ընկղմեցան նաեւ հետեւեալ նաւերը.— Անգլիական չողենաւ մը (1086 Թոն), կորսնցնելով 12 նաւաստիներ, ուրիշ անգլիական նաւ մը, որ ունէր 9577 Թոն տարողութիւն եւ որ ականի մը զարնուեցաւ արեւմտեան ջու- րերուն մէջ, էսթոնիական նաւ մը (2050 Թոն), չուէտական նաւ մը եւն.:

Իսկ իտալական խոշոր չոգենաւ մը, «Օրացիօ» (11,669 Թոն) բռնկեցաւ Թուլոնի բացերը: Ֆրանսական եւ իտալական նաւեր օգնութեան հասան, հա- կառակ սաստիկ փոթորիկին, ազատելու համար 600 ուղեւորներ եւ 300 նաւաստիներ: Նաւը ամբողջովին վառած ըլլալով կը սուսուեցաւ: Ուղեւորնե - րուն մէջ կը գտնուէր Պելժիոյ նախկին վարչապետը, Վան Զէլանտ: Ազատա- րար մակոյկները ահագին դժուարութիւններ կրեցին, արկածեալները փրկե- լելու համար: Ազատեալները Մարսէյլ եւ Թուլոն փոխադրուելով, տեղա - տուրուեցան պանդոկներու եւ հիւանդանոցներու մէջ: Հրկիզման պատճառները չեն ճշդուած տակաւին: Շոգենաւը, որ չինուած էր 1926ին, ճենովայէն ճամ- բայ ելած էր Հարաւ. Ամերիկա երթալու համար: Դէպքը մեծ յուզում պատ- ճառեց Իտալիոյ մէջ:

*** Անգլիական յածանաւ մը Թաղաղական ովկիանոսին մէջ խուզարկելով ճափոնական «Ասամա Մարու» չոգենաւը, ձերբակալեց 21 գերման նաւաստի- ներ, որոնք մաս կը կազմէին ընկղմած «Քոլոմպոս» չոգենաւին եւ իրենց եր- կիրը կը վերադառնային:

*** Լոնտոնի Թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա 10.000 վագոն եւ ուրիշ պիտոյքներ պահանջած է Պելժիայէն.— Պրիւսէլի գերմանական դեսպանը եր- կար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պելժիոյ արտաքին նախարարին հետ, հաց - կերոյթէ մը վերջը:

*** Անգլիական կառավարութիւնը որոշեց 250.000 նորագիր զինուորներ եւս զրօշի տակ առնել,— այս անգամ 23 տարեկանները, համաձայն արքայա- կան հրովարտակին: Այս գործողութիւնը պիտի կատարուի փետրուար 24ին, բայց կրնայ աւելի կանուխ տեղի ունենալ, եթէ անակնկալ պահանջ մը ներ- կայանայ Ցրանսայէն: Ընդհանրապէս երեք ամիս կը տեւէ զինուորագրու - թենէն մինչեւ բուն բանակին միանալը, բայց այս գործողութիւնն ալ պիտի փութացնեն, նկատի առնելով պարագաները: 20 — 22 տարեկանները զինուո- րագրուած են արդէն:

ՀՈԼԱՆԴԱՑԻ մէկ ական մը պայթելով, ծանր վնասներ պատճառեց թումբի մը եւ չատ մը տուներու: Երեք չարաթ առաջ ուրիշ պայթիւն մը տեղի ունե- ցած էր, 160.000 ֆրանքի վնաս պատճառելով: Նոր պայթիւնը աւելի զօրա- ւոր էր:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾԽԱՒՈՏԻ ներածումը պիտի դադրի Անգլիոյ մէջ, անորոշ ժամանակով: Անգլիական ընկերութիւնները ամերիկեան ծխախոտ ունին շուա- կէս տարուան համար, բայց հաւանական է որ 10—15 առ հարիւր թրքական եւ յունական ծխախոտ խառնեն: Մօտերս աւելի մեծ քանակութեամբ թրքա- եւ յունական ծխախոտ պիտի գնուի:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ԱԻԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Կորուստներու թիւը երթալով կ'աճի

Պոլսոյ վերջին թղթակցութիւնը կը գրէ հետեւեալ տեղեկութիւնները (14 Ցունուար).—

ԱՆԳԱՐԱ, 13 Ցունուար.— Հետզհետէ առնուած տեղեկութիւնները կը յայտնեն թէ երկրաշարժի ազէտը մարդկային կորուստի տեսակէտէ խիստ դառն եղած է: Ազէտին պատահելէն վերջ, մաս մը ճամբաներու փակ մնա- լուն պատճառով կարելի չէր եղած կարգ մը տեղեր երթալ: Հիմա այդ տեղե- րը այցելողներ եղած են եւ այլեւս կարելի եղած է ճիշդ կորուստներուն քա - նակը:

Երկրաշարժի ազէտին ենթարկուած նահանգները ամէն օր հեռագրով կը հաղորդեն Անգարա՝ իրենց ճշդած ամենավերջին թուանշանները՝ մարդկային կորուստներուն, մեռեալներուն եւ վիրաւորներուն, ինչպէս նաեւ փլած տու- ներուն: Այսօրուան համագումարը դժբախտաբար ցոյց կուտայ թէ մարդկա- յին կորուստները կը յանգին 38.000ի:

Սրվազի նահանգին մէջ ճշդուած մեռեալներուն թիւը 11.000 է: Երզնկայի նահանգին մէջ ալ 15.657: Թոքատի նահանգին մէջ 6332 մեռեալ, 337 վիրաւոր, Կիրասոն 1323 մեռեալ եւ 63վիրաւոր, Ամասիոյ մէջ 644 մեռեալ եւ 136 վի - րաւոր, Կիւմիւշհանէի մէջ 243 մեռեալ եւ 82 վիրաւոր, Սամսոն 45 մեռեալ եւ 139 վիրաւոր, Եոզկատ 3 մեռեալ 8 վիրաւոր, Մալաթիոյ մէջ 6 մեռեալ: Փլած եւ վնասուած տուներուն վերջին ցանկն ալ այս է.— Երզնկայի մէջ 3125 փլած եւ 267 վնասուած, Սրվազ 5593 փլած եւ 515 վնասուած, Թոքատ 4743 փլած եւ 1008 վնասուած, Ամասիոյ մէջ 949 փլած եւ 1013 վնասուած, Կիւ - միւշհանէ 1611 փլած եւ 2110 վնասուած, Սամսոն 770 փլած եւ 1112 վնաս - ուած, Տրապիզոն 101 փլած եւ 931 վնասուած, Եոզկատ 488 փլած եւ 199 վնասուած:

*** Սպայակոյտի նախագահ Ֆէվզի Զաքմակ աղետահար չրջանը այցելելէ վերջ, Երզրում գնաց: Երզնկայի մէջ մնացած են միայն 1500 հոգի, չուզելով բաժնուիլ: Որոշուած է մինչեւ գարուն ամբողջովին վերցնել բոլոր փլատակ- ները: Մօտերս չարժուն տուներ պիտի ղրկուին Երզնկա:

Նոր ողողումներ Թրակիոյ եւ Անատոլուի մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն յունուար **20** թուականով.— Ծանր ողողումներ կը սպառնան եւրոպական Թուրքիոյ: Մարիցա, Թունճա եւ Էրկինէ գետերը յոր- դեցան ձիւնհալքի եւ տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով, մինչեւ չորս մեթր բարձրութեամբ եւ ջուրերու տակ թաղեցին գաշտերը ուր հունձքերուն կէսը փճացաւ:

Անգարայէն կը հեռագրեն նոյն թուականով (Հավաս).— Տեղատարափ անձրեւներ եկած եւ ձիւնը անժամանակ տաքէն հալած ըլլալով, գետերը յոր- դեցան Թուրքիոյ մէջ եւ ողողեցին հարիւրաւոր քառակուսի մղոն տարածու- թիւն: Հեղեղները ջլատեցին կառախումբի եւ հանրակառքի երթեւեկը: Հարկ եղաւ պարպել կարգ մը գիւղեր Սեւ Ծովու եւ Միջերկրականի ափերուն վրայ: Բազմաթիւ արջառներ խեղդուած են Իզմիրի չրջանին մէջ, սրընթաց հեղեղ- ներու հետեւանքով:

Ռուսերը կը շարունակեն նահանջել կրակ տեղալով երկիրէն

Վերջին լուրերը նորէն անյագաստ են Ռուսերուն համար: Ֆինլանտական զեկոյցը կ'ըսէ թէ կարմիր զօրքը վերջնապէս լքեց Սալլայի դիրքերը, առանց ճակատամարտի մը բռնուելու: Ռուսերը բազմաթիւ դիակներ ձգած են ամէն կողմ, ձիւներու եւ սառնապատ անտառներու մէջ: Անպաշտօն լուրի մը հա - մաձայն, հրացանի պիտի բռնուին ռուսական 44րդ զօրաբաժնին սպաները, ամբաստանուելով թէ ահագին քանակութեամբ դէնք եւ ռազմանիւթ, մանա- ւանդ դաշտային հրացաններ ձգած են Ֆիններուն ձեռքը:

Շաբաթ եւ կիրակի օր ռուսական 450 — 500 օդանաւեր կրակ տեղացին Ֆինլանտայի դէմաւոր քաղաքներուն վրայ: Օդանաւային ամենամեծ յարձա - կումն էր այս, եւ միայն երեք հոգի սպաննուեցան, բայց նիւթական կո - րուստը չատ ծանր է: Կարմիր օդանաւերը առ նուազն 3000 ռումբ ձգեցին, կործանելով 100 — 200 չէնքեր, մեծ մասով անհատական տուներ: Միայն մէկ կէտի վրայ 76 օդանաւեր երեւցան միեւնոյն առեն: Ֆինլանտական զե- կոյցը կ'ըսէ թէ 11 օդանաւեր եւ օդապարիկ մը վար առնուեցան եւ թէ իրենց օդանաւերն ալ չայողութեամբ ռմբակոծեցին ռուսական խարխխները: Իսկ ռուսական զեկոյցին համաձայն, խորտակուած են 15 ֆինլանտական օդա - նաւեր:

Ռուսական ռմբակոծութիւնը ամէնէն աւելի կեդրոնացած էր Ափօ քաղա- քին վրայ, որ երկու չայողդական չարձակումներու ենթարկուեցաւ: Կ'ըսուի թէ միայն 800 չէնքեր մնացած են 60.000 բնակիչներու համար: Առաջին չար- ձակման առեն 11 ռուսական օդանաւեր 75 հրձիգ եւ 150 պայթուցիկ ռումբեր ձգեցին մեծ բարձրութենէ մը, հրդեհ չառաջ բերելով 14 վայրերու մէջ: Հրշէջները օրն ի բուն պայքարեցան բոցերուն դէմ, սաստիկ ցուրտին մէջ: Պատերազմէն ի վեր 13րդ անգամն է որ կը ռմբակոծուի այս քաղաքը, ուր ին- կած են 1200 ռումբեր:

ՀԱՅՏԱՐԻ

Ա. Արևի թուղթերը

ՄԱՐՏԻՆԵԼ, 16 Յունուար — Վեր - ջերս Ֆրանսիոյ մէջ մեծ հետաքրքրութիւն յառաջացուցած է Ա. Արևի թուղթերուն հրատարակութիւնը։ Ասոնք Ա. Արևի անձնական նամակներն են, զորս գրած է ան իր ընտանիքին եւ մտերիմներուն։ Ա. Արև ֆրանսական գրականութեան մէջ ունի յատուկ տեղ մը։ Ան ֆրանսական գրականութեան ամենէն ինքնատիպ դէմքերէն մէկն է։ Ան ունի իր ոճը, իր լեզուն, իր ձեռագիրը։ Ան ունի իր ընթերցողները, որոնք կը սիրեն զինք իր ամբողջ էութեամբ։ Ան ունի իր ուրախութիւնները, իր տխրութիւնները, իր ցաւերը, իր յոյսերը։ Ան ունի իր կեանքը։ Ան ունի իր մահը։ Ան ունի իր յիշատակը։ Ան ունի իր անմահութիւնը։

Ա. Արևի նամակները կը պատկանին այն տեսակ նամակներուն, որոնք գրուած են առանց մտածելու, որ պիտի հրատարակուին։ Ասոնք գրուած են սրտի թելադրութեամբ։ Ասոնք գրուած են հոգիի խորքերէն։ Ասոնք գրուած են կեանքի ամենէն գեղեցիկ պահերուն։ Ասոնք գրուած են կեանքի ամենէն դառն պահերուն։ Ասոնք գրուած են կեանքի ամենէն երջանիկ պահերուն։ Ասոնք գրուած են կեանքի ամենէն տխուր պահերու

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
24
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
24 Janvier
1940

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4254

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՔ ԽՕՍՔ

«ԱՊՐԻ ԵԻ ԹՈՂՅ ՏՈՒՐ ԻՐ ԱՊՐԻ»

Այս նշանաբանը կ'արձակէր Անգլիոյ արտաքին նախարարը, իր վերջին բանախօսութեան մէջ, անգամ մը եւս ձաղկելով Գերմանիոյ կատարած բռնութիւնները՝ փոքր ազգերու դէմ։

— « Մենք որ եւ է բան չենք ուզեր մեզի համար, ոչ ալ վրէժխնդրական պատերազմ կը մղենք։ Մենք կը պահանջենք վերադարձնել փոքր ազգերու ազատութիւնը »։

Ի՜նչ գեղեցիկ նշանաբան,— արձագանգ մը Մեծ Պատերազմէն, որ նոյնպէս փառաբանուեցաւ, իբրեւ պայքար փոքր ժողովուրդներու ազատութեան համար...

Սպասելով բուն ելքին, կարգ մը լուրեր խորհրդածութեան նիւթ կը ճարեն մեզի ։

Կարգ մը «մանր լուրեր», որոնք ոճիր արկածի մը չափ ալ արժէք չունին, միջազգային մամուլին համար, բայց խորապէս կը շահագրգռեն փոքր ազգերուն ամէնէն կրտսերը,— հայ ժողովուրդը ։

Առաջինը խմբագրական մըն էր, արտատպուած՝ Թուրքերէն Թերթէ մը.

— « Ի՞նչ ըսել է հայկական եւ հրէական դպրոց... Արդեօք խորհրդային Հայաստանը ազատագրել եւ ապագայ Հայաստան մը հիմնելու նպա՞տակը կը ներընկուի հայկական դպրոցին մէջ։ Ո՛չ։ Արեւելեան Անատոլուի մէջ հայկական կառավարութի՞ւն մը հիմնել։ Այսպիսի ներընկում միայն յիմարացոյցի մէջ կրնայ տրուիլ։ Արդեօք ռումբ չինել, մարդը կռնակէն զարնել, ոճրաւորէ՞ր կազմակերպել... Այստեղի Հայերը եթէ կ'ուզեն Թուրքիոյ մէջ ապրիլ, ստիպուած են Թրքանալ։ Հրեաներուն համար ալ կացութիւնը նոյնն է»։ («Եէնի Սապահ», 11 յունուար)։

Երկրորդ լուրը պիտի կարդաք այսօր,— Թրքական կառավարութիւնը սկսած է գործադրել միակ «միւթէվէլլի»ի օրէնքը։ Ուրիշ խօսքով, այլեւս ոչ Թաղ· Խորհուրդ, ոչ Հոգաբարձութիւն, ոչ ալ ուրիշ որ եւ է ազգային մարմին։ Այլ միակ հոգաբարձու մը, նշանակուած՝ կառավարութեան կողմէ, տէր տիրական՝ ոչ - Թուրք համայնքներու բոլոր կալուածներուն, եկամուտներուն եւ հարստութեանց, պատասխանատու՝ միայն պետութեան (Խվզաֆ)։

Անշուշտ ոչ Լորա Հըլիֆաքս, ոչ ալ ո եւ է դաշնակից նախարար այսպէս կը հասկնան փոքր ազգերու ազատութիւնը ։

Թողո՞ւնք ազատութիւնը, որ չատ խոշոր բառ մըն է ներկայ պարագային մէջ։ Այդ ազատութեան տարբերան մէկ մասնիկն է այն ինչ որ կը կոչուի «փոքրամասնութեանց իրաւունք», նուիրագործուած՝ միջազգային դաշնագիրներով։ Եւ Թուրքիան ալ ստորագրած է նոյն դաշնագիրները,— վերջինը՝ Լոզանի մէջ։

Արդ, մեր մատնանշած իրողութիւնները կը համապատասխանե՞ն, չը - սենք միջազգային դաշնագիրներու տրամադրութեանց, դոնէ տարրական արդարութեան ։

Ժողովրդական առածը կ'ըսէ Թէ վարդը իր բուրումը կը տարածէ իր չուրջը ։

Ահաւասիկ անթառամ վարդեր Թուրքիոյ բոլորտիքը։ Իսկ բուրո՞մը։ Ինչո՞ւ միայն փուչերը կ'երեւան, այն ալ անճար համրանքի մը դէմուն։ Մարդկային չէ՞ր սպասել որ դոնէ Դաշնակիցներուն բարոյական ազդեցութիւնը քիչ մը բարեխառնութիւն ներշնչէր Անգարայի մէջ։— Շ.

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Հազար սպանեալ, հազարաւոր վիրաւոր

Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները կը սաստկանան Ֆինլանտայի մէջ։ Մինչ Ռուսերը յարձակում կը գործէին Մաննէրհայմի գծին դանդաղ կերպով մը, ֆինլանտական օդանաւերը յաջողութեամբ ռմբակոծեցին Քրոնշթատի նաւահանգիստը եւ էսքիոխոյ նորահաստատ խարխխները ։

Ռուսերը նորէն ճախողեցան Մաննէրհայմի ճակատին վրայ (150 մղոն)։ Ֆինլանտական զեկոյցը կ'ըսէ Թէ Թշնամին հազար սպանեալ եւ քանի մը հազար վիրաւորներ ձգեց։ Այս վերջիններէն չատերը կը մեռնին սառելով։ Ռուսական 17 օդանաւեր կրակ տեղացին Ուէյապորկի վրայ, խորտակելու համար միակ երկաթուղին որ Շուէտ կը տանի ։

Ֆինլանտական աղբիւրէ կը հաղորդեն Թէ կիրակի օր ռուսական օդանաւերը 6700 ռումբ ձգած են դանդաղ քաղաքներու վրայ, սպաննելով 18 հոգի եւ վիրաւորելով աւելի քան հարիւր հոգի։ Բայց նիւթական վնասը չատ ծանր է ։

Ռուսերը ամէն միջոց կը փորձեն խորտակելու համար Ֆինլանտական դիմադրութիւնը, արտաքին օգնութեան ժամանումէն առաջ։

Կարմիր բանակին վերջին յարձակումը չատ ուժեղ էր, ամենամեծը պատերազմին է վեր։ Հինգ տարբեր կէտերու վրայ, Մաննէրհայմի գծին արեւմտեան կէտէն մինչեւ Լատոկայի հիւսիսային արեւելեան կողմը, կարմիր զօրքը չարք մը վճռական յարձակումներ կատարեց, առանց իր սպառած արդիւնքը ստանալու։ Ինչպէս կ'երեւայ, Ռուսերը օդնական զօրք եւ պաշար սպառած են եւ իրենց յարձակողականին նպատակն էր ճեղքել Մաննէրհայմի գիծը։ Զորս անկատար յարձակումներ կատարուեցան 50 քիլոմէթր հեռաւորութեամբ։ Ռուսերը փորձեցին իրենց հրասայլերը քշել Լատոկայի անտառապատ ճամբաներէն, բայց Ֆիններըդիմադրեցին ձեռնառումբեր գործածելով։ Օդը այնքան ցուրտ էր որ հարիւրաւոր կարմիր զինուորներ սառելով մեռան, անմիջական օգնութիւն ստանալէ առաջ։

Կռիւները նոյն սաստկութեամբ կը չարունակուին Սալլայի ճակատին վրայ։ Ռուսերը դիւրը ցերեկ կը ռմբակոծեն Ֆինլանտական դիրքերը։ Մասնագէտներու կարծիքով, Ֆինլանտական դիրքերը չատ զօրաւոր են ռազմագիտական տեսակէտով ։

**** Մինչ այս մինչ այն, արտաքին օգնութիւնը կը ծաւալի հետզհետէ։ Հելսինկիի մէջ կազմուած միջազգային վաչտը պատրաստ է ճակատ մեկնելու։ Այս վաչտին մէջ կը դտնուին Անգլիացիներ, Ֆրանսացիներ, Իտալացիներ, Հունգարացիներ, Ռումանացիներ եւն.։— Մ. Նահանգներուն մէջ բացուած հանգանակութիւնը կը չարունակուի մեծ խանդավառութեամբ։ Զորս հարիւր հազար տոլարի նոր դումար մը պիտի ղրկուի քանի մը օրէն (17.600.000 ֆր.)։ Նախապէս ղրկուած էր 100.000 տոլար (4.400.000 ֆրանք)։ Շուէտի գործարանատէրները 62 միլիոն քրոն (15 միլիոն տոլար) հաւաքելով ղրկեն Ֆինլանտայի կառավարութեան տրամադրութեան տակ։*

**** Արտաքին օգնութեան այս ձեռնարկները մեծ տպաւորութիւն գործած են Ա. Միութեան մէջ։ Մոսկուայի կուսակցական քարտուղարը, Շէրպակով, ճառ մը խօսելով Օփէրային մէջ, ազդարարեց Թէ Դաշնակիցներուն եւ ուրիշներու միջամտութիւնը «ազեատալի հետեւանքներ պիտի ունենայ իրենց համար։ Անոնք կը մոռնան 1918—1920ի դասերը։ Այն ատեն 14 դրամատիրական պետութիւններ նուաստացուցիչ պարտութիւն մը կրեցին Սիպերիոյ, Արխանգէլի, Ուկրայնայի եւ Սեւ ծովուն մէջ, երբ երիտասարդ կարմիր բանակը անօթի էր եւ մերկ։ ԵԹէ անոնք համարձակին միջամտել, իրենց դիմացը պիտի դտնեն արդիական եւ հզօր կարմիր բանակը, միլիոնաւոր խորհրդային ժողովուրդներով »։*

Ո՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿՐ ԴԱՌՆԱՅ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Պալքանեան խորհրդաժողովին գումարման առթիւ (փետրուար 2), զարմանազան զրոյցներ չրջան կ'ընեն քաղաքական չրջանակներու մէջ։ Պուքրէշի կիսապաշտօնական օրկանը, «Ռոմանիա» աւելի լայն եւ սիրալիր գործակցութիւն մը կը նախատեսէ պալքանեան եւ դանուբեան պետութեանց միջեւ։ Պուքրէշի քաղաքական չրջանակներուն մէջ կը կարծեն Թէ Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ բարեկամական յարաբերութիւնները պիտի օգնեն մերձեցում հաստատելու Սոֆիայի կառավարութեան եւ պալքանեան միւս պետութեանց միջեւ ։ Այս առթիւ կարեւոր դեր մը պիտի կատարէ Իտալիա, որ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի պալքանեան անցուդարձին ։

**** Լոնտոնի Թերթերը կը գրեն Թէ Ռումանիոյ Թագաւորը մօտերս տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Եուկոսլաւիոյ խնամակալ իշխանին հետ, սահմանակից երկիրներու վարչապետներուն վրայ։ Երկու վեհապետները պիտի քննեն պալքաններուն սպառնացող վտանգները։ Այս առթիւ «Տէյլի Թելկրաֆ» կը գրէ Թէ երկու երկիրները համաձայն են որ ներկայ զոյավիճակը պահպանուի,պատերազմէն վերջը ձգելով հողային պահանջներու կարդադրութիւնը, բայց կասկածելի է որ Հունդարիա եւ Պուլկարիա ընդունին այս տեսակէտը։*

**** « Լ'Էօվռ»ի քաղաքական աշխատակիցը, Ժընըվիւեվ Թպաւուն, կը գրէ Թէ Գերմանիոյ քարոզչական կազմակերպութիւնները վերսկսած են իրենց գործունէութիւնը, սիրաշահելու համար իսլամական երկիրները։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Գերմանիոյ պատերազմական նպատակներէն մէկն է տեղաւորուիմ Օսմանեան Արեւելքի այն երկիրներուն մէջ որ կը դտնուին Քրանսայի եւ Անգլիոյ վարչութեան տակ, այսինքն Սուրիա եւ Պաղեստին։ Այս կերպով Գերմանիա պիտի դառնայ Միջերկրականեան պետութիւն մը, տիրապետելով Սուէզի ջրանցքին, յետոյ պիտի կրնայ իր տիրապետութիւնը տարածել Իրաքի եւ Իրանի քարիւղի աւազաններուն վրայ, իսկ Արաբիան եւ Եգիպտոսը պիտի դառնան Մեծն Գերմանիոյ արբանեակները, անոր տրամադրութեան տակ դնելով իրենց հարստութիւնները կամ ռազմագիտ· դիրքերը։ Կարգ մը իրագէկներու կարծիքով, այլանդակ երազ մըն է այս, բայց եւ այնպէս Գերմանիան այս ուղղութեամբ է որ կը ջանայ ելք մը դտնել ներկայ պատերազմին մէջ։ Եւ Մօտաւոր Արեւելքի ու Սեւ ծովու մէջ է որ ան կ'ուզէ ամրապնդել իր զինակցութիւնը Ռուսիոյ հետ։ Գերմանական ծրագրին համաձայն, Ռուսիա իր սպառնալիքը պիտի ուղղէ դէպի Աֆղանիստան եւ Հնդկաստան, մէկաժամանակ յարձակում կատարելով Կովկասէն եւ Թուրքիստանէն, իսկ Գերմանիա ռազմական նիւթեր, մասնագէտներ եւ սպաներ ճարելով, իրեն պիտի վերապահէ իսլամական աշխարհին արեւմտեան մասը»...

**** Պոլսէն կը հեռագրեն Թէ Ազգ· Մեծ ժողովը օրէնք մը քուէարկեց, որով կառավարութիւնը արտակարգ լիազօրութիւններ կը ստանայ, «պաշտպանելու համար ազգային բարօրութիւնը»։ Այս օրէնքին համաձայն, կառավարութիւնը կրնայ ընդհ· զօրաչարժ յայտարարել պատերազմի պարագային, ինչպէս եւ սահմանափակումներ եւ պատժական տնօրինութիւններ հաստատել ներքին ապահովութեան համար ։*

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻ մասին հետեւեալ զեկոյցները հրատարակուեցան երէկ.— Զեկոյց թիւ 281, յունուար 22, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք։— Զեկոյց թիւ 282, իրիկուն.— Ոչ մէկ դէպք։

ԶՐՕՅԻԼԻ վերջին ճառին առթիւ, որ կը հրաւիրէր չէզոք պետութիւնները դաշնակից ճակատին միանալ, Լոնտոնի պաշօնական չրջանակներուն մէջ կը բացատրեն Թէ ծովային նախարարը իր անհատական տեսակէտը յայտնած է եւ Թէ որեւէ փոփոխութիւն չկայ Անգլիոյ քաղաքականութեան մէջ։ Իրողութիւն է որ այդ ճառը մեծ ուշադրութիւն գրաւած է քաղաքական չրջանակներու մէջ։ Այս առթիւ գերմանական Թերթերը կ'ազդարարեն Թէ Թոյլ պիտի չտան որ Դաշնակիցները մոլորեցնեն չէզոք պետութիւնները ։

ՀՈԼԱՆԴԱՑԻ կառավարութիւնը որոշեց բողոքել, գերմանական օդանաւերը նոր Թուիչքներ կատարած ըլլալով Լա Հէյի եւ Ռոթէրտամի մէջեւ։ Հոլանտական մարտկոցները կրակ բացին այդ օդանաւերուն դէմ։— Զինուորական արձակուրդները պիտի վերահաստատուին Հոլանտայի եւ Պելժիոյ մէջ ։

Մ. ՆԱՀԱՆԴՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Ըրլ Պրաուդըր, դատապարտուեցաւ չորս տարի բանտարկութեան եւ 2000 տոլար տուգանքի, կեղծ անցագիր գործածած ըլլալով ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ մեծ չոգենաւին, «Օրացիօ»ի բոլոր ուղեւորները փրկուեցան, չնորհիւ Քրանսական մարտանաւերու օգնութեան։ Միայն քանի մը նաւաստիներ կորսուած են։ Արկածին պատճառները ստուգուած չեն, Թէեւ նաւապետը կ'ըսէ որ նախ պայթիւն մը տեղի ունեցաւ։ Գերմանական Թերթերը այս առթիւ կը գրեն Թէ չոգենաւը բռնկեցաւ Քրանսական մարտանաւերու կատարած քննութենէն անմիջապէս վերջը։ Քրանսական մամուլը «գարշելի զրպարտութիւն» կը կոչէ այս վերագրումը։ Իտալական մամուլը չերմապէս կը պնդէ հաւատ Քրանսական մարտանաւերուն ընծայած աչակցութիւնը։ Շատ մը արկածեալներ Մարսէյլ եւ Թուլոն փոխադրուեցան ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶԵՐՄԱԶԱՓԻ ՄԸ

ՄԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ո՛չ եւ ո՛չ, պիտի չշարժիմ այլեւս։ Եթէ կ'ուզեն գիտնալ Թէ ֆանի՛ աս - տիճան ցուրտ կ'ընէ դուրսը, լաւ է որ պատուհանէն ինչ մը դուրս հանեն իրենց ինքը։ Ալ բաւական է, ես ալ կը տառապիմ ցուրտէն։

Երբ գիշեր կ'ըլլայ, զիս կը դնեն դարակի մէջ։ Ի՜նչ լաւ է։ Հրճուանէս կ'ուռիմ, վիզս կ'երկարեմ, վեր կը բարձրանամ։ Վերջապէս կը թուլցնամ, կը տարածուիմ ու կը ննջանամ։ Բայց, ահա, առաւօտուն, անգութ ձեռք մը դարակէն դուրս կը հանէ զիս, կը բանայ պատուհանը եւ կը կախէ ինչին տակ։

— Տեսնենք Թէ չատ ցո՞ւրտ է այսօր, կը հարցնէ ինքն իրեն։

Բայց, Տիկի՛ն, հիւանդանամ պի - տի, հարբուխ կամ ցնդղատապ պիտի ըլլամ դուրսը, ասանկ օրով, սառ ու սառնամանիք ։

Կէս ժամ վերջ, կուգան կը ննային հետաքրքրութեամբ, հասկնալու համար Թէ ի՛նչ վիճակի մէջ եմ ։

— Պը՛ռռ, երէկուընէ աւելի ցուրտ է։ Եւ գործ ալ ունիմ դուրսը, չա՛ր բախտ։

Կ'ըսեն ու կը Թաշուին ներս։ Բայց հետաքրքրուած ունի՞ն Թէ ի՛նչեան կը տառապիմ ես, դուրսը ։ Եւ յետոյ ի՞նչ վարձատրութիւն կուտան ինծի, հաւատարմօրէն մատուցած ծառայութեանս փոխարէն։ Ոչինչ։ Ոչ իսկ կաթիլ մը ալիոլ, որպէսզի տաքնայի Քիչ մը։ Վերջապէս ես ալ արժանի չե՞մ ժպիտի մը, բարի ճոյտածքի մը։ Երբ ինծի կը մօտենան, սրբելով իրենց բերնին վրայէն Թաղցր գինիին կարմիրը, կը ճշդեն Թիւը եւ կ'երթան պարծենալ իրարու.

— Գիտէ՞ք, այս առաւօտ գէրոյէն վար 8 ցոյց կուտար ջերմաչափս, պատուհանիս վրայ։

Եւ կարծես Թէ մատ ունենային ատոր մէջ եւ պարծենալու պատճառ ։ Դժբախտութիւնն այն է որ այդ ճշտով պարծենալու համար՝ դուրսը կը ձգեն զիս որ սառիմ։ Սնդիկս կ'իջնէ, կ'իջնէ, այնքան կը պզտիկնայ որ ոչինչ կը դառնայ։ Եւ գիտէք Թէ ո՛րքան կը տառապիմ՝ երբ կը ստիպուիմ կծկտիլ այսպէս։

Ցետոյ, զիս կը փոխադրեն հնոցի պէս տաքցուած սենեակի մը մէջ, պարծենկոտութեան համար, որպէսզի պատմելիք բան մը ունենան իրարու.

— Ո՜հ, իմ սենեակս տաք է, ջերմաչափը 20 ցոյց կուտայ հակառակ դուրսի ցուրտին ։

Քաղքենի երեւնալու մարմաջ, բռնած մարդու պարծենկոտութիւն։

Ալ կը բաւէ, սակայն, ա՛լ կը բաւէ։ Ալ վերջ դրէք սա ապերախտութեան եւ անխղճութեան։ Պիտի չշարժիմ, պիտի չերերամ։ Կ'արգիլեմ սնդիկիս, որ չբարձրանայ այլեւս ։ Ի՞նչ է այս, բարձրացիր, իջիր, տաք ու պաղ, ես ալ սիրտ ունիմ, կը տառապիմ ։

Այսուհետեւ գիտեմ ընելիքս։ Երբ երկինք - գետին սառին, նոյնիսկ ֆարերը ճաթելու աստիճան, կանգ պիտի առնեմ 18 աստիճանի վրայ։ Այն ապերախտը, որ փողոց պիտի ելլէ առանց զգուշութեան, առանց տաք զգեստ մը հագնելու, պիտի հիւանդանայ պաղառութեան հետեւանքով։ Թող տեսնէ Թէ ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնուիմ երբ դուրսը կը կախեն զիս։ Իսկ երբ մէկը կրակարանին մօվ դնէ զիս, կանգ պիտի առնեմ զէրոյին վրայ,— զիս խնդէք պիտի կարծէ, հո՞գս։ Բարկացած, զիս պիտի նետէ դարակի մը մէջ, պիտի չկոտրէ, ո - րովհետեւ ագահ է։ Պիտի պահէ զիս ներոգել տալու եւ գալ ձմեռ գործածելու համար։

Ի՞նչ երջանկութիւն, որ ամբողջ տարի մը պիտի անցընեմ դարակի մէջ։

Սիրելի ընթերցող, այս տողերը կը թարգմանեմ փռանսերէն Թերթի մը մէջէն, կարծելով Թէ խօսքը ... Հայո՛ւն մասին է։ Արդարեւ, ո՞վ աւելի վատ օրեր տեսած է ֆան այս խեղճ ջերմաչափը, որուն կը դիմեն՝ երբ պէտք ունին, երբ իրենց շահը կը պահանջէ ։

Մենք ալ կը տառապինք տաքին ու պաղին մէջ, բայց ոչ մեզի համար, եւ առանց վարձատրութեան։

ԱՐԱՋ

Միակ «միւթէվէլլի»ի օրէնքը կը գործադրուի

Պոլսոյ «Արեւելք» Թերթին մէջ կը կարդանք (15 յունուար).—

Քանի մը օրէ ի վեր կը լսէինք Թէ, մասնաւորաբար միակ «միւթէվէլլի»ի պաշտօնին համար ներկայացող յոյն Թեկնածուներուն հրաւէրագրեր կը ղրկուին քաղաքիս Էվղաֆի տեսչութեանց կողմէ եւ առաւելապէս Գատըգիւղի տեսչութեան կողմէ, որ կղզիներու, Զէյնիկլ գիւղի Թեկնածուներուն ղրկած իր դրութեամբ կը հրաւիրէր զանոնք յունուար 15ին (այսօր) պաշտօնատուն հանդիպելի, կարեւոր հարցի մը մասին տեղեկութիւն ստանալու համար։

Այս կարեւոր հարցի մասին մեր կատարած քննութեանց արդիւնքով, ստուգեցինք որ Գընալըէն Պ. Աբա Ալանեան հրաւիրուած է Գատըգիւղի Էվղաֆի տեսչութեան մօտ, ուր իրեն պաշտօնագրով մը կը հաղորդուի Թէ Գընալըի եկեղեցիին «վաղըֆ»ներուն համար «Թէք միւթէվէլլի» նշանակուած է· որով պէտք է յանձնէ յիշեալ եկեղեցիին չարժուն Թէ անչարժ դոյքերուն չորս օրինակ ցանկը։ Ասոնց մէկը նախորդ «միւթէվէլլի» մարմնին պիտի յանձնէ (ներկայ Թաղ· Խորհուրդին) իբրեւ իրենցմէ ստացուածները ցոյց տուող ցանկ, երկրորդը իր մօտ պիտի պահէ, իսկ մնացեալ երկու օրինակներն ալ Էվղաֆի վարչութեան պիտի յանձնէ ։

Միւս կողմէ կ'իմանանք Թէ, Գատըգիւղի եկեղեցիին իբր միակ «միւթէվէլլի» նշանակուած է Պ. Ստեփան Գալֆա, իսկ Պազըրջիւղի համար ալ Պ. Արա Չալաճեան ։

**** Էվղաֆի Պոլսոյ վարչութիւնը ապդ մը հրատարակելով, իբրեւ «Թէք միւթէվէլլի» Թեկնածուներ կը պահանջէ մինչեւ յունուար 31, հետեւեալ հաստատութեանց համար.—*

Էյուպի Ս· Աստուածածին եկեղեցին, դպրոցը եւ վերեզմանատունը։ Սամաթիոյ Անարատ Ցղութիւն Հայ եկեղեցին, Եչիլիւղի Ս·Ստեփաննոս եկեղեցին, Գափամաճեան դպրոցը եւ վերեզմանատունը։ Թօփափուի Ս· Նիկողոս եկեղեցին, Վարդուհեան դպրոցը եւ վերեզմանատունը, Նաւրըդափուի Ս· Յովհաննէս եկեղեցին, Պալաթի Ս· Հրեշտակապետ եկեղեցին, Խրէնեան դպրոցը եւ վերեզմանատունը։

**** Վերջերս Ցունաց Պատրիարքարան դրաւոր դիմում կատարուած է որպէսզի աթոռանիստ եկեղեցիին համար եւս Թեկնածու ցոյց տրուի։ Պատրիարքը մերժած է ստորագրել ներկայացուած դրութիւնը որուն վրայ արձանագրութիւն բռնուած եւ պաշտօնագիր ազդը փակցուած է Պատրիարքարանի արտաքին դրան վրայ։*

ՄՄԲ.— « Միակ միւթէվէլլի»ներու օրէնքին գործադրութեամբ, ինքնին կը լուծուին փոքրամասնութեանց Թաղ· Խորհուրդներն ու Հոգաբարձութիւնները, եւ «հատընտիր» անհատներ տէր տիրական կը դառնան բոլոր ազգայիր հաստատութեանց ։

Հայաստան իշխող ուժերի ներկայացուցիչների ելույթները

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ» ՆԱԽԱԳԱՀ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՀԱՅՐԻԿՅԱՆԻ ԵԼՈՒՅԹԸ

Պարոն նախագահ, հարգելի պատգամավորներ, հարգելի հյուրեր, հարգելի հայրենակիցներ։

Ես ուրախ եմ, որ այսօր հնարավորություն ունեցանք հանդիպելու մեր հայրենակիցների հետ, որոնք ներկայացնում են հայ ժողովրդի ստվար զանգվածները։ Ես ուրախ եմ, որ հնարավորություն ունեցանք ներկայացնելու մեր ծրագրային հիմնական դրույթները, որոնք ուղղված են հայ ժողովրդի կենսական խնդիրների լուծմանը։ Ես ուրախ եմ, որ հնարավորություն ունեցանք ներկայացնելու մեր ծրագրային հիմնական դրույթները, որոնք ուղղված են հայ ժողովրդի կենսական խնդիրների լուծմանը։ Ես ուրախ եմ, որ հնարավորություն ունեցանք ներկայացնելու մեր ծրագրային հիմնական դրույթները, որոնք ուղղված են հայ ժողովրդի կենսական խնդիրների լուծմանը։

Մենք ունենք մեր հստակ տեսլականը, թե ինչպիսի Հայաստան ենք ուզում տեսնել։ Մենք ունենք մեր հստակ տեսլականը, թե ինչպիսի Հայաստան ենք ուզում տեսնել։ Մենք ունենք մեր հստակ տեսլականը, թե ինչպիսի Հայաստան ենք ուզում տեսնել

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԹՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ :— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՐԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ ..... 150 ֆրանք 75 ֆրանք 40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա ..... 265 ֆրանք 140 ֆրանք
Ուրիշ երկիրներ ..... 215 ֆրանք 110 ֆրանք

JEUDI 25 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 25 Janvier 1940

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4255

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Մօտաւոր Արեւելքի եւ Կովկասի խնդիրը հետզհետէ աւելի սուր հանգամանք կը ստանայ։ Օր չանցնիր որ չհնդալից լուր մը, քաղաքական տեսութիւն մը կամ ուսումնասիրութիւն մը չհրատարակուի այդ մասին։ Անշուշտ ցնորական են կարգ մը ծրագիրներ որ կը վերագրուին Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ։ Բայց եւ այնպէս, Դաշնակիցները լրջուած ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին, եւ ինչպէս կիսապաշտօնական «Թան»ն ալ կը հաստատէ, մէջտեղը կայ կացութիւն մը որ լուրջ ուշադրութիւն կը պահանջէ։ Այս առթիւ Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը միշտ կը յիշեցնեն թէ Դաշնակիցները պատրաստ են ամէն պատահականութեան հանդիպիլ։— Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ զերման զինուորներ երեւցած են Լվովի մէջ (Լէմպէրկ)։ Ռումանիա հարկ դատած է արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, քանի որ Մոսկուայի կատարած զիջումներուն չնորհիւ, Գերմանիա զրեթէ սահմանակից կը դառնայ Ռումանիոյ։

Արեւմտեան ճակատին վրայ նոյն անորոշութիւնը։ Երբեմն պահակախումբերու ընդհարումներ, երբեմն ոչ մէկ իրական գործողութիւն։ Կը թուի թէ Հիթլէր մէկդի դրած է «չանթահարիչ պատերազմ»ի մեթոտը, սպասելով ուրիշ ծրագիրներու հասունացման։

Ֆինլանտական ճակատին վրայ Ռուսերը ահաւոր չկրցան վճռական յաղթանակ մը չահիլ, հակառակ այնքան բուռն յարձակումներու։ Կ'ըսուի թէ քանի մը ռուսական մարտանաւեր վնասուած են Ֆինլանտական օդանաւերու վերջին համբակոծութենէն։

Մ. Նահանգները եւ Դաշնակիցները ուշադրաւ ծանուցագիրներ փոխանակեցին վերջերս։ Ամերիկա կը դանդատի Դաշնակիցներու ծովային գործողութեանց խստութենէն, ինչպէս եւ թղթատարի զրաքննութենէն, որ կ'ուշացնէ նամակներու յանձնումը։ Ֆրանսա եւ Անգլիա արդար չեն դաներ եղած առարկութիւնները։— Ձախոն եւս բողոքեց իր նաւերէն մէկուն խուզարկութեան եւ զերման նաւաստիներու ձերբակալման դէմ։ Այս առթիւ Թշնամական ցոյցեր կատարուեցան Թոքիոյի անգլիական դեսպանատան դէմ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ԳԱՆԳԱՏԻ ԳԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԷՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան։—

Զեկոյց թիւ 283, յունուար 23, առաւօտ։— Վտիճ արեւմտեան չրջանին մէջ, թշնամի արշաւ մը եւ մղուեցաւ կորուստներով։ — Զեկոյց թիւ 284, իրիկուն։— Ոչ մէկ դէպք։

*** Զօրս նոր նաւեր ընկղմեցան յունուար 23ին։ Առաջինը յունական նաւ մըն է, «Տրաքուլիս» (5329 Թոն), որ ընկղմեցաւ Փորթուկալի բացերը, զարնուելով զերմանական սուզանաւի մը կողմէ։ Նաւաստիներէն վեց հոգի մեռան պայթումին հետեւանքով, 12 հոգի փրկուեցան իտալական փոխադրանաւի մը կողմէ, ուրիշ 10 հոգի ալ սպանիական ձկնորսանաւի մը կողմէ։ Երկու փոխադրանաւեր, մէկը անգլիական, միւսը նորվեկեան, ընկղմեցան ականներու զարնուելով Անգլիոյ բացերը։ Երկու նաւերուն նաւաստիներն ալ փրկուեցան։ Կորսուած կը համարուի նաեւ անգլիական փոքր նաւ մը, նաւահանգիստ հասած չըլլալով երկար ատենէ ի վեր։ Անգլիական մարտանաւ մը դրաւեց 620 Թոննոց զերմանական նաւ մը։

Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Լքսմոութ» Թորփիլահալածը ընկղմած է։ Կորսուած են բոլոր նաւաղները, 175 հոգի։

*** Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Ուոշինկթընի անգլիական դեսպանին, դանդատելով թէ ամերիկեան նաւերը վար կը դրուին Միջերկրականի մէջ, թէ խորութիւն կ'ըլլայ ի նպաստ իտալական նաւերուն, եւ թէ ոչ միայն սովորական բեռները, այլ եւ« Եւրոպայի ամերիկեան ներկայացուցիչներուն ուղղուած պաշտօն. սուրհանդակը կ'ուշանայ», դրաքննութեան հետեւանքով։ Այս բողոքագիրը, որ յուշագրի ձեւով ներկայացուած է, ամէնէն ուժեղը կը համարուի պատերազմին սկիզբէն ի վեր։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը յոյս կը յայտնէ թէ Անգլիա «զոնէ պատշաճ եւ արագ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, անմիջապէս դադրմանելու համար այս կացութիւնը»։

Ծանուցագրին համաձայն, Անգլիա ամերիկեան նաւեր վար դրած է 9—10 օր, Ձիպրալթարի մէջ, մինչդեռ իտալական նաւեր որոնք նմանօրինակ բեռներ ունէին, վար դրուած են միայն չորս օր։

Անգլիական կառավարութիւնը պատասխանելով այս բողոքագրին, դիտել կուտայ թէ իտալական նաւերը ընդհանրապէս մէկ տեսակ բեռ ունին, իսկ ամերիկեանները խառն բեռներ կը փոխադրեն։ Ցեսայ, կը դանդատի թէ ամերիկեան չոգենաւային ընկերութիւնները անհրաժեշտ երաշխաւորութիւններ չեն տար իրենց փոխադրած բեռներու մասին, թէ մինչ Ձիպրալթարէն անցնող իտալական գրեթէ բոլոր նաւերը Իտալիա կ'երթան, ամերիկեան նաւերէն չատերը կը չրջին ամբողջ Միջերկրականի մէջ եւն.։

Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ դանգատներ մը ստացած ըլլալով, պատասխանեց թէ ցարչափ ամերիկեան մարտանաւեր չեն ապահովեր մատնանշուած 300 մղոն չրջանին չէզոքութիւնը, զերմանական նաւերու անցքին կամ յարձակումներուն դէմ, չի կրնար ճանչնալ այդ չրջանը եւ պիտի պաշտպանէ իր նաւերը։ Այս առթիւ կը յիշեցնէ զերմանական «Կրաֆ Շփէ» զրահաւորը դէպքը։

ՁԱՓՈՆԱԿԱՆ ՅՈՑՑ ՄԸ ԱՆԳԼԻՈՑ ԴԷՄ

Ինչպէս զրած էինք, անգլիական մարտանաւ մը կեցնելով ձափոնական նաւ մը՝ Պաղպաղական ովկիանոսի մէջ, ձերբակալած էր զերմանական ընկղմած չոգենաւին՝ «Քոլոմպոս»ի նաւաստիներէն 21 հոգի։ Ձափոն բողոքեց այս գործողութեան դէմ, իրեն վերապահելով այդ նաւաստիներու ազատումը պահանջելու իրաւունքը։ Այս դէպքը մեծ յուզում պատճառած է Ձափոնի մէջ։ Երեքշաբթի օր հարիւրաւոր Ձափոնցիներ Թոքիոյ անգլիական դեսպանատան դէմ ցոյցեր կատարեցին։ Դեսպանատան դուռները ամբողջ փակուած էին, եւ ի վերջոյ ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ցրուել ամբոխը, ապահովելով թէ պատուիրակութիւն մը պիտի ընդունուի անգլիական դեսպանին կողմէ։ Իսկապէս պատուիրակութիւնը ներկայացաւ եւ բանաձեւ մը յանձնեց դեսպանին, պահանջելով ազատ արձակել 21 զերման նաւաստիները եւ ներողութիւն խնդրել ձափոնական նաւին խուզարկութեան համար։ Ձափոնական կառավարութիւնը լսելով արտաքին նախարարին զեկուցումը՝ Անգլիոյ ազգազած բզոքագրի մասին, իր կատարեալ հաւանութիւնը յայտնեց։ Միեւնոյն ատեն որոշուեցաւ միջոցներ ձեռք առնել, որպէս զի չկրկնուին այսպիսի դէպքեր։ Ձափոնական մամուլը կրակ կը տեղայ Անգլիոյ դէմ, Ձափոնի «ազգային պատիւին դէմ եղած անարդանք»ին առթիւ։

ՊԵԼՃԻՈՑ կառավարութիւնը, որ անցեալ չաբթու խափանած էր բոլշեւիկեան թերթերը, որոշեց աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել խռովայոյզ թուղթիներու դէմ։ Միեւնոյն ատեն պիտի պատժուին անոնք որ պինուորական լուրեր կը տարածեն։ Իւրիքի մէջ խուզարկութիւններ կատարուեցան երկու զերմանական թերթերու խմբագրատուներուն մէջ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԱԼԻՖՈՒԱՑԻՆ Պուքրէշ հասած լուրերու համաձայն խորհրդային իշխանութիւնը ամէն օր 20էն մինչեւ երկու հարիւր հոգի կը ձերբակալէ, զանազան ամբաստանութիւններով։ Կ'ըսուի թէ միայն մէկ չաբթուան ընթացքին երկու հազար հոգի անհետացած են Լվովի մէջ (Լէմպէրկ)։ Կատաղի պայքար մը կը մղուի լեհ մտաւորականներուն դէմ, ինչպէս Լեհաստանի մէջ։ Բազմաթիւ սպաներ, ուսուցիչներ, քահանաներ եւ ուրիշ քաղաքացիներ Սիպերիա աքսորուած են։ Սովն ալ կը սպառնայ քաղաքներու ժողովուրդին։ Ամէն օր պուէր կը կազմուին խանութներու առջեւ, 25 ատիճան ցուրտին տակ։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ ձերբակալուեցաւ օտար սեղանաւոր մը, որ մեծագումար ոսկի կը փոխադրէր, աւելի քան 400.000 ֆրանք արժողութեամբ։ Մեծ զգուշացում կը տիրէ այս մասին եւ աւելի ծանր յայտնութեանց կը սպասուի։

ԿԱԶԱՐԳԵՎ ԴԻՄԱԿՆԵՐՈՒ մասին զեկոյց մը հրատարակելով, Կրաւորականներ Պաշտպանութեան վարչութիւնը կը յիշեցնէ թէ անոնք կարգ մը տարբերական իմաքներու կը կարօտին։ Նախ պէտք է խոնաւութեան եւ սաստիկ տաքի ենթակայ չըլլան։ Պէտք չէ վառարանի մը քով դնել, այլ ձերմակեղէնի դարակի մը մէջ։ Անոնք որ կասկածներ ունին, կրնան դիմել կրաւորական պաշտպանութեան վարչութեան, որպէսզի քննութեան ենթարկուի իրենց դիմակը։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ մամուլիփոխ - տեսուչը, Պիւրհան, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ օրերը կը բանին ի նպաստ Դաշնակիցներուն եւ ընդդէմ Գերմանիոյ եւ եղրակացուց.— « Գերմանիա դատապարտուած է կորնչելու պատերազմը»։ Անդրադարձին կը հետագրեն թէ այս տեսակէտը իրական արտայայտութիւնն է Թուրքիոյ հանրային կարծիքին։

ՋՈՒԻՅԵՐԻՈՑ նախկին նախագահը, Պ. Մոթա, մեռաւ առջի օր։ Ջերմ կուսակից էր Ապիկրու Դաշնակցութեան եւ համոզուած ընդդիմադիր խորհրդային իշխանութեան։ Ծնած էր 1871ին։ Հինգ անգամ նախագահ ընտրուած էր։

1918ին գաղթած Հայերու վերադարձը

« Ճուսպարեր »ի մէջ կը կարդանք (11 յունուար).—

Ցայտնի է, որ 1918ին, տաճկական արշաւանքների ժամանակ, Նոր-Խոտայ, Գէօկչայի, Արէշի եւ Շամախու հայութիւնը կուտով նահանջեց դէպի Բաքու, տալով բազմաթիւ զոհեր թէ չրջաններում եւ թէ ճանապարհին, ապա եւ Բաքուում ...

Այժմ բոլորովին ստոյգ աղբիւրներից իմացայ, որ վերադրող Հայերը տակաւին 1919ից, մեծամասնականների տիրապետութեան հետեւանքով, սկսել են վերադառնալ իրենց գիւղերում, իսկ 1926 թուից ի վեր վերջնականապէս դանդուածօրէն վերահաստատուել են իրենց գիւղերում, այլեւ Շամախի, Գէօկչայ, Նուխի, Զաքաթալա քաղաքներում։

Սադեան, Մադրաս, Գանձակ, Գիւրջ, Ղալագա, Ուչտալ, Ռուշանաչէն, Ա.Ֆիրվան, Բէզլարքանդ, Զանազ — Բուլախ, Նէժ, Վալդանաչէն եւայլ գիւղերում այժմ ապրում են 13 տարուց ի վեր՝ հոծ բազմութեամբ Հայեր, որոնք Խորհրդային Ադրբէյջանի մէջ են դանուում, տակաւին օտարում են հայկական մշակոյթի բարիքներից։ Հայաբնակ բոլոր գիւղերում դասաւանդութիւնը տեղի է ունենում հայերէն լեզուով...

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսերու նոր յարձակումն ալ ձախողեցաւ

Վերջին լուրերու համաձայն, ռուսական չախչախիչ յարձակողականը նորէն ձախողած է Ֆինլանտական դիմադրութեան առջեւ։ Հազարներու կը հասնի ռուս սպանեալներու թիւը։ Մեռելները եւ վիրաւորները թաղուած են ձիւներու մէջ, Ֆինլանտական դիրքերուն առջեւ։ Միայն մէկ դիրքի առջեւ սպաննուած հազար զինուորներէն զատ, առ նուազն հազար ալ սպաննուած են ուրիշ կէտերու վրայ։ Ցիւները կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն բոլոր դիրքերուն մէջ եւ մինչեւ հիմա յաղթած են եւս մղել բոլոր յարձակումները։ Վերջին օրերու ընթացքին Ռուսերը ուժգին յարձակումներ կատարեցին 8 — 10 տարբեր կէտերու վրայ, ինչպէս եւ Մաննէրհայմի գիծին դէմ։ Յարձակումներու առեն խորհրդային օդանաւերն ալ կրակ կը տեղային։ Վեց կարմիր օդանաւեր վար առնուեցան եւ 5 — 6 հրասայլեր խորտակուեցան։

Հակառակ այս պարտութեանց, Ռուսերը նոր յարձակողական մը սարքած են, թերեւս ամէնէն զօրաւորը դեկտեմբերէն ի վեր, Լախտիչէ հարուած մը տալու համար Ֆինլանտական ամէնէն կարեւոր դիրքերէն մէկուն։ Անոնք բազմաթիւ նոր զինուորներ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ կեդրոնացուցած են, այս առաջադրութեամբ։

Կարգ մը զրոյցներու համաձայն, Քրոնչթատի եւ Խեմոնիոյ ռուսական նաւակայաններուն ամրակոծութեան հետեւանքով երկու խորհրդային մարտանաւեր վնասուած են, մինչեւ անդամ կորսուած կը համարուի «Քիրով» զրահաւորը։ Այս լուրերը հաստատութեան կը կարօտին։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը կը չարունակեն վրդովիչ տեղեկութիւններ հաղորդել Պալքաններու կացութեան մասին։ Կացութիւնը ծանր կը համարուի անոր համար որ Ռուսիա եւ Գերմանիա զինուորական չարժումներ կը կատարեն ռումանական սահմանագլուխին մօտ։ Ռումանիա չոգեքարշի յառաջ կը տանի պաշտպանողական միջոցները։ Պուքրէշի հրամանատարը յայտարարութիւն մը փակցնել տուաւ պատերուն վրայ, 40 օր պայմանաժամ տալով, որ պէտքի տանտէրները լրացնեն կրաւորական պաշտպանութեան պատրաստութիւնները, պատսպարանի վերածելով տուներու բոլոր մառանները։ Միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք առնուեցան պարենաւորման համար։ Հրամանագիր մը այժմէն իսկ իրաւասութիւններ կուտայ բոլոր նախարարութեանց, որպէսզի սահմանափակեն կարգ մը ապրանքներու սպառումը։ Հունգարիոյ մէջ մեծ տպաւորութիւն գործեց ռումանական կառավարութեան այն կարգադրութիւնը որով զինուորական չրջան կը հռչակուին Օրատէա Մարէ եւ Քլուժ քաղաքները (Թրանսիլվանիա, սահմանագլուխին վրայ)։

Կ'ըսուի թէ Ռուսաստան ալ ամրութիւններ կը չինէ Պեսարապիոյ սահմանագլուխին վրայ։ Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Գերմանիոյ արտաքին նախարարը հեռաձայնով հաստատած է Իտալիոյ արտաքին նախարարին թէ Հունգարիոյ հողային ամբողջութիւնը պիտի յարգուի։

ԱՄՈՒՐԻՆԵՐՈՒ վրայ մասնաւոր տուրք մը պիտի հաստատուի Զուիցերիոյ մէջ։ Եկամուտի տուրքն ալ պիտի աւելնայ։

(Լուրեր, շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

ՆՈՐԷՆ ՄԵՐՁԱԻՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍ

Ինչո՞ւ կ'ուռճան Գերմանիա եւ Ռուսիա

« Թան » իր երէկուան խմբագրականին մէջ — « Մերձին Արեւելքի խնդիրը » — իր կարգին քննելով այս հարցը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ։

— « Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան ուղղակի կամ անուղղակի ոտնձգութիւնը Մերձին Արեւելքի պետութեանց վրայ՝ անհրաժեշտութիւն մը կը թուի գործադրելու համար այն ընդարձակ ծրագիրը որ կը ձգտի ապահովել այդ չրջաններու բնական հարստութիւններուն չահագործումը, չրջաններ որոնց տիրապետման համար երպզեցին բոլոր աշխարհակալները, դարերու ընթացքին։ Գաղտնիք չէ որ Գերմանիա կը զրդէ Սթալինեան Ռուսիան վճռապէս մտնել այդ ճամբուն մէջ, լայն ճամբայ մը բանալ Միջին Արեւելքի մէջէն, ի վերջոյ ելք մը դտնելու համար դէպի Հնդկաստան։ Գերմանները այնպէս կ'երեւակայեն թէ այդ կողմէն կարելի է ամէնէն ապահով կերպով սարսել բրիտանական կայսրութիւնը, յօդուտ ռուսական եւ հիթլէրական կայսրութեանց, իջեցնելով մահացու հարուածը որ պիտի ապահովէ տիեզերական տիրապետութիւնը զերմանականութեան։

Իրենչ է երազին եւ իրականութեան բաժինը զերմանեռուսական ըմբռնումներուն մէջ, այս հարցի մասին... Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիացիները բազմազան պատճառներ կը դտնեն մեծ ուշադրութեամբ հետեւելու այն զործունէութեան զոր Ռուսերը եւ Գերմանները կը ցուցնեն անգլիական աղդեցութեան համար մանաւորապէս զգայուն չրջանի մը մէջ։ «Տէյլի Թելեկրաֆ » վերջերս ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց (Խմբ.—Թարգմանուած «Ճառագի»ի մէջ) ուր ուշադրութեամբ կը քննուի այս երեւոյթը։ Մնաց որ, հասկնալի է թէ յառաջիկայ գարնան կռիւ մը Պալքաններու կամ Կովկասի մէջ՝ այնքան ալ անբնական չէ։ Նոյնիսկ կարծողներ կան թէ՝ ռուսեւգերմանական զաւակցութեան ծաւալումին բերումով, զլխաւորաբար այդ կողմէն է որ պիտի փնտռուի եւրոպական պատերազմին լուծումը։ Ինչ որ ալ ըլլայ, իրազեկներ կը կարծեն թէ Հիթլէր — Սթալին համաձայնութեան տրամադրութեամբ, ի վոխարէն Ռումանիոյ քարիւղի աղբիւրներէն օգտուելու ազատութեան, Գերմանիա որ եւ է առարկութիւն պիտի չընէ որ Ռուսիան զրաւէ Միջին Արեւելքի մէկ մասը, այսինքն Իրանի եւ Իրաքի քարիւղաքեր հորերը։ Նոյնիսկ երեւոյթները այնպէս կը ցուցնեն թէ Պերլինի ուժգնօրէն կը քաջալերէ Մոսկուան, որպէսզի մտնէ այդ արկածախնդրութեան մէջ»։

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը յետոյ կը բացատրէ թէ զերմանեռուսական այս ընդարձակ ծրագիրը առաջին հերթին պիտի ընդհարի Սաուտական դաշինքին, որ կը մէջտեղ Իրանը, Իրաքը, Աֆղանստանը եւ Թուրքիան։ «Դաշինք մը որ ոչ չարձակողական, ոչ ալ պաշտպանողական զինակցութեան մը հանդամանքն ունի, այլ ոչ - չարձակման պարզ համաձայնութիւն մըն է, եւ կը տրամադրէ փոխադարձ խորհրդակցութիւններ կատարել հատարար ձեռք առնուելիք ապահովութեան միջոցներու մասին, եթէ արտաքին սպառնալիք մը տեղի ունենայ այս պետութիւններէն մէկուն դէմ։ Մնաց որ, չորս ուխտակից պետութիւններուն դիրքը նոյնը չէ եւրոպական պատերազմին հանդէպ։ Թուրքիա Անգլիոյ և Ֆրանսայի ընկերակիցն է, պահպանելու համար ներկայ դրայվիճակը Պալքաններու եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Իրաք զինակից է Մեծն Բրիտանիոյ եւ իրապէս խզած է իր չարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ, պատերազմի սկիզբէն իսկ, Աֆղանիստան փաստօրէն կապուած չէ երկու պատերազմող խմբակցութեանց որ եւ է մէկուն հետ, իր իսկ տպահովութեան համար։ Գայով Իրանի, ամէնէն աւելի ենթակայ է ռուսական ճնշումին, պատնդաբար։ Անշուշտ Թուրքիա չի կրնար անտարբեր մնալ, բազմաթիւ պատճառներով, Միջին Արեւելքի դէմ ուղղուած որ եւ է զերմանեռուս չարձակողականի։ Անգլիական մամուլը դիտել կուտայ թէ ռուսական դրոհ մը Իրանի մէջէն դէպի Պարսից ծոցի արեւելեան ափերու նաւթահորերը, որոնք մեծ կարեւորութիւն ունին դաշնակիցներուն համար, պիտի ընդհարի լուրջ դժուարութեանց եւ թէ միւս կողմէ այն անցքերը զոր Ռուսերը պիտի բռնարարեն Իրաք մտնելու եւ Մուսուլի նաւթահորերը զրաւելու համար, բաղդատարար դիւրաւ կը պաշտպանուին։ «Տէյլի Թելեկրաֆ»ի մասնաւոր թղթակիցը վերջերս կը բացատրէր թէ զինուորական մասնագէտներու կարծիքով, եթէ Ռուսաստան իր զօրքը չառաջ քշէ դէպի Իրան; աւելի շատ իր նպատակը պիտի ըլլայ կեղծ չարժումով մը հոն քաշել Թրքական եւ դաշնակից ուժերը, մինչ զերմանեռուս զլխաւոր գործողութիւնը պիտի ուղղուի Պալքաններու վրայ։ Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւն մը կայ որ լուրջ ուշադրութիւն կը պահանջէ»։

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՀԱՅԵՐԷՆ — ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՀԱՅԵՐԷՆ

Նամակներ ու յիշատակներ

Տարիներ ուրեք ապրած հայ մը, որ ամէն առաւօտ կ՚ընթերցէ Հայկական Աշխարհի մէջ հրատարակուած իր անունով յօդուածը, կը զգայ, որ ինքն ալ ունի պարտք մը հայ ընթերցողներուն հանդէպ։ Ան կ՚ուզէ գրել անոնց, որոնք կը կարդան զինք, կը սիրեն զինք, կը գնահատեն զինք։ Ան կ՚ուզէ գրել անոնց, որոնք կը մտածեն իր մասին, կը հարցնեն իր մասին, կը հետաքրքրուին իր մասին։ Ան կ՚ուզէ գրել անոնց, որոնք կը սիրեն զինք, որովհետեւ ինքն ալ կը սիրէ զանոնք։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ռուրիչ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ
26
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
26 Janvier
1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4256

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԴԷՊԻ ՍԵՒ ԾՈՎ

Զինուորական համախմբում Ռումանիոյ սահմանին վրայ

Վերջնապէս կը հաստատուի թէ գերման պինուորներ մտած են արեւելեան Կալիցիա, Լոկաս մը տեղաւորուած է Լվով (Լէմպէրկ)։ «Թան»ի պինուորական աշխատակիցը իր կարդին հաստատելով այս տեղեկութիւնը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.

— « Զինուորական տեսակէտով, Գերմաններու ներկայութիւնը լիահեւռմանական ահազանին վրայ ծանրակշիռ դէպք մըն է, նախ Ռումանիոյ, յետոյ Հունգարիոյ, եւ, իրրեւ հակահարուած՝ ամբողջ Եւրոպայի համար։

Արեւելեան Կալիցիան դրաւելով, Ա. Միութիւնը կաւելի սոսկալի դարձուցած էր այն ճնշումը զոր ի վերջ կը դնէր արդէն Պեսարապիոյ դէմ, բայց եթէ գերմանական զօրքին զօրծողութիւնը, հիւսիսէն հարաւ, լծորդուի ռուսական զօրքին զօրծողութեան՝ արեւելքէն, Տնիեսթրի սահմանագլուխին դէմ, Ռումանիոյ կացութիւնը կրնայ դժուարանալ։ Արդարեւ, այս վերջին ուղղութիւնը խիստ աննպաստ է նախայարձակի մը համար, որ իր ճամբան փակուած պիտի գտնէ Տնիեսթրի, Փրութի եւ Սէրէթի յարդակալան փոսերով։ Ընդհակառակն, Պուքովինայի հիւսիսային կողմէն կատարուած յարձակողական մը, դէպի հարաւ, պիտի տապալէ այդ երեք գետակներուն ամրութիւնները եւ պիտի հեռանգարուի որ եւ է թշնամական խոչընդոտ։

Գալով Հունգարիոյ, որ Աստրիոյ կողմէն ի վեր արդէն չորսբոլոր ուած է գերմանական երկրով՝ Արեւմուտքէն, յետոյ ողողուած հիւսիսէն, Սլովաքիոյ գերմանական զօրաւոյժէն վերջը, այժմ կը տեսնէ գերմանական պաշտպանման ծաւալումը նաեւ իր հիւսիսային - արեւելեան սահմանագլուխին վրայ։

Ուրեմն, Գերմանիա բացորոշ յառաջխաղացութիւն մը կատարած կ'ըլլայ դէպի ռումանական քարիւղները եւ ցորեններ՝ մէկ կողմէ, դէպի Հունգարական ցորեններ՝ միւս կողմէ, եւ յետոյ դէպի Սեւ Ծով, այդ արշաւին ժխորը ծածկելով Հոլանտայի եւ Պելժիոյ մէջ յառաջ եկած աղմուկով։

Պալքաններուն լռիկ - կացութիւնը մինչեւ ո՛ր աստիճան փոխուելիս պիտի կրէ այս դէպքին հետեւանքով։ Պալքանեան ժողովուրդներու համաձայնութիւնը, որ կը թուէր թէ պիտի իրականանայ դիմադրելու համար Ա. Միութեան հաւանական արշաւքին, պիտի կրնա՞յ կնքուիլ, եթէ Գերմանիա ինք սանձանէ աշխարհակալութեան պատերազմի մը դիմաւոր դերը դէպի Հարաւային - արեւելեան Եւրոպա։ Ինչ կը վերաբերի մեզի, մենք եւ մեր բրիտանացի դաշնակիցները յանձն առած են պաշտպանել Ռումանիան, եթէ յարձակում կրէ»։

Ռուսիա ի՞նչպէս տեղի տուաւ Գերմանիոյ

« Փառի Սուար» եւ ուրիշ թերթեր հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ նոր Համաձայնութեան մասին.—

Ցունուար 14ին Մոլոթով իր մօտ հրաւիրած է Մոսկուայի գերմանական դեսպանը եւ զայն ընդունած է ի ներկայութեան Փոթեմքինի, ռուսական սպայակոյտի փոխ-նախագահին եւ գերմանական դեսպանատան պինուորական կցորդին։ Նոյն օրը, Պերլինի ռուսական նոր դեսպանը Ֆոն Թրոպէնթրոպի քովի կ'երթար եւ երկու տեսակցութիւններ կ'ունենար, մէկը առաւօտ ժամը 9ին, միւսը ժամը 20ին։ Երկու խօսակցութեանց ընթացքին, Մոսկուա գերման դեսպանին կը հաղորդէր յուշագրի մը բովանդակութիւնը՝ Ֆինլանտայի մէջ կարմիր բանակին կրած դժուարութեանց մասին։ Խորհրդային կառավարութիւնը կը յիշեցնէր Գերմանիոյ թէ անհրաժեշտ է վերջ տալ այս կացութեան, թէ չի կրնար որեւէ գործողութեան ձեռնարկել որ եւ է տեղ, առանց կարգադրելու այս խնդիրը, թէ չի կրնար խոստացած քարիւղը յանձնել, որովհետեւ Խորհրդ. Միութիւնը ինք ստիպուած էր քարիւղ ճարել Մ. Նահանգներէն, ներկայ պատերազմին համար։

Ցունուար 16ին, Ռիպպէնթրոպ օդանաւով Հելսինկի այցելելէ վերջ, կ'ընդունէր Պերլինի խորհրդային դեսպանը, ընկերակցութեամբ պինուորական կցորդին եւ ի ներկայութեան զօրավարներ Քայթէլի եւ Մելէի։ Նախարարը կը տեղեկացնէր Մոսկուայի թէ Գերմանիա կրնար կարմիր բանակին օգնութեան հասնիլ միայն մէկ պարագայի մէջ.— երբ քաղաքական համաձայնութիւն մը եւս աւելնայ տնտեսական համաձայնութեան վրայ։ Այս առթիւ կը ներկայացնէր հետեւեալ պահանջները.— Ա. 99 տարուան համար Գերմանիոյ վարձու տալ արեւելեան կալիցիոյ նաւթահորերը.— Բ. Գերմանիոյ յանձնել այդ շրջանին երկաթուղիներու շահագործումը, որուն չնորհիւ պիտի կրնար, բացի քարիւղի փոխադրութենէն, ահագին քանակութեամբ ապրանք թափել պալքանեան երկիրները եւ մանաւանդ Ռումանիա.— Գ. Գերմանիոյ ձգել Քրիվոյ — Ռոկի մանկանէզի հանքերուն շահագործումը, — անոնց արտադրութիւնը Սեւ Ծովու եւ Դանուբի ճամբով փոխադրելու արտօնութեամբ.— Դ. Զանազան մենաչնորհներ Ա. Միութեան հիւսիսային շրջանի բնական հարստութիւնները շահագործելու համար.— Ե. Մասնաւոր առաւելութիւններ գերմանական փոխադրութենէն համար, խորհրդային երկրի մէջէն.— Զ. Գերման մասնագէտներու ընդունելութիւնը Մոսկուայի հաղորդակցութեանց եւ ազգ. պաշտպանութեան գործակարութեանց մէջ։

Իր կառավարութեան հետ խորհրդակցելէ վերջ, խորհրդային դեսպանը պատասխանեց թէ նկատի առնելով գերմանական պահանջներուն կարեւորութիւնը եւ ծանրութիւնը, հարկ է սպասել քանի մը օր, քաղաքական բիւրոյին որոշումը իմանալու համար։ Բայց ինք այժմէն կրնայ ըսել թէ ընդունելի կը թուին արեւելեան կալիցիոյ նաւթահորերու մենաչնորհին, Ռումանիան գերմանական Լեհաստանի կապող 300 քիլոմեթր երկաթուղիին հսկողութեան եւ Քրիվոյ Ռոկի մանկանէզի հանքերուն չահագործման խնդիրները։ Ասկէ զատ, Մոսկուա տրամադիր կ'երեւար Գերմանիոյ ձգելու 50 — 60 քիլոմեթր լայնութեամբ նրբանցք մը, հունգարական սահմանագլուխին վրայ։

Այս խօսակցութիւններէն վերջն էր որ տեղի ունեցաւ գերման զինուորնէրու եւ մասնագէտներու փոխադրութիւնը դէպի արեւելեան Կալիցիա։

Լոնտոնի թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները ապդարարած են Ռումանիոյ թէ չի կրնար աւելի մեծ քանակութեամբ քարիւղ յանձնել Գերմանիոյ, եւ միեւնոյն ատեն տնտեսական ալակցութիւն սպասել Դաշնակիցներէն։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգլիա «մեղմ ճնշում մը» բանեցուցած է Ռումանիոյ վրայ, առարկելով թէ դժուարութիւնները կը յարուցանէ, արտօնելու համար Անգլիոյ կողմէ գնուած քարիւղին արտածումը, մինչդեռ Դաշնակիցները վարկեր կը բանան Ռումանիոյ եւ հում նիւթ կը ճարեն։ «Տէյլի Թելեկրաֆ»ի դիւանագիտական խմբագրին կարծիքով, Անգլիա «չատ ծանր» կը դնէ կացութիւնը, այն աստիճան որ կրնայ ի հարկին փոխել իր դիրքը եւ քաղաքականութիւնը։ Անգլիական կառավարութիւնը վճռած է ընդդիմանալ Գերմանիոյ սահմանուած քարիւղի քանակութեան յաւելման։ Այժմ Գերմանիոյ բաժինն է մէկուկէս միլիոն թոն, Իտալիա՝ 650.000, Անգլիա 500.000, Ֆրանսա 250 հազար թոն։ Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ Ռումանիոյ կողմէ որ եւ է զիջում գերմանական ճնշումին առջեւ՝ պիտի հակասէ Դաշնակիցնե - րուն հետ հաստատուած սերտ յարաբերութեանց։

*** Պուքրէշէն կը հեռագրեն յունուար 24 թուականով.— Գերմանիա քարիւղատար կառախոմբեր կը ղրկէ Ռումանիա, կանոնաւորապէս, քօղարկե - լով զանոնք։ Գերմանիոյ քարիւղի բաժինը ամէն օր պիտի լեցնէ 12 կառախոմբ։ Մէկ դիւերուան մէջ 14կառախոմբեր անցան Պրասթովի կայարանէն, դէպի Գերմանիա։ Դանուբը սառած եւ Լեհաստանի ճամբան ալ փակուած ըլլալով, քարիւղի փոխադրութեան համար տրամադրելի կը մնայ միայն Պրասթովի գիծը, որ չափազանց խճողուած է։

*** Ռումանական գործակալութեան Լոնտոնի մասնաճիւղը դեկոյց մը հրատարակեց, իբրեւ պատասխան Անգլիոյ կողմէ եղած դիտողութեանց։ Զեկոյցը կ'ըսէ թէ քարիւղը Ռումանիոյ արտածումներուն 62 առ հարիւրը կը կազմէ եւ անհրաժեշտ համարուած է մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմել, վաթելու համար այս կենսական ճարտարագործութիւնը։ Այդ յանձնաժողովը համաղօ է Անգլիոյ հաչիսներու նախարարութեան։ Ան հսկողութիւն պիտի կատարէ, ապահովելու համար Ռումանիոյ ազգային պաշտպանութեան պահանջները, հետեւաբար արտասահմանը մատակարարութեան մասնաւելու պատասխանները չունի։

Այս առթիւ դիտել կուտան թէ Ռումանիոյ քարիւղի ընկերութիւններէն չատերը անգլիական եւ ֆրանսական դրամագլուխ ունին։ Պատահած են պարագաներ երբ Ռումանիա մերժած է վաւերացնել կարգ մը պայմանագիր - ներ, այդ ընկերութեանց արտադրութիւնները ծախելու համար։ Այժմ Անգլիա ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին, որպէսզի Ռումանիա չիապահանջ այդ ընկերութեանց սովորական պայմանագիրներուն գործադրու - թիւնը։

Գերմանական զօրքին կեդրոնացումը արեւելեան կալիցիոյ մէջ՝ առնչութիւն ունի քարիւղի հարցին հետ։ Գերմանական իշխանութիւնները հաւատացած են թէ այդ զօրամասերուն պաշտօնն է պաշտպանել երկաթուղին, բայց Լոնտոնի մէջ կ'առարկեն թէ ղրկուած զօրքին թիւը չատ վեր է միակ գծի մը պաշտպանութեան անհրաժեշտ թիւէն։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւատան թէ Լէմպէրկ ղրկուած գերմանական զօրքին թիւն է երկու դունդ հետեւակ եւ հրասայլերու զօրամաս մը։ Ասկէ զատ, արեւելեան կալիցիա հատած են հազար գերման մասնագէտներ, պին - գատու, արեւելեան կալիցիա հատած են հազար գերման մասնագէտներ, պինտելու եւ ուրիշ կարեւոր աշխատանքներ կատարելու համար, ի հաչիս գեր - մանական սպայակոյտին։ Կ'ըսուի նաեւ թէ Հիթլէր հրամայած է իր դեսպաններուն համոզել Հունգարիան եւ Պուլկարիան որ դժուարութիւններ չյարուցանեն, եթէ Գերմանիա հարկ դառնէ գործել Ռումանիոյ դէմ։

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռուսերը Նորեն ևս միլուցան

Ֆինլանտական հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ռուսերը աւելի ուժգին յարձակում մը կատարեցին Լատոկայի լճին հիւսիսային արեւելեան գիրքերուն դէմ, բայց նորէն ետ մղուեցան ծանր կորուստներով։ Ռուսերուն նպատակն էր կողմն դարնել Մանների՛մի գիծը։ Միեւնոյն ատեն յարձակում գործուեցաւ Մանների՛մի գծին դիմաւոր ճամբուն վրայ, դրաւելու համար Վիպուրկը, ընչազէս ազդարարուած էր ճայնասփիւռով։ Այս անգամ Ռուսերը աւելի սուսերաթիթ պինուորներ չարժման մէջ դրած էին, զնդացիրներով, թնդանօթներով եւ հրասայլերով։ Ֆիններն ամէն տեղ դիմադրեցին այս դրոհին։ Կռիւը չարունակուեցաւ չորեքչաբթի օրն ի բուն, բոլոր կէսերուն վրայ։ Եօթը հրասայլեր խորտակուեցան, 22ի բաթարացնելով թիւը, այս կռիւներու սկիզբէն ի վեր։ Թէեւ հրասայլերը դժուարաւ կը գործեն այս անտառապատ վայրերուն մէջ, բայց Ռուսերը ամուր կառչած են այդ զէնքերուն, եւ չատ քիչ չանգամ յարձակումի կը ձեռնարկեն, առանց հրասայլեր քշելու առջեւէն։ Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ Ֆիններ քանի օր ալ դիմանան, ռուսական պահեստի ուժերը եւ պաշարը պիտի սպառին եւ գործողութիւնները ինքնին պիտի դադրին, քանի որ փոխադրութեան համար միայն մէկ ճամբայ կայ, Մուրմանսքի երկաթուղին։

Հաղարներով կը հաչուեն ռուսական կորուստները, սպանեալ թէ վիրաւոր, այս կռիւներուն մէջ։ Պաչտօնական տեղեկագիր մը 3 — 4000 կը հաչուէ սպանեալներուն թիւը։ Սովորաբար չորս վիրաւոր կը հաչուեն իւրաքանչիւր մեռելի դիմաց, ուրեմն վիրաւորներուն թիւը պէտք է ըլլայ 12 — 16.000։ Սաստիկ ցուրտին հետեւանքով վիրաւորներէն չատեր կը մեռնին, օդնութիւն ստանալէ առաջ։

Նոյն օրը ռուսական օդանաւերը աւելի քան 400 ռումբեր ձգեցին տասը տարբեր կէտերու վրայ։ Բազմաթիւ չէնքեր կործանեցան, մէկն ըլլալով հիւանդանոց մը, ուր սպանուեցան երկու բժիչկներ եւ 9 հիւանդապահներ։

Ֆինլանտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ռուսական 1000 հրասայլերէն 500ը կորուսած են։ Ֆինները եօթը չարթուան ընթացքին քանդած են աւելի քան 400 հրասայլեր։

*** Ամերիկեան թերթեր կը գրեն թէ ճամբան հարթուած է, 20 միլիոն տոլարի վարկ մը եւս բանալու համար Ֆինլանտայի, բացի նախապէս տրուած 10 միլիոնէն։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՆԳԼԻՈ-ՌՈՒՄ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԽԶՈՒԻ՞Ն

Եբէկ հետեւեալ պաչտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 285, յունուար 24, առաւօտ.— Լոթարկի վրայ մեր յառաջապահ դիրքերէն մէկը ետ մղեց թշնամի օդանաւերը որոնք չիման մէջ մտած էին։— Զեկոյց թիւ 286, իրիկուն.— Ոչ մէկ դէպք։

*** Ինչպէս կ'երեւայ, ցուրտին սաստկութեան հետեւանքով գործողութիւնները թուլցած են, թէեւ երկու բանակներն ալ կռիւ եւ պատրաստ կը սպասեն, դէմ դիմաց։

*** Անգլիոյ երեսփոխ. ժողովին չորեքչաբթի օրուան նիստին մէջ, պահպանողական երեսփոխան մը, Զօր. Սըը Ալֆրէտ Նօքս հարցուց թէ կառավարութիւնը պիտի չխզէ՞ իր յարաբերութիւնները Ա. Միութեան հետ, իրրեւ հետեւանք Ֆինլանտայի դէմ կատարուած նախայարձակման։ Պ. Չեմպըրլէն պատասխանեց.— « Խորհրդային կառավարութեան հետ յարաբերութիւնները խզելու խնդիրը կը պահանջէ չատ ուշադիր քննութիւն՝ բոլոր երեսակներով. այդ այնպիսի խնդիր մը չէ որ զոհացուցիչ կերպով քննուի հարց - պատասխաններով»։

Զօրավարը դոհ չմնալով հարցուց.— « Ցարաբերութեանց խզումը տրամաբանօրէն եւ բարոյապէս արդար, քաղաքական տեսակէտով ալ առողջ ուղղութիւն մը պիտի չըլլա՞ր, խրախուսելով վարանոտ չէզոքները»։

Վարչապետը չպատասխանեց այս երկրորդ հարցումին։

Մինչ որ, Անգլիա եւ Ֆրանսա թէեւ ոչ պատերազմ յայտարարած են Մոսկուայի դէմ ոչ ալ զինուոր ղրկած Ֆինլանտա, բայց հաստատապէս վճռած են Ֆիններուն օգնել թէ ռազմամթերքով եւ թէ կամաւորներով։ Պ. Չեմպըրլէն ալ իր յայտարարութեամբ համաձայնած կ'երեւայ Զըրչիլի,— նոր ճակատ մը չստեղծել, բոլորովին թշնամացնելով Ա. Միութիւնը։

Նոյն նիստին մէջ, պատասխանելով աչխատաւորական երեսփոխանի մը հարցումին, Պ. Չեմպըրլէն հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— « Լոթարնոյի դաչինքով, կառավարութիւնը յանձն առած է անմիջապէս օգնութեան հասնիլ Պելժիոյ, եթէ Գերմանիոյ կողմէ նախայարձակում կատարուի անոր դէմ, առանց տեղի տրուելու։ Այս յանձնառութիւնը վերահաստատուեցաւ 1936 մարտին Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութեամբ, 1937ի անգլիա-ֆրանսական յայտարարութեամբ եւ կառավարութեան կողմէ Պելժիոյ թագաւորին եղած յայտարարութեամբ (1939 օգոստոս 27)։ Կառավարութիւնը ուչադրութեամբ քննած է խնդիրը, ի հարկին ամէն տեսակ ե - բաչխաւորութիւններ գործադրելու համար»։

Վարչապետը պատասխանելով ուրիշ հարցումի մը, ըսաւ թէ Իտալիոյ հետ պինուորական տեղեկութիւններ փոխանակուած են Միջերկրականի եւ Մօտաւոր Արեւելքի մասին, մինչեւ օգոստոս։ Անցեալ գարնան, Իտալիա հաղորդած էր թէ չի կրնար ընդունիլ Անգլիոյ առաջարկները արեւելեան Ափրիկէի եւ Սուտանի սահմանագծման մասին։ Երկու երկիրներուն միջեւ օդանաւային եւ նաւային տեղեկութեանց փոխանակութիւնը պիտի վերսկսի այս ամսուան վերջը։

*** Երէկ հաղորդած էինք անգլիական նոր Թորփիլահալածի մը, « էքսմութ»ի խորտակումը, 175 նաւաղներով եւ սպաներով։ Հինգերորդ Թորփիլանաւն է այս որ կը կորսուի, պատերազմին սկիզբէն ի վեր։ « էքսմութ» ունէր 1475 թոն տարողութիւն եւ կը նմանէր «Կրէնվիլ»ի, որ նոյնպէս ընկղմեցաւ քանի մը օր առաջ։

Նոյն օրը Ապրիլականի ջուրերուն մէջ ընկղմեցաւ Եուկոսլաւիոյ մէկ Թորփիլահալածը, «Լուպլիանա», ականի մը զարնուելով։ Շատ մը նաւազներ սպանուեցան կամ խեղդուեցան, իսկ հրամանատարին համար կ'սեն թէ սպանուեցան կամ խեղդուեցան, իսկ հրամանատարին համար կ'ըսեն թէ ռազմափորձեր կը կատարէր Շէպնիք նաւահանգստին առջեւ։

Դարձեալ նոյն օրը Սկովտիոյ ջուրերուն մէջ ընկղմեցաւ նորվեկեան նաւ մը։ 24 նաւաստիներէն հինգը կորսուած են։

*** Լոնտոնի ճափոնական դեսպանը Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ խօսակցեցաւ 40 վայրկեան, զանգատներ յայտնեց ճափոնական նաւու մը խուզարկութեան եւ 21 դերման նաւաստիներու ձերբակալման դէմ։

Փոխադարձաբար բաղձանք յայտնուեցաւ բարեկամաբար կարգադրելու խնդիրը։ Անգլիական կառավարութիւնը դիտել տուած է թէ Գերմանիա հետզհետէ ետ կը կանչէ Ծայր. Արեւելքի իր մասնագէտները, մեքենագէտները եւ պինուորական տարրերը, ինչ որ հանդուրժելի չէ Անգլիոյ համար։ Մինչ այս մինչ այն, ճափոնական երկրորդ նաւ մը եւս խուզարկուած է անգլիական մարտանաւի մը կողմէ, Գալիֆորնիոյ եւ Հոնոլուլուի միջեւ։ Հականգլիական ցոյցերը կը չարունակուին Ճափոնի մէջ։ Անգլիական դեսպանատունը պաչտպանութեան տակ է։ Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ ճափոն ազգու միջոցներ ձեռք առած է, իր նաւերը պաչտպանելու համար։

247 ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐԱԿԱՆ կազմակերպութիւններ լուծուած են մինչեւ հիմա, մեայն Սէնի նահանգին մէջ, չարժուն թէ անչարժ գոյքերու դրաւումով։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻՈՑ սպարապետ նչանակուեցաւ Զօր. Քոսիչ, որ գործօն դեր կատարած է 1912—1918ի «ազատագրութեան պատերազմներուն մէջ»։

ԹՈՒՐՔԻԱ ցորեն եւ հողագործական մեքենաներ պիտի ճարէ Պաղեստինի, փոխարէն ուրիչ ապրանքներ ստանալով, համաձայն նոր պայմանագրի մը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԻՐՄԷՆԻՍՏԱՆ ՉԷ»

ՄՄԲ.—Թուրք ազգայնական եւ յեղափոխ· երիտասարդութեան շաքաքաբերքը, «կչնճլիք» , հետեւեալ ուսումնասիրութիւնը (?) կը հրատարակէ իր վերջին թիւին մէջ, «Հայաստան անունը» խորագրով·—

Անցեալները մեր թերթերը կը գրէին թէ Լիբանանի Հայերը համաժողով մը գումարած եւ ֆաշականներ-րուն քաղաքերութեամբ «Մեծ Հայաստան»ի երազը կրկին մտաբերած են: Կասկած չկայ թէ Ընդհ· պատերազմէն վերջ Թուրքիոյ մէջ հանդարտ կեանք մը անցնող Հայերը հանդերձ-տութիւն կը վայելեն: Լաւ եւ պատուաւոր հայրենակից մը միշտ հանդիսատ եւ անխռով կ'ապրի Թուրքիոյ հանրապետութեան մէջ:

Սուրիաբնակող Հայերն ալ առեն առեն գործիք կ'ըլլան եւրոպական պետութեանց ձեռ քաղաքականութեանց, եւ չատ անգամ ալ զոհ կ'երթան զիրենք քաջալերող պետութեան:

Հինէն ի վեր Հայաստան կ'ըսեն Արեւելեան Անատոլուն: Բնականաբար այս բանին կը բարկանանք մենք, Թուրքերս, որոնք նախապատմական դարերէ ի վեր տէրն ենք այդ հողերուն:

Արդեօք Հայերը ե՞րբ ինկան այդ կողմերը եւ որոնք են իրենց նախնիքները: Ի՞նչ իրաւունքով իրենց իրբ հայրենիք ցոյց կուտան Անատոլուն: Անկասկած այս խնդիրը քննուած եւ լուսաբանուած է: Ես այս տողերը կը գրեմ, ամբողջացնելու համար մեր թերթերուն մէջ երեւցած թերի գրութիւնները, որոնք համայնապատրանքներէ քաղուած են:

Ի հարկին այս հարցը խնդրոյ առարկայ կ'ընեն մեր ձեռնհաս եւ արժէքաւոր պատմաբանները:

Հիմա, իբր հայ ճանչցուած ցեղին Փոքր Ասիա գալէն չատ առաջ, Արեւելեան Անատոլուի անունը ԱՐՄԱՆԻՈՒՄ էր: Հին Արեւելքի ամենահզօր վեհապետներէն Աքեմէի թագաւոր Նարամ Սին(1) (Ն· Ք· 2700) Արմանիումը իրեն հպատակեցուցած էր, ինչպէս կը հասկցուի վաւերական արձանագրութիւններէ: Ինչպէս որ Արմանիում անունը էր մէնիւտանի կը նմանի, իր աշխարհագրական դիրքն ալ Արեւելեան Անատոլուի կը համապատասխանէ(2): Այնպէս որ, Հայ կոչուած ցեղին Եւրոպացիները զայն կը կոչեն «Արմանի», «Արմանիա»: Արեւելեան Անատոլուի բոլոր վայրերուն անունները մաքուր եւ պարզ Թուրքերէն են: Նարդ մը քաղաքներու եւ գիւղերու անուններուն իմաստը լաւ չգիտնք հասկնար, կարծելով որ հայերէն են: Մինչդեռ քանի լուսաբանուի էթիներու (հիթիթ) եւ Արեւելեան Անատոլուի ամենահին բնակիչներուն՝ Խարբիներու պատմութիւնը, կը հասկցուի որ այս անուններէն անոնցմէ մըներացած են: կարճ խօսքով սա պէտք է հասկնալ որ «Իրմէնիատան» անունէն եւ հայ ցեղին միջեւ ոեւէ յարաբերութիւն չկայ: Արեւելեան Անատոլուն մայր հայրենիք մըն է, որ իբր բնակավայր ծառայած է Թուրքին:

Այս վայրին բնիկ ժողովուրդին գլուխները « պրաքիսէֆալ », իսկ մարմինն կազմուածքն ալ Արեւելեան Անատոլուի ներկայ բնակչութեան լեռնցիի տիպարին կը նմանէին: Իրենց լեզուն Թուրանական էր: Ինքնայատուկ գիրեր եւ քաղաքակրթութիւն մը ունէին: Երկաթ կը հալեցնէին: (Տեսնել հետեւեալ գործերը(3):

Ամբողջ պատմութեան տեւողութեան Արեւելեան Անատոլուն ալ ամբողջ Անատոլուի նման միշտ Թրքական մնաց: Եւրոպական պետութիւնները առեն առեն իրենց քաղաքականութեան համաձայն, Հայերը դործիք դարձնելու համար յերիւրածոյ դործեր եւ սխալ վիճակագրութիւններ հրատարակեցին եւ անոնց իբր հայրենիք Արեւելեան Անատոլուն ցոյց տուին: Հայերն ալ խաբուելով, մեր դէմ կոմիտէներ կազմեցին եւ անթիւ գիւղեր ու քաղաքներ այրեցին: Մինչեւ այսօր եթէ Մ·Նահանգները լաւ չեն ճանչնար Թուրքիան, պատճառը այն է որ հայկական զօրը(3):

Ամբողջ պատմութեան տեւողութեան Արեւելեան Անատոլուն ալ ամբողջ Անատոլուի նման միշտ Թրքական մնաց: Եւրոպական պետութիւնները առեն առեն իրենց քաղաքականութեան համաձայն, Հայերը դործիք դարձնելու համար յերիւրածոյ դործեր եւ սխալ վիճակագրութիւններ հրատարակեցին եւ անոնց իբր հայրենիք Արեւելեան Անատոլուն ցոյց տուին: Հայերն ալ խաբուելով, մեր դէմ կոմիտէներ կազմեցին եւ անթիւ գիւղեր ու քաղաքներ այրեցին: Մինչեւ այսօր եթէ Մ·Նահանգները լաւ չեն ճանչնար Թուրքիան, պատճառը այն է որ հայկական զօրը(3):

Ամբողջ պատմութեան տեւողութեան Արեւելեան Անատոլուն ալ ամբողջ Անատոլուի նման միշտ Թրքական մնաց: Եւրոպական պետութիւնները առեն առեն իրենց քաղաքականութեան համաձայն, Հայերը դործիք դարձնելու համար յերիւրածոյ դործեր եւ սխալ վիճակագրութիւններ հրատարակեցին եւ անոնց իբր հայրենիք Արեւելեան Անատոլուն ցոյց տուին: Հայերն ալ խաբուելով, մեր դէմ կոմիտէներ կազմեցին եւ անթիւ գիւղեր ու քաղաքներ այրեցին: Մինչեւ այսօր եթէ Մ·Նահանգները լաւ չեն ճանչնար Թուրքիան, պատճառը այն է որ հայկական զօրը(3):

Ամբողջ պատմութեան տեւողութեան Արեւելեան Անատոլուն ալ ամբողջ Անատոլուի նման միշտ Թրքական մնաց: Եւրոպական պետութիւնները առեն առեն իրենց քաղաքականութեան համաձայն, Հայերը դործիք դարձնելու համար յերիւրածոյ դործեր եւ սխալ վիճակագրութիւններ հրատարակեցին եւ անոնց իբր հայրենիք Արեւելեան Անատոլուն ցոյց տուին: Հայերն ալ խաբուելով, մեր դէմ կոմիտէներ կազմեցին եւ անթիւ գիւղեր ու քաղաքներ այրեցին: Մինչեւ այսօր եթէ Մ·Նահանգները լաւ չեն ճանչնար Թուրքիան, պատճառը այն է որ հայկական զօրը տիրէ դեռ հոն: Ձմնաց տեղ մը ուր մեր ազգը չիչխէր: Եւրոպայի, Ասիոյ բոլոր կողմերը եւ Ափրիկէի հիւսիսակողմը մեծ ու փոքր այնքան չատ թուրք պետութիւններ ապրած են որ անոնց անունը համրելով չի վերջնանար: Այս պետութիւնները մեծ ծառայութիւն մատուցած են պատմութեան եւ քաղաքակրթութեան: Բայց նախապատմական դարերէն ի վեր կան երկու մեծ մայր — հայրենիքներ, որոնց վրայ միշտ Թուրքեր ապրած են: Ա-սոնց առաջինն է Կեդր· Ասիան, երկրորդը Անատոլուն: Զենք կրնար հանդուրժել անոնց, որոնք նոյնիսկ երեւակայութեամբ կ'ուզեն տէր կանդնիլ մեր երկրին: Քանի փնտռտուք կատարուի գիտութեան եւ իրաւունքի ճամբով, պատմութիւնը միշտ Թուրքին օգնական դուրս կուգայ: Որովհետեւ պատմութիւնը Թուրքը տեսաւ, գայն իր կուրծքին վրայ մեծացուց եւ միշտ անոր հետ ապրեցաւ:

---

(3) « Լէ Փրըմիէռ Սիվիլիզասիոն»: Կ· Ֆուժէռ՝ «Լէ Փէօփլը տը լ'Ազի Մինէօռ» էջ **263:**

« Հիւմըն Խաթօրի»:

Կ· Էլիըք Սմիք «Ալփին Րէյս»:

Ծ· Հ·

«Սթալինի գործակից էի»

Այս խորագիրով հատոր մը լոյս տեսաւ վերջերս Նիւ Եորքի եւ Լոնտոնի մէջ միաժամանակ: Հեղինակն է Կրիվիցկի, որու անունը յիշատակուեցաւ այն յօդուածաշարքին մէջ, որ, ինչպէս հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ՝ պատերազմին սկիզբը, կը հաստատէր թէ Սթալին գերմանական հակում ցոյց կուտար ժամանակէ մը ի վեր, մինչեւ որ այդ հակումը նուիրագործուեցաւ գերմանեւռուսական տխուր համաձայնութեամբ:

Կրիվիցկի գործակալն էր Սթալինի տասնեւութ տարիներէ ի վեր, մինչեւ 1937 տարուան նոյեմբեր ամիսը,— այդ հանգամանքով ալ ծանօթ՝ Սթալինի քաղաքական խաղերուն: Լքելէ վերջ Սթալինի ծառայութիւնը, Կրիվիցկի յայտնութիւններ ըրաւ նախ «Սոցիալիստիչեսկի Վեստնիկ» ընկերվարական պարբերաթերթին մէջ՝ 1938ի գարնան, յետոյ «Սաթըրտէյ Իվընինկ Փոսթ» ամերիկեան շաբաթաթերթին մէջ՝ 1939 Ապրիլ 22ի թիւով: Իր այդ յայտնութիւններուն հաւատք չընծայուեցաւ այն աստեն, այնքան անհաւատալի էր որ բոլշեւիկեան վարդապետութիւնը խնամութիւն հաստատէ նացիականութեան հետ, կամ ուրիշ խօսքով «մժեղը ամուսնանայ փիղին հետ»: Եւ սակայն մժեղը ամուսնացաւ փիղին հետ, 1939 Օգոստոս 23ին:

Այդ ատեն էր որ Կրիվիցկիի յայտնութիւնները դառան իրենց արժէքը:

Ի՞նչ կ'ըսէ, այժմ, Կրիվիցկի իր նոր գիրքով:

Շռնդալից յայտնութիւններ չկան, այլ մանրամասնութիւններ, որոնք կը հաստատեն թէ իրապէս «երկու չուանի վրայ կը խաղար» Կրեմլինի ճագարը: Մասնաւոր գլուխի մը մէջ, «Սթալին ապահովութիւն կուտայ Հիթլէրի», Կրիվիցկի ապացոյցներու երկար չարքով մը ցոյց կուտայ որ «երկերես» Սթալին մէկ կողմէ կը քաջալերէր արեւմտեան եւրոպայի համայնավարները՝ իրենց պայքարին մէջ ընդդէմ Հիթլէրի, մինչ կողմէ կ'աշխատէր խաբել արեւմտեան եւրոպայի ժողովրդավար պետութիւնները՝ փորձելով լեզու գտնել Հիթլէրի հետ: Սթալին արհամարհանք կը դգար հանդիպ ժողովրդապետութեանց, եւ հիացում՝ հանդիպ Հիթլէրի ուժին:

1936 Դեկտեմբերին, Կէպէոուի արտաքին բաժնի վարիչը, Սլուցկի, կ'ըսէ Կրիվիցկիի.— «Մենք մօտ ատենէն համաձայնութիւն մը պիտի կնքենք Հիթլէրի հետ, բանակցութիւնները սկսած ենք արդէն»:

Երկու տարի վերջ, Ռադէկն է այս անգամ որ կ'ըսէ Կրիվիցկիի·

— « Ապուշ ըլլալու է մարդ, հաւատալու համար թէ մենք երբեւիցէ կը խղենք մեր յարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ: Իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է դրածներէս: Ոչ ոք կրնայ տալ մեզի ինչ որ առաւ Գերմանիան: Մենք չենք կրնար խզել մեր յարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ»:

Եւ այս Ռադէկն էր, որ կը պաշտպանէր Վերսայլի դաշնադիրը, յայտարարելով թէ բարեկամութեան նոր շրջան մը կը սկսի Փարիզի եւ Մոսկուայի միջեւ, ու կը չանար համոզել արտաքսհմանի համայնավարները թէ այդ դիրքը համապատասխան է համայնավարութեան սկզբունքներուն :

Այս երկերես քաղաքականութիւնը վերջ դառաւ՝ երբ Սթալին յաջողեցաւ Հիթլէրի հետ կնքել «մժեղին ու փիղին ամուսնութիւնը»:

1936 — 1937, Սթալինի եւ Հիթլէրի միջեւ բանագնացն էր Վրացի մը , կանդէլակի, որ իբրեւ Մարշ· Միութեան առեւտրական ներկայացուցիչ՝ կը գտնուէր Պերլին: 1937 մարտին Կանդէլակի վերադարձաւ Մոսկուա, բերելով ռուսեւգերմանական համաձայնութեան ծրագիր մը: Այդ ծրագիրը համոզիչ թուեցաւ Սթալինի եւ յոյս ներշնչեց թէ կարելի էր համաձայնութեան գալ Հիթլէրի հետ: Այս տրամադրութիւններուն մէջ, Սթալին այլեւս վախ չունէր որ Գերմանիա կրնայ յարձակում մը գործել Ռուսիոյ վրայ: Հետեւաբար կրնար այլեւս մաքրել բանակին ընդդիմադիր գլուխները: Սբդարեւ 1937ի ամրան, Սթալին զնդակահարել տուաւ մարշալներ Թուխաչեւսկին եւ ընկերները, այն լուրը հրապարակելով թէ կեսթափոյին պետը, Հիմլէր, Ռուսերուն յանձնած է մարշալներուն եւ ընկերներուն դատադրական ձեռնարկները ապացոյցները:

Եւ կարմիր բանակին արժէքաւոր հրամանատարները զնդակահարուեցան իրրեւ լրտես եւ հայրենադաւ: Այդ արիւնն էր որ չաղախեց ռուսեւգերմանական ներկայ դաշինքը:

Երբ Սթալին, իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ, պատասխանելով Ռիպպենթրոփի ողջոյնին, կը հեռագրէր թէ արիւնով չաղախուած է ռուսեւգերմանական դաշինքը, այժմ կը հասկցուի որ այդ արիւնը Թուխաչեւսկիներու արիւնն է, որ կուգայ չաղախել ոչ թէ ռուս եւ գերման ժողովուրդներուն, այլ երկու դիկտատորներուն բարեկամութեան դաշինքը:

ՍՐՁԱՐԱՆՆԵՐԸ եւ ուրիշ զբօսավայրեր պիտի կրնան բաց մնալ մինչեւ կէս գիշեր, զինուորական իշխանութեան արտօնութեամբ :

ԱՆԳԱՐԱՁԻՆ կը հեռագրեն թէ մօտերս առեւտրական նոր դաշնագիր մը պիտի կնքուի Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ թէ Գերմանիա պիտի ստանձնէ ապրանքներու փոխադրութեան բոլոր վտանգները: Փարիզի Թերթերը վերապահութեամբ կը հրատարակեն այս լուրը :

ԳՈՑԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՑԸ

Կամքէ անկախ պատճառներով ուշացած ըլլալով, լոյս տեսաւ յունուար 20ին, ճոխ բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ: Գինը Ֆրանսայի մէջ 5.50 , արտասահմանի համար 6 Ֆրանք: Ստանալու համար դիմել՝ A. Keussayan, 11 Place Jules - Guesde, Marseille :

ՀԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թղթատարական վարչութեան յանձնարարութեամբ, կը խնդրենք այն զինուորներէն որ «Յառաջ» կը ստանան, ԼՄԱՆ ԳՐԵԼ ԱՆՈՒՆ ԵՒ ՄԱԿԱՆՈՒՆ, եւ ՅՈՍԱԿ՝հասցէն, որպէսզի դժուարութիւններ չծագին :

Յետոյ, անհրաժեշտ է օր առաջ մեզի հաղորդել հասցէի փոփոխութիւնները, երբ տեղափոխութիւն կը կատարուի :

ՎԱՐԶԻՒ ՁԵՂՋ ՊԱՀԱՆՋԵՑԻՔ

Իրաւագէտ - խորհրդական ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԵՄԵԱՆ արձակուրդէ վերադարձած ըլլալով, լոյս առաջնոյն իր յաճախորդները կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10 — 12 եւ երեկոները 6—8, 122, Bld. Murat (Porte de St. Cloud):

ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ

Իրաւագէտ - խորհրդական
21, Rue Baudin — Métro Cadet,
Tél. Tru.: 29 - 39

Կը ստանձնէ վարձակալութեան, առեւտրական, քաղաքային եւ պատժական ամէն տեսակ գործեր: Դիմել ամէն օր 9էն 11 եւ 5էն 7:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ 1940ի պատի օրացոյցը , ԱՐԱՐԱՏԻ նկարով զարդարուած :

Գինն՝ 3 ֆրանք :

Կեդրոնատեղի ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ, 46, Rue Richer: Կը ծախուի նաեւ Գրատուն ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, 51, Rue Monsieur le Prince , եւ Մալեսէյլի մէջ ՏԵՐԻԿԵԱՆ ԸՐԱՏՈՒՆԸ :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

«ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ» ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Ընդամէնը 6 դիրք, որ կը պարունակէ 720է աւելի Հայաստանեան եւ ազգային հին թէ նոր ճայնագրեալ երգեր, հեղինակներու լուսանկարներով եւ կենսագրական դիծերով: Իւրաքանչիւր դիրք՝ 120 մեծադիր էջերով (ծաւալ՝ 20×28), ընտիր թուղթով եւ գեղարուեստական տպագրութեամբ՝ կ'արժէ 25 ե· դ·:

Ամբողջ գործին (6 դիրք) դինն է՝ արտասահման՝ 30 շիլին, Ամերիկա՝ 9 տոլար, Ֆրանսա՝ 300 Ֆրանք:

Դիմել՝ Imprimerie «Vosguédar», Rue Galal, le Caire (Egypte):

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

« ՌԱԶՄԻԿ» պատի օրացոյց, պատկերազարդ եւ գեղեցիկ տպագրութեամբ: Կը պարունակէ զինուորական ատիճաններու, դասերու եւ միաւորներու բացատրութիւններ, ինչպէս նաեւ զանազան երկիրներու զօրաբաժանումներու կենսագրականներ եւ ուրիշ զինուորական դիտելիքներ :

Փարիզեան չրջանի մէջ, ստանալու համար դիմել իր կեդրոնատեղին , 9, Rue Thenard Paris:

Իսկ դաւառի համար՝ դիմել Ց· Հայդործեանին , 15, Rue Longue des Capucins, Marseille:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՐԸ

Ձ ա ր դ ա ր ե ա ն

ՇԻՐԱԶՈՑԱ - ԱՏԱՄՆԱԶՈՑԱ

14 Rue Dunkerque (ՄԷՏՐՈ ԿԱՌ ՏԻՒ ՆՈՐ)

Tél. Trudaine 12 69

Ի նպաստ հարեն օր ժամը 14 ՝ 20ը

Ընտանեօր ժամադրութեամբ:

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ԹՈՒՐՔԻՈՑ արտաքին նախարարը, Սարաճօղլու, Պելիքան պիտի երթայ փետրուար 1ին, մասնակցելու համար Պալքանեան խորհրդաժողովին: Իրեն պիտի ընկերանան Անգարայի «Ուլուս» թերթին խմբագրապետը եւ պոլսական երեք թերթերու խմբագրապետները: Ժողովէն վերջը, Թուրք խմբագիրները եւ Անատոլուի գործակալութեան անօրէնը պատասխանելով Ֆրանսական կառավարութեան հրաւէրին, Փարիզ պիտի գան, ուր կարդ մը ընդունելութիւններ սարքուած են այս առթիւ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահը Պրէսթ երթալով, աչքէ անցուց օդատորմիղը եւ մարտանաւերը :

ԳՐԱՒՆՈՒԹԵԱՆ, տեղեկութեանց վարչութեան եւ քարոզութեանց մասին վիճաբանութիւն մը պիտի կատարուի երեսփ· ժողովին մէջ, ինչպէս կը գրէ «Փօփիւլէռ»: Ընկերվարականները նորէն կը պահանջեն զաղտնի նիստ մը գումարել, քննելու համար զինուորական խնդիրները:

ԻՐԱՆԵԱՆ զօրաչարժի մը մասին զրոյցներ չրջած ըլլալով, իրաւասու աղբիւրէ կը յայտարարեն թէ անհիմն են այդ լուրերը: Միւս կողմէ կը ծանուցուի թէ զերման զործակալները փորձած են քարոզութեան նոր կեդրոն մը հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ: Իրանեան կառավարութիւնը միշտ անխափան պահելով իր չէզոքութիւնը, երկրէն հեռացուցած է կարգ մը նացի գործակալներ :

ԱՆԳԼԻՈՑ երկրորդ մեծ թեմին՝ Եորքի արքեպիսկոպոսը, որ միշտ կ'արծարծէ անմիջական հաչտութեան խնդիրը, նոր յայտարարութեամբ մը կը թելադրէ որ անգլիական կառավարութիւնը նախաձեռնութիւնն ստանձնէ վինաղադար մը առաջարկելու, ճղռելով հաչտութեան պայմանները: Արքեպիսկոպոսն ալ համաձայն է որ պատերազմի նպատակներուն մէջ դրուին Չեխերու եւ Լեհերու կատարեալ անկախութեան պահանջները: Սլովաքիան ալ պէտք է իրաւունք ստանայ իր ճակատագիրը վճռելու: Գալով Աւստրիոյ, անոր ինքնորոշման ազատութիւնը պէտք է բանակցութեանց կէտերէն մէկը կազմէ, բայց ոչ նախապայման հաչտութեան: Այս հիմերուն վրայ պինդադար կնքելէ վերջ, պէտք է սպասել որ կիրքերը մեղմանան, բուն հաչտութեան խորհրդաժողովը գումարելու համար:

ԹՈՒՐՍԼԷՆ (Թուրքիա) Պոլիս հասած հայ ընտանիք մը պատմեր է թէ երկու հարիւր հայ ընտանիքներ կը գտնուին քաղաքին մէջ: «Երկրաչարժին առեն ահռելի տեսարան մը պարզուեցաւ: Իրական դժոխքը ոչինչ կ'արժէ մեր տեսածին քով: Երկու հարիւր տուն Հայերէն ոչ ոք վնասուեցաւ: Եօթը հայկական եկեղեցիներ կային, կիսաւեր վիճակի մէջ: Բոլորն ալ փլան երկրաչարժէն: Մեր ամուսնութիւնները կը կատարենք քաղաքային պաակով, իսկ թաղումը եւ մկրտութիւնը՝ «Հայր մեր» կարդալով: Տասը տարիէ ի վեր քահանայ չունինք »:

ՇՈՒՆՏԻ պահպանողական կուսակցութիւնը բանաձեւ մը ներկայացուց խորհրդարանին, պահանջելով լուծել համայնավար կուսակցութիւնը եւ վերաբերել երեսփոխանները :

ՓԱՐԻԶԻ Սէնթիքաններու Միութիւնը իր վերակազմութենէն վերջ առաջին ժողովը գումարելով, անգամ մը եւս ձաղկեց բոլշեւիկ - նացի գործակցութիւնը: Օրնական քարտուղարը, Ռընէ Պէյէն, ըսաւ թէ զերմանեւռուս դաշինքը բացաւ բոլորին աչքերը: Լէոն Թուհօ թելադրեց սերտ գործակցութիւն հաստատել: «Պէտք է այժմէն աշխատիլ լրացնելու պայմանները, որպէսզի խաղաղութիւնը ըլլայ արդար եւ տեւական: Պէտք է լուծել իշխանութեան եւ ազատութեան ներդաշնակութեան խնդիրը »:

ՊԵՍԱՐԱԲԻՈՑ մասին համաձայնութիւն գոյացած է Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, կը գրեն կարդ մը թերթեր: Ուրիշ խօսքով, Գերմանիա հաւանած է որ Մոսկուա գրաւէ Պեսարապիան: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Վենետիկի տեսակցութիւնէն վերջը, կոմս Զիանօ հաւաստիք ստացած է Գերմանիայէն թէ պիտի չղպչի Հունգարիոյ անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան :

ԱՆԳԼԻՈՑ ՄԻՋ աւելի քան 150.000 տոլար հանգանակուած է Ֆինլանտայի համար: Թաղաւորը եւ թագուհին ալ մասնակցած են:

ՍԱՌՆԱԿՈՑՏԵՐՈՈՒ հետեւանքով պայթած են Հիւսիսային ծովուն մէջ ձգուած չատ մը գերմանական ականներ :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը վաւերացուց նոր օրէնք մը, որուն համաձայն պարենատոմս պիտի հաստատուի կարգ մը ապրանքներու համար: Այս առթիւ 139.500.000 լիրի վարկ մը քուէարկուեցաւ, հանրօգուտ չինութեանց համար:

Le Gerant : H. STEPHAN

Imprimerie A – DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme — Paris (13)

ՀԱՐԱՉԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ռուբիւ երկիրները	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
27
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
27 Janvier
1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4257 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԳԵՐՄԱՆ ՁՆՇՈՒՄԸ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ լարուած ուշադրութեամբ հետեւիլ Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ նոր ռազմավարութեան,— զրոհ դէպի Պալքանները եւ Սեւ Ծով: «Թան» իր երէկուան խմբագրականն ալ նուիրած էր այս հարցին, շատ ծանրակչիռ դտնելով զայն: Այս առթիւ դիտել կուտայ.

— « Ինչ որ ալ ըլլայ, գերմանեւռուսական դործողութիւնները արեւելեան կալիցիոյ մասին, տարօրինակ կը զուգադիպին այն ճնշումին հետ զոր Գերմանիա շարունակ ի դործ կը դնէ Թէ Ռումանիոյ եւ Թէ Հունգարիոյ վրայ: Առաջ Պերլին անշուշտ կը փորձէ այն տպաւորութիւնը ձգել Իտալիոյ վրայ Թէ Գերմանիա ամբողջովին կը պահէ ռազմավարութեան նախաձեռնութիւնը հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ, իր ուզածին պէս սահմանափակելու համար բոլշեւիկեան աշխարհակալութեան որ եւ է ծաւալում: Հարցը այն է որ Գերմանացիները կ'ուզեն ահաբեկել Ռումանիան, քարիւղի լրացուցիչ պաշար եւ ուրիշ նախանիւթեր ստանալու համար, շատ աւելի կարեւոր քան նախատեսուած էր մինչեւ հիմա: Այս մասին Լոնտոնի մէջ հրատարակուած տեղեկութիւններ կը չեշտեն Թէ Գերմանիոյ առեւտր· պատուիրակութեան նախագահը , Պ. Քլոտիուս կը ջանայ իրաւունք ստանալ Ռումանիոյ մէջ զտելու Լեհաստանէն եկած ամբողջ հում քարիւղը, ինչպէս եւ զարկ տալ իւղարեր բոյսերու արտադրութեան եւ արտածման »:

**** « Թուռնալ»ի քաղաքական խմբագիրը, Սէն - Պոիս, եւս չեշտելով հարցին ծանրակչիռ հանդամանքը, կը դրէ ·—*

Գերմանիա դեկտեմբեր 23ին Ռումանիոյ հետ կնքեց համաձայնութիւն մը, որով պիտի կրնայ ստանալ ամսական 130.000 Թոն քարիւղ, Թիւ մը որ կրնայ բարձրանալ 170.000ի, իրրեւ հատուցում անցեալ տարուան մնացորդին: Այս համաձայնութեան տրամադրութեամբ, նոր ծրագրին գործադրութեան յապաղումները պէտք չէ մէկ ամիսէն աւելի տեւեն: Արդ, Դանուբը սառած եւ երկաթուղիները կազմալուծուած ըլլալով, վերջերս փոխադրութիւնները ամսական 40.000 Թոնը չեն կրցած անցնիլ: Ահաւասիկ դաղտնիքը այն խաղին որ այժմ տեղի կ'ունենայ Պերլինի, Պուքրէշի եւ Մոսկուայի միջեւ: Ուշադրութեան արժանի են երեք իրողութիւններ.— Ցանձնաժողով մը կազմուած է Ռումանիոյ մէջ, վերակազմելու համար քարիւղի յանձնումը.— Տոքթ· Քլոտիուս Պուքրէշ հասած է խումբ մը մասնագէտներով.— Ցունուար 15ի օրէնք մը հսկողութեան կ'ենթարկէ քարիւղի բաշխումը: Լոնտոնի մէջ կը վախնան որ այս իրողութեանց չնորհիւ, Ռումանիա աւելի մեծ քանակու - թեամբ քարիւղ յանձնէ Գերմանիոյ, ի վնաս Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքած յանձնառութեանց :

Ուրիշ Թերթեր ալ կենսական կը նկատեն այս պարագան, քանի որ ռումանական քարիւղի ճարտարագործութեան դրամագլուխին 75 առ հարիւրը անգլիական եւ ֆրանսական է: Լոնտոն եւ Փարիզ կը հարցնեն Թէ ի՞նչպէս կարելի է հանդուրժել որ Գերմանիա քարիւղ ճարէ անգլիական եւ ֆրանսական դրամներով:

**** Թուրք Թերթերն ալ մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին այս դէպքերուն, մանաւանդ այն լուրերուն Թէ դերման զինուորներ կեդրոնացած են արեւելեան կալիցիոյ մէջ: Այս առթիւ կը չեշտեն Թէ դերմանական կամ դերմանեւռուսական դրոհի մը վտանդը դէպ ի Պալքանները՝ կը պահանջէ լրջօրէն քննել կացութիւնը եւ փութացնել ազդու միջոցները: « Եէնի Սապահ » կը դրէ ·— « Եթէ Գերմանները կը կարծեն ահաբեկել փոքր պետութիւնները եւ իրենց լուծին տակ առնել զանոնք, չարաչար կը սխալին»: Ուրիշ Թերթի մը կարծիքով պալքանեան յառաջիկայ խորհրդաժողովը զերազանց կարեւորութիւն կը ստանայ, իրրեւ հետեւանք գերմանական ծրագիրներուն: Պոլսէն կը հեռագրեն Թէ Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին կացութեան, բայց մտահոգ չեն, եւ կը յանձնարարեն աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատել պալքանեան պետութեանց միջեւ:*

Ճափոնի դատութիւնը Անգլիոյ դէմ

Իրրեւ հետեւանք ճափոնական նաւի մը խուզարկութեան եւ 21 դերման ուղեւորներու ձերբակալութեան, Ճափոնի չոզենաւային ընկերութիւնը որոշեց այլեւս հետեւ չառնել պատերազմիկ պետութեանց այն հպատակները որոնք զինուորական տարիք ունին: Կը կարծուի Թէ կառավարութիւնը այս արդելքը պիտի հաստատէ բոլոր նաւերուն համար: Այս տնօրինութեամբ, այլեւս չեն կրնար Ամերիկայէն Գերմանիա դառնալ ընկղմած «Բոլոմպոս» նաւին 512 նաւատիները :

Թոքիոյի անգլիական դեսպանը ունկնդրութեան ընդունելով . մամուլի ներկայացուցիչները, բացատրութիւններ հաղորդեց անգլիական մարտանաւերու կատարած գործողութեանց մասին: Այս առթիւ ըսաւ Թէ անցեալին մէջ 191 բրիտանական նաւեր խուզարկուած են Ճափոնի զինուորական իշխանութեանց կողմէ: Այս յայտարարութիւնը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց Ճափոնի արտաքին նախարարութեան մէջ, որուն ներկայացուցիչը կը մեղադրէ դեսպանը Թէ հանրային կարծիքին դիմած է, երբ դեռ Ճափոն պաշտօնական ծանուցագիր մը ստացած չէ Անգլիայէն: «Բրիտանական դեսպանին այս ձեռնարկը բարեկամական հանդամանք չունի եւ աննախընթաց է մեր պատմութեան մէջ»:

Հականգլիական ցոյցերը կը շարունակուին Ճափոնի մէջ: Եոքոհամայի անգլիական դեսպանատան ապակիները խորտակուեցան ամբոխին կողմէ, որ բանաձեւ մը ներկայացնելու գացած էր, բայց յետոյ քարեր արձակեց :

Խուզարկուած ճափոնական նաւին հրամանատարը հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, ստանձնելով 21 դերման ուղեւորները անգլիական մարտանաւին յանձնած ըլլալու պատասխանատուութիւնը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԻՆԳ ՆԱԻԵՐ ԸՆԿՂՄԱՒ.— ՆՈՐ ՉՕՐԱԿՈՉ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 287, յունուար 25, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք:

Զեկոյց թիւ 288, իրիկուն.— Հանդարտութիւն ընդհանուր ճակատին վրայ: Քանի մը հրետանաձգութիւններ:— Գերմանական «Ալպէրթ Եանոս» փոխադրանաւը, 1600 Թոն, ճամբան բռնուած ըլլալով մեր մարտանաւերուն կողմէ, խորտակուեցաւ իր նաւաստիներուն ձեռքով: Մեր պահականաւերէն մէկը յաջողութեամբ յարձակեցաւ գերմանական սուզանաւի մը վրայ :

**** Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, այս շաբթուան ընթացքին ընկղմած են հինդ նաւեր, ականներու զարնուելով, երեքը Հիւսիսային ծովուն մէջ: Մարդկային կորուստն է 73 հոգի: Ընկղմած նաւերէն երկուքը նորվեկեան են, երկուքը ֆինլանտական, հինդերորդը չուէտական:Անգլիոյ ծովապետութիւնը կը ծանուցանէ Թէ գերմանական ռմբաձիգ օդանաւ մը հինդշաբթի օր ձկնորսանաւի մը վրայ յարձակեցաւ Սկովտիոյ բացերը, սակայն ձախողեցաւ :*

**** Փետրուար 17ին Անգլիա դրօշի տակ պիտի առնէ աւելի քան 240.000 նորադիր զինուորներ,— անոնք որ 23 տարեկան եղած են դեկտեմբեր 31ին : Նախապէս կը կարծուէր Թէ այս զօրադասը պիտի կանչուի մարտին, բայց ամէն բան պատրաստուած ըլլալով, աւելի կանուխ կը հրաւիրուի: Ուրիշ զօրադասեր ալ, մինչեւ 27 տարեկան, պիտի կանչուին նախատեսուած ժամանակէն աւելի առաջ: Արքայական հրամանագրին համաձայն, պարտաւորիչ զինուորութեան ենթակայ են 20 — 28 տարեկանները: Մինչեւ հիմա զօրակոչին պատասխանած են 673.780 երիտասարդներ: Երբ քաներեք տարեկաններն ալ արձանագրուին, այս Թիւը կրնայ հասնիլ 900.000ի: Կը կարծուի Թէ մինչեւ մարտ վերջը Անգլիա 1.750.000 հոգինոց բանակ մը պիտի ունենայ :*

**** «Նիւ Եորք Թայմզ» կը դրէ Թէ Մ. Նահանգներու դաղտնի ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է կարգ մը տեղեկութեանց մասին որոնց համաձայն գերմանական կառավարութիւնը մեծ քանակութեամբ ատրճիլեան կեղծ դողդոջադրամներ չինելով, չրջաբերութեան կը հանէ Իտալիոյ, եգիպտոսի եւ Պալքաններու մէջ, օտար դրամ ճարելու համար: Իրրեւ Թէ այս կեղծ Թղթադրամները կը փոխանակուին այդ երկիրներու իրական դրամներուն հետ, դիւրացնելով Գերմանիոյ գնումները: Ամերիկեան Թերթը կ'աւելցնէ Թէ ժամանակին խորհրդային իշխանութիւնն ալ այս կեղծարարութեան դիմած էր:*

**** Հոլանտայի արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց Թէ երկիրը բացարձակապէս չէզոք է, բայց ամբողջ ուժովը պիտի դիմադրէ, եթէ յարձակում կատարուի: «Մինչ կարելի չէ երեւան հանել կառավարութեան գործողութեանց չարժառիթները, բայց ժողովուրդը կրնայ վստահ ըլլալ Թէ անցեալ չարթու ձեռք առնուած պաշտպանողական տնօրինութիւնները Թեթեւ սրտով չկատարուեցան, ոչ ալ առանց պատճառի»: Նախարարը աւելցուց Թէ Հոլանտա պիտի մնայ անդամ Ազգերու Դաշնակցութեան, Թէ սխալ է որ այդ կազմակերպութիւնը կը վարեն Անգլիա եւ Ֆրանսա: Բայց եւ այնպէս, խոստովանեցաւ Թէ Ազգաժողովը չէզոք չէ ներկայ պատերազմին մէջ, ինչ որ կը դժուարացնէ չէզոք պետութեանց գործակցութիւնը: «Ուրեմն չէզոք պետութիւնները պէտք է հեռանա՞ն Ազգաժողովէն: Ոչ: Երբ միջազգային կեանքի բարելաւման ամէն յոյս կորսուի, այն ատեն միայն մենք պէտք է բաժնուինք Ազգաժողովէն »:*

**** Շարլռուայի (Պելժիա) ոստիկանութիւնը եւ զինուորական իշխանութիւնը քննութիւն բացին լրտեսական գործի մը մասին որ շատ ծանր հանդամանք ունի: Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան երկու հոգի, ճարտարագործական ընկերութեան մը մասնագէտը եւ նախկին ենթասպայ մը, որոնք ամբաստանուած են Թէ զինուորական դաղտնիքներ կը հաղորդէին օտար պետութեան մը, ի վնաս Պելժիոյ եւ Ֆրանսայի: Ամբաստանեալներէն մէկը, Ժան Պէռօ, յաճախ Գերմանիա կ'երթար կուդար: Ցետոյ կ'այցելէր զինուորներու Տունը, տեղեկութիւններ քաղելու համար: Ցարաբերութիւն հաստատած էր նաեւ երրորդ գործակալի մը հետ, որ նոյնպէս ձերբակալուած է: «Թուռնալ» կը դրէ Թէ Ժան Պէռօ իր դիրքին չնորհիւ կը յաջողէր Գերմանիոյ հաղորդել ճշդրիտ դաղտնիքներ Ֆրանսայի եւ Պելժիոյ մասին: Զորրորդ մեղսակից մը, Գերմանացի, յաջողած է փախչիլ: Նոյն Թերթին համաձայն, սահմանամերձ շրջանները բնակող կարգ մը ֆրանսացի համայնավարներ ալ Թանկագին տեղեկութիւններ հաղորդած են լրտեսին եւ Թէ արդէն իսկ ձերբակալութիւններ կատարուած են: Աւելի ծանրակչիռ յայտնութեանց կը սպասուի Պելժիոյ մէջ:*

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՌՈՒՍԵՐԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ԿՈՐՍՏՑՆԵՆ

Ֆինլանտական վերջին զեկոյցն ալ նոր յաջողութիւններ կը հաղորդէ, հաստատելով Թէ ռուսական նոր յարձակումները զարձեալ ետ մղուեցան: Մէկ խօսքով, բոլորովին ձախողած է ռուսական մեծ յարձակողականը՝ ճակատը պաչարելու համար Մաննէրհայմի գիծը: Կուխները կատաղօրէն կը չռռնակուին զլխաւոր կէտերուն վրայ: Այս անդամ կարմիր զօրքը նոր յարձակում մը կատարեց բեւեռ-ը-ն չրջանին մէջ, մոլորեցնելու համար ֆինն զօրքը, բայց իր նպատակին չհասաւ: Հրոսակային կուխները մեծապէս կը նեղեն Ռուսերը, սաստիկ ցուրտին հետ,— 30 աստիճան զերոյէն վար: Ֆինլանտական փոքրաԹիւ խումբեր չարունակ Թակարդներ կը լարեն եւ ականներ կը պայԹեցնեն: Կ'ըսուի Թէ Ռուսերը սպառնացած են խիստ միջոցներ ձեռք առնել, եԹէ չարունակուի ականամարտը :

Այս կուխներուն մէջ ալ հարիւրաւոր Ռուսեր սպաննուած, սառած կամ վիրաւորուած են: Զէզոք մասնագէտներու կարծիքով, Ռուսերը մինչեւ հիմա չեն կրցած յաջողութիւններ չահիլ կենսական կէտերուն վրայ, եւ կացութիւնը այսպէս պիտի չարունակուի մինչեւ գարուն :

(Ետքերը շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

«Թառաջ»ի բաժանորդներուն ընթերցողներուն

Այս չաբթուան անսովոր ցուրտը— որ չէր տեսնուած 1917էն ի վեր— խանգարեց նաեւ «Թառաջ»ի տպագրութեան կանոնաւորութիւնը: Երկու մեքենաներն ալ, տողաչար եւ տպագրիչ, սառին ազդեցութենէն վնասուած ըլլալով, կարեւոր յապաղումներ պատահեցան, մինչեւ վերջնական նորոգումը: Մասնաւորապէս չորեքչաբթի եւ ուրբաթ օրուան Թիւերը ուշ յանձնուեցան ԹղԹատարին, բացի մեծաքանակ ծրարներէն: Այս առթիւ կարգ մը տպագրական վրիպակներ ալ սպրդած են :

Ներողութիւն խնդրելով այս ակամայ յապաղումներուն համար, կը փութանք հաղորդել Թէ անհրաժեշտ նորոգութիւնները լրացած են եւ ԹերԹը այսուհետեւ պիտի հրատարակուի նոյն կանոնաւորութեամբ :

20—48 տարեկաններու զինուորագրութիւնը

Ներքին նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.—

Այն օտարականները որ խնդրած են օգտուիլ ապաստանի իրաւունքէն, իրրեւ քաղաքական տարադիրներ, մօտերս պիտի հրաւիրուին հատուցում — ծառայութիւն (prestations) մատուցանելու զինուորական իշխանութեանց , համաձայն 1939 ապրիլ 12ի եւ 1940 յունուար 13ի հրամանագիրներուն: Զինուորագրուելու համար, անոնք պարտաւոր են ներկայանալ բժշկական յանձնաժողովներու առջեւ որ պիտի դումարուին մօտերս: Այս յանձնաժողովները ի հարկին դուրս պիտի ձգեն անոնք որ իրապէս ապաստանի իրաւունքէն օգտուողներ չըլլալով, պէտք չէ ենթարկուին վերոյիշեալ հրամանագիրներու տրամադրութեանց: Ասկէ զատ քննիչ յանձնաժողովները որոշում պիտի տան ֆիզիքական ընդունակութեան մասին: Անոնք որ կատեւորապէս կանչուած ըլլալով չեն ներկայանար այդ յանձնաժողովներուն, պիտի համարուին «բացակայ» ((bons absents):

ՄՄԲ.— Վերոյիշեալ երկու օրէնքները ամբողջութեամբ Թարգմանուած են «Թառաջ»ի մէջ, վերջինը՝ յունուար 20 եւ 21ին: Այդ հրամանագիրներուն մէջ երկու դասերու կը բաժնուին այս պարտաւորիչ ծառայութեան ենթակաները,— անոնք որ հպատակութիւն կամ հայրենիք չունին, եւ անոնք որ կ'օգտուին ապաստանի իրաւունքէն : Ներկայ զեկոյցին մէջ խօսք չկայ «անհայրենիք»ներու մասին: Բայց ահաւասիկ ուրիշ լուր մը, գաւառէն:

Սէնթ Էթիէնի «Լա Լուառ» Թերթին մէջ կը կարդանք (23 յունուար). —

Այն օտարականները որ ապաստանի իրաւունք խնդրած ըլլալով դբաւորած չէին, յուցակագրուած են համաձայն 1939 յուլիս 20ի հրամանագրին, պէտք է բժշկական քննիչ յանձնաժողովին ներկայանան, քաղաքապետարանին մէջ : Անոնք որ Հայաստանէն, Սուրիայէն եւ Լիբանանէն են, պիտի ներկայանան 1940 փետրուար 2ին, առաւօտեան ժամը 9ին :Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Սպանիոյ, Իտալիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի, Ռուսիոյ եւ Սարի տարադիրները պիտի ներկայանան փետրուար 3ին :

Այն օտարականները որ կ'օգտուին ապաստանի իրաւունքէն եւ ստորագրած ըլլալով վերոյիշեալ յայտարարութիւնը, չեն ներկայանար քննիչ յանձնաժողովին, «բացակայ» պիտի նչանակուին: Սակայն, ներկայանալու պարտաւոր չեն այն օտարականները որ կամաւոր դրուած ըլլալով կարգի կը սպասեն :

Նոր օրէ մ՝ վրդովիչ խօսքերու եւ ճառերու դէմ

ՊաշտօնաԹերԹը յունուար 25ին հրամանագիր մը հրատարակեց, իրրեւ լրացուցիչ մաս 1939 սեպտեմբեր 1ի հրամանագրին, որ կ'արգիլէ վհատեցուցիչ լուրերու հրատարակութիւնը: Ահաւասիկ այդ յօդուածը.—

ԵԹէ վերի յօդուածով նախատեսուած ճառերը կամ խօսքերը, կանչերը կամ սպառնալիքները, դրուածքները, տպագրեալ նիւԹերը, նչանաւոր տակները կամ պատի ազդերը առանց լուրի մը հանդամանքն ունենալու, կրնան նպաստել օտար պետութեան մը ձեռնարկներուն Ֆրանսայի դէմ, կամ ցաւալի ազդեցութիւն մը գործել բանակին եւ բնակչութեանց մտքին վրայ, պատիժը պիտի ըլլայ մէկ ամիսէն երկու տարի բանտարկութիւն եւ 50էն 5000 ֆրանք տուգանք :

Օրէնքին հիմնաւորման մէջ կը բացատրուի Թէ այս տրամադրութիւնը չի խափաներ կարծիքի ազատ արտայայտութիւնը: «Ինչ որ կ'ուզենք զսպել, այն կեղծ յայտարարութիւններն են որոնք իրրեւ անձնական կարծիքի արտայայտութիւն կը ներկայանան, բայց իրականին մէջ կը համապատասխանեն Թշնամի քարոզութեան նչանախօսքերուն եւ երբ հրապարակաւ կը յայտնուին, հեղինակներուն կողմէ կը մատնեն որոշ դիտում մը վնասելու ազդային պաշտպանութեան, հարուածելով բանակին եւ բնակչութեանց բարոյական կորովը»:

ՄԵՌԱՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՄԱՐ.— Ցաւով կ'իմանանք Թէ երիտասարդ հայ զինուոր մը, Լեւոն Բարաղամեան, 32 տարեկան, որ Լորիէն վար ինկած եւ վիրաւորուած էր, մեռեր է գործողութեան մը հետեւանքով: Թաղումը կը կատարուի այսօր, չաբաթ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ «Օրացիօ» չոգենաւին հրդեհը հետեւանք է արկածի մը, ինչպէս կը հաղորդեն իտալական ԹերԹերը: Ոչ անհոգութեան խնդիր կայ, ոչ ալ դաւադրութեան :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ աղէտեալներուն օգնելու համար նախարարական խորհուրդը որոշեց 15 միլիոն ֆրանք եւս տրամադրել, համաձայն մասնաւոր հրամանագրի մը :

ՅՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԹերԹերը ողբալի տեղեկութիւններ կը հրատարակեն դպրոցներու մասին: «Փրավտա»ն անդամ կը դանգատի Թէ դպրոցները դէչ կազմակերպուած են, եւ նոյնիսկ Մոսկուայի մէջ աշակերտներուն մէկ հինգերորդը բնաւ բան չի սորվիր: Շատ մը աշակերտներ ստիպուած են կրկնել իրենց դասարանները: Անկարգապահութիւնն ալ ծաւալուն հանդամանք ստացած է :

19 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ճարտարագէտներ, որոնք կ'աշխատէին Բաքուի, Պաքուի, Կրոզնիի, ՍարաԹովի եւ Ուֆայի քարիւղի ճարտարագործութեան մէջ, Մոսկուա զացին, մէկ մասը Ամերիկա վերադառնալու, ուրիշներ ալ խնդրեցին պայմանագիրներու նորոգման մասին քանակցելու համար :

ԳԻՆԿ Ի ՎԱՃԱՌ, ԲԱՅ ՓՈՂՈՑԻՆ ՁԱՅՆ ԿԱ

ՄՈՒՖ — Նոյն օր Թատրոնի Nations թէժ յոյսի ներքեւ բացուեցաւ Ս. Ծննդեան տօնական շրջանի առաջին ներկայացումը։ Ներկայացուեցաւ Ռ. Ռոլանի «Վերջին յեղափոխութիւնը» դրամատիրական երեք արարուածներով։ Ներկայացումը կը սկսի ժամը 9-ին։ Ներկայ կը գտնուին Ֆրանսայի նախագահ Ա. Միլլըրան, վարչապետ Ռ. Ֆապիուս, նախարարներ, պատգամաւորներ, դեսպաններ, գրողներ, արուեստագէտներ եւ այլ անձնաւորութիւններ։ Ներկայացումը կ՚ուղղակի հաղորդուի Ֆրանսայի հեռատեսիլի կայանին կողմէ։

Ներկայացումէն ետք տեղի պիտի ունենայ ճոխ ընթրիք, որուն մասնակցութեան համար տոմսակի գինը 1500 ֆրանք է։ Ընթրիքին ներկայ պիտի գտնուին 1000 հոգի։ Ընթրիքի ընթացքին պիտի ներկայացուի Ռ. Ռոլանի «Վերջին յեղափոխութիւնը» դրամատիրական երեք արարուածներով

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութքներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ DIMANCHE 28 Janvier 1940

ԺԴ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4258

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԻԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՕՂԱԿ ՕՂԱԿ...

Անցեալ Սեպտեմբերին, երբ ընդհ. օրաշարժը յայտարարուեցաւ, մեծ էր իրարանցումը,— բոլորը դացին, մարդ չմնաց ...

Հարկ էր սպասել, ատուգելու համար թէն իրականութիւնը: Եւ հաստատուեցաւ որ դրօշի տակ առնուած են միայն զործօն բանակի զինուորները, — 20 — 32, երբեմն մինչեւ 35: (Ֆրանսացիներուն մէջ կային աւելի տարէցներ, իբրեւ պահեստի զինուորներ):

Անկէ ի վեր, չատ կը խօսուէր 20 — 48 տարեկան օտար տարագիրներու պարտաւորիչ ծառայութեան մասին: Օրէնքը հրատարակուեցաւ, արձանագրութիւնները ալ կատարուեցան ամէնէն առաջ Սէնի նահանգին մէջ: Եւ ահա նոր հրամանագիրը,— հատուցում - ծառայութեան (prestations) ենթակաները թժշկական քննութեան պիտի հրաւիրուին ժողովներ, ինչպէս հազորդեր էինք երէկ:

Ուրեմն, օղակ մը եւս պիտի քակուի: Պիտի քննուին, պիտի զատուին անոնք որ փիզիքապէս ընդունակ են զինուորութեան կամ պարտաւորիչ ծառայութեան, եւ տեղեակ մը պիտի տուանան, ի հարկին զօրանոց առաջնորդուելու համար, դաս - դաս:

Այս առթիւ հրատարակուած օրէնքը, զոր թարգմաներ էինք ամբողջու - թեամբ, պարտաւորիչ ծառայութեան ժամանակաշրջանը կը բաշխէ տարիքներու համաձայն,— լման չրջան՝ անոնց համար որ 20—35 տարեկան են, մէկ տարի՝ 35—40 տարեկաններու համար, վեց ամիս՝ մինչեւ 48 տարեկանը: Բայց այս տրամադրութիւնները նախատեսուած են խաղաղութեան չրջանին: Պատերազմի առեն, ամէն բան կախում ունի պատերազմ - նախարարին հայեցողութենէն, ուրիշ խօսքով՝ ազգային պաշտպանութեան պահանջներէն:

Ամէն պարագայի մէջ, կը գտնուինք նոր կացութեան մը առջեւ, որ խոթապէս պիտի ազդէ նաեւ հայկական կեանքին վրայ:

Դժուար է նախատեսել թէ մինչեւ ո՛ւր կրնայ հասնիլ այս նոր զօրաակոչը: Եթէ զործողութիւնը տեղի ունենայ պարբերաբար, անշուշտ առաջին անթիւ պիտի կանչուին անոնք որ 20—35 տարեկան են:

Հետ:

Կարճ նշանաբան մը, ինչպէս պատերազմին սկիզբէն ի վեր,— մնացողները պիտի լեցնեն զացողներուն տեղը: Ամէն մէկը պիտի տասնապատկուի, բայ մը դոցելու, բաժին մը տանձնելու, աշխատանք մը կատարելու համար: Ամէնապէս պիտի մատնուինք ընդհանուր կազմալուծումի, որուն հետեւանքները զժուար չէ նախատեսել :— Շ.

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՍԱՍՏԻԿ ՅՈՒՐՏԸ ԿԸ ՁԼԱՏԷ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 289, յունուար 26, առաւօտ.— Ոչ մէկ դէպք :— Զեկոյց թիւ 290, իրիկուն.— Ոչ մէկ դէպք:

**** « Նիւ Եորք Հէրըլտ »ի զինուորական աշխատակիցը կը դրէ թէ սաստիկ ցուրտը մեծապէս կը նեղէ յառաջացեալ դիրքերու պահակները, նեղութիւն մը որու մասին դաղափար չեն կրնար կազմել տաք սենեակներու մէջ պատսպարուած քաղաքացիները: Ջերմաչափը իջած է դերոյէն վար 25 աստիճան, իսկ ընդհանրապէս 18 — 22 աստիճան կը ցուցնէ: Միւս կողմէ սառնաշունչ քամի մը կը փչէ, թափանցելով հագուստներէն ներս: Այն զինուորները որ դիրքեր դրաւած են անտառներու մէջ, բաղդատաբար տանելի վիճակ ունին քան անոնք որ իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն բաց դաշտի վրայ, որովհետեւ ծառերը բնական հովարդել մը կը կազմեն եւ զինուորները կրնան փայտ կամ ածուխ վառել, առանց վախնալու թշնամի կրակէն: Այն զինուորները որ պահակութիւն կ'ընեն բաց դաշտի վրայ, կրակ չունին, բայ ի փոքր փոսերու մէջ վառած կրակարանի մը, ուր կրնան հանգստանալ առժամապէս: Թիկունքէն երկաթեայ սաներով փոխադրուած կերակուրը չատախ կը սառի եւ կը ստիպուին վայտածուխի կրակարանին վրայ դնել, որպէսզի կարելի ըլլայ ուտել: Մինչեւ անդամ զինին կը սառի: Կարելի չէ որ եւ է հագուստ փոխել կամ հանել օրերով, դիչեր թէ ցերեկ: (ՄՄԲ.—*

Հակառակ այս արտակարգ նեղութեանց, թերթին աշխատակիցը կը պատմէ թէ զինուորները կը պահեն իրենց բարոյական կորովը, որովհետեւ դիտեն որ թեթեւ անհոգութիւն մը, արթնութեան, հսկողութեան պակաս մը պատճառ պիտի դառնայ թշնամի պահակախումբերու յարձակման:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, չատերու դէմքերը եւ ձեռքերը սեւցած են սաստիկ ցուրտէն եւ առնաչունչ քամիէն, իրբեւ հետեւանք փայտածուխի կրակարաններու ծուխին: Սպաներն ալ բախտակից են իրենց զինուորներուն, ենթակայ նոյն նեղութեանց: Զինուորներուն բարոյական կորովը միչտ բարձր պահելու համար, գնդապետը ամէն օր կ'այցելէ, խրախուսիչ խօսք մը ուղղելով ամէն մէկ դիրքի զինուորներուն եւ դրի առնելով անոնց խնդրանքները:

**** Գերմանական ծրագիրները միչտ կը մնան գաղտնիք: Եւ թերթերը ամէն օր չռնդալից տեղեկութիւններ կը հաղորդեն, օր մը յարձակում նախատեսելով Հոլանտայի կամ Պելժիոյ վրայ, օր մը յառաջխաղացութիւն դէպի Պալքանները: Այս անորոշութիւնը ամէնէն առաջ մտահոգութիւն կը պատճառէ չէզոք պետութեանց: Սթոքհոլմի ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսը թելադրած է իր հպատակներուն հեռանալ Շուէտէն, «որքան կարելի է չուտ»: Իրազեկներ կը հաւատան թէ այս յանձնարարութիւնը եղած է զլխաւորաբար ամերիկացի չրջիկներուն, որոնք Շուէտ հասած էին պատերազմէն առաջ, եւ ոչ թէ անոնց որ Շուէտ կը բնակին երկար տարիներ է ի վեր: Հիւպատոսը այս առթիւ կը յայտարարէ թէ անմիջական վտանգ չկայ, բայց հազորդակցութեան միջոցները կրնան պակսիլ: Արդարեւ, միայն մէկ ճամբայ կայ Սկանտինաւիայէն Ամերիկա,— Պէրկէնի զիծը, որ ամբոխ միայն մէկ անգամ կը բանի: Շուէտի Ամերիկացիներուն թիւը կը հաչուուի 1500:*

**** Ուրբաթ օր երկու չէզոք նաւեր եւս ընկղմեցան Հիւսիսային ծովուն մէջ, ականներու զարնուելով կամ յարձակում կրելով սուզանաւերու կողմէ: Նաւերէն մէկը չուէտական է, 1550 թոն, եւ պայթեցաւ ականի մը զարնուելով, միւսը՝ լաթվիական, 4435 թոն,— առաջինը որ կ'ընկղմի: Մարդկային զոհերու թիւն է 13: Գերմանական անթելը հաստատեց թէ յունական «Տրա - քուլիս» չոգենաւը զարնուած էր սուզանաւի մը կողմէ, որովհետեւ գաշնակից մարտանաւեր կ'ընկերանային անոր:— Կը հաստատուի թէ գերմանական երեք սուզանաւեր կը գործեն ամերիկեան ջուրերուն մէջ, Թրինիտատ, կազմ եւ պատրաստ՝ զարնելու անգլիական եւ ֆրանսական նաւերը, (արեւելեան Հնդկաստան):*

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ « ԿԱՊՈՑ ԳԻՐՔ»ԷՆ աւելի քան 230.000 օրինակ ծախուած է Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ: Նոր տպագրութիւնը կ'արժէ 7.50 ֆրանք :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ եւ Ճափոնի առեւտրական դաշնագիրը վերջացած ըլլալով, Ամերիկացիները կը խորհին խստութիւններ հաստատել Ճափոնի դէմ, որպէսզի դադրեցնէ չինական պատերազմը: Մասնաւորապէս կ'առաջարկուի արգիլել զէնքի արտածումը :

ՇՈՒԹԿԱՐՏԻ դաւաճանը, Ֆէրտոնէ եւ ընկերը, Օպրէխտ, ի բացակայութեան պիտի դատուին Փարիզի զինուորական ատեանին առջեւ:

ՔԱՆԱՏԱՑԻ խորհրդարանը լուծուեցաւ ներքին պատճառներով: Լոնտոնի թերթերը կը հաւատան թէ Քանատա միչտ կը մնայ կուսակից Դաշնակիցներուն, պատերազմին չարունակութեան համար:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Լէոն Ժուհօ, որ Լոնտոն կը գտնուի, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով խստօրէն ճաղկեց համայնավարներու դաւաճանութիւնը :

« ՏԻՕՑԶԼԱՆՏ », զերմանական ծանօթ զրահաւորը որ յայտ ասպատակութիւններ կատարելէ վերջ իր կայանը վերադարձած էր, այսուհետեւ պիտի կոչուի «Լիւդով», ինչպէս կը հաղորդեն զերմանական թերթերը: Պատճառը այն է որ «Տէօյչլանտ» անունը պիտի որուն չատ աւելի մեծ մարտանաւի մը: Լոնտոնի թերթերը այս լուրին առթիւ կը կարծեն թէ զրահաւորը վնասուած է :

ԱՆՏՌԻ ՄԱՐԹԻ, փախստական բոլչեւիկը, որ Մոսկուա կը գտնուի, հինգ տարի բանտարկութեան եւ 10.000 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ, իր ստորագրութեամբ 150 քիլօ թոուչիկ բռնուած ըլլալով Տէօնքէրքի մէջ: Փախստականը միեւնոյն առեն կը զրկուի քաղաքացիական իրաւունքներէն:

Ա.ՋԳ. ՊԱՐԳԵՒԱՒՃԱՂԻ 1940ի Գ. չարքին վիճակահանութիւնը, «Հերոսական Լեհաստան», պիտի կատարուի փետրուար 8ին, Անժէի մէջ, ուր կը գտնուի լեհական ազգային կառավարութիւնը :

TRIBUNE FRANCO-ARMÉNIENNE

AU SERVICE DES ARMENIENS

Discours de M. ANDRÉ FAILLET — Secrétaire Général du « Comité Franco - Arménien » — au déjeuner offert en l'honneur de M. LOUIS MARIN, député et ancien ministre, Président du Comité.

Messieurs,

Trop nombreux sont les Français qui méconnaissent l'Arménie, ignorant sa prestigieuse histoire, confondant injustement ses fils réfugiés parmi nous avec tels étrangers de passage, indésirables parasites. Ignorance et confusion redoutables, puisqu'elles privent le peuple arménien de ces ardentes sympathies qui, jadis, soulevèrent l'Europe en faveur de la Grèce et de la Pologne asservies et contribuèrnt si puissamment à leur rendre le rang auquel leur donnait droit leur passé.

Moi-même, je le confesse, je n'aurais de l'antique Haïastan qu'une connaissance singulièrement superficielle, si je n'avais eu la bonne fortune de rencontrer nos amis Djanchian et Eghiazarian. Grâce à eux, j'eus la révélation éblouissante de cette civilisation trois fois millénaire, riche de tant de poètes, d'artistes et de savants, de tant de généraux et d'hommes d'Etat, et qui s'étant placée, première, sous le signe de la Croix, illumina pendant tant de siècles le Proche-Orient d'une gloire à laquelle Byzance ne dédaigna point d'emprunter ses rayons !

Aussi me suis-je senti possédé d'une admiration ardente et d'une amitié fraternelle pour ce peuple héroïque et martyr qui fit reculer Rome et tint tête aux Barbares, dont le dernier roi fut un soldat de France et qui, mêlant son sang au nôtre, il y a vingt ans comme aujourd'hui, atteste, par ses exploits et ses sacrifices, sa dignité chevaleresque et son aristocratie spirituelle !

N'était-il donc pas tout naturel que l'idée me vint de rassembler des amitiés ferventes mais éparses, des dévouements nombreux mais dispersés, et de constituer ce « **Comité Franco-Arménien** » qui, grâce à vous tous, Messieurs, va devenir un foyer généreux d'activité réalisatrice, restituant toute sa force à notre fraternité séculaire ?

Si les Arméniens ont été parfois injustement calomniés, notre initiative devait leur ménager une éclatante réparation, car — témoignage d'une singulière portée — dans toutes les élites françaises tous ceux qui connaissent l'Arménie ont répondu avec empressement à notre appel et, dès sa naissance, notre Comité peut s'enorgueillir de collaborations aussi éminentes que précieuses.

Nous avons la fierté de compter déjà parmi nous des soldats tels que le Général Dufieux, dont le nom est lié à l'histoire contemporaine de l'Arménie ; le Général Niessel, chef aussi prestigieux que citoyen d'élite, et que j'ai la joie de saluer ici ; l'Amiral Mornet ; le Général Chardigny, un Arménien lui aussi, et qui a bien voulu nous faire le grand plaisir de s'asseoir à cette table ; le Général Chevalier ; le Général Andréa ; le Général Clément - Grandcourt, qui, voulant combattre bien qu'atteint par la limite d'âge, sert actuellement comme simple soldat, premier grenadier de France et nouveau La Tour d'Auvergne ; enfin, le Général Brémond, que la maladie éloigne aujourd'hui de nous et dont la plume, vigoureuse autant que son épée, a rendu tant de services à la cause arménienne.

L'élite morale et spirituelle a répondu aussi à notre appel, avec S. E. Monseigneur Beaudrillart ; avec le Premier Président Lescouvé et Maître Wateau, membres du Conseil de l'Ordre de la Légion d'Honneur ; avec le radiologue Charles Vaillant, que nous venons d'avoir la tristesse de perdre, mort après trente ans d'un sublime holocauste, ayant consenti le sacrifice de son corps lentement consumé, pour apaiser les souffrances humaines et faire reculer la mort !

Les Lettres françaises ne pouvaient point non plus être absentes. Qu'il me soit donc permis de nommer MM. Henry Bordeaux, Georges Goyau, Abel Bonnard et Jérôme Tharaud, de l'Académie Française, que Pierre Benoît va rejoindre bientôt ; et nos confrères Charles-Brun, Délebecque, Maurice Heim, le Révérend Père Mariès, Camille Mauclair, Pierre Mille, Gabriel Mourey, le Professeur Pinon, Jean Wéber... et Madame la Comtesse de Masclary, qui n'est pas seulement la talentueuse fille d'Henry Bordeaux, mais sourtout, pour nous, l'auteur prestigieux d'« Antaram de Trébizonde ».

Nous sommes très honorés aussi de compter parmi nous des diplomates aussi éminents que les Ambassadeurs Georges Picot et Camille Barrère — Camille Barrère qui en 1923, à Lausanne, refusa de signer le traîté consacrant la ruine de l'Arménie, déclarant qu'un tel reniement serait un déshonneur à ses yeux.

Au Parlement, nos amis commencent également à se grouper : ce sont les sénateur Justin Godart, ancien ministre ; Henry Lémery, ancien Garde-des-Sceaux; Jean Philip ; Henry Hayes, le distingué Maire de Versailles, que j'ai le vif plaisir de voir assis près de moi ; enfin, notre ami Gustave Gautherot, dont le nom demeurera gravé dans la mémoire réconnaissante des Arméniens qui n'oublieront point le courageux voyage qu'il fit avec Paul du Véou l'an passé, dans le Sandjak d'Alexandrette, ni cette autre randonnée dans les terres d'Asie Mineure, l'été dernier, pour apporter aux nouvelles victimes les secours de la France protectrice et l'appui de son cœur généreux ! Des membres de la Chambre figurent aussi dans notre Comité : MM. Bertrand d'Aramon, Félix Grat, Lucien Hussel, Marius Moutet, Gaston Riou. D'autres importants concours nous sont acquis et il m'est infiniment agréable de saluer ici mon ami Grisoni, Maire et ancien député de Courbevoie, président des municipalités de la Seine, président, surtout, des « Poilus d'Orient », titre qui lui faisait un devoir amical de se joindre à nous ; de même, M. René Fiquet, ancien président du Conseil municipal de Paris, sur la précieuse collaboration de qui nous savons pouvoir compter. Enfin, M. Marcel-Paon ne pouvait point ne pas être présent, lui qui, dans ses délicates fonctions a su gagner la confiance des exilés et devenir leur ami.

Pour présider une telle phalange, un homme s'imposait : celui que nous avons la joie de voir à notre tête, Louis Marin, patriote français à qui tous les Français portent une amitié reconnaissante, ami de l'Arménie à qui tous les Arméniens ont voué une affectueuse gratitude. Voilà bientôt un demi-siècle, en effet, mon cher Président, que vous vous consacrez à la cause arménienne depuis l'époque sanglante des massacres de 1895. Vos interventions généreuses ne se comptent plus, dont les dernières sont présentes à toutes les mémoires : en 1923, lorsque vous avez tenté d'empêcher l'abandon de la Cilicie ; l'an passé, quand vous vous êtes opposé avec une si tenace résolution à certaine cession de notre mandat en Asie-Mineure. Une fois de plus, mon cher Président, la joie m'est donnée de me trouver à vos côtés pour le service de la même cause ; c'est que, lorsqu'il s'agit de défendre la Civilisation et la France, son porte-flambeau, le patriote chrétien des Marches de Lorraine est toujours au premier rang, face aux Barbares, que ce soit sur les rives du Rhin ou sur celles de l'Oronte ! Nul honneur, Messieurs, ne pouvait nous toucher davantage que d'avoir pour chef le Président Louis Marin ; nulle caution ne pouvait être plus éclatante des services que nous rendrons et de l'avenir dont nous avons la certitude !

Il m'appartient maintenant de vous donner quelques précisions sur l'organisation et les buts de notre Comité. Qu'il me

ԹՈՒՐՔԱՀԱՅ ՃԱԿԱՏ

Ձախողումի ձախողում

Ֆինլանտական վերջին զեկոյցին համաձայն, ռուսական հինգերորդ յարձակողականն ալ ձախողած է, 500 մեռեալ եւ քանի մը հազար վիրաւորներ ձգելով ձիւնապատ անտառներուն մէջ, Լատոգայի դիմաց: Ռուսերը փորձեցին պաշարել այդ ճակատը, բայց ընդհարեցան բուռն դիմադրութեան:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ռուսական քանի մը դումարտակներ պաշարուած են: Ռուսերը երկու նոր յարձակումներ կատարեցին Մաննէրհայմի գծին վրայ, բայց եւս մղուեցան: Ֆինլանտական «Վէքսէօ»ն մինչեւ հիմա զիմացած է 12 յարձակումներու: Ֆինները կատաղօրէն կը կռուին այս ճակատին վրայ, որովհետեւ գիտեն որ եթէ ճեղք մը բացուի, պիտի վտանգուի Մաննէրհայմի ամբողջ գիծը:

Կարգ մը թերթեր կը զրեն թէ միայն զեկտեմբերի ընթացքին սպանուած, վիրաւորուած կամ հիւանդացած են 90.000 կարմիր զինուորներ: Կ'ըսուի թէ ռուսական սպառազինութեանց, մանաւանդ ճեռնառումբերուն եւ օդանաւային ռումբերուն կէսը անպէտ եղած է: Քարելիոյ ճակատը չատ նեղ ըլլալով, Ռուսերը չեն կրնար 250.000 զինուորէն աւելի կեդրոնացնել :

**** Արտասահմանէն եղած օգնութիւնները մեծ սրտեղութիւն կը պատճառեն Մոսկուայի մէջ: Կ'ըսուի թէ Վորոշիլով ճակատ պիտի երթայ: Ուրիշ լուրի մը համաձայն (իտալական աղբիւր), ծանր դաւադրութիւն մը երեւան հանուած է Մոսկուայի մէջ, մասնաւորապէս ուղղուած Սթալինի, Մոլոթովի եւ Վորոշիլովի դէմ: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են: Մի - այն Քիեվի մէջ ձերբակալուած են 150 բարձր պաշտօնատարներ եւ սպաներ : Մոսկուայէն վճռապէս կը հերքեն այս լուրերը :*

20—48 տարեկաններու բժշկական քննութիւնը

Լիոնէն կը գրեն մեզի.— *Անցեալ տարի սեպտեմբերին արձանագրուած բոլոր Հայերը, 20էն 48 տարեկան, այս չաբթուան ընթացքին սկսան ստանալ իրենց հրաւէրները զինուորական քննութենէ անցնելու համար :*

Այսպէս Աէն C տառերով սկսուած անունները երկուչաբթի, 29 յունուար, Dէն H երեքչաբթի, Iէն K չորեքչաբթի, Lէն O հինգչաբթի, Rէն S ուրբաթ եւ Tէն Z չաբաթ 3 փետրուարին:

**** Նոյն հրաւէրը ուղղուած է նաեւ Թարբարի մէջ (Լիոն), ուր կը զտնուին 100ի մօտ Հայեր: 13 հոգի զինուոր զացած են արդէն, իսկ 10 հոգի կոչնագիր ստացած՝ բժշկական քննութեան համար (33 — 48 տարեկան):*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

sulfise de dire que sa Commission Exécutive comprend : comme vice-présidents leur regretté, depuis si longtemps sans rémunérer, à qui il m'est infiniment agréable d'adresser notre cordial salut avec l'expression de notre gratitude pour leur dévouement à l'œuvre commune.

Quant aux buts que nous nous proposons, les voici, tels que les précisent nos statuts : resserrer et développer le liens séculaires unissant la France au peuple arménien ; défendre les intérêts des Arméniens ; assurer la protection des droits moraux et culturels des Arméniens dans le monde.

Un bref commentaire me semble nécessaire. Notre tâche première est de ressurer les liens séculaires qui unissent la France au peuple arménien, de faire connaître son histoire et sa culture, de lui restituer son prestige et la place à laquelle il a droit. Propagande indispensable, Messieurs, je crois vous l'avoir démontré tout à l'heure, pour dissiper les malentendus et faire réparer les injustices ; propagande nécessaire après des Français et, peut-être aussi, après de quelques Arméniens. N'en est-il pas qui — victimes sans doute, du charme de notre douce France ! — se laissent entraîner à oublier l'antique Haïastan et, s'imaginant plus Français qu'Arméniens, semblent préférer leur seconde patrie à celle de leurs ancêtres ? Qu'ils me permettent de le leur dire avec toute la force de mon amitié fraternelle, les actes de chancellerie ne sauraient effacer les articles, il est inadmissible que nos amis, nos frères arméniens, soient traités comme je l'ai proclamé dans maintes de'atteindre ses but et de réaliser son programme. Voici l'instrument que nous avons forgé : à vous de nous aider à en faire l'instrument puissant et libérateur de la renaissance arménienne !»

ԼՈՐ ԹՂԹԱՏՈՒ ՄԸ տնարհ եր գեներալ Դուֆյէ, յառ ուրիշ ոչ-հայտնի անուններ, «Կէդրա»ի որ ոտրտուրքին ա - ռաջ։ Այս ընդհանրական ներկայացուցիչներուն կողմէ, Ֆրանսայի մեծ բարեկամներէն 230 ալիօներ հասել եր Ատեան, հոգալու համար Ֆրանսական կամ Ազգային ժողովի անդամներ, տոքթորներ, ուսուցիչներ, գրագէտներ եւ ուրիշներ։ («Տէյլի թելկրաֆ»)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ոտիկանական ձերբակալութիւնը պատճառ եղաւ որ Ֆրանսայի մէջ ալ ոտրտուրքին տարածած կեղծ լուրերուն ոտրտուրքերէն ոմանք իմանան ճշմարտութիւնը։ Ատոնց մէջ կը գտնուի նաեւ Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի անդամ Ժ. Ռիվէ, որ հետեւեալ նամակը գրած է «Ֆիկարօ»ի խմբագրութեան։

Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի անդամ Ժ. Ռիվէ, որ Հայաստան կատարած է ուսումնասիրական ճամբորդութիւն մը, կը գրէ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : COBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678-63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ·—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՌԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
30
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
30 Janvier
1940

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 16e Année No. 4259

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿԱՅ ԽՕՍՔ

Ի ԽՆԴԻՐ ԱՐԴԻԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանքեւհայկական համխիղ ընդհ· քարտուղարին, Պ· Անուէ Ծայէի մասնաւոր ընդունելէն վերջ, Հերակի օր ամբողջութեամբ հրատարակեցինք իր ճառին Ֆրանսերէն բնագիրը — չորս երկար սիւնակ : Անհրաժեշտ համարուած էր այս պահանջը, դիւրացնելու համար իրենց աշխատանքը : Մանաւանդ որ «Յառաջ»ի այդ համարը պիտի ղրկուի չորք մը Ֆրանսացի երեւելիներու, անոնց համակրանքը ապահովելու համար :

Անոնք որ կարդացին այդ ճառը, անշուշտ կրցան իմանալ անոր հիմնական առաջադրութիւնը, — կարելին փորձել, պաշտպանելու համար հայ ընդունդրուն եւ աջ հասարակ ըոլոր տարաբերիներուն տարբական, արդար իրաւունքները :

Մէկդի դնելով ճառին տարբոդական մասը, որ Ֆրանսական բարեկրթութիւնը ջերմ դիպուածներ հիւսել կուտայ նաեւ հայ գործակիցներուն, փորձենք ամփոփել ներկայիս Կոմիտէին գործունէութեանն հիմնական կէտերը :

Նախ, ինչպէս ուրիշ առիթով մըն ալ բացատրած ենք, նախապատերազմեան ձեւով «հայասիրական» ձեռնարկ մը չէ որ կը փորձուի : Դէպքերը այնպէս դասաւորուած են, որ պարզապէս ինքնապաշտպանութիւն պիտի ըլլար վարդապետ յոյները անուշադրել :

Աւերմն, կը մնայ կարելին փորձել, գործնական, առօրեայ հոգեր լուծելու, տարբական արդարութիւն մը ապահովելու համար հայ տարագիր բազմութեանց : Մանաւանդ հիմա որ անոնք արեան տուրքն ալ կը վճարեն,

Ինչպէս հայկական յուշարձերը, անոր կցուած Ֆրանսական նամակը, « Յառաջ »ի մէջ հրատարակուած Ֆրանսերէն պրուիխիները եւ այս ճառը մանրամասնօրէն կը պարզեն այդ հոգերը—

1.— Ամրապնդել Ֆրանսահայ ժողովուրդին միացնող զարաւոր կապերը : Ուրիշ քաղաքական աշխատանք, «փարատելու համար թիւրիմացութիւնները եւ զարմանելու անիրաւութիւնները » :

Այս առթիւ, Պ· Անուէ Ծայէ իրաւամբ դիտել կուտայ թէ այդ քարոզութեան պէտք ունին նաեւ «կարդ մը Հայեր, որոնք կը մոռնան հինաւուրց Հայաստանը եւ իրենք զիրենք աւելի Ֆրանսացի քան Հայ սեպելով, կարծես իրենց երկրորդ հայրենիքը կը նախընտրեն իրենց նախահայրերու հայրենիքէն» : Եւ բարեհամբաւ կը յիշեցնէ թէ «Ֆրանսա զիրենք աւելի պիտի սիրէ, եթէ հաւատարիմ մնան իրենց հայրենիքին, մանրիրոս այլ անմահ Հայաստանին » :

2. Միլիամտել, յաղթութիւնը ապահովելու համար, որովհետեւ «ահարկու միջոցառումներ են Ֆրանսայի հանրային վարչութիւնները եւ մենք Ֆրանսացիներս պիտինք թէ չունան անոնց դաժան ձեռնապատութեան պիտի հանդիպինք : Ֆրանքեւհայկական կոմիտէն ձեզի պիտի քննդայէ անհրաժեշտ եւ հզօր ազակցութիւնը իր ամենաուր անդամներուն » :

Կարճ խօսքով, կոմիտէն արդարութիւն պիտի պահանջէ, որպէսզի « մեր հայ եղբայրները անցորդ օտարականներ չհամարուին» եւ վայելեն ամէն իրաւունք հպատակութեան, աշխատանքին եւ վարչական ապահովութեան համար :

3.— « Մենք, Ֆրանսայի հայրենասէրներս, չենք կրնար հանդուրժել որ Հայերու ձեռքին տանին հայ ճարտուհ իրաւունքը, երբ անոնց զաւակները կը զոհուին մեր դրօշին տակ, մերիններուն չափ : Աչխատելու իրաւունք տուէք անոնց, քանի որ կը վճարեն արեան տուրքը» :

Ճառը կը վերջանայ, ազակցութեան կոչ ուղղելով հայ զաղութին. — « Մեր մեր գործերը, ձեզի կը մնայ օգնել մեզի : Ըսպէսզի այդ գործերը զառնայ հզօր եւ ազատարար ազգակ մը հայկական վերածնութեան համար» :

Կոմիտէն հրատարակային ձողով մը ամրագծած էր չարաթ օր, Բարիզ գործակատարին կեդրոնին մէջ, Ֆրանսերէնով հայ երեւելիները :

Տակաւին լուր չունինք թէ ի՛նչ գործնական ելքի յանգեցաւ այդ խորհրդակցութիւնը : Բայց, ժողովատարին ընդգրկութիւնն ալ չո՞պացուցաներ թէ որմէ ի՛նչ կը սպասուի, այս կարեւոր ձեռնարկին յաջողութեան համար :— Շ·

Ի՞ՆՉ Կ՚ԱԼԻՔԻ ԿՐ ԴԱՌՆԱՅ ՊՈՒԽԱԼԻՒԵՐՈՒ ՄԷՋ

Երկու ճակատները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին պալքանեան 7րդ խորհրդաժողովին դումարման, որ տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ, 2 փետրուար, Պելկրատի մէջ : Ժողովը պիտի տեւէ մինչեւ կիրակի : Պիտի մասնակցին Նակդին Եաւկոսլաւիոյ, Ռումանիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ արտաքին նախարարները : Ժողովին գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ ամէն բանէ առաջ պահպանել խաղաղութիւնը : Այս առաջադրութեամբ, փորձեր պիտի կատարուին, հաշտեցնելու համար Պալքանեան Միութեան եւ Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ եղած վէճերը, զոնէ առժամապէս : Այն վերջին երկու պետութիւններուն արտաքին նախարարներն ալ պիտի մասնակցին ժողովին, իրրեւ դիտողներ : Իտալիա կը ջանայ Հունգարիան եւ Պուլկարիան մօտեցնել Պալքանեան Միութեան, մասամբ գոհացնելով կամ չեզոքացնելով անոնց հողային պահանջները :

Ժողովին օրակարգը դաղանի կը պահուի, բայց կը հաւատան թէ դլխաւոր նիւթերն են չորս պետութեանց զործակցութիւնը, խաղաղութեան եւ ներկայ զրավիճակի պահպանումը հաքաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ, հինաբար զործակցութիւն զրացի երկիրներու հետ, եւ չէզոքութեան պահպանումը : Հողային պահանջներու խնդիրը լուրջ արդելք մըն է ընդհանուր զործակցութեան համար, բայց կը հաւատարուի թէ Պուլկարիա այժմ աւելի հաչտաբար տրամադրութիւններ կը ցուցնէ : Պելկրատի մէջ մեծ դժուարութիւն պիտի ունենայ Պուլկարիոյ վարչապետին այն յայտարարութիւնը թէ իրենք պատրաստ են Պուլկարիոյ հետ իրենց ալ չեզոք բաղձանքն է զժուարութիւններ պիտի չյարուցանէն եթէ իրենց ալ չեզոք բաղձանքն է որ պատերազմը չտարածուի հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Հունգարիա աւելի զժուարին կացութեան մը մատնուած է զանուելով Գերմանիոյ, Ռուսիոյ եւ պալքանեան պետութեանց միջեւ : Ան հրաժարած չէ Ռումանիայէն ունեցած հողային պահանջներէն, բայց որոշ մեղմացում կը տիրէ երկու երկիրներու յարաբերութեանց միջեւ, այն օրէն ի վեր որ խորհրդային զօրքը

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՁԻՆԷՆ ԵՒ ՅՈՒՐՏԷՆ ՎԵՐՋ ԱՆՁՐԵՒ ԵՒ ՑԵՒ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան :—

Ձեկոյց **291**, Յունուար **27**, առաւօտ·— Ոչ մէկ դէպք· — Ձեկոյց թիւ **292**, իրիկուն·— Ոչ մէկ դէպք·— Ձեկոյց թիւ **293**, Յունուար **28**, առաւօտ·— Ոչ մէկ դէպք·— Ձեկոյց թիւ **294**, իրիկուն·— Ցառաջապահ զօրախումբերու գործունէութիւնը վերսկսաւ այսօր, ճակատի քանի մը կէտերուն վրայ :

*** Ինչպէս կը բացատրեն տեղական թերթերու թղթակիցները, սաստիկ ցուրտէն եւ քամիներէն վերջը, անձրեւ տեղացած եւ ձիւները հալած ըլլալով, այս անդամ ալ ցեխը կը խանգարէ զինուորական զործողութիւնները : Ցառաջացեալ դիրքերու պահակախումբերը այժմ ձիւնակոյտերու տեղ պաշարուած են տղմուտներով : Օդանաւային չարժումները կը չարունակուին պարբերաբար : Վերջին երկու օրերու ընթացքին անգլիական օդանաւեր Թոան Հիւսիսային ծովու զերմանական կայաններուն վրայ, Ֆրանսականները՝ զերմանական դիծերուն վերեւ, իսկ զերմանական օդանաւերը՝ արեւելեան Ֆրանսայի վրայ : Հրետանին ալ որոտաց Մոզէլի եւ Վոժի արեւելեան կողմը : Մասնադէտներու կարծիքով, եթէ օդին մեղմացումը չարունակուի, մեծ զործողութիւններ կրնան կատարուիլ փետրուարին : Բայց, չատ բան կախում ունի այն դիւանագիտական զործունէութենէն որ տեղի կ՚ունենայ մասնաւորապէս պալքանեան ճակատին վրայ :

« Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի զինուորական աշխատակիցը կը զրէ թէ դաշնակից եւ զերման զինուորները աւելի չատ բան եւ դոյլ կը զործածեն քան թէ թուն - դանօթ եւ հրացան, մաքրելու համար ցեխերը եւ կուրերը : Թրամները ջուր - կոյտերու վերածուած են, իսկ օդանաւային դաշտերն ալ տղմուտ լիճերու, անչարժութեան դատապարտելով օդանաւերը :

*** Պաշտօնապէս հերքուեցան զերմանական աղբիւրէ հաղորդուած այն լուրերը թէ կարդ մը Ֆրանսական քաղաքներ կը պարպուին կամ պիտի պարպուին : Պարզապէս մարդահամար մը կը կատարուի տակաւին ճակատի չորքանին մէջ մնացած քաղաքացիներու մասին, առուգելու համար թէ որ եւ է վտանգ կը սպառնա՞յ անոնց : Այս ցուցակագրութիւնը զուռչական միջոց մըն է եւ ոչ թէ պարպում : Հերքուեցաւ նաեւ զարձեալ զերմանական աղբիւրէ բխած այն լուրը թէ Փարիզի բոլոր դպրոցականները զատուր պիտի փոխադրուին փետրուար 15ին : Որովհետեւ չատ մը տղաք Փարիզ վերադարձած են վերջին երկու ամիսներու ընթացքին, անհրաժեշտ համարուած է առժամեայ ցուցակագրութիւն մը կատարել : Այս զործողութիւնը պիտի լրանայ մինչեւ փետրուար 15 : Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ տեղափոխութեան նոր հրամաններ տրուած չեն· բայց քանի որ զարունը կը մօտենայ, կրաւորական պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը տիպուած է կարդ մը զգուչական միջոցներ ձեռք առնել :

*** Վերջին երեք օրերու ընթացքին երկու Ֆրանսական նաւեր ընկղմեցան Սպանիոյ եւ Փորթուկալի ջուրերուն մէջ : Մէկը «Ալզասիէն» չոգենաւն է, որ սուզանաւի մը կողմէ Թորփիլլատար եղաւ Փորթուկալի ջուրե - չուն մէջ : Միւսը՝ 2770 թոննոց չոգենաւ մը, որուն նաւաստիները փրկուած են սպանիական չոգենաւի մը կողմէ : Ուրիշ քանի մը չէզոք նաեւ ալ կորսուած են :

երեւցաւ հունդարական սահմանին վրայ :

Ինչպէս դաշնակիցները, նոյնպէս Գերմանիա մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս խորհրդաժողովին : Փէշթայի, Պելկրատի, Սոֆիայի, Աթէնքի եւ Պուքրէշի վերմանական դեսպաններուն խորհրդակցութիւնը Պերլինի մէջ՝ կ՚ապացուցանէ թէ Գերմանիա ամէն ճիղ պիտի փորձէ, իր տիրապետութեան տակ առնելու համար պալքանեան շրջանը : Դեսպանները երեք օր անընդհատ տեսակցեցան Գերմանիոյ արտաքին նախարարին հետ, ճշդելու համար իրենց ուղեգիծը : Գերմանիա ամէն բանէ առաջ կ՚ուզէ ապահովել իր տնտեսական պահանջները : Այս պատճառով, իրեն համար ձեռնտու չէ որ պատերազմը տարածուի պալքանեան շրջանին մէջ : Ընդհակառակն, զերմանական մամուլը կը մեղադրէ թէ Դաշնակիցները են որ կ՚ուզեն պատերազմը տարածել Պալքաններուն մէջ : Այս առթիւ ծանր յարձակումներ կը կատարեն Թուրքիոյ դէմ : Մարաչխան կէօրիկի օրկանը կը զրէ թէ Անգարայի վարիչները պարզապէս Դաշնակիցներուն փաստաբանները զարձած են : Նոյն թերթերուն կարծիքով, արեւմտեան պետութիւնները կը ջանան խանգարել խաղաղութիւնը հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի մէջ, զործիք զարձնելով Թուրքիան :

Թուրք մամուլն ալ նոյն ուժգնութեամբ կը քննադատէ Գերմանիան եւ անոր զործակալները : Թուրք թերթ մը դիտել կուտայ թէ Տոքթ· Կէօպէլսի զործակալները չափը կ՚անցընեն, քարոզութիւններ կատարելով նոյնիսկ Թուրքիոյ վարիչներուն մէջ : Թերթը կը պահանջէ որ կառավարութիւնը մի - ջոցներ ձեռք առնէ, այս քարոզութիւնները զադրեցնելու եւ խռովայոյզ զործակալները երկրէն դուրս հանելու համար :

*** Անգարայէն հասած հեռագրի մը համաձայն, արտաքին նախարարը, Սարաճօղլու, տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի վարչապետներուն հետ, Պելկրատի խորհրդաժողովէն առաջ : Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Գերմանիա միջամտած է, որպէսզի Ե· Միութիւնը առ այժմ չարձակէ Պեսարապիոյ խնդիրը :

ԴԱՏԱԿԱՆ նախարարին որոշումով, այն օտարականները որ հողագործական աշխատանք մը կամ հողագործութեան հետ կապուած զործ մը կը կատարեն առնուազն հինդ տարիէ ի վեր, կրնան հպատակութիւն խնդրել, կարելի արագութեամբ ստանալու համար : Միւս կողմէ այն Ֆրանսուհիները որ իրենց հպատակութիւնը կորսնցուցած են, օտարի մը հետ ամուսնացած ըլլալով, կրնան, երկու տարի Ֆրանսա բնակելէ վերջ, հաշտարար դատուորէն խնդրել որ վերահաստատուի իրենց Ֆրանսական հպատակութիւնը :

ՇԱՏ ՄԸ ՓՈՒՌԵՐ փակուած են, վառելափայտ չգտնելով : Կառավարութիւնը միլոցներ ձեռք առած է, ածուխի փոխադրութիւնը դիւրացնելու համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· էջ)

«Le Nouvelliste»ի ջերմ խօսքերը հայ տարագիրներու վասին

Լիոնի « Le Nouvelliste » օրաթերթը, որ սկիզբէն ի վեր այնքան ազնուութեամբ կը պաշտպանէ հայ տարագիրներուն իրաւունքները, իր Յունուար 25ի թիւին մէջ արտատպելով Franco - Arménien կոմիտէին ծանօթ նամակը, « Justice pour nos Frères d'Armes », կը զրէ F. D. տողերը զրութեամբ·

— « Մենք քանիցս բարեհամբաւեցինք զրաղեցանք մեր չրջանի հայ զաղութներու ճակատագրով եւ չանհանգչեցինք որ եւ է պատեհութիւն, արտայայտելու համար այն ջերմ համակրանքը որուն արժանի է այս ժողովուրդը, ժողովուրդ մը որուն հպարտամեայ քաղաքակրթութիւնը քրիստոնէութեան զարերէն մին կը կազմէ եւ որ կը մնայ Ֆրանսական մչակոյթի եւ ազդեցութեան ամէնէն թանկագին վառարաններէն մէկը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ :

«Մեր պաշտօնակիցը, «Ցառաջ», յունուար 14ի թիւին մէջ հրատարակեց Franco - Arménien կոմիտէի մէկ նամակը՝ ուղղուած վարչապետին : Մենք ուրախութեամբ կը հրատարակենք անոր զլխաւոր դիծերը : Այդ կոմիտէին նախագահն է Պ· Լուի Մատէն, երեսփոխան, նախկին նախարար, նախագահը Հանրապետական Դաչնակցութեան, իսկ զործօն քարտուղարն է Պ· Անուէ Ծայէ,— թանկագին երաչխիքներ մեզի եւ այս արդար դատին համար» :

Գրեթէ ամբողջութեամբ արտատպելէ վերջ նամակը, մեր անձնանօթ այլ ազնիւ պաշտօնակիցը իր կողմէ չեմատպէս կը մաղթէ որ « Հայերը վերջապէս ստանան Ֆրանսական պաշտպանեալի հանդամանքը եւ Ֆրանսայի արժանի իրաւակիրք մը չնորհուի անոնց, վերահաստատելու համար արդարութիւնը : Մնաց որ անոնց ջերմ հաւատարմութիւնը արժանի է այս բարեացակամ արդարութեան, որ լրջօրէն պիտի դնահատուի հայ «Poilus»ներէն (զինուոր) եւ անոնց Ֆրանսացի զինակիցներէն» :

Մեր սրատպին չնորհակալութիւնը « Le Nouvelliste »ի խմբագրութեան եւ իր աշխատակիցին : Եւ ըսե՞լ թէ պատերազմէն ի վեր ամբողջ Փարիզի «Ջոջ մամուլ»ին մէջ տակաւին չգտնուեցաւ մէկ հատիկ թերթ, որ բարեհաճէր երկու խօսք նուիրել հայ տարագիրներուն եւ անոնց զատին, զոնէ իբրեւ լո՛ւր արձանագրէր թէ հայ երիտասարդներն ալ նոյնքան անձնուիրութեամբ կը ծառայեն այս երկրին, ինչպէս Զեխերը, Լեհերը կամ Հիւսիսները... Բացառութիւն կը կազմէ միայն Պ· André Failletի օրկանը, «Indépendant», զժբախտաբար չափազանց փոքրաթիւ մը որ չունի միւս ջոջերուն սպառումը :

Յառնակումը Դաշնակիցները պիտի սկսին

Պ· Ջըրչիլ, Անգլիոյ ծովային նախարարը, ճայնափիւռ ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ «Հիթլէր այլեւս կորսնցուցած է իր լաւագոյն պատեհութիւնը, որովհետեւ ուչացնելով «պլիցքրիկը» (չանթահարիչ պատերազմ), ամիսներով ժամանակ առած եղաւ Դաչնակիցներուն պատրաստուելու համար, — ասոնցմէ օրհնութիւն մը մեզի համար» : Նախարարը յետոյ խօսելէն քննադատելով հիթլէրեան կարզուսարքը, «չարիք մը որ իր չուքը ձգած է մարդկութեան վրայ», ազդարարեց·

— « Մենք չենք ուզեր անվերջ սպասել մեզի սպառնացող հարուածներուն : Կը յուսանք թէ պիտի գայ օրը երբ Հիթլէր պիտի ստիպուի հարցնել թէ ո՛ւր պիտի կրէ յաջորդ հարուածը» :

Լոնտոնի թերթերը այս յայտարարութենէն կ՚եղրակացնեն թէ Դաչնակիցները իրենք ընդհ· յարձակողականի մը պիտի ձեռնարկեն Գերմանիոյ դէմ :

Ինչպէս կը պատմէ «Նիւ Եորք Հէրըլտ», Ջըրչիլի ճառը երեք անդամ խանգարուեցաւ Անգլիոյ Ֆաչականներուն կողմէ, հետեւեալ կանչերով· — «Հաչտութիւն կ՚ուզենք, Մոսլին կ՚ուզենք» : (Անգլիոյ Ֆաչականներուն վարիչը, նախկին ընկերվարական) : Ճառը կը խանգարուէր թէ ձայնարձակներով եւ թէ բերանացի, սրահին մէջ : Բազմութիւնը զայրանալով դուրս հանեց երեք խանգարիչները, որոնց մէկը չարաչար խոչտանգուեցաւ : Ջըրչիլ վար ժուռած ըլլալով այսպիսի ցոյցերու, դիտել տուաւ հեղնութեամբ — « Քառասուն տարուան փորձառութիւն ունիմ ազմկալի ժողովներու մասին եւ աւելի դէշ ընդհատումներ տեսած եմ» : Ֆաչական կուսակցութեան անդամները զիրք բռնած էին ժողովասրահին դրան առջեւ, եւ կը բաժնէին իրենց առաջնորդին խաղաղասիրական կոչերը :

Շարունակելով իր ճառը, Ջըրչիլ վստահութիւն յայտնեց թէ ի՛նչ ընթացք ալ ստանայ պատերազմը, ի վերջոյ իրաւունքը պիտի յաղթէ, ազատութիւնը ոգւի տակ պիտի չառնուի այլեւս եւ արդարութիւնը պիտի տիրապետէ :

— « Դառն փորձառութեան մը հետեւանքով, ես միշտ զգուչացած եմ անձնատուր ըլլալ ծայրայեղ լաւատեսութեան, բայց կը հաւատամ թէ դուք ալ կ՚ընդունիք որ մինչեւ հիմա մեր նաւաստիները ի զերեւ չհանեց ապրին վստահութիւնը : Գերմանական առեւտուրը անհետացած է ծովերուն վրայ : Մեծապէս կրճատուած են նախանիւթերու ներածումները, որոնք կենսական են պատերազմին համար : Արտածումները զերոյի իջած են : Գերմանիա կորսնցուցած է իր սուզանաւերուն զրեթէ կէսը եւ իր ներկայ չինութիւնները վար կը մնան մեր ենթադրածէն » :

Նախարարը յետոյ բացատրեց թէ պարենաւորման դրութիւնը անհրաժեշտ էր, կարելի եղածին չափ խնայելու համար փոխադրութեան միջոցները : «Որպէսզի բրիտանական ապրին, կայսրութեան եւ դաչնակիցներուն ամբողջ կենսական կորովը մինչեւ վերջին ունկին նուիրուի այն զործին որուն ձեռնարկած ենք : Հանդիստ կենցաղի եւ դիւրին վայելքի ժամանակը չէ, այլ խիզախելու եւ տոկալու ժամանակը : Ամէն մէկուն պարտականութիւն մը կ՚իյնայ, այր ըլլայ թէ կին : Ամէն մէկը կրնայ ծառայել այս կամ այն կերպով : Ես ալ յաճախ լինքն իրենս կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւն ահռելագոյն յարձակո՞ւմ մը վերապահած է մեզի կամ պարզապէս չէ՞ համարձակած մինչեւ հիմա : Ինչ որ ալ ըլլայ, մարդասիրական նկատումներով չէ որ ան մինչեւ հիմա չէ փորձած իր ամէնէն ահարկու հարուածները իջեցնել Մեծն Բրիտանիոյ վրայ : Հարցնողներ ալ կան թէ լաւ չէ՞ ըլլար որ Մեծն Բրիտանիա ինք սկսէր, ռումբեր տեղացնէր Գերմանիոյ վրայ, փոխանակ Թուրքիներու : Ես քայարձակապէս վստահ եմ թէ մեր քաղաքականութիւնը լաւ էր » :

Եզրակացնելով, ծովային նախարարը յայտարարեց թէ Անգլիա իր ջերմ հիացումը յայտնեց Ֆրանսայի կատարած ճիգին համար, անոր «սքանչելի բանակին որ կեցուցած է թիւով գերազանց թշնամի մը, Ֆրանսական չքեղ նաւատորմին, անոր օդատորմիղին որուն ուժը կ՚ամէն արագօրէն» :

Երիտասարդ ինչո՞ւ տարած է Ֆրանսիայից

Տոքթ. ԱՂՖԻԼ Պատասխանատու Խմբագիր, Ընդ. Ժողովրդական Պատգամաւոր

Ֆրանսիոյ մէջ ապրող հայ երիտասարդութեան մեծ մասը, որ ծնած է Ֆրանսիոյ մէջ, կամ հոն եկած է մանկութեան տարիներուն, ունի ուժեղ հայրենասիրական զգացումներ, կը սիրէ իր ազգը, կը սիրէ իր հայրենիքը, կը սիրէ իր լեզուն, կը սիրէ իր եկեղեցին, կը սիրէ իր ազգային կեանքը, կը սիրէ իր ազգային ամէն բան։ Ասոնք ամէնքն ալ ուժեղ զգացումներ են, որոնք կը գտնուին ֆրանսահայ երիտասարդութեան մէջ։

Ֆրանսահայ երիտասարդութեան մէջ կը գտնուին նաեւ ուրիշ զգացումներ, որոնք ալ ուժեղ են, որոնք ալ կը սիրէ, որոնք ալ կը պաշտէ, որոնք ալ կը հաւատայ, որոնք ալ կը հաւատայ։ Ասոնք ալ ուժեղ են, ասոնք ալ կը սիրէ, ասոնք ալ կը պաշտէ, աս

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Chèque Postal Paris 1678 - 63

Téléphone : COBelins 15 - 70
17, Rue Damesme, PARIS (13)
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ·—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր·
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
31
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
31 Janvier
1940

ԺԸ· ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4260 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Նախորդ պատերազմը վերջացաւ քարխուղով: Նորն ալ հազիւ սկսած, նոյն իւղին հոտն է որ կը ծաւալի ամէն կողմ, կեդր· Եւրոպային մինչեւ կոկորդս եւ Իրաք :

Արդարեւ տաթօքինակ պատերազմ, ուր անթիւ եւ հզօր բանակներ դիրք բռնած անմատչելի ամբուրճանց մէջ, դարանակալ կը սպասեն ընդհանուր յարձակողականի ազդանշանին, մինչ բուն ճակատամարտը կը սաստկանայ քաղաքական եւ տնտեսական դետնի վրայ,— քարխ՛ուղ:

Ուրիշ բան չեն ապացուցաներ օրուան լուրերն ու լրագրական տեսութիւնները, մէկը միւսէն չռնդալից: Եւ տակաւին ամէն բան պարզուած չէ, քանի որ երկու դիւանատուններ, Փերլին եւ Մոսկուա, բացարձակապէս գաղտնի կը պահեն իրենց որոշումները, մոլորեցնելու համար հակառակորդը :

Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ հրատարակուած է միջազգային մամուլին մէջ, արդէն իսկ խոր մտահոգութիւն կը պատճառէ մասնաւորապէս չէզոք պետութեանց, որոնք անհնարին զոհողութիւններ յանձն առած են, յանուն իրենց ինքնապաշտպանութեան:

Այդ պետութիւններէն մասնաւորապէս Ռումանիա արթուն կը հսկէ դիչերցերեկ, հիմա որ գերման դինուորներ եւ մասնագէտներ տեղաւորուած են արեւելեան Կալիցիոյ մէջ, ինչպէս կը հաստատեն օրուան լուրերը:

Նոյնքան լարուած ուշադրութեամբ անցուդարձին կը հետեւի Թուրքիա, ոչ միայն իբրեւ դինակից, այլեւ իբրեւ անմիջական սահմանակից Սեւ ծովու եւ Պալքաններու :

Կասկած չկայ թէ Գերմանիոյ եւ Մ· Միութեան երկդիմի դիրքը ամէնէն առաջ սպառնալիք մը կը կազմէ Թուրքիոյ համար, որ ոչ միայն դանապանն է Նեղուցներուն, այլեւ կը դանուի քարիւղի ճամբաներուն վրայ, Բագուէն մինչեւ Մուսուլ:

Այս իսկ պատճառով, վճռական դեր մը կ'ի՛նայ Թուրքիոյ, պալքանեան բացառիկ խորհրդաժողովին առթիւ, որ պիտի դումարուի ուրբաթ, 2 փետրուար, Պելկրատի մէջ: Թէ Դաշնակիցները եւ թէ ռուսեւգերման ճակատը անհամբեր կը սպասեն այդ ժողովի ելքին:

Արեւմտեան ճակատին վրայ եւս նախանշաններ կ'երեւան վճռական դարձուածոյ մը, ինչպէս կ'ազդարարէր Անգլիոյ նախարարը, Մանչեսթերի մէջ խօսած ճառով: Այդ ճառէն անմիջապէս վերջը, երկուշաբթի օր, գերմանական օդանաւերը չատ լայն գործողութիւն մը կատարեցին Անգլիոյ դէմ, 400 մղոն տարածութեան վրայ, հարուածելով 12 նաւեր, առանց սակայն իրենց նպատակին հասնելու :

Միւս կողմէ, Պ· Տալատիէի ճառն ալ կ'ապացուցանէ թէ օրերը յղի են, ուստի ամբողջ ժողովուրդը պէտք է վարժուի նոր զոհողութեանց, բոլորովին փոխելով իր կեանքը եւ ապրելով զինուորներու պէս :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ 12 ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱԻԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան·—

Զեկոյց թիւ **295**, յունուար 29, առաւօտ·— Ոչ մէկ դէպք :— Զեկոյց թիւ **296**, իրիկուն·— Որոշ գործունէութիւն օդատորմիղներու եւ հրետանիներու :

*** Ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցն ալ, օդանաւային գործունէութիւնը եւ հրետանգործութիւնը վերսկսած են ճակատին վրայ, հակառակ օդին անյարմարութեան: Երկուշաբթի օր գերմանական վոքը զօրամաս մը յարձակեցաւ Վոժի արեւմտեան շրջանին մէջ, բայց ետ մղուեցաւ: Թշնամին կ'ուզէր գերիներ բռնել եւ տեղեկութիւններ քաղել, սակայն ձախողեցաւ, հետագիծ հրամանդներու կրակին տակ, ինչպէս կը հաղորդեն տեղական թերթերը: Զբոչելի ճառէն ի վեր, ամբողջ արեւմտեան ճակատը, Լիւքսէնպուրգէն մինչեւ Զուիցերիա կազմ եւ պատրաստ կը սպասէ: Ցրանսական եւ գերմանական յատկացեալ դիրքերը զնդացիրի կրակ մը փոխանակեցին մեծ ուժգնութեամբ :

« Նիւ Եորք Հէրըլտ» կը գրէ թէ գերմանական անթելին տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ ճակատին վրայ, օդանաւային հետագօտութիւններով եւ հրետանգործութեամբ :

Աւելի կարեւոր դէպք մը տեղի ունեցաւ նոյն օրը: Գերմանական ռմբաձիգ օդանաւերը լայն յարձակողականի մը ձեռնարկեցին անգլիական ծովերքին դէմ, 400 մղոն տարածութեան վրայ: Առ նուազն 12 անգլիական նաւեր ենթարկուեցան ռումբերու եւ զնդացիրներու կրակին: Եօթը նաւազներ սպաննուեցան: Գերմանական բոլոր օդանաւերը հետացան երբ անգլիական օդատորմիղը երեւցաւ: Անգլիական տասը նաւեր հաղորդեցին իրենց վրայ կատարուած յարձակումները: 4966 թոն տարողութեամբ չոգենաւ մը յայտնեցաւ պրծիլ, թէեւ եօթը ռումբեր ինկած էին իր մօտ: Գերմանական ուրիշ օդանաւ մը յարձակեցաւ 5831 տարողութեամբ չոգենաւի մը վրայ, Սկովտիոյ բացերը, առանց որ եւ է վնաս պատճառելու: Հիւսիսային ծովուն մէջ 3724 թոն տարողութեամբ չոգենաւ մը յարձակում կրեց գերմանական օդանաւի մը կողմէ որ վեց ռումբեր ձգեց: Նոյն օրը ուշ առեն գերմանական օդանաւեր երեւցան Շէնթլէնտ կղզիներուն վրայ, քանի մը փոքր ռումբեր ձգելով :

Այս յարձակումներուն հետեւանքով, ահազանգը հնչեց Անգլիոյ մէջ առտուան ժամը 9էն սկսեալ: Կէս օրէն վերջը ծխուն ական մը ալիքներէն քշուելով պայթեցաւ :

*** Յուրտը սաստկագոյն աստիճանին հասած է Անգլիոյ մէջ·—

1815էն ի վեր այսքան ցուրտ չէր տեսնուած այդ երկիրին մէջ, իսկ 1888էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Թէյմզ գետը սառած է 15 քիլոմեթր երկայնութեամբ :

ՀԱՑ ՋԻՆՈՒՈՐ ՄԸ, ճարութիւն Մանուկեան, Գատըգիւղցի (Պոլիս), չքաւչան ստացած է 200 զինուորներու վրայ, մեծ յաջողութեամբ կատարած ըլլալով զնդացիրի փորձ մը՝ Մորպիհանի մէջ :

ՍԱԱՏԻԿ ՅՈՒՐՏԷն 400 հոգի մեռած են Մ· Նահանգներուն մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ· Էջ)

«Ամբողջ ժողովուրդը պէտք է ապրի զինուորներու պէս»

Պ· Տալատիէ ճայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ երկուշաբթի դիչերը, իր խօսքը ուղղելով մասնաւորապէս անոնց որ ճակատէն հեռու կը զտնուին: Այս առթիւ չեշտեց թէ բոլոր քաղաքացիները պարտաւոր են փոխել իրենց կեանքը, ինչպէս ըրին զինուորները :

— « Երբ մեր զաւակները ճակատ գացին, յանձն առին բոլորովին կերպարանափոխել իրենց կեանքը: Անոնք որ կը մնան եւ միեւնոյն տառապանքներն ու վտանգները չեն կրեր, պէտք է նոյնպէս համակերպին փոխելու իրենց կեանքը: Անոնք պէտք է զոհեն իրենց անձնական չահերը եւ հրաժարին կարգ մը հանգստաւէտ պայմաններէ: Ամէն բանէ վեր, անոնք պէտք է իրենց ամբողջ ուժը եւ գործունէութիւնը նուիրեն ընդհանրական ծառայութեան, այլապէս արժէք չունին: Զինուորը կը պահանջէ բոլոր Ցրանսացիներէն որ ըմբռնեն կացութեան ծանրութիւնը, դաժանութիւնը, ունենան նոյն կորովը եւ հասկնան որ, թէեւ ամբողջական պատերազմը չէ պայթած տակաւին, բայց եւ այնպէս անոնք որ հոն կը զտնուին, նոյնքան կը տառապին, ամէն օր կը վտանգեն իրենց կեանքը: Լա՛ւ է որ Ցրանսան անխռով մնայ երբ կը խորհի ապագայի մասին: Արդար է որ ան բացարձակ վստահութիւն զգայ իր ճակատագրի մասին: Բայց պէտք չէ որ այդ պայծառութիւնը անհոգութեան մղէ զայն եւ այդ վստահութիւնը մոռցնէ այն ահագին ճիգը որ անհրաժեշտ է հայրենիքին փրկութեան համար: Թիկունքն ալ պէտք է իր ճակատամարտը մղէ, որովհետեւ Գերմանիա տեսնելով մեր բանակներուն վճռականութիւնը, իր յոյսը դրած է թիկունքի տկարութեանց եւ պատահական անստուգութեանց վրայ, խորտակելու համար մեզ: Այնտեղ, ճակատին վրայ, մեր զին-ուորները մէկի դէմ տասը հարուած կուտան: Այստեղ, հարկ է մերկացնել նացիական ամէն ձեռնարկ, որպէսզի ոչ մէկը կարենայ դաւաճանել: Մեր թըշնամիները նախ կը յուսային իրարու դէմ հանել Ցրանսացիները: Անոնք կը յուսային զինուորագրել կարմիր մանգպազէն մինչեւ կեռ խաչի դրօշներու տակ եղած բանուորները: Բայց սեպտեմբերին, երբ գերմանական բանակները Լեհաստան կ'արշաւէին, դիմակը ինկաւ: Երկու դրօշները զարձած մէկ դրօշ,— դրօշը բարբարոսներու զրահին, դէմը այն բոլոր երկիրները ուր աւար կայ եւ տորկացնելիք մարդ: Պէտք է մեր երկրին մէջ իրականացնենք զոհողութեան հաւասարութիւնը, աշխատանքի հաւասարութիւնը »:

Այստեղ վարչապետը անդրադառնալով ներքին դաւաճանութեանց, յայտարարեց·

— « Իմ կառավարութիւնս արդէն պատժեց արտառահմանի գործակալները: Ան պիտի չարունակէ անողորմ պայքար մղել անոնց դէմ, բայց մենք չենք ուզեր դառնալ վրէժխնդրական կառավարութիւն մը, ոչ ալ քաղաքական հաշիւներով առաջնորդուիլ: Մեր կառավարութիւնը Ցրանսայի կառավարութիւնն է: Եթէ ան պատժեց համայնավար պետերը, պատճառը այն է որ անոնք Մոսկուայի հրամանին տակ մնալով, Փերլինի հրամանին տակ կ'ի՛նայէին: Կառավարութիւնը եղբայրական ձեռք կ'երկարէ բոլոր անոնց որ ժամանակին հետեւած էին այդ կուսակցութեան եւ հիմա կը վերադառնեն բանուորական ճշմարիտ ասպնդութիւնը,— ասպնդութիւն մը որ Ցրանսայի մէջ միշտ եղած է ազգային եւ հայրենասիրական »:

Պ· Տալատիէ ապա խոստովէն ճաղկեց գերմանական քարոզութեան սուտերը: «Այդ քարոզութիւնը ամբողջովին հիմնուած է մարդկային սրտի տկարութեանց չահագործման վրայ: Ան իր ուժերը չի փնտռեր աղնուագոյն զգացումներու փառաբանութեան մէջ»: Ցետոյ պարզեց Գերմանիոյ տիրապետութեան տենչերը :

« Նացիներու տիրապետութիւնը չի սահմանափակուիր ուժերու հաւասարակչռութեան խախտումով եւ մէկ ազգի գերակչռութեան բռնադատումով: Նացիները կը ձգտին ամբողջովին ոչնչացնել պարտեալները: Աչխարհակալ Հիթլէր չի բաւականիր իր հպատակեցուցած ազգերուն հետ, այլ կը կործանէ զանոնք: Ան կը խլէ անոնց քաղաքական եւ տնտեսական գոյութիւնը, մինչեւ անգամ կը ճնշի զանոնք իրենց պատմութենէն եւ մչակոյթէն: Ան կ'ուզէ զանոնք նկատել պարզապէս իբրեւ տրամադրելի տարածութիւն մը, թափուր գետին մը որուն վրայ ամէն իրաւունք ունի: Իրեն համար այդ ազգերը կազմող մարդկային արարածները պարզապէս ոչխարի հօտեր են, եւ իրեն կ'ի՛նայ միայն չարդի կամ գաղթի հրամանը արձակել: Այս տիրապետութեան տակ, հազարաւոր քաղաքներ եւ գիւղեր, միլիոնաւոր մարդկային էակներ մատնուած են այնպիսի թշուառութեան մը, զոր չէին կրնար երեւակայել դեռ քանի մը ամիս առաջ: Աւստրիա, Պոհեմիա, Սլովաքիա եւ Լեհաստան դարձած են յուսահատութեան վայրեր »:

Եզրակացնելով, Պ· Տալատիէ ազդարարեց թէ «դուբ, նոյնիսկ քրէական յանցանք» պիտի ըլլայ ծածկել թէ «Գերմանիոյ նիւթական ուժը աչխարհի ամէնէն ահեղ ուժերէն մէկն է»:

— « Այն բոլոր զրկանքները զոր գերման ժողովուրդը ստիպուեցաւ կրել տարիներէ ի վեր, ծառայեցին աւելի զօրացնելու զայն: Գերմանիա կարագ եւ միս չունեցաւ, բայց թնդանօթներ եւ օդանաւեր չինեց: Գերմանիա կործանեց անհատական ազատութիւնը, բայց բռնադատեց իր բանուորները անդուլ աշխատիլ իր սպառազինութեանց համար: Այս ուժը խորտակելու համար, մենք պարտաւոր ենք զօրաւոր ըլլալ, ամէն օր աւելցնել մեր սպառազինութիւնները »:

Գրամնուրիւնը աւելի կը խստացայ

Մամուլի օրէնքին նոր յաւելուածով, դատարանը կրնայ մէկէն երկու ամիս բանտարկութեան վճիռ արձակել նաեւ այն դուռ «ենթակայական խոսվայոյզ խօսքերուն համար որոնք, առանց ճշդրիտ իրողութեան մը առարկայական հաստատումը կազմելու, ոչ ալ ինքնին ազգային պաշտպանութեան վնասակար հանգամանք մը ներկայացնելու, կրնան չարաչուք ազդեցութիւն մը գործել բնակչութեան եւ բանակի բարոյական կորովին վրայ եւ նպաստել թշնամիին ձեռնարկներուն»:

Լէոն Պլում «Փոփիւլէռ»ի մէջ արտատպելով այս նախադասութիւնը եւ «չառապիա» կոչելով զայն, կ'եզրակացնէ թէ նոր հրամանագիրը պատիժի արժանի կը գտնէ «ոչ միայն կարծիքի, այլեւ դիտաւորութեան (intention) յանցանքները: «Անպատկառութիւն մըն է յանցանքներ եւ պատիժներ ստեղծել հրամանագրով, երբ խորհրդարանը նատաշրջանի մէջ է»:

Իսկ արմատական օրկանը, «Լ'Ի՛օվռ», դիտել կուտայ իր խմբագրականին մէջ·

— « Նոր հրամանագիրը նկատի ունի բոլոր տպագրեալ նիւթերը եւ օբէնքին խստութիւններէն ազատ չի կացուցաներ գրաքննութեան կողմէ արտօնուած յօդուածները: Ուրեմն, Օթէլ Քոնթինանթալի (գրաքննական վարչութիւն) կողմէ վաւերացուած հեղինակ մը կրնայ բանտարկուիլ: «Օբէնքը խիստ է, բայց օբէնք է», պիտի ըսէք: Համաձայն ենք: Միայն թէ, իբրեւ արդար դատաստան, եթէ գրաքննութեան կողմէ արտօնուած գրութիւն մը կրնայ բանտ առաչնորդել, գրաքննիչներն ալ միասին պէտք է երթան»:

Ընկերվարական թերթն ալ արտատպած է այս գրութիւնը եւ պայքարը կը շարունակուի կիրակիէն ի վեր:

*** Փարիզի մամուլի սէնսիքային դիւանը դատական նախարարին ներկայանալով, լուսաբանութիւններ խնդրեց նոր հրամանագրի մասին: Պ· Թոռժ Պոնէ բացատրեց թէ 1940 յունուար 20ի հրամանագրին նպատակն է պարզապէս ճշդել 1939 Սեպտեմբեր 1ի եւ Նոյեմբեր 3ի հրամանագիրներուն տրամադրութիւնները, կարգ մը թիւրիմացութիւններ ծագած ըլլալով: Ինչ կը վերաբերի բուն մամուլին, նախարարը յայտարարեց թէ «լրագրական յօդուածի մը վաւերացումը (վիզա) գրաքննութեան կողմէ՝ բաւական է բացորոշապէս հաստատելու անոր հեղինակին ուղղամտութիւնը, հետեւաբար բառնալու որ եւ է դատական հետապնդում՝ թէ 1940 յունուար 20ի եւ թէ 1939 սեպտեմբեր 1ի եւ Նոյեմբեր 3ի հրամանագիրներուն տրամադրութեամբ»:

Մամուլի սէնսիքան չնորհակալութիւն յայտնեց այս յայտարարութեան համար, որ կը հանդարտեցնէ մխիթարը :

Հպատակութեան խնդիրը դիւրացա՞ծ է

Արտաքին նախարարութեան չրջանակներէն քաղուած լուրի մը համաձայն, այսուհետեւ, հայ եւ ռուս պինուորներու հպատակութեան գործողութիւնները եւս պիտի կատարուին այն ձեւով ինչպէս սահմանամերձ երկիրներու կամաւորներու հպատակութեան ձեւակերպութիւնները: Ուրիշ խօսքով, այսուհետեւ չատ աւելի կարճ ժամանակի մը մէջ պիտի լրանան գործողութիւնները :

Երկու բարեկամներ ուժ կուտան ծանօթ յուշագրին

Հայ Գաղթ· Կեդր· Ցանձնաժողովի նախագահը Ցանձնաժողովին եւ երկու Օֆիսներու կողմէ վարչապետին ուղղուած յուշագրին պատճէնը ղրկած էր նաեւ ծերակուտականներ Թիւսթէն Կոտառի եւ Հանրի Հէյի, խնդրելով որ հաճին դիմումներ կատարել եւ ուժ տալ:

Կ'իմանանք թէ Պ· Զօպանեան ստացած է ջերմօրէն համակրական պատասխաններ: Պ· Ֆ· Կոտառ գրած է·— «Մտացայ պատճէնը վարչապետին ուղղուած յուշագրին, որ անչուչտ պիտի համոզէ զայն եւ մզէ արդար որոչումներու: Իր ձեռքը հասցուցի զայն, իմ կողմէ գրուած ստիպողական նամակով մը»: Իսկ Պ· Հանրի Հէյ կը գրէ·— «Կը փութամ միջամտել ուժ տալու համար այն խնդրագրին զոր յանձներ էք Պ· Շամբերլէյէ տը Ռիպի »:

Զուիցերիոյ նախագահին մահուան առթիւ

Հ· Հ· Օֆիսի վարիչ Պ· Ա· Ցատիսեան զուիցերիական կառավարութեան ուղղուած նամակով մը ցաւակցութիւն յայտնած է նախագահ Պ· Մոթայի մահուան առթիւ, յիչելով անոր բարեկամական անկեղծ զգացումները հայ ժողովուրդին ու անոր արդար դատին հանդէպ: «Անոր մահով հայ ժողովուրդը կը կորսնցնէ իր լաւագոյն բարեկամներէն ու պաշտպաններէն մէկը»:

Բոլոր աչերը դէպի Պալքանները

Պուքրէչէն կը հեռագրեն թէ 25 հոկտեմբերի անգլիական պատուիրակութիւն մը հասած է օդանաւով, հակազդելու համար գերմանական պատուիրակութեան ձեռնարկներուն, պալքանեան խորհրդաժողովէն առաջ: Ինչպէս կը բացատրէ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցն ալ, օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է քարիւղը: Այս պատճառով իսկ, երկու կողմերը լրջօրէն կը ճնշեն Ռումանիոյ վրայ: Գերմանիա բացորոշապէս հակկշռած է Ռումանիոյ թէ աւելի քարիւղ ստանալը կենսական խնդիր է իրեն համար: Միւս կողմէ, Դաշնակիցները չեն կրնար հանդուրժել որ իրենց քաղաքացիներուն դրամագլուխով հաստատուած ընկերութիւններ քարիւղ ճարեն Գերմանիոյ: Եթէ Ռումանիա տեղի տայ գերմանական ճնշումին առջեւ, Դաշնակիցները պիտի ստիպուին միջոցներ ձեռք առնել :

*** Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Պալքանեան Խորհրդաժողովին առթիւ, Թուրքիա պիտի Ջանայ միացեալ ճակատ մը կազմել, մէջն առնելով նաեւ Պուլկարիան եւ Հունգարիան: Այս նախաձեռնութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ համոզել Պուլկարները եւ Հունգարները որ յետաձգեն իրենց հողային պահանջները Յունաստանէն եւ Ռումանիայէն, մինչեւ ներկայ պատերազմին վերջը, եւ իրենց ճակատագիրը կապեն Թուրքիոյ, Յունաստանի, Ռումանիոյ եւ Եուկոսլավիոյ, պահպանելու համար խաղաղութիւնը Պալքաններու մէջ: Իբրեւ առաջնայ փոխարինութիւն, Պուլկարիա եւ Հունգարիա խոստում պիտի ստանան թէ տեղական ինքնավարութիւն պիտի չնորհուի եւ պահանջուած հողամասերու գլխաւոր փոքրամասնութեանց:

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը Պելկրատ գացած առեն, Սոֆիա հանդիպելով կարեւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Պուլկարիոյ վարչապետին հետ: Բացառիկ արդիւնքներ չեն սպասուիր պալքանեան խորհրդաժողովէն, բայց կը յուսացուի լուսաբանել պալքանեան պետութեանց դիրքը:

*** Գերմանիա մօտէն կը հետեւի պալքանեան անցուդարձին: Կը հաւատեն թէ դեսպաններու հետ կատարուած խորհրդակցութենէն վերջ, Գերմանիա որոչած է դիւանագիտական եւ տնտեսական նոր յարձակողականի մը ձեռնարկել Պալքաններու մէջ: Անգլերայի դեսպանը Պերլին հրաւիրուած չըլլալով, կ'ենթագրուի թէ Գերմանիա այլեւս ձեռք քաշած է Թուրքիայէն եւ պարզապէս թշնամի կը նկատէ զայն, իբրեւ զինակիցը Անգլիոյ եւ Ցրանսայի:

Նկատառելու վիճակ

— ο —

Ր.

Բոլոր հետաքրքրություններից, որոնք ներկայացնում են ֆրանսիական հասարակական կյանքը, ամենից ավելի ուշադրություն է գրավում ներկայիս նախարարության ճակատագիրը։ Ինչպես հայտնի է, Պուանկարեի նախարարությունը ստիպված եղավ հրաժարական տալ, որովհետև նրան հակառակ քվեարկեցին 326 պատգամավորներ, մինչդեռ նրան աջակցող պատգամավորների թիվը 286 է։ Այդ հանգամանքը ցույց է տալիս, որ նախարարության մեծամասնությունը կազմում են ոչ թե ռադիկալ-սոցիալիստները, այլ նրանց հակառակորդները։ Ռադիկալ-սոցիալիստները ընդամենը 140 հոգի են։ Ուրեմն, ինչպես տեսնում ենք, նախարարությունը ռադիկալ-սոցիալիստական չէ։ Ռադիկալ-սոցիալիստները ներկայացնում են ձախ թևը, իսկ նախարարությունը կազմում են աջ թևի ներկայացուցիչները։ Ռադիկալ-սոցիալիստները ձախ թևի ներկայացուցիչներ են, որովհետև նրանք ընդդիմադիր դիրքեր են բռնել նախարարության հանդեպ